

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

**TÜRABÎ DİVANI
METİN İNCELEME**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Levent Ali ÇANAKLI
BURSA 2002

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

TÜRABÎ DİVANI
METİN İNCELEME

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Danışman
Yard. Doç. Dr. Saadettin EĞRİ

Levent Ali ÇANAKLI
BURSA 2002

ÖNSÖZ

Milletlerin kimliklerini ortaya koyan en önemli ürünler edebi eserlerdir. Edebiyat tarihi üzerine yapılacak dikkatli incelemeler, bir milletin estetik anlayışını, edebi incelik ve zevkinin geçirdiği aşamaları, bunlara bağlı olarak da hayata ve dünyaya bakışını ortaya koyacağından tarih araştırmaları içinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bu eserlerin incelenmesiyle diğer sosyal bilimlere ciddi veriler sağlanacağı kuşkusuzdur.

Dünyanın en büyük şiir geleneklerinden biri olan klasik Türk şiiri, ürünlerini çok geniş bir coğrafyada ve 19. yüzyılın sonlarına kadar meydana getirmiştir. Bu yüksek lisans tezinin konusu olan Türebî, bu geleneğin son dönem şairlerindendir. Divan şiiri geleneği içinde yer aldığı gibi bir Bektaşî halk şairi olarak da bilinen Türebî'nin eserini ortaya koymakla, hem Bektaşî edebiyatının önemli bir ismini tanıtmak hem de bu dönem üzerine yapılacak başka araştırmalara yararlı olmak amaçlanmıştır.

Tezde, Türebî divanının Millet Kütüphanesi Ali Emiri Bölümü 68 numarada kayıtlı nüshası esas alınmış ve İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 526 numarada kayıtlı nüsha ile karşılaştırılmıştır. Ayrıca Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Y 426 numarada kayıtlı nüsha da dikkate alınmıştır.

Çalışma iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölümü şairin hayatı, edebî kişiliği ve eserlerinin incelenmesi, ikinci bölümü ise nüsha farklarıyla ilgili açıklamalar ve divanın transkripsiyonlu metni oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın her aşamasında yardımlarını gördüğüm değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Saadettin Eğri'ye teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRABÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

I. TÜRABÎ'NİN HAYATI.....	5
II. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	6
A. Şiirleri.....	6
1. Sufiyâne şiirleri.....	7
2. Rindâne şiirleri.....	12
3. Aşıkâne şiirleri.....	14
4. Şûhâne şiirleri.....	15
5. Farklı konularla ilgili şiirleri.....	16
B. Şiir ve Şairlik Hakkındaki Görüşleri.....	18
C. Etkilendiği Şairler.....	20
D. Dil ve Üslup.....	25
E. Vezin.....	27
III. ESERLERİ.....	28
A. Divan.....	28
B. Risâle-i Tûrabî Baba.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

METİN TESPİTİYLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR VE TRANSKRİPSİYONLU METİN

I. METİN TESPİTİYLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR.....	32
A. Nüshalar.....	32
B. Çeviri Yazıda (Transkripsiyon) Uyulan Yöntem.....	32
C. Arapça, Farsça Kelime ve Eklerin Yazımında Uyulan Yöntem.....	33
D. Türkçe Ekler ve Kelimelerin Yazımında Uyulan Yöntem.....	33
E. Vezinle İlgili Yöntem.....	34
II. TRANSKRİPSİYONLU METİN.....	35

KAYNAKLAR.....	407
DİZİN.....	409

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.y.	: Aynı yer
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
ev.	: Çeviren
D	: Destan
G	: Gazel
h.	: Hicrî
haz.	: Hazırlayan
İ	: İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı nüshası
İA	: MEB İslam Ansiklopedisi
K	: Türk Tarih Kurumu nüshası
M	: Millet Kütüphanesi nüshası
mad.	: Madde
MF	: Müfred
MD	: Müseddes
M-	: Murabba
ö.	: Ölümü
Ş	: Şarkı
tsz.	: Tarihsiz

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRABÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ

VE

ESERLERİ

I. TÜRABÎ'NİN HAYATI

19. yüzyıl şairlerinden Türebî'nin hayatı hakkında elimizde fazla bilgi bulunmamakla birlikte, gerek divanındaki sınırlı bilgilerden ve gerekse biyografik eserlerden yararlanarak genel bir çerçeve çizmek mümkündür. Gerçek adını divanın sonundaki tarih manzumesinde geçen

Maḥlaşım dirler Tūrābî nāmım el-Hāc ' Alî

mısraından öğrendiğimiz Türebî'nin hal tercümesi bilinmediğinden, doğduğu yer hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yanbolulu¹, Yanyalı, Koniçalı ve Ankaralı² olduğu şeklindeki değişik görüşler, divanda da herhangi bir bilgi olmadığı dikkate alındığında, bizi kesin bir yargıya ulaştırmaktan uzaktır. Doğum tarihi hakkında da bir kayıt yoktur; ancak, bir şiirinde geçen

Cāy-gāh eyle Tūrābî sāl heştād oldı bes

Ḳāddini dāl eyledi encām çarḫıñ çenberi

G 434/7

beytinden anlaşıldığına göre en az seksen yıl yaşamıştır. Bu bilgiye göre, Türebî 1842'de divanını tamamladığında en az 80 yaşında olmalıdır. Dolayısıyla 1868'de öldüğünde yaşının yüzün üzerinde olması gerekir ki bu durumda, doğumu 1770'ten önceye tesadüf eder.

Bektaşî babaları, başka şeyhler gibi uzun medrese tahsili görmemekle beraber³, Türebî, klasik şekillerle yazdığı şiirlerinde kullandığı Arapça ve Farsça unsurlardan anlaşıldığına göre, klasik kültüre vâkıf olmasını sağlayan bir eğitim görmüş olmalıdır. 1849'da Çorumlu Seyyid Hasan Hüsnü Dede Baba'nın ölümü üzerine Hacı Bektaş-ı Velî Tekkesi postnişini olmuş, 1868'de ölümüne değin 19 yıl şeyhlik yapmıştır. Mezarı Hacı Bektaş-ı Velî türbesi girişinde solda bulunmaktadır⁴.

Tuhfe-i Nâilî'den öğrendiğimize göre, klasik Osmanlı edebiyatında Türebî mahlasını kullanan yedi şair vardır. Bunlar II. Murad devri şairlerinden Harameyn katibi Akşehirli

¹ Gölpınarlı, Abdülbaki: **Bektaşî Nefesleri**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1963, s. 16.

² Ergun, Saadettin Nüzhet: **Bektaşî-Kızılbaş Alevi Şairleri ve Nefesleri**, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1956, C. III, s. 64.

³ Köprülü, Fuad: **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 349.

Mustafa Tûrabî Efendi⁵, Cem Hocası olarak bilinen Vaiz Tûrabî, Kastamonulu Vaiz Tûrabî Şuayb Efendi (ö. 1523), h. 11. yüzyıl şairlerinden Mevlevî Tûrabî, İstanbullu Yekçeşm Mehmed Tûrabî (ö. 1718), Sinoplu Emir Efendi-zâde Derviş Ömer Tûrabî (ö. 1726) ve Tûrabî Baba Hacı Ali'dir. Bu incelemeye konu olan Tûrabî Baba Hacı Ali'nin tezkirelerde yer almadığı, h. 1277 yılında hayatta olduğu aynı eserde ifade edilmiştir⁶.

Alevi-Bektaşî edebiyatı geleneğinde de, Tûrabî mahlasını taşıyan yedi şairin bulunduğu belirtilmektedir. Fatih dönemi erenlerinden Tûrabî Baba, Afyonlu Tûrabî Baba, 19. yüzyılda yaşamış ve Koniça'da gömülü olan Yanyalı Tûrabî Baba, 20. yüzyılda yaşamış Kumlucalı Tûrabî Baba, Giritli Mustafa Tûrabî Baba, Süleyman Tûrabî Baba ve Kulalı Mehmet Tûrabî Baba⁷ olarak sayılan bu şairler, Tuhfe-i Nâilî'de geçen şairlerle tamamen aynı kişiler değildir. Ancak bu şairlerin biyografilerinin eksik olması, kesin bir belirleme yapmaya engeldir. Bununla birlikte, edebiyatımızda Tûrabî mahlasını kullanan on civarında şair olduğu söylenebilir. Şairimizin, divanına girmeyen nefeslerinin bulunabileceği ihtimali olsa da, bu şairlerin şiirlerinin birbirine karışması neredeyse kesin olduğundan, çeşitli mecmualardaki Tûrabî mahlaslı şiirlerden hangisinin postnişin Tûrabî'ye ait olduğunu kestirmek zordur⁸.

II. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A. Şiirleri:

Girişte ifade edilen genel görünümün tarih itibarıyla ortasında yer alan Tûrabî, döneminin özelliklerini az çok taşımaktadır. Şiirlerinde ele aldığı konular, kullandığı şekiller itibarıyla klasik edebiyata bağlıdır ve bu bağlılık birçok eski söyleyiş şeklinin, mazmunun tekrarına da yol açmıştır. Heceyle yazdığı şiirlerinde ise, hem tasavvuf kavramları hem de klasik şiirin kelime kadrosu göze çarpmaktadır. Divanın genel havasını tasavvuf oluşturmaya rağmen, tekdüze bir işleyiş yoktur ve kuru bir tasavvuf öğreticiliği hakim değildir. Tûrabî'nin Bektaşîler için önemli bir şair olduğu, divanın İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı nüshasına

⁴ Özmen, İsmail: **Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1998, C. IV, s. 157.

⁵ Sicill-i Osmanî'de Mustafa Tûrabî Efendi Ereğlîli olarak geçer. Bkz. Mehmed Süreyya, **Sicill-i Osmanî**, haz. Mustafa Keskin-Ayhan Öztürk-Ramazan Tosun, Sebil Yayınevi, İstanbul 1996, C. 2, s. 56.

⁶ Tuman, Mehmet Nâil: **Tuhfe-i Nâilî**, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, C. I, s. 128-129.

⁷ Özmen, a.g.e., a.y.

yazılan takrizden de⁹ anlaşılmaktadır. Ayrıca, şairin Bektaşîler için çok önemli bir dergah olan Hacı Bektaş-ı Velî Tekkesi postnişini olması da bu noktada belirleyici olmalıdır. Divan şiirinin önemli isimlerinden etkilendiği görülen Türebî'nin şiirlerini esas olarak sufiyâne, rindâne, âşıkâne ve şühâne şiirler başlıkları altında incelemek mümkündür. Bu sınıflamanın dışında kalanlar ise, değişik konularla ilgili şiirler başlığıyla değerlendirilecektir.

1. Sufiyâne şiirleri:

Bir Bektaşî şeyhi olan Türebî'nin divanındaki şiirlerin çoğunda tasavvuf etkisi görülmektedir. Bu etki, divanda önce Hurufilikle kendini gösterir. Bu noktada, şairin Risâle-i Türebî Baba adlı eserinin de temelini teşkil eden Hurufiliğe ve Bektaşîlerle olan ilişkisine değinmek gereklidir.

Esterâbâdlı Fazlullah-ı Hurufî (ö. 1394) tarafından Horasan'ın Esterâbâd kasabasında kurulmuş bir tarikat olan Hurufilik, Allah'ın insanın yüzünde tezahür eden bir kelim olduğunu ileri sürer. Bu kelim harflerle belli olur ve hepsi insan-ı kâmilin yüzünde tespit edilmiştir. Dolayısıyla bütün varlığın aslî unsuru olan bu 28 harfî insan yüzünde görmek mümkündür. İnsan yüzünde dört kirpik, iki kaş ve bir saç vardır ki toplamı yedi eder. Bir de sonradan çıkan hatlar, yani iki sakal kılları, iki yanağın iki tarafındaki kıllar, iki bıyık, bir de alt dudaktaki kıllar eklenince sayı on dört olur. Bunlar hal ve mahâl itibarıyla ayrı ayrı alınırsa yirmi sekiz harf olur ve bu da Arap harflerinin sayısıdır¹⁰. Fazlullah-ı Hurufî, Farsçadaki (گ پ ج ز) harflerini de ekleyerek sayıyı otuz ikiye çıkarmıştır. Hurufilere göre kainatın aslî unsuru olan bu harfler, her peygambere gittikçe daha fazla sayıda mâlum olur. Bu şekilde Hz. Adem'e 9, Hz. İbrahim'e 14, Hz. Musa'ya 22, Hz. İsa'ya 24, Hz. Muhammed'e 28 ve son peygamber saydıkları Fazlullah-ı Hurufî'ye 32 harf mâlum olmuştur¹¹. İshak Çelebi'nin verdiği bilgiye göre, Hurufilerden Firişteoğlu'nun Câvidân tercümesinde, Arap alfabesindeki 28 harf () şeklinde, Fars alfabesindeki 32 harf de () şeklinde gösterilmektedir¹². Bu işaretlerden ilki "bîst ü heşt" yani 28 rakamının, ikincisi de "si vü dü" yani 32 rakamının simgesidir¹³. Hurufiler, Kur'an'daki müteşabih olarak adlandırılan ayetleri, namaz, oruç, kelime-i şهادet, hac ve zekatı

⁸ Ergun, a.g.e., a.y.

⁹ "(...) Böyle bir divân-ı 'âlî-me'ânîdir ki şafâ-yı şafâhâtı reşk-efzâ-yı ârzü-keşân-ı cennâtin tecrî min tahtilhe'l-enhârdır ve her bir satır biñ suţûrı et-turuğu ila'llâh bi-'adedi enfâsi'l-halâ'ik gibi halk-ı 'âleme sebîl-i vâzîhdır..." Divan-ı Türebî, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları, kayıt no: 529, yk. 109b, 22. st.

¹⁰ Köprülü, Mutasavvıflar, s. 331.

¹¹ Gölpınarlı, Abdülbaki: "Hurufilik" mad., İA, C. V, İstanbul 1964, s. 598.

¹² İshak Efendi: **Kâşifu'l-Esrâr ve Dâfi'u'l-Eşrâr**, İstanbul tsz., s. 33.

¹³ Levend, Ağâh Sırrı: **Divan Edebiyatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984, s. 58.

da zorlama tevillerle 28 ve 32 harf esasına götürürler¹⁴. Hurufilerde görülen esrâr-ı huruf, insan-ı kamil, devr gibi kavramlar aslında Fazlullah-ı Hurufî'nin icadı olmayıp İslam tasavvufundan alınmıştır. Ancak, tenasuh ve hulûl gibi tasavvufla uyuşması mümkün olmayan kimi inanışlar ciddi bir ayrılık doğurur¹⁵. Nitekim Hurufiler, Allah'ın Fazlullah-ı Hurufî şeklinde tecelli ettiğine inanırlar¹⁶.

Hurufilik, 14. yüzyılın sonunda Anadolu'da yayılmaya başlar. Bunda, Fazlullah-ı Hurufî'nin halifelerinden Nesimî'nin (ö. 1417) çok güçlü sanatkâr şahsiyeti etkili olmuştur¹⁷. Hurufiliğin Bektaşilik içine karışması ise 15. yüzyılın başına rastlar. Fazlullah-ı Hurufî'nin meşhur halifelerinden Aliyyü'l-a'lâ (ö. 1420), Hacı Bektaş tekkesine yerleşmiş ve kendisini Hacı Bektaş-ı Veli'nin halifesi olarak tanıtp Hurufilik inançlarını Bektaşilik adı altında yaymıştır¹⁸.

Bu sebepten ötürü Hurufilik özellikle 16. yüzyıl Bektaşîleri arasında kabul görmüş, Yemînî, Fazlî, Seher Abdal gibi şairlerde etkisini göstermiş¹⁹ ve Bektaşîliğin aslî inançlarından biri olarak temsilciler yetiştirmeye devam etmiştir.²⁰

Hurufî olmayan şairlerde de Hurufiliğe ait kelime ve kavramlar görülmektedir²¹. Ancak, Türebî'nin şiirlerinde karşılaştığımız Hurufilikle ilgili birçok ifade, şairin Bektaşî oluşu ve Hurufilik üzerine yazdığı manzum risale bir arada değerlendirildiğinde, onun Hurufî olduğunu veya Hurufiliğin kuvvetli etkisinde kaldığını söylemek mümkündür. Yukarıda bahsedilen Hurufî işaretlerinden () Türebî divanındaki on beş şiirde geçmektedir²². Bu şiirlerden

Sırr-ı Hâkka vâkıf olmuş âşinâ yüz biñde bir

Si vü dü esrârına lâyıķ revâ yüz biñde bir

G 132/1

matlayla başlayan gazel, Fazlullah-ı Hurufî'yi ima eden şu beyti de içerir:

Fazl-ı Yezdân sırrına ırmış kanı göster baña

¹⁴ İA, a.y.

¹⁵ Köprülü, Mutasavvıflar, s. 330.

¹⁶ İshak Efendi, a.g.e., s. 6.

¹⁷ İA, aynı mad., s. 599.

¹⁸ Köprülü, Mutasavvıflar, s. 112.

¹⁹ Eröz, Mehmet: **Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 248-249.

²⁰ Gölpınarlı, Abdülbaki: **Hurûfîlik Metinleri Kataloğu**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, s. 29.

²¹ Levend, a.g.e., s. 62.

²² Bkz. II. Bölüm 14, 22, 52, 56, 91, 100, 119, 132, 136, 138, 172, 186, 190, 195, 428 numaralı gazeller.

Divanda bu beyit dışında Fazlullah-ı Hurufî için söylendiğini düşündüğümüz üç beyit daha vardır.

Fazl-ı Hâkdan naḥlimiz neşv ü nemâ buldı bizim

Câyımız bâğ-ı behiştir hiç kıurur mı yaşımız

G 148/4

Fazl-ı Yezdân kullarınıñ pâyine olduk Tûrâb

Sen de ehl-i ‘aşk iseñ gel elif bâyı bul

G 266/7

Beyitte geçen “Fazl-ı Yezdân” ifadesi, Hurufîliğin kurucusu Fazlullah’ın adının Farsçasıdır. Diğer bir farklı söyleyiş şu şekildedir:

Şems-i mağribîle zühûr itdi Hudânın Fazlı

İşte geldi tûtalım hâzret-i ‘İsâ etegin

G 340/6

“Hudânın Fazlı” ve “Fazl-ı Yezdân” tamlamaları, Nesimî’den beri Hurufî şairler tarafından kullanılmışlardır. Bu tutumun muhtemel iki sebebi vardır. Birincisi, pek yaygın kullanılmayan bu ifadelerle iki anlamı da karşılayacak bir kelime oyunu yapmak, ikinci olarak da Fazlullah’a karşı olanların onun övüldüğü yolundaki itirazlarına kaçamak cevap verebilmektir²³.

Son beyitte, Hz. İsa’nın Fazlullah olarak tecelli ettiği şeklindeki Hurufî inancını²⁴ hatırlatan bir söyleyiş söz konusudur.

Aşağıya alınan örneklerde, Hurufîlikle ilgili olarak “heft harf” ve “heft hatt” kavramları görülmektedir. İkinci beyitte, insan yüzünde bulunan yedi hattın Kur’an’ın ilk suresi olan Fatiha suresinin yedi ayetine karşılık geldiği, insan yüzünün Fatiha’ya tekabül ettiği inancı²⁵ ele alınmıştır.

Heft harfîñ ma‘nî-yi remzin ne bilsün zâhidâ

Muşhaf-ı nâṭık sözün ben mübtelâdan şormalı

G 411/4

²³ Gibb, a.g.e., C. I-II, s. 229.

²⁴ İshak Efendi, a.g.e., s. 41-45.

Heft haṭṭıñ Fātiḥa sırrın nümā eyler baña

Bu Tūrābī derd-mendi yā nedir irşād iden

G 336/7

Tūrābī'nin eserindeki dinî-tasavvufî söyleyiş, Hurufiliğin yanında Ehl-i Beyt, On İki İmam, daha az olarak Dört Halife ve Hacı Bektaş-ı Velî konularının işlenmesiyle kendini gösterir. Özellikle Ehl-i Beyt'i ele alan şiirler, temelde bir Bektaşî şairi olan Tūrābī'nin sanatını göstermesi adına önemlidir. Bunların içinden

Bir içim şu virmeyüb Şaṭṭ u Fırâtı kesdiñiz

Çār-sū pīrāmeninden her nebâtı kesdiñiz

Teşne dillerin koyub cāndan ḥayâtı kesdiñiz

La' net-i Ḥaḫḫ sizlere siz şöyle zātı kesdiñiz

Ey Yezīd-i dūn ḥar girdiñ Ḥüseyniñ ḫanına

Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

MD 7

bendinin yer aldığı Hz. Hüseyin mersiyesi dikkati çekmektedir.

Şairin Hz. Ali sevgisi etrafında yazdığı şiirler de bu bağlamda değerlendirilebilir. Divanda Hz. Ali ile ilgili olan şiirlerden bazı parçalar örnek olmak üzere aşağıda verilmiştir.

‘ Āriflere ta‘ rīf itmek ne ḥācet

Efsāne sözleri eyle ferāḡat

Ḳande göster baña şāḥib-kerāmet

‘ Alī çoḡdur şāḥ-ı merdān bulunmaz

Ş 20

Olıcaḫ dilde Tūrābī eşer-i mihr-i ‘ Alī

İde tārikīñi ferdā bu sevi fetḥ-i şabūḥ

G 66/7

Mümkin olmaz ki Tūrābīye rehā eylemesi

Şāḥ-ı merdān ‘ Alī Ḥaydar-ı kerrār etegin

G 334/6

²⁵ Gibb, a.g.e.,C. I-II, s. 221.

Dest urub çekdi kıopardı ol erenler serveri
Ḵal‘ a-i muḥkemde bāb-ı sedd olan şol Ḥayberi
Şad hezārān Rüstem olmuştur derinde kemteri
Lā fetā illā ‘ Alī lā seyfe illā Ẕü'l-fiḳār M-19

Divanda Dört Halife (Çār-yâr) ile ilgili şu beyitler vardır:

Sâ‘ir-i güller Tûrâbî bûy-ı āndan aḥz ider
Gerçi bir güldür açılmış yâr-ı ğârı çār gül G 264/25
Çār-yârîñ ben ḳulıyım bir de zāmîrim fehîm it
Râh-ı ‘ aşḳ içre murâdım ola bilmem ‘ alevî MF 133

Divanda, Tûrâbî’nin bağılı olduğı Hacı Bektaş-ı Velî de çeşitli şekillerde anılmaktadır.

Kenz-i Ḥaḳḳıñ gevheridir bu sözüm bürhân saña
Gûşuña mengûş idiñ pendim budur el-ân saña
Bu ḳafes tebdîl olursa ḥâkûlar yârân saña
Ḳaddini dâl eyleyüb işler ider devrân saña
Gel Muḥammed Muştafâyı Ḥaydar-ı kerrârı bil
Yek nazar ḳıl Ḥacı Bektâş-ı Velî ḥünkârı bil MD 6

bendinin bulunduğı müseddes bunlardandır.

Bu konular dışında, genel tasavvuf ilkeleri de Tûrâbî’nin divanında yerini alır. Dünyaya önem vermemek, kanaat, kesretten uzak durmak, halden şikayet etmemek gibi konular aşağıdaki örneklerin dışında da bir çok beyitte işlenmiştir.

Cây-ı tenhâda ferâğat evini bekleyelim

Ƙo disünler bize bu Һalk-ı cihân hep budalâ G 15/3

Şükr eyle gönül Һâlîne gel itme şikâyet
ҺaƘƘ rûzi ƙılan ƙismetine eyle ƙanâ‘at G 55/1

Çıƙ bu Һalkıñ keşretinden gel seri âzâde ƙıl
İtmesün renci füzûn ‘âlemde bir gerdiş saña G 19/3

Ne Һâcet şerh idem Һalka Һudâ Һâlim bilür ancak
Belâ bârın bu ‘âlemde dimem efzûn kem çekdim G 288/6

2. Rindâne şiirleri:

Türabî’nin divanında, rindâne eda ile yazılmış şiirler de önemli yer tutar. Şair değişik biçimlerde bu rindliği ortaya koymaktadır. Aşağıdaki beyitte, rindlere özgü bir istiğna söz konusudur.

İstemem bâğ-ı cinân Rıdvâna bahş itdim anı
Sevdiğim küyüñ seniñ cây-ı necâtımdır benim G 280/4

Benzer bir tavırla şu beyitte karşılaşırız.

Âteşe yansun Türabî ƙande varsa meygede
Nây-i nâlem pes baña Һûn-ı sirişkimdir şarâb G 41/7

Şairin yalnızlığını giderecek olan meyhanedeki sakidir:

Bî-kesim dehrde bir yâr-i vefâ-dârım yok
Varayım pîr-i muğân oğlını evlâd ideyim G 308/5

Rind ve zahid arasındaki çekişme, divan şiirinin temel konularından biridir. Bu çekişmenin örnekleri Tûrabî divanında da görülmektedir:

Ṭa‘n itmeye ‘uşşāka deyu ḥandeler eyler
Ta‘ ḡim iderim zāhidi nāḡār görünce G 355/6

Aşık için zikir, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleridir. Bu durum zahid için hoş değildir:

Bir periniñ ḥaṭṭ-ı ḥālî zikr-i virdim rûz [u] şeb
Zāhidā ebsem otur daḥl eyleme evrādıma G 364/6

Zahid rinde her zaman ayıplama oklarını göndermektedir. Bu oklar gerçek silah kadar etkilidir:

Zāhid bizi ṭa‘n oklarına eyledi āmāc
Tehrār meded urmasa şişḡāne tūfenkle G 377/6

Bazen de rind, sarhoşluğundan pişman olmuştur ve özür diler bir tavırda zahidle konuşarak mescidin yolunu sorar:

Mest-i bî-pervāy kim geşt eyledik ma‘ zûr tût
Zāhidā göster kerem kıl kandedir mescid yolu G 348/3

Zahid, aşık ne kadar uğraşırsa uğraşsın, hiçbir zaman değişmez:

Zāhid-i sālûsla uğraşmadan el çekmişiz
Rengini taḡyîr kılmaz okusañ yüz biñ kitāb G 42/6

Rinde göre zahid, sevgilinin kıymetini ve ona nasıl davranacağını bilmez:

Şap şap öpmekle mehiñ âl ruhuñ incitdiñ

Har tabî'atla be zâhid bu da ahlâk degil a

G 23/4

Zahid her zaman cehennemi anlatır, aşk defterini bilmez.

Varağ-ı 'aşk küşâ eyleme mechûlündür

Vaşf-ı düzağla hemân eyle tamâm ey vâ'iz

MF 82

3. Aşıkâne şiirleri:

Türabî divanında dikkatimizi en çok çeken şiirler bu grupta yer alır. Bu şiirlerin bir kısmında Fuzulî etkisi görülmektedir.

Rehâ eyle Türabî bî-vefâlar 'aşk [u] sevdâsın

Yetişmez mi behey 'âşık seni cândan uşandırdı

G 401/7

Kaatre eşkim dökme ey göz dil 'itâb eyler saña

Hâk-i pây-i yâre dök kim dürr-i nâb eyler saña

G 13/1

Yukarıdaki iki beyitte bu etkilenim dikkati çeker. Son beyitteki söyleyişte, Su Kasidesi'nin ilk beytinin izleri vardır²⁶.

Aşağıdaki murabbada aşğın sevgili için çektiği eziyetlerin kendi isteğiyle olmadığı anlatılır:

Yâr içün 'âşık nedir bilmem özin hâk itdigi

Bağrı yanık sîne sūzân dīde nem-nâk itdigi

Gör Züleyhâ Yūsufuñ dāmānını çāk itdigi

Kendi re'yiyle degildir eyleyen hünkâr-ı 'aşk

M-32

Gönül için aşık olmak kolaydır, ancak bu sevginin çilesini çekmek zordur:

Bir perî-rû sevdi dil ammâ nidem gavğâsı güç

²⁶ Çalışkan, Adem: **Fuzulî'nin Su Kasidesi ve Şerhi**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 1992, s. 57.

Çille-i kübrâ imiş vird itmege esmâsı güç

G 64/1

Aşık bazen de sevgiliyi uyarır:

Yüz çevirme hârdan ‘âr eyleyüb ey gül bu gün

Yarın ‘üryân olasıñ hârîñ gerekmez mi saña

G 27/4

Sevgili, aşığı terk ederse, aşığın kırılan gönül şişesinin tamiri mümkün olmaz:

Ne kırdıñ ey perî-rû gönlümi elden bırağdıñ da

Gelür mi şişe-i dil bir yere biñ pâre olduğa

G 378/4

4. Şûhâne şiirleri

Eseri dinî-tasavvufî bir temele oturan Tûrabî’de rahat söylenmiş beyitlerle de karşılaşmaktadır.

Aşık nadiren de olsa naz yapan sevgiliyi tuzağa düşürebilmektedir:

Ey ‘işve-furûş işte seni dâma düşürdüm

Âğûşa alub mûy-meyânîñ şıkayım mı

G 421/3

Aşığın sevgiliyle baş başa kalmasını vaiz engeller:

Yâri tenhâca bulub bûs-ı kenâr itmesini

Meded ol rûz-ı şıyâm itme haram ey vâ’ iz

MF 81

Şair bazen de sevgilinin vücudunu bir meyve bahçesine benzetir:

Çi siyâh çeşm beyâz gerdeni var bûs-ı şîrîn

Ravza-i sînesiniñ meyvesi hûb nâr lezîz

MF 44

Aşığın sevgiliye kavuşması çok zordur; kavuştuktan sonra ise sevgilinin kurtulması çok zordur:

Kim bilür kim dād ider devr-i felek olmaz dime
H̱āhişiṉ kaç itme H̱aqqdan şıdkile dil ğam yeme
Şol hayāl-i fikrim üzre girse o meh destime
Yalvarub biñ kez amān isterse varsun istesün M-33

5. Farklı konularla ilgili şiirleri:

Kendi döneminden ve felekten şikayet, Türebî'nin şiirlerinde sıkça işlediği konulardır. Yaşadığı zamanın kötülüklerinden söz ettiği şiirlerinden birinde, mertlik kapısının kapandığını söyler:

Bozulmuşdur maḥabbet bezmi dünyādan ḳadem çekmiş
Mürüvvet bābı bend olmuş yedin 'ālī-himem çekmiş G 163/1

Aşığın kıymeti ise parayla ölçülür olmuştur:

Bir güzeliñ semtine varsa bir 'āşık eger
Sīm ü zeri ger ola şimdi maḥabbet aña G 20/2

Şairin dile getirdiği bu şikayete, daha önceki şairlerde de rastlanır. Hayalî Bey'in şu beytinde benzer bir durum söz konusudur:

Etine cānına dolu güzelle ḳoçmaḳ olurdu
Ḥayālī neylesin cür'et deminde kīse arıḳdır²⁷

Başka bir şiirinde ise, insanların paraya olan düşkünlüğünü şöyle anlatır:

Eflāṭūn olsañ da ḥikmete dalsañ

²⁷ **Hayālî Divanı**, haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 125.

Dört köşe dünyânın kühini bulsañ

Tagları yürüdüb evliyâ olsañ

Halk neylesün kuru burhân parasız

D 1

Paranın değerli olduğu bir zamanda, kalender olan insana kimse bakmadığı gibi, onun cennette bile iyi bir yeri olmayacaktır:

Gerçi kalender kişi rüyuna kimler bakar

Cennete girse mişâl anda mezellet aña

G 20/5

Şair halkın neden hoşlanacağını kestiremez. Çünkü, altın biriktirdiği zaman ehl-i dünya olduğunu söylerler:

Zer ü sîm cem‘ine düşsem diyeler ehl-i dünyâdır

Bu dervîş olmamış hâlâ işi bād-ı hevâ dirler

G 87/5

Fakirliği tercih ettiği zaman da, kendine bile hayrının dokunmadığını söylerler:

Fakîr-i bî-nevālîkda geçirsem ‘ömrümi dâ’im

Hayırsız başına imdâdı yok lâîk sezâ dirler

G 87/6

Dolayısıyla, şairin kendini halka beğendirmesi mümkün değildir:

Türâbî kendini halka begendirmek ne mümkündür

Hacâletden berî ol sen buña ‘âlem fenâ dirler

G 87/7

Şaire karşı vefasız ve acımasız olduğundan, felekten de şikayet edilir:

‘Âdetiñdir bî-vefâlîk ey felek urduñ yine

Âteş-i hicrile yanmış sîne-i süzâna dâğ

MF 87

Gaddâr felek itdi baña zulmile bîdâd

Devrinde cefâ çekmededir bu dil-i nâ-şâd

G 76/1

Aşığı güzellerin saçında tuzağa düşüren de aslında felektir:

Ahter-i ikbâlimi pes-pâye kılmışdır felek

Her perî zülfin anıñçün şaydına bir dâm ider

G 102/2

Divanda bir devlet adamına yazılan tek şiir Sultan Abdülaziz’e yazılmış olandır.

Ey şehinşâh-ı cihân ‘ Abdül-‘ azîz Hân-ı şehâ

Bu za‘îf kullarının zahmın bilüb kıldı devâ

G 26/1

beytiyle başlayan bu şiirin, yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra tarikatları yasaklanıp kendileri takibata uğrayan ve II. Mahmud dönemini sıkıntılı geçiren Bektaşîlerin²⁸ rahatladıkları bir zamanda yazıldığı belli olmaktadır. Bununla birlikte, şiirin neye binaen yazıldığını ortaya koyacak bilgiye sahip değiliz.

B. Şiir ve Şairlik Hakkındaki Görüşleri:

Türabî’nin bazı beyitlerinde, kendi şiirlerinin nitelikçe nasıl olduğu hakkında görüşler vardır. Şu beyitte, şiirine aşağılayarak bakanları, dilinin alevli oklarıyla yanmamaları için uyarıyor:

Güfte-i eş‘ arıma kılma haķâretle nazar

Yakmasun dūr ol seni tîr-i zebânımdan ‘ alev

G 353/6

Aşağıdaki dörtlükte de, aynı biçimde, şiirinin ateş olduğunu, onu bağılılıkla dinleyenleri yakacağını söylüyor:

Türabî âhımız ‘ aşķ [u] maḥabbet

²⁸ Karal, Enver Ziya: **Osmanlı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1994, C. 5, s. 150.

Bizde küşād olur dīde-i ʿibret

Şıdķile gūş iden sūz olur elbet

Āteşe mānendī güftārimız var

Ş 21

Şiir tohumu, şairlik tarlasında İlahi bir lütuf olan yağmurla serpilmiştir:

Bezr-i eşʿār bitüb mezraʿa-i ʿıtabʿımda

Luţf-ı bārān-ı İlāhî irişüb buldı nümā

MF 2

Güzellere söylediği şiirlerin kaynağı, şairlik tabiatının dağında bulduğu şiir madenidir:

Dimeñ hūb-rūlara ķande getirdiñ heft evzānı

Türābī maʿden-i eşʿār bulmuş ʿıtabʿı ʿıtağından

G 335/7

Şair, harflerin sırrını öğrendiği zaman şiire yönelip söze aşık olmuştur:

Türābī bīst ü heştīñ sırrını fehmi eylemiş andan

Varub eşʿār ile ālūd olub güftāra yār olmuş

G 172/7

Şair, boş kaldıkça gönlünü şiirle eğlendirir:

Bilür bilmez heves ķılmış idim eşʿār olduğķa

Anıñla göñlümi eglendirem āvāre olduğķa

G 378/1

Bazen de şairimiz, kendi şiiri kadar faydasız şiir olmadığını söyler:

Bu tefekkürsüz kelām encām-ı bī-maʿnā nedir

Böyle bīhūde Türābī kimseniñ eşʿārı yok

G 220/7

Şiir yazmayı bilmeyen şairler ve şiirden anlamayan insanlardan da şikayetçidir:

Ba‘zı kes şâ‘ir kalemle sâzı bilmez Neyleyem
Tevbeli vardır okur da yazı bilmez Neyleyem G 305/1

Biñ ğazel söylerse girmez gūşına bir âdemiñ
Enkerü'l-aşvât hūb āvâzı bilmez Neyleyem G 305/2

Şair, gazel yazmasının sebebi olarak, sevgiliye olan ezeli düşkünlüğünü gösteriyor:

Mâ‘il-i üftâdedir şâhım saña gönlüm ezel
Gör anıñçün nuṭka gelmiş vaşfıña söyler ğazel G 252/1

C. Etkilendiği Şairler:

Türabî'nin şiirlerinde başta Fuzulî olmak üzere Necatî Bey, Bağdatlı Ruhî, Ahmed Paşa, Şeyh Gâlib ve Nedîm etkileri, ifade ve üslupta kendisini göstermektedir.

Divanda Fuzulî'yi hatırlatan birçok ifade vardır.

Ḳatre eşkim dökme ey göz dil ‘itâb eyler saña
Ḥâk-i pâ-yi yâre dök kim dürr-i nâb eyler saña G 13/1

Bu beyitte, daha önce değinildiği üzere, Fuzulî'nin Su Kasidesi'ni hatırlatan bir söyleyiş söz konusudur.

Dâmen-i ‘aşkı rehâ kıılma Türâbî her ne var
‘Aşk imiş bâķî olan maḥfî hüveydâ lâ-yemût G 50/7

Yukarıdaki beyit ise, ifade olarak, Fuzulî'nin şu kıtasından izler taşır:

‘İlm kesbiyle pâye-i rif‘at
Ârzû-yı muḥâl imiş ancak

‘Aşk imiş her ne var ‘âlemde

‘İlm bir kı̄l u kı̄l imiş ancak²⁹

Başka bir benzerlik şu iki beyit arasındadır:

Terk-i tecrîdiz rehâ kıldık cihânın varını

Kûh-ı şabr içre çekildik bir bölük ‘anķā biziz

G 136/3

Cîfe-i dünyâ degül kerkes gibi maṭlûbumuz

Bir bölük ‘anķālarız Kı̄f-ı kı̄nā at beklerüz³⁰

Fuzulî’nin meşhur gazellerinden birinin matla beyti olan

Beni cāndan uşandırdı cefādan yār uşanmaz mı

Felekler yandı āhumdan murādum şem‘i yanmaz mı³¹

beyti de Tûrâbî’nin şu beyitlerinde etkisini gösterir:

Felek kıhrı perî-veşler cefāsın çekmeden ğayrı

Bu dūn-ı aḡter-i naḡsım beni cāndan uşandırmış

G 168/6

Rehâ eyle Tûrâbî bî-vefālar ‘aşķ [u] sevdāsın

Yetişmez mi behey ‘aşķ seni cāndan uşandırdı

G 401/7

Divanda, Fuzulî’nin

²⁹ **Fuzûlî Divanı**, haz. Kenan Akyüz-Süheyl Beken-Sedit Yüksel-Müjgan Cunbur, Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s. 306.

³⁰ Tarlan, Ali Nihat: **Fuzûlî Divanı Şerhi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1985, C. II, s. 29.

³¹ Tarlan, a.g.e., C. III, s. 157.

Hâzin-i gencîne-i esrârdur her dem çeker

Rişte-i izzâra min min gevher-i şehvâr söz³²

beytinin bulunduğu “söz” redifli gazeli ile aynı ölçüye ve redife sahip olmasına karşın, kafiye farkından dolayı nazire diyemeyeceğimiz bir şiir vardır. Bir beyti aşağıya alınan bu gazel, Fuzulî’dekine benzer bir ilhamla yazıldığını belli eder:

Söz değil mi on sekiz biñ ‘âlemiñ sermâyesi

Cezb idübdür ‘arş u ferşi künbed ü mînâyı söz

G 144/6

Ayrıca divandaki iki tahmis Fuzulî’nin

Penbe-i dâğ-ı cünûn içre nihândır bedenim

Diri olduğca libâsım budur olsun kefenim³³

Benim kim bir leb-i handân için giryânlığım vardır

Perişân turrarlar devrinde ser-gerdânlığım vardır³⁴

beyitleriyle başlayan gazellerine yazılmış tahmislerdir.

Divanda Fuzulî’ye yazılmış iki nazire görüyoruz. Bunlar Fuzulî’nin “peydâ”³⁵ ve “sana” redifli³⁶ gazellerine yazılmış olan

İlâhî hikmetiñ her zerrede şavt u şadâ ibtidâ

İdübsün kudretiñden hâk ü nâr u mâ hevâ peydâ

G 5/1

Ey nebî-i muhterem kılmak şefâ‘ at şân saña

Cümle eşyâ nüh felekler emr-ber-i fermân saña

G 6/1

beyitleriyle başlayan gazelleridir.

³² Tarlan, a.g.e., C. II, s. 37.

³³ Tarlan, a.g.e., C. II, s. 237.

³⁴ Tarlan, a.g.e., C. I, s. 311.

³⁵ Tarlan, a.g.e., C. I, s. 25.

³⁶ Tarlan, a.g.e., C. I, s. 32.

Türabî'nin şiirinde etkisini gördüğümüz bir başka şair Necatî Bey'dir. Bu etki, ilki Necatî Bey'e ait olan şu iki beyit arasında görülür:

Yetimler gibi şāhā iki gözüm bebegi
Maḥalleñ içre oturmuş türāb ile oynar³⁷

Güzeller reh-güzār-ı kabrime ʿālemde düş olsa
Sürūr-ı neş'e-i pāyimden mezārımda Türāb oynar G 106/7

Aşağıya alınan örnek beyitlerde de bu etkiyi ses ve üslup benzerliği bakımından görebiliyoruz. Redifleri aynı olan bu beyitlerin söyleyiş tarzları da birbirine yakındır:

Ne alur gönlümi yetmez mi Türābî ol şūḥ
ʿAqlımı aldı benim gönlüme ortak değil a G 23/7

Beni içer deyu bilsem neye sevmez şūfi
Meydür arada nizāʿ itdügümüz ḳan değil a³⁸

Ayrıca

Ṭutar āhım gice peyvest ile devvār etegin
Çarḫ gerd itmede ḳurtarmadı her bār etegin G 334/1

beytiyle başlayan gazelin, Necatî Bey'in meşhur

Şöyle muḥkem tutayım bir daḫi dil-dār etegin
Yā elüm ḳaṭʿ ideler yā keseler yār etegin³⁹

beytinin bulunduğu gazeline nazire olması mümkündür. Benzer şekilde, hem Necatî Bey'in yukarıdaki hem de Ahmed Paşa'nın

³⁷ **Necatî Beg Divanı**, haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 333.

³⁸ Necatî Beg Divanı, s. 373.

³⁹ Necatî Beg Divanı, s. 333.

Ger elim kesseñ alır dāman-ı lufuñda elim
Dāmeniñ kesseñ alır destimde lufuñ dāmeni⁴⁰

beytini hatırlatan şu beyit de bu bağlamda değerdendirilebilir:

Dāmeniñ şalmam elimden at‘ -ı destim itseler
Ya beni öldür yāhūd derdime dermān it de gīt G 53/7

Bağdatlı Ruhî’nin ter kib-i bendinde yer alan “yuf” redifli beyitlerin⁴¹ etkisi altında yazıldığı belli olan ve

Ou her demde Tūrābî bu yalan dūnyānıñ
Dem-i mesrūrına yekden ğam-ı hicrānına yūf G 208/7

beytiyle biten gazel, Tūrābî’nin řiirleri arasında Bağdatlı Ruhî etkisini görebildiğimiz tek řiirdir.

Şairin divanında, yukarıdaki örnekten başka, Ahmed Paşa’nın “bahs” redifli gazelinin⁴² de izi görölmektedir. Fuzulî’de de aynı redifle yazılmış bir gazel olduğu göz önünde tutulursa⁴³, şairin

Çek zebānıñ zāhidā gel itme ‘ aşıklarla bahş
Dide giryān āh u āteş bağıryanıklarla bahş G 59/1

matlayla başlayan gazelinde, hem Ahmed Paşa hem de Fuzulî etkisi olduğu söylenebilir.

Tūrābî üzerinde etkili olduğu görölen başka bir şair Şeyh Gālib’dir. Gālib’in

Göñölde ‘ aşk-ı bî-pervā mekān ister mi ister yā
Hümā-yı evc-i himmet āşiyān ister mi ister yā⁴⁴

⁴⁰ Ahmet Paşa Divanı, haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 286.

⁴¹ Bağdatlı Ruhi Divanı, haz. Coşkun Ak, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001, C. 1, s. 48.

⁴² Ahmet Paşa Divanı, s. 129.

⁴³ Tarlan, a.g.e., C. I, s. 171.

⁴⁴ Şeyh Gālib Divanı, haz. Muhsin Kalkışım, Akçağ Yayınları, Ankara 1994, s. 249.

beytiyle başlayan gazeline Tûrabî'nin yazdığı nazire

Göñül bir nâzenîn hoşka-dehân ister mi ister yâ
Ruḥ-ı gül gonca-veş serv-i revân ister mi ister yâ G 11/1

mısralarıyla başlar.

Ayrıca, ilki Şeyh Gâlib'e, ikincisi Tûrabî'ye ait olan iki beytin, bir etkilenim belirtisi taşıması sebebiyle, buraya alınması yararlı görülmüştür:

Uyup baht-ı siyeh-kâra perişân olduğum kaldı
Hevâ-yı zülf ile bergeşte-sâmân olduğum kaldı⁴⁵
Beni zülfün tegi ey meh perişân itdiğiñ kaldı
Kamu varım virüb tâlâna 'üryân itdiğiñ kaldı G 409/1

Tûrabî'nin aşağıda ilk dörtlüğü verilen murabbasında da, Nedîm'in "olsun da gör"⁴⁶ redifli şarkısının etkisi görülür:

Ol perî meh-rûy sen bir nev-cüvân olsun da gör
Nev-nihâl-i kâmeti serv-i revân olsun da gör
Fitne-i engîz olur şimdi daḥi nev-res fidân
Şabr kıl müjgân[ı] oḡ kaşı kemân olsun da gör M-38

Bu örneklerden hareketle, Tûrabî'nin önemli divan şairlerini etkilerinde kalacak derecede tanıdığını söylemek mümkündür.

D. Dil ve Üslup:

Tûrabî, divan tertibi gereği yaptığı bazı kafiye zorlamaları dışında genellikle rahat anlaşılır bir dil kullanmıştır. Aşağıdaki beyitlerde bunu görmek mümkündür:

⁴⁵ Şeyh Gâlib Divanı, s. 424.

⁴⁶ Nedîm Divanı, haz. Muhsin Macit, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s.243.

Bilmeyem kimdir şoran yā kim gelen yā kim giden

Ṭuymayam bî-ḥūdile itseler renc ü ‘itāb

G 30/5

Gel firīb olma bu dehre ey gönül āzāde ol

‘Āqil-i hüşyār ol da şüretā dīvāne ol

G268/1

Şair, yazdığı halk şiirlerinde çoğu zaman sade bir dil kullanmasına rağmen, heceyle yazdığı şiirlerine divan şiiri dilinin de belirli oranda hakim olduğu söylenebilir. Aşağıya alınan örnekte bu iki durum birlikte görülür. Dörtlük çok sade bir Türkçe ile başlayıp devam ederken, sona doğru birden eski şiire kaymaktadır:

Türābī sevmişim ‘aşkile birin

Ṭakmışım boynuma sevdā zincirin

Vaşf iderken anıñ la‘l-i iksirin

Dehen-i hoşka-i tengine düşdüm

Ş 22

Şairin kullandığı kimi Farsça tamlamalarda Türkçe kelimelerin kullanıldığını da görmekteyiz. Bunlardan bazıları şunlardır:

Çeşm-i bînâ-yı gönül (G 213/7), kilîsâ-yı gönül (G 109/4), gürûh-ı erler (G 286/6), büy-ı saç (G 320/3), nûr-ı gün (G 17/4), levh-i gök (G 318/5), cevri-i emek (G 377/5) vb.

Benzer bir durumla eklerin kullanımında karşılaşıyoruz. “Şerâr-ı dūd-ı âhım-veş”(G 279/6) ve “Vakt-i Nuh tufanı-veş”(G 322/3) biçimindeki iki yapıda Türkçe iyelik eklerinden sonra getirilmiş Farsça bir ek söz konusudur.

Türabî’nin üslubunda dikkatimizi çeken noktalardan biri, şiirlere yer yer söyleyiş rahatlığının, külfetsiz ifadelerin hakim olmasıdır. Aşağıdaki örneklerde bunu görebiliriz:

Seniñ çün sevdiğim ‘âşık olub nāmūsı terk itdim

Melāmet hırkasın gör egnime taqđım taqışdırdım

G 284/3

Yā nidem ‘aşkıñla varım cümle tālān eyledim

Râhîña cânım fedâ olsun didim olmaz didi G 403/6

Nergis-i mestiñ süzüb odlara şaldığıñ yeter
Serv-i nâzım nâzeninim itme sulţânım benim G 283/4

Göz görüb ruhsârîni efkâr gönlümdür çeken
Ol perîniñ cevriñi nâçâr gönlümdür çeken G 338/1

Çok uzun tamlamalara rastlanmaması, Hurufilikle ilgili birtakım simgelerin kullanıldığı birkaç beyit dışında şiirlerin zor anlaşılır olmaması da birer üslup özelliği olarak kaydedilebilir.

E. Vezin:

Türabî divanının nüshalarında 1 münacat, 436 gazel, 1 terci-i bend, 1 muaşşer, 1 mütessâ, 1 müsemmen, 1 müsebbâ, 7 müseddes, 3 muhammes, 2 tahmis, 21 murabba, 2 tarih, 133 müfred, heceyle yazılmış 24 şarkı ve 3 destan bulunmaktadır. Şair divanında, 12'si aruz, 3'ü hece olmak üzere toplam 15 değişik ölçü kullanmıştır. Aruzla yazdığı şiirlerinde en çok remel ve hezec bahirleri görülür.

1. Feilâtün / feilâtün / feilâtün / feilün:

(Fâilâtün) (fa'lün)

40 gazel, 1 mütessâ, 2 müseddes, 1 tahmis, 69 müfred

2. Fâilâtün / fâilâtün / fâilâtün / fâilün:

239 gazel, 1 müsebbâ, 3 müseddes, 2 muhammes, 19 murabba, 1 tarih, 34 müfred

3. Fâilâtün / fâilâtün / fâilün:

4 müfred

4. Mefâilün / mefâilün / mefâilün / mefâilün:

94 gazel, 1 terci-i bend, 1 muaşşer, 1 müsemmen, 2 müseddes, 1 muhammes, 1 tahmis, 2 murabba, 1 tarih

5. Mefâilün / mefâilün / feülün:

1 münacat, 9 gazel, 8 müfred

6. Mef'ûlü / mefâilü / mefâilü / feülün:

38 gazel, 15 müfred

7. Mef'ûlü / fâilâtü / mefâilü / fâilün:

1 gazel

8. Müfteilün / fâilün / müfteilün / fâilün:

1 gazel

9. Müstefîlün / müstefîlün / müstefîlün / müstefîlün:

2 gazel

10. Müstefîlâtün / müstefîlâtün / müstefîlâtün / müstefîlâtün:

1 gazel

11: Müfteilün / müfteilün / müfteilün / müfteilün:

1 gazel

12. Mütefâilün / mütefâilün / mütefâilün / mütefâilün:

1 gazel

13. 8'li hece ölçüsü:

1 destan

14. 11'li hece ölçüsü:

21 şarkı, 2 destan

15. 16'lı hece ölçüsü:

3 şarkı

Divandaki 9 gazelin ve 3 müfredin vezni problemli olduğu için burada belirtilmemiştir.

III. ESERLERİ

A. Divan

Türabî divanının tespit edilebilen dört nüshası vardır.

1. Millet Kütüphanesi nüshası: Ali Emirî Bölümü 68 numarada kayıtlı olan bu divanın istinsah tarihi h.1293 (1876)'tür. Müstensihî Timur Mehmed Sâfî Selânikî'dir. Divan 258 sayfa olarak numaralandırılmış, ancak 143. sayfadan sonra sayfa numarası müstensih hatası sonucu tekrar 134'ten başlatılmıştır. Serlevha tezhiplidir. Kırmızı cedvel içine 17 satır ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Mahlaslar, Hurufî simgesi olan işaretler ve özel isimlerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Divanın başındaki münacat ve sonundaki ketebe kaydı ta'lik hattıyla, geri kalan kısım ise rik'a hattıyla yazılmıştır.

Nüsha başı:

İlâhî 'abd-i 'âciz rû-siyâhım

Nidem âyâ ki ferdâ çok günâhım

Nüsha sonu:

Şerm-sârim rû-siyâh cürmümle şâhım el-amân
Pîr hûnkârım meded kıl eyle bir dermân baña

2. Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi nüshası: Y/426 numarada kayıtlı olan bu nüshanın istinsah tarihi h.1296 (1877)'dir. Nüsha 111 yapraktır. 21 satırlı ta'lik hatla yazılmıştır. Mahlas beyitleri ve başlıklarda kırmızı, geri kalan kısımda siyah mürekkep kullanılmıştır. Baş sayfa cedvellidir. Nüsha başı ve sonu Millet Kütüphanesi nüshasıyla aynıdır. Müstensih ismi yazılmamıştır.

3. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı nüshası: Osman Ergin Yazmaları 529 numarada kayıtlı olan bu nüshanın istinsah tarihi h.1280(1863), müstensihi Salih Fedâî'dir. Nüsha 110 yaprak olup sonunda bir destan, iki gazel ve Mehmed Şefî'nin yazdığı takriz bulunmaktadır. Nüsha 17 satırlı rik'a hattıyla yazılmıştır.

Nüsha başı:

İlâhî ' abd-i ' âciz rû-siyâhım
Nidem âyâ ki ferdâ çok günâhım

Nüsha sonu:

Çâr-yâriñ ben kuluym bir de zamîrim fehm it
Râh-ı ' aşk içre murâdım olabilsem ' alevî

4. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi nüshası: 7810 numarada Tûrabî Dede Ali adına kayıtlı ve h. 1286 (1869) istinsah tarihli nüshadır. 241 sayfadır. Bu nüshayı inceleme imkanı olmamıştır.

Bu çalışma sırasında yararlanılan matbu Tûrabî divanı ise h. 1294'te Tophane-i Amire Matbaası'nda basılmıştır.

B. Risâle-i Tûrabî Baba:

Türabî'nin Hurufîlik üzerine yazdığı manzum bir eserdir. Bu risalenin iki nüshası tespit edilebilmiştir. İlk nüsha, Yapı Kredi Bankası Kütüphanesi 262 numarada kayıtlıdır ve ta'lik hattıyla yazılmış olup 32 yapraktır. İkinci nüsha İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda Osman Ergin Yazmaları 3975 numarada kayıtlıdır. "Kaside-i Türabî Dede" başlığını taşıyan yazma, 26 yaprakta 21 satırlı rik'a hattıyla yazılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN TESPİTİYLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR VE TRANSKRİPSİYONLU METİN

I. METİN TESPİTİYLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

A. Nüshalar:

Metne, divanın nüshaları arasından Millet Kütüphanesi Ali Emiri Bölümü 68 numarada kayıtlı nüsha (M) esas alınmış ve İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 526 numarada kayıtlı nüsha (İ) ile karşılaştırılmıştır. Divanın Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Y/426 numarada kayıtlı olan nüshasına (K), çeşitli sebeplerle okunamayan yerlerin okunması amacıyla başvurulmuştur. K nüshasında olup da M ve İ nüshalarında bulunmayan şiirler metne dahil edilmiş ve dipnotta gösterilmiştir. Nüshalarda farklı yerlerdeki bazı şiirlerin yerlerinde kafiye gereği yapılan değişiklikler dipnotta belirtilmiştir. Divanın yaprak numaraları metnin solunda ve ayrıca içinde, yaprağın başlangıç yerine yazılmıştır.

B. Çeviri Yazıda (Transkripsiyon) Uyulan Yöntem:

1. Metnin bugünkü Türk alfabesine çevirilmesinde, bu tür bilimsel çalışmalarda uygulanan transkripsiyon sistemi kullanılmıştır. Buna göre Arap-Fars alfabesinde bulunup da yeni Türk alfabesinde bulunmayan harfler şöyle gösterilmiştir.

ء	’
ث	Ṭ ṭ
ح	Ḥ ḥ
خ	Ḫ ḫ
ذ	Ẓ ẓ
ص	Ṣ ṣ
ض	Ẓ ẓ Ḍ ḍ
ط	Ṭ ṭ
ظ	Ẓ ẓ
ع	‘
غ	Ġ ġ
ق	Q q
ك	Ŷ ŷ

2. Arapça ve Farsça'daki uzun ünlülerin okunuşunda uzunluğu belirtmek için (-) işareti kullanılmıştır.

3. Farsça edat, ön ek ve son ekler eklendikleri kelimelerden kısa çizgi (-) ile ayrı yazılmıştır.

C. Arapça, Farsça Kelime ve Eklerin Yazımında Uyulan Yöntem:

1. Metinde geçen Hakk, züll, Rabb gibi ikiz ünsüzle biten kelimeler vezne ve kafiye göre tek veya çift ünsüzlü olarak okundu.

2. Metinde geçen kısmî iktibasların anlamları ilk geçtikleri yerde sayfa altında belirtilmiştir.

3. Nüshalarda bazı yerlerde atıf vavı yerine "i" (ﺉ) kullanılmıştır. Bu tür yazımlar vav olarak okunmuştur.

4. Çeviri yazıda 'aşk-'ışk, 'ayş-'ıyş gibi iki biçimde de okunabilecek kelimelerde tek şekil kullanılmıştır.

'aşk 'ayş

D. Türkçe Ekler ve Kelimelerin Yazımında Uyulan Yöntem:

Divan nüshalarında imla birliği olmadığından ötürü, kendi içinde tutarlı bir metin oluşturabilmek amacıyla göz önüne alınan esaslar şunlardır:

1. Metinde iyelik birinci ve ikinci teklik ekleriyle çokluk ekleri nüshalarda genellikle ünlü gösterilmeden yazıldığı ve ünlü ile yazıldıkları yerlerde düzlük-yuvarlaklık uyumu gösterdiği için, bu ekler düzlük yuvarlaklık uyumuna göre okunmuştur. İyelik üçüncü kişi eki ise divanda daha çok "-i" ile yazıldığından dolayı, kafiye gereği yuvarlak ünlüyle yazılanlar dışında, metinde bu şekil tercih edilmiştir:

mülkine (M 2a) künhine (İ 109a)

2. Yardımcı ünlüsü dar-düz olan -r geniş zaman eki, nüshalarda çoğunlukla yuvarlak ünlülerle yazıldığı için, birliği sağlamak amacıyla bu ek metinde yuvarlak okunmuştur.

3. Aynı şekilde, zarf fiil eki -ıp, nüshalarda genellikle yuvarlak ünlüyle gösterildiği için, metinde de yuvarlak ünlüyle gösterilmiştir.

4. Kişi ve bildirme ekleri nüshalarda ünlü gösterilmeden yazıldığı için, bu eklerin yazımında düzlük-yuvarlaklık uyumu esas alınmıştır. Ancak, bazı yerlerde müstensih'in uyum dışı yazdıkları da dikkate alınmıştır.

Kerbelâilerdenüz (M 36a)

5. Emir kipi üçüncü tekil kişi eki nüshalarda çoğunlukla yuvarlak ünlülerle yazılmıştır. Bu sebeple metinde bu şekil tercih edilmiştir.

6. Divan nüshalarında müstensih hatası sonucu, nazal nun (ن) ile yazılması gereken ilgi ekleri ve iyelik ikinci kişi ekleri bazı yerlerde nun (ن) ile yazılmıştır. Kafiye sebebiyle yazılmış olanların dışındakiler metinde nazal nun olarak değiştirilmiştir.

7. Divan nüshalarında "doğru" ve "dağ" gibi bazı kelimeler bazen "d" (د) ile, bazen "t" (ط) ile yazılmıştır. Metinde müstensih tercihlerine uyulmuştur.

8. Kelime eksikliği veya başka bir sebeple okunamayan yerler sıra noktalarla gösterilmiştir.

9. Nüshalarda i- yardımcı fiili bazı yerlerde önceki kelimeye bitişik yazılmıştır. Metinde müstensih tercihi'ne uyulmuştur.

10. Metnin tamamında değişmeden geçen ifadelerle ilgili açıklama, ifadenin ilk geçtiği yerde dipnotta belirtilmiş, diğer yerlerde belirtilmemiştir.

E. Vezinle İlgili Yöntem

1. Metinde yer almayan, ancak anlamı daha uygun hale getiren veya veznin gereği olan kelimeler ve ekler köşeli ayraç içinde verilmiştir.

2. Arapça 1,5 hece değerindeki kelimeler divanda bazı yerlerde vezin gereği iki heceli okunmuştur. Hayf-hayıf, nutk-nutuk, dehr-dehir vb.

3. Uzun ünlüyle yazılan bazı kelimeler, vezin gereği kısa ünlüyle okunmuştur. Dünyâ-dünye, mânend-menend vb.

4. Nüshalarda vezin gereği bazı kelimeler eksik heceyle yazılmıştır. Perîşân-perşân, âhîret-ahret gibi. Vezin bozulmasına yol açmamak için bu kelimeler ikinci şekilde okunmuştur.

B. TRANSKRİPSİYONLU METİN

(1b) DİVÂN-I TÜRÂBÎ DEDE POST-NİŞÂN-I DERGEH-I HÜNKÂR-I HÂCI BEKTÂŞ-I
VELÎ KADDESE SIRREHU*

MÜNÂCÂT*

BİSMİ'LLÂHÎ'R-RAḤMÂNÎ'R-RAḤÎM

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 İlâhî 'abd-i 'âciz rû-siyâhım
Nidem âyâ ki ferdâ çok günâhım
- 2 Baña müstağlib olmuşdur hacâlet
Bilürsün hâl ü aḥvâlim ne ḥâcet
- 3 Tehî-destim rehiñde şerm-sârım
Zebûn itdi beni 'işyân bârım
- 4 Saña lâyıķ 'amel kim bende yoķdur
Velâkin raḥmetiñ deryâsı çoķdur
- 5 Ümîdim hem penâhım ey şehinşâh
Budur "lâ taķnaṭu min raḥmetu'llâh"¹
- 6 Ḥaķîrim yâ Ğanî ez mûr-ı kemter
Beni rüsvây kılma rûz-ı maḥşer
- 7 Eger 'adliñ beni kılsa mu'azzeb²
Nola ḥâlim benim ol demde yâ Rabb
- 8 Kuşûrum bî nihâyet baḥr-ı 'ummân
Raḥîm ismiñle 'afv it eyle iḥsân
- 9 Bu nefsiñ dâmına düşdüm esîrim
Ki senden özge yoķdur dest-gîrim
- 10 'Inâyet merḥamet kân-ı keremsiñ
Kamu üftâdeler derdine emsiñ

* -î

* İ, 1b.

¹ "Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin." Zümer 39/53.

² beni: baña İ

- (2a) 11 Daḥi güm-geşte kıldım kendi kendim
Mürüvvet vaktidir şāhım efendim
- 12 Bu gün hāmūn-ı ḥayret içre şaşdım
Seri heft ejder-i nefse şataşdım
- 13 Rehā kııl ben za‘îf ü nā-tüvānı³
Meşakḳat āteşi sūz itdi cānı
- 14 Füzūn olmaḳda teşvīşim be-ḡāyet
Geline yādıma rüz-ı kıyāmet
- 15 Ḳafesden rūḥ-ı revān uḥrāya ‘āşık
Ḳanı bir armaḡanıñ Ḥaḳḳa lāyık
- 16 Niçün geldiñ cihān mülkine söyle
Bilürsün ser-güzeştin şerḥin eyle
- 17 İḥāta eylemiş deryā-yı ḡaflet⁴
Nedir bu bî-beḳā şādî meserret
- 18 Ecel peyki getürmekde peyāmı
Göñül āmāde ol nūş it o cāmı
- 19 Ḥuzūra vardıḡında ḳara yüzle
Nola ḥālîñ seniñ encāmı gözle
- 20 Baḡışla cürm ü taḳşīrim İlāhî⁵
Hidāyet eyle sen minhāc-ı rāhı
- 21 Meded tevḫîkîni yār it delîl it
Bu zişt-ḥūy-ı a‘ mālîm cemîl it⁶
- 22 Beni nā-būd iken var eylediñ sen
Tecessüs eyleseñ bilmem kimim ben
- 23 Ḳadīm ü Ḥālîḳ-ı arz u semāsın
Kerîm ü lâ-naẓîr ü ibtidāsın

³ ü: -M

⁴ eylemiş: itmiş seni İ

⁵ ü: -M

⁶ zişt: ziştî İ

- 24 Seniñ emriñdedir gerdiş-i devrân
Karâr itmez döner ‘aşkıñla her ân
- 25 Bu mihr ü mâh u encüm kevn ü ‘âlem⁷
İdübdür emriñe münkâd-ı muhkem
- 26 Mu‘allâ-yı sipihr ü nüh felekler⁸
Yedi tamu sekiz cennet melekler
- 27 Görünen şeş-cihetden cümle eşyâ
Zuhûrı varlığıñdandır müheyyâ
- (2b) 28 ‘Akıllar hikmetiñden mât olubdur
Anıñçün birliğıñ işbât olubdur
- 29 Habîbiñ hürmetiçün Hayyu Kayyûm
Beni bi-çâreyi sen itme maḥrûm⁹
- 30 Yanub ḥasret odında zâr [u] giryân
Sirişk-i ḥûnı rîz itdim firâvân¹⁰
- 31 Ki senden özge kim var hâlimi ben
Kime ‘arz eyleyem aḥvâlimi ben
- 32 Giceler şubḥa dek feryâd [u] âhım¹¹
Zalâm eyler sipihri gerçi şâhım¹²
- 33 Vişâliñ ḥûâhı var dilde nihâyet
Cemâliñ iştîyâkımdır be-ğâyet
- 34 Hüzün-kâr olmuşum yâ Rabb İlâhî
Teraḥḥum eyle it bir nîm-nigâhı
- 35 Beni ḥayret diyârında bırakma¹³
Yeter şol âteş-i hicrâna yakma

⁷ (mihr) ü: -î / u: -î

⁸ ü: -î

⁹ beni: ben ü M

¹⁰ ḥûnı: ḥûn M

¹¹ şubḥa dek: şubḥdek î

¹² sipihri: sipihr M

¹³ diyârında: diyârından M

- 36 Hüdâyâ cennetiñe dâhil eyle
Cemâliñ rü'yetine nâ'il eyle¹⁴
- 37 Ayırma yâ İlâhî vuşlatıñdan
Diler dâ'im Türâbî şefqatiñden
- 38 Seḥâ vü bâb-ı cüduñ cây-gâhım
Zünûbum yarlığa sensiñ penâhım

İBTİDÂ -YI ĞAZELİYYÂT Fİ ḤARFİ'L-ELİF*

1*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Râh-ı 'aşka bâ-i bismi'llah ile kıl ibtidâ
İsm-i Ḥaqqdan feth olur her kâr-ı müşkil dâ'imâ
- 2 Nâm-ı er-Raḥmânı dil levhinde taḥrîr eyle gel
Luṭf ider şol bâb-ı 'aşkı er-Raḥîm eyler güşâ
- 3 Sâniyen ḥamd eyle iḥsân itdigi ni' metlere
Zî-keremdir bizlere baḥş eylemişdir ḥoş 'atâ
- 4 Pür-kuşûrum cürmile âlûdeyim Perverdigâr
Sen mürüvvet eyle yâ Rabb bî-şümâr itdim ḥaṭâ
- (3a) 5 Raḥmetiñ erzânî kıl bu 'abd-i 'âşi 'âcize¹⁵
Rû-siyâhım yâ İlâhi derdime eyle devâ
- 6 Zîr-i pâlarda bu gün bir mûr-veş üftâdeyim
Dest-gîrim yok durur bildim ki senden mâ' adâ
- 7 Dâne teg şan düşmüşüm dest-i felekden ḥâke ben
Vâlih ü ḥayretdeyim feyziñ irişdir reh-nümâ¹⁶
- 8 'Aşkıñı hem-râh idüb mihriñle gûyâ it beni

¹⁴ nâ'il: dâhil M

* Hâzâ Dīvân-ı Türâbî Ḥurûf-ı Kâfiye-i Elif İ

* İ, 2b.

¹⁵ erzânî: erzân M

¹⁶ ü: -İ

Eyle bu dehirde nuṭḡum ṡāhir ü bāṭın sezā¹⁷

- 9 Bu Tūrābī ‘āşıkıñ dīdārıñı ārzū kılar¹⁸
Sā’ilim ḡāk-i deriñe olmuşum şāhım gedā¹⁹

2*

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Ḥāşılı varım hevā-yı cehlile itdim hebā
Rāhına ‘āşıkıñ delīl it ey Kerīm ü ey Ḥudā
- 2 Mağfired ābıñla yu ‘işyānımı kân-ı kerem
Şerm-sār itme beni āḡir nefes rûz-ı cezā
- 3 Pā-bürehne ‘arşa-i maḡşerde ismiñ ḡaḡkıçün
İtme rüsvā yā Ġafūr u Zü’l-celāl-i kibriyā²⁰
- 4 Nāme-i a’ mālimi ḡayra mübeddel eyle sen
Yā İlāhī ḡürmet-i ḡaḡḡ-ı Muḡammed Muşṡafā
- 5 Dīde-i giryān ile maḡşūduma ḡasret ḡoma
Ḥāk-sārım bu niyāzımdır benim der-dü-serā²¹
- 6 Şem’ -i iḡbālim fūrüzān eyle ḡulmet içreyim
Dāmen-i raḡmıñdan itmey destimi aşlā rehā²²
- 7 El-ḡıyāş ey pādişāhım merḡamet şānıñdadır
Bu Tūrābī ‘āşıkı itme cemālinden cüdā

3*

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 ‘Aşḡa ḡul oldum gerekmez devlet-i dünyā baña
Sensiz ey rûḡ-ı revān zindān olur hercā baña

¹⁷ dehir: dehrī Ġ / ṡāhir ü: ṡāhiri Ġ

¹⁸ ārzū: ‘arzū Ġ

¹⁹ deriñe: deriñde Ġ

* Ġ, 3a.

²⁰ u: -M

²¹ der-dü-serā: ez-dü-serā Ġ

²² raḡmıñdan: raḡmetde Ġ

* Ġ, 3a.

- 2 Cism ü cānım dīnim īmānım hemān sensiñ benim
Yetişür ‘aşkıñ cezā olunca bu sevdā baña²³
- 3 Tā elestiñ cāmını nūş eyledim mestāneyim
Sūd kılmaz sākīyā şol bāde-i ḥamrā baña
- (3b) 4 Vech-i dīdārīñdan özge yok durur maḳşūdımız
Dā’imā vechiñ olubdur Ka‘be-i ‘ulyā baña
- 5 Lebleriñ remz itdi Hızra keşf idüb āb-ı ḥayāt
Heft ḥaṭṭından ‘ayāndır “‘alleme’l-esmā”²⁴ baña²⁵
- 6 Pertev-i mihriñ bu göñlüm levḥine naḳş eyledim
Lezzet-i şevkiñ olubdur Cennetü’l-Me’vā baña
- 7 Kānde baḳsam rūy-ı envārīñ dilim rūşen kılar
Āfitāb-ı ṭal‘ atıñdır gülşen-i ra‘nā baña
- 8 İstemem dehriñ bisāṭın saltanat faḳrım yeter
Virmesün ‘ālemde devrān mesned-i ‘ulyā baña
- 9 Ey Tūrābī dilberiñ māhiyyet ü esrārım²⁶
İtseler biñ pāre hem mümkün degil ifşā baña

4*

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Yā Rabb kıl hidāyetiñ her demde pişvā²⁷
Rāḥım urub ḫulm eyledi bu nefsi ejdehā
- 2 Ḥavfım budur ferdā nidem vardıkda ben āh
Hep nā-sezā ‘amellerim eyler cezā baña
- 3 ‘Avniñ mu‘īn it rāh-ı müstaḳīmiñe meded
Bihūdeyim şāyeste yok kārım saña revā
- 4 Hālim ḥayāl itdikce baḡrım ḥūn olur benim

²³ cezā olunca: olunca cüz’i ĩ

²⁴ "İsimleri öğretti." Bakara 2/31.

²⁵ ‘ayāndır: beyāndır ĩ

²⁶ māhiyyet ü: māhiyyeti ĩ

* ĩ, 3b.

²⁷ Bu mısra vezne uymamaktadır.

Girdāb-ı ğamdan çıķmağa hīç yokdur intihā

- 5 Ẓulmet bıçağından çıkar envār tābına
Her rūz-ı ūeb feryādla gōnlūmde bu du‘ā²⁸
- 6 Teūvīū-i ğam bārın çekūb dehrīn ki nāçār²⁹
Bir luūfına bīn ķahr ider bu çarķı-ı bī-vefā
- 7 Derd-i diliñ dilde nihān olsun Tūrābī
Yokdur hālīmī ifūā idem bu derde āūnā³⁰

5*

Mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn

- 1 İlāhī hīkmetiñ her zerrede ūavt u ūadā ibtidā
İdūbsūñ ķudretiñden hāk ü nār u mā hevā peydā³¹
- 2 Dū harfin emrine maḫhar dūūrduñ cümle eūyāy
Anīñçūn ehline ma‘lūm olur haṭṭ istivā peydā
- (4a) 3 Zehī emr eylediñ varıñdan oldı cümlesi mevcūd
Ne hōū tertīb ile ferū eylemiūiñ cā-be-cā peydā
- 4 Mūheyyā ‘arū u ķürsi hem daḫi levḫ u ķalem būnyād³²
Kemālinden zūhūr-ı ūeū-cihāt [u] heft semā peydā³³
- 5 Saña yok ibtidā vū intihā bākīsiñ ey vāḫid
Ki nūruñdan yaratdıñ ol ḫabībi ibtidā peydā
- 6 Zīyā‘-ı pertev-i nūr cihān ḫalkına dūūdūķde
Didiler toğdı bir hūrūd-i raḫūān muḫtedā peydā³⁴
- 7 Mūnevver ṭal‘atı ser-tāc-ı ‘ālem ḫaḫķ Resūlu‘llāh
Tūrābī ol ūefā‘at ma‘deni bir enbiyā peydā

²⁸ feryādla gōnlūmde: gōnlūmde feryādla İ

²⁹ ğam: ğam u M /Bu mısra vezne uymamaktadır.

³⁰ yokdur: yok İ

* İ, 3b.

³¹ ü: -İ / nār: bād M / u: -İ

³² (‘arū) u: -İ

³³ cihāt: cihet İ / heft semā: heft u semā M

³⁴ raḫūān: dıraḫūān M

Velehu*

6*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ey nebi-i muhterem kılmak şefā' at şān saña
Cümle eşyā nüh felekler emr-ber-i fermān saña
- 2 Ey şefī' ü'l-müznibīn ey raḥmeten lil 'ālemīn³⁵
Şānıña "levlāke levlāk"³⁶ okudu Sübhān saña
- 3 Enbiyālar serveri iki cihānıñ kuṭbısıñ
İderiz cāndan şehādet dā'imā el'ān saña
- 4 Cevher-i zātıñ müberrā māsivādan tā ezel
Sırr-ı esrār-ı Hudā mu'cizle bir seyrān saña
- 5 Gelmeseydiñ olmaz idi devr-i eflāk-i cihān
'Aşıkıñdır 'aşkile cevlan ider devrān saña
- 6 Mihr ü meh rüşen seniñ nūruñdan oldı āşikār
Sīret ü zātıñda elbet cümlesi ḥayrān saña³⁷
- 7 Hādimiñ Cibrīl Emīndir vahy nüzülünden seniñ³⁸
Cānib-i Haqqdan getürdi āyet-i Furkān saña
- 8 Menzil ü 'ālī merātib isteyen rāhıñ tutar³⁹
Rütbe-i 'uqbā bulur her kim ki rû-gerdān saña⁴⁰
- 9 Bu Tūrābī pür-günāha sen şefī' ol yā Resul
Murğ-ı dil şem'-i ruḥuñ pervānesi sūzān saña

7*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

* M

* İ, 4a.

³⁵ ey: vey: İ

³⁶ Sen olmasaydın.

³⁷ ü: -İ

³⁸ Emīn: -M / -dir: -İ

³⁹ ü: -İ

⁴⁰ Rütbe-i: Ziynet-i M

* İ, 4a.

- 1 Sırr-ı Hakk esrârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
Enbiyâ serdârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- (4b) 2 Nûr-ı zâtıñ hürmetiçün halk olub kevn ü mekân⁴¹
Her vücûduñ varı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 3 ‘İlm-i hürşîdiñ şu‘â‘ı ‘âlemi kılmış muhâf⁴²
Dilleriñ envârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 4 Mu‘ciziñ bahrında ser-gerdân olur sâ’ir nebi⁴³
Cümleñiñ hünkârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 5 Menba‘-ı küh-i haqîkat sende derc olmuş kamu
Ma‘rifet gül-zârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 6 Kıl şefâ‘at râh-rev-i şer‘inde kâ’im mücrime
Hâlişñ ikrârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 7 Şeş-cihet mevcûdına bâ‘iş ki zâtıñdır şehâ
Gerd iden devvârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 8 İştîyâk u şevkle rûz u leyâl-i ma‘nevi⁴⁴
‘Âşıkıñ dîdârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ
- 9 Hâ‘b-ı gâflet içre qalmışdır Tûrâbî rû-siyâh
Eyleyen bîdârı sensiñ yâ Muhammed Muştafâ

8*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ey velâyet ma‘deni cûd u kerem kân-ı şehâ⁴⁵
Ey erenler ser-fîrâzı yâr-ı gâr-ı Muştafâ

⁴¹ ü: -î

⁴² ‘İlm-i: ‘İlm ü M / muhâf: ihâf İ

⁴³ Mu‘ciziñ: Mu‘cizi İ

⁴⁴ rûz u: rûzî İ

* İ, 4b.

⁴⁵ u: -î

- 2 Sendedir ‘ilm-i ledün esrârı derc olmuş kamu
Şânına lâyıķ buyurdı Hakk Te‘âlâ "hel etâ"⁴⁶
- 3 Maẖhar-ı nûr-ı beşerden şüretâ itdiñ zuhûr
Nûr-ı aķdemsin̄ haķîķat içre şâhım muṭlaķâ
- 4 Şîr-i Mevlâ havz-ı kevşer şâhibi hem Zül-fiķâr
Ser-imâm-ı "lâ-fetâ"⁴⁷sin̄ yâ ‘Aliyyül-Murtaẖâ
- 5 Rûz-ı maḥşer râhına bel bağlayan buldı necât
Her dü ‘âlem ol kesin̄dir ma‘nî-i zevķ u şafâ
- 6 Nîm-nigâh ile nâẖar kılsañ teraḥḥum eyleyüb
Kesb ider ‘âlî-merâtib şâh olur elbet gedâ⁴⁸
- 7 Kim ki dil virdi ḥulûş u bî-riyâ şol mührin̄e⁴⁹
Nâr-ı düẖaḥdan bulubdur ol kişi muṭlaķ rehâ⁵⁰
- 8 Çeşm-i pür-nem sûz-ı dil bağı yanıķ ‘âşıķlara
Merḥamet şânın̄dadır hem derdine sensin̄ devâ
- (5a) 9 Kalmışım hāmûn-ı ḥayret içre giryân u zelîl⁵¹
İbtihâlim raḥmın̄ı erzânî kıḷ şâhım baña⁵²
- 10 Bendelikde rû-siyâhım ḥâlimi ma‘zûr tut
Senden özge yâ kime yalvarayım ben mübtelâ
- 11 Zaḥm-ı sûz ile Tûrâbî zâr ider leyl ü nehâr⁵³
Bî-nihâyet bâr-ı ‘işyânım nümâ ḥâlim saña

9*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

⁴⁶ "Hakikatta geldi." İnsan 76/1.

⁴⁷ Yiğit er yoktur.

⁴⁸ ‘âlî-merâtib: rif‘at merâtib İ

⁴⁹ ḥulûş u: ḥulûs-ı İ

⁵⁰ Nâr-ı düẖaḥdan bulubdur ol kişi muṭlaķ rehâ: Âteş-i nâr-ı cehennemdendir ol merdüm rehâ İ

⁵¹ u: -İ

⁵² erzânî: erzân M

⁵³ ü: -İ

* İ, 5a.

- 1 Neyleyem kim ben beni sensiz gerekmez ben baña
Çāk idüb ref' eyleyem perde hicâbdır ten baña
- 2 Ey şeh-i 'ālī-cenābım 'ömrümün sermāyesi
Hüb-cemāl-i āfitābım yek nazar kıl sen baña
- 3 Rişte-i 'aşkıñ tınābın boynuma bend eyledim
Ursalar kār eylemezdi silsile āhen baña
- 4 Olmuşum sālār-ı ğam bu kişver-i hicriñde yār
Zulmet-i zülfün şalubdur sāye-i efken baña
- 5 Seyr-i gülşen istemem olsa daħi bāğ-ı cinān
Hāk-i kūyuñ yaşlanub hāk olmağım aħsen baña
- 6 Şevk-ı sevdā-yı hayālīñ olsa hem-rāhım eger
Ravza-i Rıdvān olurdu gūşe-i külhan baña
- 7 Nār-ı hicrānıñ firākıñdan Tūrābī haste-dil
Vaşl-ı dermānıñ irişdir ölmeden erken baña

10*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Merhabā ey server-i hūbān efendim merhabā
Hüb cemālī kākūli perşān efendim merhabā
- 2 Kāmetiñ serv-i hırāmī gözleriñ āhū mişāl
Cānımıñ cānānesi sulṭān efendim merhabā
- 3 Kānde sen teg bir gül-i ra' nā mı var 'ālemde kim
Dil olubdur vechine hayrān efendim merhabā
- 4 Hōş leṭāfetli revişīñ kāmetiñ bālā bülend
Rāhıña 'āşıqlarıñ qurbān efendim merhabā
- 5 Ruḥlarıñ bir ğonca gül-ter mi seniñ ey dil-rubā
Yohsa la' l-i lebleriñ mercān efendim merhabā
- (5b) 6 Sensiz ey rūḥ-ı revān bir laḥza ārām itmezem

* İ, 5a.

Yok kararım görmesem her ân efendim merhabâ⁵⁴

- 7 Vaşlıña ırgür Tûrâbî ‘ âşık-ı üftâdeyi
Kıl meded bu derdime dermân efendim merhabâ

11*

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Göñül bir nâzenin hoşka-dehân ister mi ister yâ⁵⁵
Ruḥ-ı gül gönca-veş serv-i revân ister mi ister yâ⁵⁶
- 2 Melâḥatda saña mânend var mı devr-i ‘ âlemde
Gerek şâyeste medḥinde zebân ister mi ister yâ
- 3 Karâr itmez hemân pervâz ider murğ-ı dilim şimdi
Ser-i kūyuñda bir hoş âşiyân ister mi ister yâ
- 4 Nühüfte kalmasun ḥüsnün kitâbı heft ḥaṭṭından
Velî ebyâtla şerḥ-i beyân ister mi ister yâ
- 5 Degil eshel vişâlin neş’ esin dilde nümâ kılmak
Rehinde māl ü mülk ü sarf-ı cân ister mi ister yâ⁵⁷
- 6 Seni sevmek nümünü terk-i terk olmaqdır ‘ âlemde
Nihâyet ehl-i ‘ aşka bir nişân ister mi ister yâ
- 7 Tûrâbî rü’yet-i dîdâr-ı yâr ister ise zâhid
Diler ferdâda ol bağ-ı cinân ister mi ister yâ

12*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Güşe-i vaḥdet göñül rāh-ı selâmetdir saña
Neyleyem şol cîfe-i dünyâ nedâmetdir saña

⁵⁴ her ân: bir ân İ

* İ, 5b.

⁵⁵ dehân: dehen M

⁵⁶ Ruḥ-ı gül gönca-veş: Gül ruḥı gönca-veş İ

⁵⁷ māl ü mülk ü: mālî mülki İ

* İ, 5b.

- 2 Deyr-i dehriñ derd-i pür-teşvîşini elden bırak
Bir bölük endişeyi terk it ne hâcetdir saña
- 3 Fâriğ ol ʿ âlemden ancağ Hakk rızâsın kıl taleb
Pendimi gûş eyle dil maḥz-ı şadâkatdir saña
- 4 Cümleden kaṭʿ -ı taʿ alluğ eyleyüb âzâde ol
Tut kanâʿ atda tevekkül bir hidâyetdir saña
- 5 Hubb-ı dünyâ zerre-veş olsa derûnuñda eger
Ber-murâd olmağ muḥâl âḥir felâketdir saña
- 6 Olma ġâfil zerrece Hakkdan yûri bî-çâresin⁵⁸
Kul iseñ kulluğda depren bir itâʿ atdır saña
- (6a) 7 H̱âb-ı ġaflet içre bî-ḥûd eylemiş devrân seni
Lâ ʿubâlî yatma bunda bu ne râḥatdır saña
- 8 Cehd idüb nefsin hevâsından berî it sen seni
"Men ʿ aref"⁵⁹ sırrına ir kim bu nihâyetdir saña
- 9 Maʿ rifet baḥrında ġarḳ olduñ Tûrâbî Neyleyem
Hakk ḥuzûrında divânda vâh hacâletdir saña

13*

Fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilün

- 1 Kaṭre eşkim dökme ey göz dil ʿ itâb eyler saña
Ḥâk-i pâ-y-i yâre dök kim dürr-i nâb eyler saña
- 2 Şakla ey cânım derûnuñda demâdem ḥûn-veş
Ḥâme-i çeşmim nola bir gün ḥesâb eyler saña
- 3 Cigerim tennûr-ı ʿ aşka çizginür leyl ü nehâr⁶⁰
Dilberâ gönlümi gör kim bir kebâb eyler saña⁶¹
- 4 Vâʿ iẓe şordum cemâli sevmesi ḥoş mı didim
Menʿ -i vaşfîn söyleyüb şâfî cevâb eyler saña

⁵⁸ zerrece: zerre-veş İ

⁵⁹ "kim ki bildi"

* İ, 6a.

⁶⁰ ü: -İ

⁶¹ bir: pür M

- 5 Açdı gün yüzden niķābıñ çıķdı cevλān itmege
Sevdiğim görse ta‘ accüb āfitāb eyler saña
- 6 Tīr-i müjgānıñ kemān-ebrūda hāzırlandığı
Vehm oldur cān evin şimdi ħarāb eyler saña
- 7 Ey Tūrābī kıl taħammül cevrine yāriñ müdām
Vaşlını in‘ ām ider de bir şevāb eyler saña

14*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Vā‘ izā gel bir ħaber vir sen bu ferdādan baña
Ĥāl-i aĥvāl-i cihāndan söyle ‘ uķbādan baña
- 2 Devr ider bir ān qarārı yok bu mīnā-yı kebūd
Bu ne sırrdır söyle bu çarĥ-ı mu‘ allādan baña
- 3 Evliyā vü enbiyā gitdi bu yerden ķandedir⁶²
Kim bilürse eylesün ifşā bu şaĥrādan baña
- 4 Bilmezem kimdir giden yā kim gelen seyrān budur
Dem-be-dem ħayret gelübdür āh bu ma‘ nādan baña
- 5 Sevdigim vā‘ iz efendi sırr-ı ma‘ nāsın buyur⁶³
Si vü dü māhiyetin Ādemle Ĥavvādan baña
- (6b) 6 Gūşuma maĥfī nümā kıl sırrını bildiñ ise
Teşneyim bir şu irişdir sen bu deryādan baña
- 7 Yoĥsa sen de ben tegi bī-çāresiñ bir bī-ħaber
Ey Tūrābī çek eliñ gel sen bu da‘ vādan baña

Velehu

15*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

* İ, 6a.

⁶² Evliyā vü enbiyā: Enbiyā vü evliyā İ

⁶³ buyur: budur M

* İ, 6b.

- 1 Tutmayız dāmen-i dünyāyı ki olduk fuḳarā
Bizi başdan çıkarur ālile elbet bu hevā
- 2 Dest-i şabra yapışub kūh-ı rızāya gidelim
Görelim ḫālimizi bir nola anda āyā⁶⁴
- 3 Cāy-ı tenhāda ferāḡat evini bekleyelim
Ḳo disünler bize bu ḫalk-ı cihān hep budalā
- 4 Girelim dā'ire-i 'aşḡa çıkub dünyādan
Bu ne bir pīç telāşe ne tükenmez ḡavḡā⁶⁵
- 5 Seri āzāde kılub mest ü ḫāmūş olalım⁶⁶
Hele terk eyleyelim zikrimiz olsun Mevlā
- 6 Nice sultānları bu çarḡ ayaḡa şalmış
Dīgere baḡş ide her dürlü vefāsın zīrā
- 7 Şoralım çarḡa Tūrābī nice oldu anlar
Diyelim ḡande götürdün ḡanı şuḡrā kübrā

16*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hicr-i yāri çekmege mūnis bu gün ḡamdır baña
Bār-ı derdim ter kılan bu dīde-i nemdir baña
- 2 Beslerim ḡasret nihālīn eşkle sīrāb idüb
Āh u nālem tā ezel hem-rāh-ı aḡdemdir baña⁶⁷
- 3 Ḥāme-i ḡudret çekende baḡtımın erḡāmını
Bir siyeh ḡaṡtile çekmiş şöyle muḡkemdir baña
- 4 Ol sebebdan sāye-i raḡmın felek dūr eylemiş
Ḳısmetim rūz-ı ezel 'ālemdē mātēmdir baña
- 5 Başıma seng-i melāmet her ṡarafdan yaḡdırub

⁶⁴ Görelim ḫālimizi bir nola anda āyā: Görelim ḫālimizi bir nola andan nedir āyā Ĩ

⁶⁵ Bu ne bir pīç telāşe: Çi girih pīç ü telāşe Ĩ

⁶⁶ Seri: ser Ĩ / ü: -Ĩ

* Ĩ, 6b.

⁶⁷ u: -Ĩ

- Luṭf-ı in‘âmı bu çarhıñ böyle ekremdir baña
- 6 Çoklarıñ zaḥmın feraḥ-nāk itdi devrân-ı ṭabīb
Virdigi dil-rîşime pür-zehr merhemdir baña⁶⁸
- (7a) 7 Zâr u giryânım Tûrâbî giceler tâ şubḥa dek⁶⁹
Âh u feryâdım şeb-i hicrânda hem-demdir baña⁷⁰

17*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Dil ruḥuñ devrinde zülfüñ virmedi meydân aña
Reşk ider bûs itmesün ruḥşat mı var bir ân aña
- 2 Kâfir olmuş gence mâlik mü ‘mine virmez zekât
Bu ne ḥikmet bilmezem ki ‘aqlımız ḥayrân aña
- 3 Sâye-i vechiñde ğamzeñ iltifât itmez bize
Urma kim kan itmesün nâ-ḥaḳ yere peykân aña
- 4 Âfitâb-ı ḥüsnüñe nev-meh midir şol kaşlarıñ⁷¹
Kesb ider ay nûr-ı günden fer virir sultân aña
- 5 Ka‘ be-i ḥüsnüñ ṭavâf eyler gönül ḥuccâcımız
Secde kılmak vâcib uş her vechile insân aña⁷²
- 6 La‘ line nisbet cihânda la‘ l kim nâ-yâb olur
Öyle bir yâkût-ı rummân eylemiş devrân aña
- 7 Çeşm-i ḥûn-ḥ‘âr-ı nigâhıñ bu Tûrâbî ‘âşıkı
Derde şalmışdır yetişdir kıl kerem dermân aña

18*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

⁶⁸ pür: bir İ

⁶⁹ şubḥa dek: şubḥdek İ

⁷⁰ âh u feryâdım: nâle feryâdım İ

* İ, 7a.

⁷¹ nev-meh: meh-i nev İ

⁷² uş: -İ

* İ, 7a.

- 1 Bûy-ı zülfûn dilberâ hoş misk-i ‘ anberdir baña⁷³
Lezzet-i la‘ l-i lebiñ ma‘ nîde kevşerdir baña
- 2 Neyleyem kand-i nebâtı nezd-i güftârında kim
Şoĥbeti yâriñ bu dem kand-i mükerrerdir baña⁷⁴
- 3 Seyr-i servi istemem kıddiñ yanında sevdiğim
Şol dehânıñ sözleri nâ-yâb gevherdir baña
- 4 Rişte-i gönülüm tolaşmış kâkülün kullâbına
Boynuma bend eyledim zincîr-i ekberdir baña
- 5 Dil diler itmez hâzer cellâd-ı ğamzeñden naşîb
Bilmiyor virmez amân bir tîğ-ı ĥaçerdir baña
- 6 Zâhidiñ ĥûri vü cennetdir murâdı şübhesiz
Ĥûr u ğılmân-ı behişt didâr-ı dilberdir baña⁷⁵
- 7 Mü ‘mine elbet gerek ĥaĥĥ üzre farz olmuş şalât
Meh-cebînim ĥaşlarıñ mihrâb u minberdir baña
- (7b) 8 Vaşl-ı yâriñ mâni‘ i kimdir Tûrâbî bilmişim
Tâli‘ -i naĥsım bu yüzden şimdi siperdir baña⁷⁶

19*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ey gönül terk-i cihân it diyeler dervîş saña
Dünye bir bâr-ı girândır virmeye teşvîş saña
- 2 Cevrine degmez şafası bî-vefâdır şöyle bil⁷⁷
Gösterür girdikde her vechile çok endîş saña
- 3 Çık bu ĥalkıñ keşretinden gel seri âzâde kıl
İtmesün renci füzün ‘ âlemde bir gerdîş saña

⁷³ misk: müşk: İ

⁷⁴ Şoĥbeti yâriñ bu dem kand-i mükerrerdir baña: Şoĥbet-i yâr-i şîrîn-sükker mükerrerdir baña İ

⁷⁵ Ĥûr u ğılmân-ı behişt: Ĥûr ğılmân u behişt M

⁷⁶ bu yüzden: yüzünden M

* İ, 7b.

⁷⁷ bî-vefâdır: bî-vefâyı İ

- 4 Tālib olma bī-nihāyet kāl ü kılden çek elin⁷⁸
Rāh-ı Hakkā bende ol āsān ola her iş saña
- 5 Şüretā zībā-nümā bātında bir zışt-i ‘acüz
Zehrile dendānı pür urmaya zinhār diş saña⁷⁹
- 6 Er gibi depren şakın mekkāreden eyle hāzer
Zahm-ı dil kaçdı için āmādedir bir şiş saña
- 7 Ey Tūrābī sa‘y idüb dāmen-keş ol bu dünyeden
Toymasun t̄alibleri lāzım degil teftiş saña

20*

Müfte‘ ilün fā‘ ilün müfte‘ ilün fā‘ ilün

- 1 Hüb ola yā bāy ola dünyede rağbet aña
‘Ārif-i bī-zer ise her demi miñnet aña⁸⁰
- 2 Bir güzeliñ semtine varsa bir ‘aşık eger
Sīm ü zeri ger ola şimdi maħabbet aña⁸¹
- 3 Pür ide dīnār ile kīsesini dā’imā
Eyleye hāḫ-ı cihān hōşca ülfet aña
- 4 Olsa bu ‘aşrın Felāṭunı anı kim nide
Kimde ġurūş çok ise çokcana hürmet aña⁸²
- 5 Gerçi kalendar kişi rüyına kimler bakar
Cennete girse mişāl anda mezellet aña
- 6 Böylece fehmi eyledim şāhib-devlet olan
Cāh-ı caḫīm içre hem olmaya şıḫlet aña
- (8a) 7 Hāḫ-ı cihān birbirin bir pula şatmaḫdadır
Düşdi Tūrābī kamu sa‘yile ‘izzet aña

21*

⁷⁸ u: -İ

⁷⁹ dendānı: dendān M / pür: pürdür İ / zinhār diş: ger diş İ

* İ, 7b.

⁸⁰ bī-zer: bīzār İ

⁸¹ ger: hest İ

⁸² ise: -M

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 ‘ Āşıkım leyl ü nehârında yeter bir gül baña⁸³
Nâle feryādında yetmez istese bülbül baña
- 2 Bir perī sevdāsına giydım cünün pīrāhenin
Ben deli dīvāneyim uş zāhidā sen gül baña⁸⁴
- 3 İtmezem dīdār-ı yāriñ terkini ‘ âlemde kim
‘ Aşkıñ eţvārında yokdur bu dağı bir zül baña
- 4 Şāne bilmez târ-ı zülfünde aşılmış gönlümi
Dāra çıkmış kimseyi kırtarması müşkil baña
- 5 Bāğ-bān nezzāre kıldı bāğa girdi görmedi
Neyleyem gīsūlarıñ teg bulmadı sünbül baña
- 6 Gerden üzre hāl-i hindū cānıma odlar yakar⁸⁵
Yek nazarda reşk idüb gör neyledi fülful baña
- 7 Esb-i ‘ aşkıñ bu Tūrābī dilde merbūţ eylemiş
Tīz-reftārında şan kim Haydarī düldül baña

22*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Tā elestden baħş olunmuş virdigim ikrār baña
Vākıf-ı esrār degildir gerçi kim ağıyar baña
- 2 Ol erenler bezmine cānım sebīl itdikde ben
Şatmağa hem almağa hoş itdiler bāzār baña
- 3 Ādemī ma‘ nī nedir bildim haķīkat bezmini⁸⁶
Rūşen oldı rāh-ı bāţın dīde-i envār baña

* İ, 8a.

⁸³ ü: -İ

⁸⁴ uş: ey İ

⁸⁵ üzre: -M

* İ, 8a.

⁸⁶ bezmini: remzini İ

- 4 Sûre-i "Seb' a'l-meşânî"⁸⁷den rumûzı keşf idüb
Luţf u in'âm eylemişdir hâzret-i hünkâr baña⁸⁸
- 5 Vech-i âdemden okudum Fâtîha "ümmü'l-kitâb"⁸⁹
Menba' ı meftûh olundı si vü dü güftâr baña
- 6 Tâ be-ser-pâ şeş-cihet deryâ-yı nûr-ı Kird-i gâr
Çeşm-i dü hastem her demi nezzâre-i didâr baña
- 7 Ey Tûrâbî menzil-i bâkî murâd itseñ eger
Terk-i dünyâ terk-i 'uqbâ kalmadı bir yâr baña

(8b)

23*

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 O mehiñ gamze okı bağıma mızrâk degil a
Tîr-i müjgâna siper dil hele kôrkaç degil a
- 2 Nice yıllar o nigârîñ ki cefâsın çekerim
Cevr ü bîdâdî benim başıma pıtraç degil a⁹⁰
- 3 Âğûşuñda şıkma hırşile yazıkdır yârî⁹¹
Bir ter-i göncaır ol taşile topraç degil a
- 4 Şap şap öpmekle mehiñ âl ruñun incitdiñ
Har tabî'atla be zâhid bu da ahlâk degil a
- 5 Lu' bile bûs-ı kenâr eylemesi mümkün mi
Nev-nihâl olsa da pür-fitnedir ahmaç degil a
- 6 Sîneme seng-i sitem ura da âheste urur
Raħm ider bendesine çarbile taç taç degil a
- 7 Ne alur göñlümi yetmez mi Tûrâbî ol şüh⁹²
'Aqlımı aldı benim göñlüme ortaç degil a

⁸⁷ "Tekrarlanan yedi" Hicr 15/87.

⁸⁸ luţf u: luţfi İ

⁸⁹ "Ana kitap" Zuhuf 43/4.

* İ, 8a.

⁹⁰ cevr ü bîdâdî: cevr-i bîdâd İ

⁹¹ Âğûşuñda şıkma hırşile: Şıkma hırşile âğûşuñda İ

⁹² alur: -M

24*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dilberā ' aşk içre üstādım dimez miydim saña
Şīve istiğnāya mu' tādım dimez miydim saña⁹³
- 2 Gülşen-i kūyuñda zārım giceler elbet ider
Bülbüli dem-beste feryādım dimez miydim saña
- 3 Merhamet kııl ' aşık-ı bī-çāreyim ey dil-rubā
Bir dili maḥzūn nā-şādım dimez miydim saña⁹⁴
- 4 Cevre meyyāl oldığıñdan biñ naşīhatler virüb
Yalvarub gel itme evlādım dimez miydim saña
- 5 Ben rehā bulmam cefā-keşlikde aşlā dünyede⁹⁵
Ḳahrile ta' mīr-i bünyādım dimez miydim saña
- 6 Tīr-i āhımla güzer-gāhında negrān olmuşum
İşte her āhūya şayyādım dimez miydim saña⁹⁶
- 7 Nice yıllar kūh-ı ' aşkıñda Tūrābī derd-mend
Sen gibi Şīrīne Ferhādım dimez miydim saña

25*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Olıcaḳ faşl-ı bahār mu' tedil olmaḳda havā
Yürüye ḥükm ide eşcāra ' ināyetle o mā
- (9a) 2 Besleyüb mehd-i zemīn içre ḳamusun bārān
Çıḳa elvān-ı şükūfe ṭola her sū saḥrā
- 3 Giydire ḥil' at-i ḥaḍrā çemeniñ güllerine⁹⁷
Gele teşrīf ide ta' zīm ile şol bād-ı şabā

* İ, 8b.

⁹³ şīve: şīve-i İ

⁹⁴ dili: dil-i M

⁹⁵ bulmam: olmam İ

⁹⁶ her: bir İ

* İ, 8b.

⁹⁷ güllerine: -İ

- 4 Otura tahtına hüküm eyleye sultân nev-rûz
Ola ‘adlile müzeyyen şecerât-ı hûzarâ
- 5 Açıla şâh-ı gülün perdesi destûr ile
Çekile la‘lile evrâkına rengin tuğrâ
- 6 Şâd u mesrûr ile gûyâ ola gerçi murğân⁹⁸
Yağasın çâk ide ol dem gene bülbül şeydâ
- 7 Seyrile bâğa Tûrâbî nazar-üftâd oldum⁹⁹
Cümle eşyâya tecellî ne hûş itmiş Mevlâ

26*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ey şehinşâh-ı cihân ‘Abdü’l-‘azîz Hân-ı şehâ
Bu za‘îf kullarının zahmîn bilüb kıldı devâ
- 2 Böyle bir lûtf u kerem kânı felek görmüş degil
Nice bir Hâtem derinde kul olubdur muṭlaḳâ
- 3 Râhîna oldı mübeddel fırkat-ı maḥzûnumuz
Ḥamdüli’llâh sen kerîm şâhânenen olduk rızâ
- 4 Yâ İlâhî devletin dâ’im kılub düşmanların
İsm-i ḳahhârînla ḳahr eyle ḳamusın dü serâ
- 5 Ḳuvvet-i Ḥaydar Ḥudâ virsün hemân şemşîriñe
Kâfir-i bed-ḥâhîniñ gerdânına olsun revâ
- 6 Eylesün el-‘Alî her dem nüfusun Zül-fiḳâr
Ḥaḳḳ bilür Ḥaḳḳa ‘ayân ed‘iyemizdir bî-riyâ
- 7 ‘Ömr-i efzûn eyle taht-ı şevketinde ber-ḳarâr
Eylesün olsun mu‘îni Ḥâlîḳ-ı arz u semâ
- 8 Pâdişâh-ı ‘âlem-penâhîniñ sâye-i zîrindeyiz
Vâcib oldı her dem ü her rûz u şeb ḳılmaḳ du‘â
- 9 Her birimiz biñ zebân ile teşekkür eylesek

⁹⁸ u: -İ

⁹⁹ oldum: itdim İ

* İ nüshasında yoktur.

Mümkin olmaz şükrünüñ bir dānesin kılmak edā

- 10 Rahmıñ erzānı kılursuñ mücrim ü efkendeye
Sensiñ ol hāzık tabīb ya‘ ni deriñ dārü's-şifā
- (9b) 11 Bāb-ı cūduñda kamu ‘aşşāneler sirāb olur
Cān bulur bir nīm-nigāh itseñ Tūrāb olmuş gedā

27*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Vā‘ izā şarf eyleme variñ gerekmez mi saña
Kürsiye çıkdıkda sūz-ı yāriñ gerekmez mi saña
- 2 Kimse gūş itmez tecemmu‘ itdigiñ efsāneyi
Ço başka mescidlerde güftārıñ gerekmez mi saña
- 3 Āh [u] nālān eyleyüb şubha degin bīhūde kim
Gonca duymaz ‘andelīb zārıñ gerekmez mi saña
- 4 Yüz çevirme hārdan ‘ār eyleyüb ey gül bu gün
Yarın ‘üryān olasıñ hārıñ gerekmez mi saña
- 5 ‘Aşkla hāy hūy idüb devrāna girdiñ baş açuk
Şüfī şoñra serde destārıñ gerekmez mi saña
- 6 Hışmla qahr eyleyüb elden yere urduñ çi sūd
Muhtesib çekmege kañārıñ gerekmez mi saña
- 7 Tevbe kıldıñ türş-i meyden fāriğ olduñ bir zamān
Şimdi döndüñ zāhid ikrārıñ gerekmez mi saña
- 8 Nerde cilbendiñ ferāmūş eylediñ bir fıkır kıl
Cur‘ a-dānda dervīş esrārıñ gerekmez mi saña
- 9 Cismini hıfz eyle bīmār olma kim vaqt-i şitā
Ey Tūrābı köhne entārıñ gerekmez mi saña

28*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 1 Her biri bir hâle düş olmuş gider ‘âlem bu yâ
Eksik olmaz dünyede serden gider ‘âlem bu yâ
- 2 Bir karar üzre çevirmez devrini çarh-ı felek
Gâhî ‘aksi gâh murâd üzre döner ‘âlem bu yâ
- 3 Kimse bilmez görünür de kandedir sūd u ziyân
Her kişi nakş-ı tecessüsde gezer ‘âlem bu yâ
- 4 Var ki Âdem bunda çalmıştır melâmet tablını
Her küdüretten berî kalmış gezer ‘âlem bu yâ
- 5 Böyle güvâr-ı ‘ömri gitmiştir hebâ bihüdeye¹⁰⁰
Yok yedinde ben lâyıka hüner ‘âlem bu yâ
- (10a) 6 Gâh tüvân-ger sîm ü zer cem‘inde püyân rûz [u] şeb
Şöyle bi-râhat gedâlardan beter ‘âlem bu yâ
- 7 Nâ-ümîd olmam Tûrâbî vuşlat-ı dil-dârdan
Raḥm ider bu tâli‘im bir gün güler ‘âlem bu yâ

FÎ ḤARFİL-BÂ *

29*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Yâr baña dūr oldığı bu tâli‘imdendir sebeb
Çarh-ı gaddârîñ elinden çekdigim renc-i ta‘ab¹⁰¹
- 2 Dil murâdından berî oldum tegâfûl birle ben
Nâ-sezâ kârım zuhûr eyler neden bilmem ‘aceb
- 3 Tîşe-i kahrıyla devrân yıkmak ister gönlümi
Ka‘beye kaşd eylemek ‘işyân olur hey bi-edeb
- 4 Kâma vâşıl olmazam her nice kim sa‘y eylesem

¹⁰⁰ güvâr ?

* Ḥurûfîl-Bâ İ

* İ, 9a.

¹⁰¹ elinden: yedinden İ

Bir necāta dāh̄il olmaz bu serim kılsam taleb

5 Z̄ulmet ü tār̄ik-i ğamdan sen ħalāş it yā İlāh¹⁰²
Bilmedim tedb̄ir-i dūnum yoħsa taḳd̄irim mi hep¹⁰³

6 Hicr-i yār̄iñ âteşinden cāna yetdim Neyleyem
Āh u nālānımdan ʿāciz oldı ʿālem rüz [u] şeb¹⁰⁴

7 Ey Tūrāb̄i pūr olub şimdi sirişkim maħzeni
Bir ṭaraf derd-i derūnum şöyle olmuş leb-be-leb

30*

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

1 Defʿ -i ğam kılmak içün ey sāk̄iyā gel vir şarāb
Ḥāşılı kayd-ı cihāndan eylemişim ictināb

2 Bāde-i engūrı ṭoldur cāmı pūr kıl vir baña¹⁰⁵
Göñlümi mesrūr idüb ʿālemde eyle bir şevāb

3 Mest ü medḥūş it beni bir vechile ayılmayam
Böyle kim bir dem degil her dem ki tā "yevmü'l-ḥisāb"¹⁰⁶

4 Rüz-ı maḥşer şöyle lā-yaʿ kıl varam dīvāna ben
İḳtidārım olmasun hiç virmege bir tek cevāb

5 Bilmeyem kimdir şoran yā kim gelen yā kim giden
Ṭuymayam bī-ḥūdile ger itseler renc ü ʿitāb¹⁰⁷

(10b) 6 Ṭurmağa pāy üzre ṭaḳat olmaya ḥālimde hiç¹⁰⁸
Diyeler terk eyleye ṭursun işi olmuş ḥarāb

7 Ey Tūrāb̄i virseler aḥbārımı dil-dārıma
Sāye-i raḥmın şalardı üstüme ol āfitāb

¹⁰² ü: -İ

¹⁰³ taḳd̄irim: taḳş̄irim M

¹⁰⁴ u: -M

* İ, 9a.

¹⁰⁵ engūrı: engūr İ

¹⁰⁶ Kıyamet günü.

¹⁰⁷ ḥūdile: ḥūdī ile M / ger: -M / ü: -İ

¹⁰⁸ hiç: hem İ

31*

Mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn

- 1 Hîç var mı cihân içre göñül zârına aḥbâb
Hâldaş olacaḡ ḡalmadı bu dehrde nâ-yâb
- 2 Şol dâmen-i ḡırşa yapışub cümlesi birden
Ḳande bulunur ḡaḡḡı tuta ehl-i dil erbâb
- 3 Ta' zîmi bülend olmada gitdikce bu dînâr
Sa' y itmeleri cümlesi cem' iyyet-i esbâb
- 4 Raḡbet kim ider gerçi bu ' âlemde kemâle
Bildim ki hele fehmlle mesdūd imiş ol bâb
- 5 Çek dâmeniñi cîfe ile olma mülevves¹⁰⁹
Gel düşme Tûrâbî seni ḡarḡ itmeye girdâb

32*

Mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn

- 1 O yârîñ ' aşḡ [u] sevdâsı derūnumda nihândır hep¹¹⁰
Bilür bilmezlenür yoḡsa aña ḡâlim ' ayândır hep
- 2 Vefâ resmin unutmuş cevri mu' tâd eylemiş dirler
Ne mümkün ben inanmam böyle olsun bu yalandır hep
- 3 Didim cevri ü cefâsı lezzeti efzūn vefâsından¹¹¹
Velâkin kim bilür ' âşıḡlara gel sen inandır hep
- 4 Anıñçün iltifâtıñ görmeyüb maḡzâ kerem bildim
Eger bir nîm-nigâḡ itse ḡamu ' aḡla ziyândır hep
- 5 Ezelden resm ü ' âdetdir ki meh-rûlar cefâ eyler
Ki bezm-i ' âşıḡân içre nümâyân râyegândır hep

* İ, 9b.

¹⁰⁹ ile: ilen İ

* İ, 9b.

¹¹⁰ nihândır nihâyetdir M

¹¹¹ ü -İ

- 6 Bu gün ol meh gönüller cem' ine sa' y itmiş 'uşşâkıñ
Gerekdir ki perişân itmesi ğayri gümândır hep¹¹²
- 7 Tûrâbî kalmadı derdile tākāt nâ-tüvân oldu
Büküldi kâmetim eyvâh sebeb kâşî kemândır hep

(11a)

33*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ey perî cevriñ yeter 'aşk ehline virme 'azâb
Nâr-ı hicriñde bizi kül eylediñ itdiñ kebâb
- 2 Başîñ içün dâm-ı zülfünden hâlâş eyle beni¹¹³
Yâhûd âzâd it yâ öldür yâ baña vir bir cevâb
- 3 Gör virân olmuş sirişkim râhına 'âlem kamu
Her biri bir dâne yapmış bî-nihâyet âsiyâb
- 4 Şem' -i rûyuñ çevresinde murğ-ı gönüm çizginür¹¹⁴
Şem' ine pervâne lâzım yandırub kılma hârâb
- 5 Ğamze-i hûn-h'ârına 'âşık bu gönüm Neyleyem
Bulmamış bir sâ'iri cellâdı itmiş intihâb
- 6 Devr-i ruhsârında bād esdikce ğisû şöyle kim
Gülşen içre per açub cevân ider miskîn ğurâb
- 7 Göz görür cânım diler destim irişmez vaşlına
Ey Tûrâbî vaşfa gelmez dâğ u derdim bî-hesâb¹¹⁵

34*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Gülşen içre 'andelîb eyler bükâ zârım görüb
Şem' e yakdı bağrını şol âteş ü nârım görüb¹¹⁶

¹¹² ki: kim İ

* İ, 10a.

¹¹³ başîñ içün: başîñçün İ

¹¹⁴ gönüm: rûhum İ

¹¹⁵ u: -İ

* İ, 10a.

- 2 İhtiyârile açıldı şanma kim sen goncayı
Yağasın çāk itdiler hep âh u efkârım görüb¹¹⁷
- 3 Giceler şebnem degildir dökülen gül üstüne¹¹⁸
Ağlayub eşkin tökerler derd-i bîmârım görüb
- 4 Hûn-feşân itdim dü çeşmimden firāvân öyle kim
Ebr âbın yerlere çaldı bu esrârım görüb
- 5 Nice yıllardır ki hicrin çekerim kimdir dimez¹¹⁹
Merhamet kılmaz baña şol seng-dil yârim görüb
- 6 Bülbüli hāmûş idüb bir derde şaldım ‘aşkla
Yandılar gûş cyleyenler sūz-ı güftârım görüb
- 7 Ey Tūrâbî çekmişim ‘aşkıñ kemânın gerçi ben
Eyledi taḥsîn felek kim kuvvet-i varım görüb¹²⁰

35*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Oturub ğurbet evinde âh u zâr itsün ğarîb¹²¹
Bî-kes olmuş kimleri ‘âlemde yâr itsün ğarîb
- (11b) 2 Ğam bucağın beklesün tenhâ nihâyet şabrile
Cem‘ idüb derdin metâ‘ ın kesb-i kâr itsün ğarîb
- 3 Yâri yok bir mûnisi ğurbet diyârında anıñ¹²²
Hicrile bağrın yaqub her demde nâr itsün ğarîb
- 4 Kimseler gelmez eger bîmâr olursa üstüne
Başına ursun eliyle hūzn-vâr itsün ğarîb
- 5 Ölse de kabrine kimler sa‘y ide ḥufr itmege

¹¹⁶ ü: -İ

¹¹⁷ u: -İ

¹¹⁸ Giceler: Gice bir M

¹¹⁹ Nice yıllardır ki hicrin çekerim kimdir dimez: Nice yıllar hicrini çekdim dimez kimdir bu kim İ

¹²⁰ kim: bu İ

* İ, 10b.

¹²¹ ğurbet: miḥnet İ

¹²² bir: -M

Ey Tūrābī aḳdemi kendi mezār itsün ğarīb

36*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O seng-dil-i nigāra merḥamet vir sen hemān yā Rabb¹²³
Baña bir iltifāt itsün ki ben öldüm amān yā Rabb
- 2 Perīṣān eyledi ğisūları teg ḥālīmī ol meh
Leb-i la' liyle 'aḳlīm aldı ol ḥoḳḳa-dehān yā Rabb¹²⁴
- 3 Ḥayātım ḳaṭ' ina ḳaṣd eylemiştir ğamzesi tīġi¹²⁵
Yetiṣdi baġrıma maḥḥıce urmuṣdur nihān yā Rabb
- 4 Ḥam oldı ḳāmetim āh çekmeden sevdā-yı ebrūsın
Çekilmez Neyleyem bir böyle ḳuvvetlü kemān yā Rabb
- 5 Ża' ifim vüs' atım yoḳdur hemān bir tār-ı mū oldum¹²⁶
Mürüvvet ṣāḥibi gel virme sen bār-ı girān yā Rabb
- 6 O yāriñ ṣıve-i eṭvārını göz gördiği demde
Ḳarārım ḳalmadı ḥālīm nihāyetde yamān yā Rabb¹²⁷
- 7 Tūrābī neylesün āfet nigāha düşdi bu gönölüm
Giriftār-ı belāyım yā İlāhī her zamān yā Rabb

37*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 'Ārızın gördükde dil nālān idüb olmuṣ firīb
Gerçi gül gördükde feryād eyler ancak 'andelīb

* İ, 10b.

¹²³ seng-dil-i sengin-dil İ

¹²⁴ 'aḳlīm: -M

¹²⁵ Ḥayātım ḳaṭ' ina ḳaṣd: Ḥayāt-ı ḳaṭ' -ı ḳaṣdım İ

¹²⁶ bir: -M

¹²⁷ Ḳarārım ḳalmadı ḥālīm nihāyetde: Ḳarārım ref' olur ḥālīm be-ġāyetle İ

* İ, 10b.

- 2 Şem‘ aya pervâne ‘ aşık yanmasın eyler taleb
Gör ne lezzet almış andan bu daği sırr-ı ‘ acīb
- 3 İhtiyārile kişi kendin yaķar mı odlara
Haķķ tecellī eylemiş her cāna bir gūnā naşīb¹²⁸
- 4 Zāhidiñ mihrāba meyli ‘ aşıkıñ dīdāradır
Kimini yār-ı muvāfık kimini itmiş raķīb
- (12a) 5 Eyledim ārzū vişālin yāra destim irmedi¹²⁹
Nā-murād oldum murād el virmedi ķaldım ğarīb
- 6 Dāğ-ı hicrānım nidem merhem ķabūl itmez benim¹³⁰
Böyle bir sırr-ı derūnum derdi vardır ey ṭabīb
- 7 Ey Tūrābī ölmegim dertden muķarrer bilmişim
Bir devā raķm eyleyüb elbette itmezse ḫabīb

38*

Mef‘ ūlū mefā‘ īlū mefā‘ īlū fe‘ ūlūn

- 1 Gīsūlarına bilmişim ol şānedir aḫbāb
Bizden ilerü rağbeti iş görmede erbāb
- 2 Reşkim bu benim bād-ı şabā zūlfüñe degdi
Gör bī-edebi buncılayın olmaya nā-yāb
- 3 Gördükde ruḫuñ rengini şerm eyledi ğonca¹³¹
Ter dökdi ḫicāb eyledi gül lū ‘ lū ‘-i ḫōş-āb
- 4 Şol la‘ l-i lebiñ ‘ aksi imiş lālede ol reng
Giydirmiş aña surḫla müzeyyen nice eşvāb¹³²
- 5 Şordum ne resen zūlf kemendiñ didi ol meh
Üftādelerin şaydına dil ķaydına ķullāb
- 6 Müşġin saçıñı itme perişān kerem eyle

¹²⁸ gūnā: gūne Ī

¹²⁹ ārzū: ‘ arzū Ī

¹³⁰ nidem merhem ķabūl itmez benim: benim merhem ķabūl itmez nidem Ī

* Ī, 11a.

¹³¹ eyledi ğonca: itdi o ğonca Ī

¹³² surḫla: surḫ u Ī

‘ Aqlım dağılur baħr-ı dilim itmede h̄izāb

- 7 Seḥḥāre gözün itdi Tūrābīye füsūnı
Gel itme ciger-h̄ūn ile bu dīdemi sīrāb

39*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Ol perīniñ ruḥların gül-gūn ƙan itmiş şarāb
Rūyuna rengini göstermiş ne cān itmiş şarāb
- 2 Dīdesin mestān idüb ḥūb leblerin aḥmerleyüb
Bağdığı ‘ aşıkları ġāyet yamān itmiş şarāb¹³³
- 3 Kec idüb serde fesin egmiş hilālīñ üstüne
Ṭağıdub ġisūların ‘ aqla ziyān itmiş şarāb
- 4 Bir ƙadeḥ nūş eylemişdir ol perī-refṭāre baƙ
Böyle bir ḥālet giyürmüş ḥūb cūvān itmiş şarāb
- 5 Ḥānde ƙılsa açılur rūyunda güller ġoncası
Būlbūl-āsā ġör nice şīrīn-zebān itmiş şarāb
- 6 Vechi üzre şān ki āteşden şu çıƙmış terleyüb
Bir ‘ acā’ib levnile ḥükmün revān itmiş şarāb
- (12b) 7 Ey Tūrābī āfitāb-ı ṭal‘at-ı meh-rūda ben
ġörmüşüm envā‘ ile ḥālīn ‘ ayān itmiş şarāb

40*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Nāle ƙılmaƙ būlbüle āḥ u fiğānımdır sebeb¹³⁴
Seyle ġarƙ oldı ġözüm eşk-i revānımdır sebeb

* İ, 11a.

¹³³ bağdığı: yaƙdığı İ

* İ, 11b.

¹³⁴ u: -İ

- 2 Şol melâmet ehline ta' n itmeyiñ ' âlemde siz
Anlara te 'şîr iden hâl-i yamânımdır sebep
- 3 Gör sirişkim reng-i gül-gün olduğun ' ayb eylemeñ
Gam güninde tîre qalmış ciger qanımdır sebep
- 4 Hûn-feşânımdan şerâre tağılan her bir yana
Ġalibâ maḥfî olan sûz-ı nihânımdır sebep
- 5 Haṭṭ-ı hâlin dilberiñ ' aşq ehli tefsîr itdiler
Tâ muḳaddem defter-i şerh-i beyânımdır sebep
- 6 Güşce-i vaḥdet maḳâmın ihtiyâr itmiş idim
Cümleye fâş olduğım tîr-i zebânımdır sebep
- 7 Zühdile âlûd iken olduk Tûrâbî mey-perest
Neyleyem Ḥaḳḳdan bula ol nev-cüvânımdır sebep

41*

Fâ' ilâtûn fâ' ilâtûn fâ' ilâtûn fâ' ilûn

- 1 Günde var mı pertev-i ḥûrşîd-i ruḥsârınca tâb
Seni görüb şermile yüz yere urmuş âfitâb
- 2 La' l-i nâbîñ teşnesi dil zâr u ser-gerdân olub
Bir içim şu vir bu ma' şûmdur gönül algıl şevâb
- 3 Nâzla biñ lu' bile virdiñ pey-â-pey câm-ı pür
Mest-i lâ-ya' kıl idüb sâķî beni kıldıñ ḥarâb
- 4 Bezmiñe koymaḳ raķîbi ey perî lâyıḳ degil
Ḳaṅḡı mezhebde revâdır cennete girsün kilâb
- 5 Göz görüb ruḥsârını ' aşq âteşi efzûn olur
Şan ki ḥûrşîd-i münevverden alubdur mâh tâb
- 6 Meygede ebvâbı bend olmuş kıyâmetdir nişân
Mey-fürûşuñ rüşvetin alsa açardı ihtisâb
- (13a) 7 Âteşe yansun Tûrâbî ḳande varsa meygede
Nây-i nâlem pes baña ḥûn-ı sirişkimdir şarâb

* İ nüshasında yoktur.

42*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sâkıyâ âb ile maḥlûṭ eyle keskindir şarâb
Mest olub cev lâna girmiş âteşe dönmüş kebâb
- 2 Gelmesün bezme raḳîbî koyma bir tel kırdırın
Muṭribâ ḥōş nağmeden al şimdi düzgündür rebâb
- 3 Ya ne ḥōş-cây-ı mekân itmiş nazar kıl meygede
Böyle bî-ğam ḥâne'yi kimler dimiş olsun ḥarâb
- 4 Künbed-i destârla şüfî girince bezmime
Göricek nuṭṭum tutuldu bulmadım bir tek cevâb
- 5 Almadık bî-ḥûdile pîr-i muğândan bir du'â
Nefḥası derde devâdır hem du'âsı müstecâb
- 6 Zâhid-i sâlûsla uğraşmadan el çekmişiz
Rengini tağyîr kılmaz okusañ yüz biñ kitâb
- 7 Her ne vechile Tûrâbî nağme ta' lîm eyleseñ
Bülbül-i şeydâya mânend şadâ virmez gürâb

43*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şubḥ baş gösterdi çekdi kendini yana şeb
Şem'e yoldaş olmağa elbet sever pervâne şeb
- 2 Şubḥa karşı yok yüzi kılmış hicâbından firâr
Her ki irsâl itdiğiçün şem'a-i sūzâna şeb
- 3 Gice âheste gelüb bir lu' bile gündüz kaçır
Hükm-i şubḥı göricek reşk âteşine yana şeb
- 4 Geçdi devrân dîde negrân şamımız şubḥ olmadı
Sîḥ-ı miḥnetle çevirdi bizleri büryâna şeb

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 5 Şām olunca tā seher ‘ aşk ehline zulm itmede
Ehl-i ‘ aşkıñ āh-ı serdinden olub perşāne şeb
- (13b) 6 Leşker-i şubhuñ Tūrābī leyle ġālib geldigi
Şāh-ı hāver kuvvetiyle neylesün dīvāne şeb

44*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Derd-i hammāra devā eczā-yı Loḡmāndır şarāb
Ġam kudūret def‘ ine iksīr-i dermāndır şarāb
- 2 Berr-i ḡumda nice demler ḡabs olub Yūsuf mişāl
Şimdi Mışr-ı bezm-i ‘ irfān içre sultāndır şarāb
- 3 La‘ l-ḡun esbābile bir fitne-i seḡḡār olub
Ehl-i ‘ aşkı cezb ider maḡbūb-ı devrāndır şarāb
- 4 Şūfī-i zühhāddan nefret idüb hem münfa‘ il
Nezd-i ‘ Īsā mezhebinde nūr-ı ĩmāndır şarāb
- 5 Şāfī-meşrebdır riyā bilmez dil-i ‘ aşık gibi
Sāḡī-i ser-mest elinde gör ne elvāndır şarāb
- 6 Cānib-i ḡudretten iḡsāndır aña kuvvet hemān
Şaḡn-ı meydān içre bir Sām ü Nerīmāndır şarāb
- 7 İttikā itmeklige muḡkem ‘ aşādır pīrlere
Nūş idüb seyr it Tūrābī cāna cānāndır şarāb

45*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Bir perī meh-veşi sevdim ḡaberi var mı ‘ aceb
‘ Aşıḡa luḡf-ı sezā bir hūneri var mı ‘ aceb

* ĩ nüshasında yoktur.

* ĩ nüshasında yoktur.

- 2 Naḥl-i nev bâğ-ı ḥüsnde ḳadd ü bālâ tâze
Añla şâyeste-i şîrîn şemeri var mı ‘aceb
- 3 Şormadım aşl-ı perî yohsa bir âdem-zâde
Mâderi olmalı bilmem pederi var mı ‘aceb
- 4 ‘Azm-i rāh itmege niyyetde raḳîbi gördüm
Bilmezem ḳa‘r-ı caḥîme seferi var mı ‘aceb
- 5 Ḥâne-i târîk-i dilde fikr bilmem ne gezer
Cây-ı ḥavf içre o yârîñ feneri var mı ‘aceb
- 6 La‘l-i tâbîñ emerek ruḥlarıñı būs itdim
Hele rü‘yâda bunuñ bir zararı var mı ‘aceb
- 7 Gidelim meygedeye muğbeçeler içre Tûrâb
Görelim pîr-i muğânîñ puseri var mı ‘aceb

FÎ ḤARFÎ‘T-TÂ*

46*

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- (14a) 1 Bu dehr-i fenânîñ nideyim ḥaşılı miḥnet
‘Âḳîl o kişi kim aña ḥiç itmeye rağbet
- 2 Sulṭân-ı zamân olsa eger bâğ-ı cihânda
Şâd olma ecel cāmını nüş itmeli elbet
- 3 Bîñ sâli güzeşt itse ‘ömür gör yine bir ân¹³⁵
Rü‘yâya bedel zıll-i ḥayâl âḥiri ḥasret
- 4 Pür derd-i cefâ ḳahrile vîrâne-i dünyâ
Aḳdemce anîñ naḳşına dil tuymaya ülfet
- 5 Ser çeksün eger devlet ile heft semâya
Bir loḳmadan efzûnı anîñ gerçi meşakkat
- 6 Gel düşme gönül dāmına şol zâl ‘arûsuñ
Bîhûde hebâ cümlesi yok anda meserret

* Ḳâfiye-i Ḥurûf-ı Tâ İ

* İ, 11b.

¹³⁵ sâli: sâl M / yine: gene İ

- 7 Çek dāmeniñi eyle rehā sen de Tūrābī
Üftādeleriñ hāli yeter ‘āşıka ‘ibret

47*

Mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ülün

- 1 İfşā-yı dil-i derdimi taķrīre ne hācet
Ey meh leb-i la‘liñ ola iksīre ne hācet
- 2 Ebrū-yı hilālīñ gibi inceldi bu gönüm
Fevt olmadadır ķatline şemşīre ne hācet
- 3 Merhem idicek yarama eczā-yı ruķuñdan¹³⁶
Efsāne mu‘ālicleri tedbīre ne hācet
- 4 Şayyād saçın ħalkā-i ķullāb efendim
‘Āşıķları bend eyledi zincīre ne hācet
- 5 Ħıfz itmedeyiz cānile evrāk-ı ħayālīñ
Evşāfiñi şerĥ itmege tefsīre ne hācet
- 6 Mihriñle düşüb ħāh-ı zeneĥdāna esīriz
Eş‘ārına bu nazmla taķrīre ne hācet
- 7 Pervāne gibi vech-i şu‘ā‘ında Tūrābī
Aĥvāli mübīn oldu bu ta‘bīre ne hācet

(14b)

48*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dām-ı zülfünden ħalāş olmaz gönül bulmaz necāt
Zulmete düşmüş anıñ zımnındadır āb-ı ħayāt

* İ, 12a.

¹³⁶ idicek: idecek İ

* İ, 12a.

- 2 ‘İyd-ı ruḥsârında dil sâ’il olub eyler taleb¹³⁷
Bir faḳîr gider aña virmek münâsibdir zekât
- 3 Ğamze-i peykânına cânım heves eyler çi sūd
Ben ğarîb-i bî-nevâya eylemez hiç iltifât
- 4 Sâye teg kaldırabilmez ḥâk-i kūyundan beni
Gerçi kim cem‘ olsalar sa‘y itse cümle kâ’inât
- 5 Sûz-ı ‘aşkıym germ olur görse cemâliñ gözlerim
Şabr u ârāmım gider olmaz qarârında şebât
- 6 Mürde cânım kılsa ihyâ baḥş idüb bir luṭf ile
İsterim la‘l-i lebin gösterse bir ḥōş mu‘cizât
- 7 Mâcerâ-yı sergüzeşti derdimiñ taḥrîrine
Ey Tûrâbî ‘acdden olmuş şikest kilc ü devât¹³⁸

49*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün

- 1 Mey ü maḥbûbdan eyle sen ferâġat¹³⁹
Bu râh çıkmaz bilürsün kim nihâyet¹⁴⁰
- 2 Yeter şayd eylediñ ğayrı şikârı
Yüri tüt gûşe-i vahdet selâmet
- 3 Ḥayâ kıl eyle inşâfı gönül gel
Beni rüsvây kıldıñ sen be-ġâyet
- 4 Seni ḥayretde koymuş bî-vefâlar
Nedir bu çekdigiñ renc ü felâket¹⁴¹
- 5 Tolaşma zülf-i dil-dâra ḥazer kıl¹⁴²
Anıñ her târı bir mâr-ı melâmet

¹³⁷ eyler taleb: maṭlûb ider İ

¹³⁸ ‘acdden: ‘aczile İ / şikest: -M / ü: -İ

* İ, 12b.

¹³⁹ Mey ü maḥbûbdan eyle sen ferâġat: Mey maḥbûb ile dil eyle ferâġat İ

¹⁴⁰ nihâyet: şikâyet M

¹⁴¹ bu: kim İ

¹⁴² dil-dâr: didâr M

- 6 Temâşâ itmege geldik cihâna
Düşüb teşvîşini çekmek ne hâcet
- 7 Çekil ‘Ankâ gibi Kâf-ı rızâya
Şabır kâşânesine vir metânet
- 8 Tefekkür it ‘ömür encâma irdi
Seniñ şol tutdıgıñ hâlet çi hâlet
- (15a) 9 Tûrâbî kâmetim ham oldı gitdi
Kime kimden idem bilmem şikâyet

50*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Vaqt-i âhirdir gönül sen Külbe-i ahlzânı tut
Nûş-ı şahbâ rûy-ı dilber ‘aşk [u] sevdâsın unut
- 2 Bî-vefâya meyl idüb rencide-hâtır olma gel
Zâl-i dehrin hâşılı bünyâdına yoğdur şübüt
- 3 Kaţ‘ ider seyf-i ecel bir gün hayâtın riştesin
Eyle tedbir-i müheyyâ âhîret kaydına kût
- 4 Râh-ı ‘aşka gir seri meydâna ço erler gibi
Rûhuñı bîdâr kıl ‘âlemde şol nefsiñ uyut
- 5 Zerrede hûrşîd-i enverdir nümâ lem‘ân iden
Kaţrede ‘ummânı dil fehm eyle andan ol sükût
- 6 Teşnesiñ ihrâk ile bihûde kıldıñ sen seni
Bilmediñ kim ğarķ-ı deryâsıñ hemân bir mişl-i hût
- 7 Dâmen-i ‘aşkı rehâ kılma Tûrâbî her ne var
‘Aşk imiş bâķi olan maķfî hüveydâ lâ-yemût

51*

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

* İ, 12b.

* İ, 13a.

- 1 Tabībā zaḥmıma bīhūde dermān ile tedbīr it
Bu resme sa‘ y idüb efsāne merhemlerle ta‘ mīr it
- 2 Açıl sun sīne-i çākim görünsün dāğ-ı hicrānım
Periṣān ḥālīmī dil-dāra var bir ḥōṣça takrīr it
- 3 Leb-i la‘ linden özge bir devā kār eylemez söyle
Cünün olmuş durur gīsūlarıñ boynına zincīr it¹⁴³
- 4 Ferāmūṣ itme bir bir ser-güzeṣtim sen ḥużūruñda
Helākimden ḥaber vir gördiğīñ rü‘yāyı ta‘ bīr it
- 5 Tūrābī derd-mendi nāle-i feryāda şalmışdır
Kerem kıl ey ṭabībim cüz ‘īce ol yāri tekdīr it¹⁴⁴

52*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 ‘ Andelīb iseñ yūri gülşende var efgānı tūt
Zulmeti ṭab eyleyüb envār-ı Ḥaḥḥ rūḥānī tūt
- 2 Tūtma aṣlā güft ü gūdur zāhidiñ efsānesi¹⁴⁵
Sākī-i gül-çehre destinden tolu peymānı tūt
- (15b) 3 Vā‘ iziñ pendī küṣād itmez dil-i ‘ aşıqları¹⁴⁶
Bir küdüretten ‘ ibāret şoḥbet-i ‘ irfānı tūt
- 4 Seyr-i bāğ-ı gülşen-i dehri ferāğat eyle gel
Mesned-i sulṭān olan şol gūşe-i vīrānı tūt¹⁴⁷
- 5 Egnine ilbās idüb ‘ ālemde ğam pīrāheniñ
Derdile me‘lūf olub andan daḥi dermānı tūt
- 6 Levḥ-i dil Jengiñ mücellā eylemek ister iseñ
"Men ‘ aref" dersine ‘ ālim kāmīl insānı tūt
- 7 Cevher-i nā-yāb olan esrāra mazḥar düşmege
Ey Tūrābī bīst ü heṣt si vū dü ‘ ummānı tūt

¹⁴³ olmuşdurur: olmuş de kim İ

¹⁴⁴ yāri tekdīr it: yāra ta‘ zīr it İ

* İ, 13a.

¹⁴⁵ zāhidiñ: vā‘ iziñ İ

¹⁴⁶ itmez: kılmaz İ

¹⁴⁷ şol: ol İ

53*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ey perī zülfün gibi hālim perīşān it de git¹⁴⁸
Cāy-ı miḥnet-hānemiz luṭf eyle seyrān it de git
- 2 Böyle maḥzūn eyleyüb gitme kerem kıl sevdiğim
Ġamze-i peykānıñ sīnemde mihmān it de git
- 3 Nīm-nigāhile bırakma ' aşık-ı üftādeyi
Tīr-i müjgānıñla ur bu bağırmı kan it de git
- 4 İtme ta' mīr-i vücūdum derdile olsun ḥarāb
Bir ṭarafdan tīşe-i hicriñle vīrān it de git¹⁴⁹
- Teşneyim dīdārıñla maḥşūduma irgür beni
' İyd-ı vaşlıñ bu cānım nola ḳurbān it de git¹⁵⁰
- 5 Bir daḥi rām olmasun her gördüğü meh-veşlere
Şal bir āteş gönlüme gel ḥōşça büryān it de git¹⁵¹
- 6 Yak beni ' aşkıñla hīç nām ü nişānım ḳalmasun
Ḳurtulam ḳahr u belādan ḥāke yeksān it de git¹⁵²
- 7 Dāmeniñ şalmam elimden ḳaṭ' -ı destim itseler¹⁵³
Ya beni öldür yāḥūd derdime dermān it de git
- 8 Ey Tūrābī bī-vefālardan vefā gelmez saña
Rūz [u] şeb cevriñ çeküb bīhūde efgān it de git

54*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

* İ, 13a.

¹⁴⁸ gibi: tegi İ

¹⁴⁹ hicriñle: hicrānıñla İ

¹⁵⁰ ' İyd-ı vaşlıñ bu cānım nola: ' İyd-ı vaşlıñ baḥş idüb cānım da İ

¹⁵¹ Şal bir āteş: Bir āteş şal İ

¹⁵² u: -İ

¹⁵³ elimden: yedimden İ

* İ, 13b.

- 1 Ser-i kūyında yāriñ rūz [u] şeb dil tırma feryād it
Ġarīb-i ‘andelīb-veş ‘aşkla bir nevḥa bünyād it
- (16a) 2 Şikeste-ḥātır ile nāle-i efkār ile her dem
Uşandır ol nigārı tā nihāyet zulm-i bīdād it
- 3 Yeter ta‘ ciz idüb ḥālim perīşān itme encāmı¹⁵⁴
Qanı çekdikleriñ ġam mācerāsın anda evrād it
- 4 Eger raḥm eyleyüb teşḥīs iderse mübtelāsından
Bu zaḥm-ı sūz-nākimden benim de ismimi yād it
- 5 Alub sevdāsını ref‘ eylesün başım ḥalāş itsün
Esīr-i dām-ı zūlfūñden di kim sen anı āzād it
- 6 Diyār-ı miḥnetiñ ser-leşkeri olduğımı bildir
Ki taqrīr-i kelāmım nazmıle ol yāre icād it
- 7 Tükenmez pür cefālarla Tūrābī neylesün söyle
Gerek aḥbār-ı mesrūr ile gel gönölüm beni şād it

55*

Mef‘ ūlū mefā‘ īlū mefā‘ īlū fe‘ ūlūn

- 1 Şükr eyle gönöl ḥālīñe gel itme şikāyet¹⁵⁵
Ḥaqq rūzi kılan kısmetiñe eyle kanā‘ at
- 2 Bu dehr-i fenā devletine ḳalma nigāhı¹⁵⁶
Tut rāh-ı rızā dāmenini diñle ḥikāyet
- 3 Ġam kisvesidir cāh-ı cihān ūlfeti ḳaṭ‘ it
Çok kimse aña itdi heves görmedi rāḥat
- 4 Cām-ı felegiñ bāde-i gül-günına bakma
Nüş eyle hele derd ü belā ḳahr u ḳasāvet
- 5 Efsāne-mişāl eylemişim ‘ōmr-i güzeşti
Āşārı ḳanı cümlesi bir zıll-i ḥayālet

¹⁵⁴ itme encāmı: eyleme āḥir Ġ

* Ġ, 14a.

¹⁵⁵ kanā‘ at: kifāyet Ġ

¹⁵⁶ ḳalma nigāhı: ḳılma nigāhı Ġ

- 6 Girdāb-ı belā devri görüb sâhile çıkdı
Dil virmediler varına ol ehl-i kerāmet
- 7 Pür-cürmile şol raḥmetiñe tıtdı ümīdi
Yā Rabb Tūrābī kuluña eyle hidāyet¹⁵⁷

56*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Fehm [ü] idrāk eylediñ mi kim ne ma' nā bīst ü heşt
Çande olsa kendini eyler hüveydā bīst ü heşt
- 2 Dil-güşādır 'ārife cühhāla pinhān gizlidir
Feth olunmaz böyle bir muğlaḥ mu' ammā bīst ü heşt
- (16b) 3 Zīr-i tahtında ḳamu āşiyānıñ ḥükmündedir
Kāf nūn esmāsi anda hem müsem mā bīst ü heşt
- 4 On sekiz biñ 'ālemi ḳılmıḥ iḥāṭa ser-be-ser
Bī-nihāyet baḥr bī-pāyān deryā bīst ü heşt
- 5 Ḥall müşkil ḳahr u luṭf andan olur bu 'āleme
'Āşīḳ-ı dīdāra dā'im 'aşḳ-ı şaḥbā bīst ü heşt
- 6 Müfredāt olsa mürekkeb ḥūb zīstī fark ider
Andan özge ḡayrı yok bir rāh-ı Mevlā bīst ü heşt
- 7 Nār-ı dūzaḥ ḡam feraḥ cümle Tūrābī bundadır
Āb-ı kevşer cennet ü Firdevs ḥūrā bīst ü heşt

Fİ ḤARFİ'Ş-ŞĀ*

57*

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

- 1 Ġam u miḥnetlerim olmaḳda ḥādiş

¹⁵⁷ Yā Rabb: Yā Rabbī Ġ

* Ġ nüshasında yoktur.

* Ḳāfiye-i Ḥurūf-ı Şā Ġ

* Ġ, 14a.

Dilārā nīm-nigāhıñ aña bā' is

- 2 Yedi haṭṭıñ rumūzın bilmediler
Müderrisler ider şimdi mebāḥiṣ
- 3 Devā ' aşq ehline la' liñ şarābı
Anı vā' iz oğur "ümmü'l-ḥabā 'is"¹⁵⁸
- 4 Haḳıḳat ma' nevī vechiñ beyānı
Ne bilsünler müfessir hem muḥaddiṣ
- 5 Düşürdüm gönümi Leylā-yı ' aşqa
Benim ' âlemde bir Mecnûn-ı şālîṣ
- 6 Kāmu derd ehli kim gitmiş cihāndan
Beni naşb eylemişler şimdi vāriṣ
- 7 Ümîd-i vaşl-ı yārdan Ey Tūrābî
Bu devrāndan baña yokdur ḥavādiṣ

58*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bu belā bezmine devrān beni kılmış ib' āş
Baña kılmış ezeliñden ğam [u] miḥnet mîrās
- 2 İhtiyāriyle degil ' aşqa giriftār oldum
Hālîme ṭa' n ider ' âlemde zekūr ile ināş
- (17a) 3 Yār ile hem-dem olam cāy-ı selāmet yokdur
Nideyim neyleyeyim derdile yā Rabb ğıyās
- 4 Düşdi dilden dile meşhūriyle dîvāneligim
' Aql [ü] idrāki olan bizlere olmaz mütemās
- 5 Derdi ḥayretde qodı bir perî sevdāsı beni¹⁵⁹
İtmedi murğ-ı dili vaşlı ile istiḥās¹⁶⁰
- 6 Dili cānāneye virdim cāmı kurbān itdim

¹⁵⁸ Kötülüklerin anası.

* İ, 14a.

¹⁵⁹ Derdi: Derd-i M

¹⁶⁰ istiḥās ?

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 ' Āciz oldum ey felek ğayrı yeter itme şikenc¹⁶⁷
Hâṭır-ı nâ-şadımı şād eyle şunda rûz-ı penc
- 2 Sûz-nâk itdiñ dilim her laḥza biñ miḥnet ile
Neyledim nitdim saña ben bilmezem ey re'y-i kec
- (17b) 3 Tîşe-i ḳahrile vîrân eylediñ bünyādımı
Bu vücûdum her ḳamu derde ḳılubsuñ şimdi genc
- 4 Yağdırub tîr-i belâyı üstüme bârân-veş
Ḳaddimi бүkdüñ nihâyet raḥm ḳıl ḳılma renc
- 5 Luṭf u in' âmiñ nümâ oldı seniñ gerdün-ı dün¹⁶⁸
Başım üzre çizginüb biḥûde var git durma geç
- 6 Tâli'im idbâra tebdîl eylemek dâ'im işiñ
Gör benim baḥt-ı siyâhım kim olur itseñ ḥarac¹⁶⁹
- 7 Ey Tûrâbî necm-i naḥsımdan mıdır devrân beni
Âteş-i hicrâna şaldı itmedi rûyum güleç

61*

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Hevâ-yı rişte-i zülfüñ ḥayâli dildedir pür piç
O ḳullâbı resenden kim ider bilmem anı tefrîc
- 2 Füzûn olmaḳ içün şol ğamze-i ḥûn-ḥ'ârını gör kim
Bu derdim dâğına âheste merhemler ḳılar tedric
- 3 Şeb ü tâ şubḥa dek feryâd u âhımdır baña hem-dem¹⁷⁰
Benimle hem-nişîñ ancaḳ ğamıñdır göñlüme tezvîc
- 4 Perî-veşler cefâsından mükedder ḥâlimi şorma
Taḥayyür baḥrına ' âlemde bir ben olmuşum dalgıç

¹⁶⁷ şikenc: sekenc M

¹⁶⁸ Luṭf u in' âm: Luṭf-ı in' âm İ

¹⁶⁹ olur: alır İ

* İ, 15a.

¹⁷⁰ u: -î

- 5 Tükenmez derde şalmışdır beni ol bî-vefâ devrân¹⁷¹
Serim kurtulmadı gitdi bu ‘âlemde kederden hiç
- 6 Felek dūn eylemişdir aḥter-i iḳbālîmî şimdi
Şeref burcun ba‘îd itmiş sa‘âdetden ḳalub ḥâric
- 7 Tūrābî neş’e-i mey zevḳîni yâd itme ‘âlemde
Getürsün sâḳî-i miḥnet hemân ḥūn-ı cigerden iç

62*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Şîve-i nâzîñ füzūn ey dil-rübâ derdiñ de güç
Dil-firîb oldum saña sende degildir bende suç¹⁷²
- 2 Bunca feryâd eyledim kūyuñda te’şîr itmedi
Zaḥm-ı nâbüduñ nümâ oldı seniñ ey ḳalb-i ṭuḥ
- 3 Virme ruḥşat ğamzeñe bağrım söküb ḳan itmesün
Gel beni ḳurtar kerem ḳıl üstüme itmiş ḥurūc
- (18a) 4 Sen tegi bir nâzenîni sevmesi devlet baña
Ṭâli‘im bildim ki burc-ı eşrefe ḳılmış ‘urūc¹⁷³
- 5 Murğ-ı sevdâ âşiyân itme serimden var yüri
Sevdiğim ol dilberiñ kūyında per ur durma uç
- 6 İntizârız tîġîña gerdânımız virmek için
‘İyd-ı vaşlîñ ḳıl müyesser cânımız ḳurbân u ḳoç
- 7 Cevr-i dilber ḳahr-ı devrân gün gün ‘ömrüm geçmede¹⁷⁴
Ey Tūrābî bir degildir şimdi derdim serde üç

63*

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

¹⁷¹ ol: şol İ

* İ, 15a.

¹⁷² oldum: itdim İ

¹⁷³ bildim ki: gördüm ki İ

¹⁷⁴ gün gün: gün be gün İ

* İ, 15b.

- 1 Ravza-i pāk-i deri ḥākine ‘ālem muḥtāc
Dü cihān serverisiñ cümleye sensiñ ser-tāc
- 2 Nāzil oldu saña Cibrīl ile ol şeb refref
Zātıña cüz’i mertebe ki ‘urūcuñ mi‘rāc
- 3 Mu‘ciz-i baḥr-ı mu‘aẓẓam seni kılmış İzed
Enbiyā sā’iri ol baḥrda mişl-i emvāc
- 4 Rūşen oldu encüm mihriyle meh nūruñdan
Zulmeti tāba yetüb buldı cemāliñle revāc
- 5 Tolanur leyl ü nehār ‘aşkıña düşmüş eflāk¹⁷⁵
Sen tegi beyti ṭavāf itmege devrān ḥuccāc¹⁷⁶
- 6 Şol ğubār-ı ḳademiñ dīdelere kuḥl-ı cilā
Şefḳat ü merḥametiñ luṭfile her derde ‘ilāc¹⁷⁷
- 7 Ḥabl-i şer‘ iñ dutana rüz-ı cezā yokdur bīm
Rāhiña doĝrı giden olmaya senden iḥrāc
- 8 Kim ki ḳā’im ola şıḳkile ṭarīḳiñ içre
Dili pür-nūr ola ‘uḳbāda anıñ şan ki sirāc
- 9 Bu Tūrābī ümmetiñ mücrime sen eyle ‘aṭā
Baḥş-ı in‘ām u kerem ḳıl aña rāh-ı minhāc¹⁷⁸

64*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Bir perī-rū sevdi dil ammā nidem ğavĝāsı güç
Çille-i kübrā imiş vird itmege esmāsı güç
- 2 Hep ‘adūlar çār-sūdan diş biler itler gibi

¹⁷⁵ ü: -İ

¹⁷⁶ beyti: beyt İ

¹⁷⁷ ü: -İ

¹⁷⁸ in‘ām u kerem: envā‘ -ı kerem İ

* İ, 15b.

- Reşk iderler bir tükenmez rûz [u] şeb da‘ vâsı güç
- (18b) 3 Vakt olur ol meh-liķā hısmile rû-gerdân olur
Cânıma odlar düşer kim ol zamânda yası güç
- 4 Rişte-i maḥabbeti kaç‘ eylemek mümkün degil¹⁷⁹
Zâlim ü bî-raḥma düşdüm Neyleyem sevdâsı güç¹⁸⁰
- 5 Ta‘n-ı ‘âlem derd-i pür-efzûnile ḥâlim yamân
Derdimiñ dermânı yok hem bir daḥi ifşâsı güç
- Ḥaṭṭ-ı ruḥsârın anıñ levḥ-i dile ben yazmışım
Kimse taḥrîr idebilmezler anı imlâsı güç
- 6 Ey Tûrâbî ḥâme-i ‘aşķile çek sevdâsını
Çekmege her dem gerekdir kaşları tuğrâsı güç

65*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 ‘Înâyet kıl kuşûrumdan benim serv-i revânım geç
Efendim nâzenînim gül-‘izârım mihribânım geç
- 2 Beni maḥzûn idüb ḥâtır-şikest itme kerem eyle
Seniñ qurbânıñım şanıñ gerek kaş kemânım geç
- 3 Seni rencide-ḥâtır itdigim bil kim ‘adûlardan
Meded şeyn lafzını sen söyleyen şîrîn-zebânım geç
- 4 Cemâliñden gulâm u bendeñi dūr itme raḥm eyle¹⁸¹
Bağışla cürmümi ‘afv eyle cânım içre cânım geç
- 5 Lebiñden ruḥlarıñdan bir naşîb olmadı būs itmek
Yediñ būs itmege râzî gönül ḥoķķa dehânım geç
- 6 Bu dem gisûlarıñ târıyla ber-dâr it beni kırtar
Mürüvvet eyle yâḥûd sen bilürsün gel cüvânım geç

¹⁷⁹ Rişte-i maḥabbeti kaç‘ : Rişte-i kaç‘ -ı maḥabbet İ

¹⁸⁰ ü: -İ

* İ, 16a.

¹⁸¹ u: -İ

- 7 Gül-i ruhsārīna ‘āşık Tūrābī ‘andelībīndir
Anı kūyuñda bir efkende tūt var ise anıñ ge

Fİ ARFİ'L-Ā*

66*

Fe‘ilātūñ fe‘ilātūñ fe‘ilātūñ fe‘ilūñ

- 1 Der-i am rüyumuza keşfile olmada fütūh¹⁸²
Ālimi āme ile eylesem olmaz meşrūh
- 2 Bu belā dāmına tā kim düşeli cāñ u dilim¹⁸³
Tīşe-i hicrile pejmürde vücūdum mecrūh
- (19a) 3 am idüb āmetimi cevr-i cihāñ her sūdan¹⁸⁴
Serime seng-i cefā yamada her laza vuzūh
- 4 ılmadı devr-i felek kimseye mihriñ bāī
Dil anıñ terki iūñ eyle baa tevbe naşūh
- 5 Dehr bir bar-ı felāket seni ar eylemede
Reh-i evlād-ı ‘Alīdir meded-i keşti-i Nūh
- 6 Dāmen-i ‘aşı tūtub cümle sivādan dūr ol
Tūşe-i zıkr-i devāz-deh ile uvvet bula rūh
- 7 Olıca dilde Tūrābī eşer-i mihr-i ‘Alī
İde tārīkini ferdā bu sevi feth-i şabūh

67*

Fā‘ilātūñ fā‘ilātūñ fā‘ilātūñ fā‘ilūñ

- 1 Dām-ı derd ire giriftār olmuşum yodur felāh

* āfiye urūf-ı ā Ī

* Ī, 16a.

¹⁸² Der-i: Derd [ü] Ī

¹⁸³ tā kim düşeli: üftād olalı Ī / ü: -İ

¹⁸⁴ cevr-i: devr-i M

* Ī, 16b.

- Dilde zaḥm-ı sūz-nākim olmadı bir dem feraḥ¹⁸⁵
- 2 Eylemiş devr-i felek bildim ki baḥtım ser-nigūn
Ḳahr-ı cevriñ tīr-veṣ endāz idüb itmiş mübāḥ¹⁸⁶
- 3 Sāye ṣalmış üstüme ğam ebrini devrān benim¹⁸⁷
Tārīk-i ṣebdir günüm olmaz ṣebim aṣlā ṣabāḥ
- 4 Riṣte-i sevdā-yı meh-rūlar bu ṣīnem ṣöyle kim
Ṣerḥa ṣerḥa rūz [u] ṣeb itmekdedirler inṣirāḥ
- 5 Ey Tūrābī dehr endūhın muḳaddemden baña
Bir ‘arūs-ı nāzenīn itmiş de ḳılmıṣdır nikāḥ

68*

Fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn

- 1 Bu dil-i ṣulmetime ṣem‘ -i ḥayālīñ mıṣbāḥ
Pertev-i ḥüsn-i cemālīñ ne müzeyyen elvāḥ
- 2 Surḥ kilile çeküb ruḥları ḥaṭṭın ḳudret
Ṣöyle kim bāġ-ı cināndan mı bu aḥmer tüffāḥ
- 3 Resen-i kākūlini cānıma peyvend itdi
İt rehā mār-ı belādan beni sen yā Fettāḥ
- 4 Mu‘ ciz-i la‘ l-i Mesīḥā-demini ‘arz eyler
Baḥṣ idüb mürdeyi iḥyā ider elbet ervāḥ¹⁸⁸
- 5 Baḥr-ı ‘aṣḳında göñül keṣti-i mihri içre
Bād-bān-ı hevesi bend idüb olmuş mellāḥ
- (19b) 6 O mehiñ ḳufl-ı viṣāli deri fethine hemān¹⁸⁹
Bu benim cān niṣārımla ḥulūṣum miftāḥ
- 7 Murġ-ı rūḥum ser-i kūyında Tūrābī pervāz
İdiyor ‘aṣḳ-ı nigārīñ aña ḳutlu cenāḥ

¹⁸⁵ dem: ān Ī

¹⁸⁶ tīr-veṣ: tīre-veṣ Ī

¹⁸⁷ ğam: -M

* Ī, 16b.

¹⁸⁸ ervāḥ: īzāḥ M

¹⁸⁹ viṣāli deri: viṣāldir M

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Baş çıkardı burc-ı maşrıqdan yine hünkâr-ı şubh¹⁹⁰
Müjde-i mihri getürdi ' âleme tekrâr şubh
- 2 Şu' lesin ref' eyleyüb nâ-bûd kıldı encümi
Pertev-i şemsile çaçdı sikke-i mişmâr şubh
- 3 Meclis-i dehri fûrûğıyla münevver kılmağa
Emr-i sulţânile rû göstermede her bâr şubh
- 4 Leşker-i leyle tağallüb oldu zerrîn topla
' Adlile hurrem kılubdur çâr-sû bâzâr şubh
- 5 Zulmile bu halkı târik itdigin fehmi eyleyüb
Dâm-ı mahfîde tutubdur ol şeb-i bî-'âr şubh
- 6 Cünbüşe geldi olub mesrûr yine bād-ı şabâ¹⁹¹
Ol sebebdan iştîyâkı vuşlat-ı dîdâr şubh
- 7 Ey Tûrâbî şubh-ı şâdık ' âşıkıñ seyrânıdır
Bağış ider dil gencine ister iseñ her var şubh

Fİ ĤARFİ'L-ĤÂ*

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Şikest olmuş gam-ı hicriñle dilde kalmışdır şâh

* İ, 17a.

¹⁹⁰ yine: gene İ

¹⁹¹ geldi olub mesrûr yine: âyendedir mesrûr olur İ

* Kâfiye-i Ĥurûf-ı Ĥâ İ

* İ, 17a.

- Hayıf şol bâğ-ı ‘ömrüm hep hebâya gitdi yokdur fâh
- 2 Hayâl-i yârile her rûz [u] şeb vaqtim güzeşt oldı
Murâdım bahş idüb mesrûr kılmaz bu felek-i küstâh
- 3 Esîrim dâm-ı gîsû-yı dil-ârâda giriftârim¹⁹²
Halâş olmaqlıgım mümkün degil bildim anı ben râh
- 4 Derûnum derdini rûyân ider efsûnile gerdiş
Sanasın gebs-veş peydâ olubdur cânda bir bir şâh
- 5 Tesâhur-ı gamze-i hûn-ẖâra düşdüm hîç necâtım yok
Görünmez nâveki kanım döker eyler hemân sūrâh
- (20a) 6 Nişînim miñnet ü endüh devrândır kamu cümle¹⁹³
Müheyyâ eylemişler gönüm içre hoşça bir kâh
- 7 Tûrâbî âhımın serd-i hevâ-yı şiddetinden kim
Mişâl-i zemherîdir şol cihânı bağlamışdır yâh

71*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Cemâliñ âsumânında hilâliñ ser-nigûn âvîẖ¹⁹⁴
Şebîh-i gamze-i cellâdın olmuş ahter-i Mirrîẖ
- 2 Nihâl-i kâmetiñ gördükde servisin çeküb bâğ-bân
Götürmüş cûya şalmış şermile ol dem idüb engîẖ
- 3 Baqub âyîne-i rûyuñ ‘aksini cezb itdigindendir¹⁹⁵
Anıñçün bî-edeb pîrâmeninden urdılar çarmîẖ
- 4 Ruḥundan bûy-ı elvân goncaya bād-ı şabâ virmiş
Leṭâfet berg-i gülde hûb meşâm ancak budur âmîẖ
- 5 Döküb müşgîn zülfüñ vaşfını her vechile sünbül
Hiçâbından firâr oldı zemîn içre hemân begriẖ

¹⁹² Esîrim: Esîr-i İ

¹⁹³ ü: -î

* İ, 17b.

¹⁹⁴ hilâliñ: hilâl-i M

¹⁹⁵ itdigindendir: itdigimdendir M

- 6 Ümîdimdir vişâliñ leşkeri hicriñ zafer bulmaz
Mürîdim tekye-i ‘aşkında ed‘ iyeñ baña bir şeyh
- 7 Tûrâbî tâb-ı rûy lezzetinden mest ü hayrândır
Nihâl-i ter gibi mihriñ zemîn ü kalbe şaldı bîh¹⁹⁶

72*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Nuṭṭuna bel bağlar iseñ baḥş ider her vār-ı şeyh¹⁹⁷
Zinde-i câvîd olur dâ‘im ider güftâr-ı şeyh
- 2 Jeng-i dil mir ‘âtına şayḳal virüb eyler nazîf¹⁹⁸
Cânını teslîm idüb gözler iseñ ikrâr-ı şeyh
- 3 "Mûtû ḳable ente mûtû"¹⁹⁹ sırrına vâḳıf kılar
"Men ‘aref" dersin nümâ eyler saña esrâr-ı şeyh
- 4 Ğuşşa-i ferdâ nedir bilmez o kes âzâdedir
Her kimiñ göñlünde var mihr [ü] maḥabbet nâr-ı şeyh
- 5 Zâhiren ‘âlemde ednâ bâṭinen kām isteyen
Rûz [u] şeb merbûṭ olub olsun hemân bâzâr-ı şeyh
- 6 Ekmel-ı mürşîd yedin tûṭ doğru rāhı bulmağa²⁰⁰
Gösterür maḳşûd olan ol ma‘nevî dîdâr-ı şeyh
- (20b) 7 Ey Tûrâbî ma‘şîyet târikine mişbâḥ olur
Dâm-ı hayret zulmetinde şu‘le-i envâr-ı şeyh

FÎ ḤARFİ'D-DÂL*

73*

¹⁹⁶ Nihâl-i ter gibi mihriñ zemîn ü kalbe şaldı: Ki mihriñ ter şecer-veş göñlüme efken idübdür İ

* İ, 17b.

¹⁹⁷ vār-ı: varı İ

¹⁹⁸ virüb: urub İ

¹⁹⁹ Ölmeden önce ölünüz.

²⁰⁰ doğru: râst İ

* Ḳâfiye-i Ḥurûf-ı Dâl İ

* İ, 17b.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Rişte-i kākülleriñ ey büt olub boynuma bend²⁰¹
Şayd-ı ' aşık kaydına kande olur böyle kemend
- 2 Hicri endühın o yāriñ çekdigim görmüş benim²⁰²
Gör felek dā'im belā-keşliğime eyler pesend
- 3 Germ olur sūz u firākım eşk-i hayret dökmesem
Āteşim teskīn ider nef' i budur ey ser-bülend
- 4 Murğ-ı gönüm zülfünüñ dāmına düşdi yok hālāş²⁰³
İhtiyār ile degildir neylesün bu derd-mend
- 5 Mey ile maḥbūbı terk it dir bu gün vā' ız baña²⁰⁴
Ben gibi bir ' aql-ı nākış virmedi bir ḥōşça pend²⁰⁵
- 6 Rūy-ı dilber nūş-ı şahbā' aşıkıñ eglencesi
Zāhid-i sālūsı gör kim itmek ister riş-ḥand
- 7 Dāmen-i pīr-i muḡānı eylemem ašlā rehā
Ey Tūrābī tā ki her ' użvum kesilse bend bend²⁰⁶

74*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Kāfir-i zülfüñ elinden düşdüm oldum [ben] şehīd²⁰⁷
Gamze-i seḥḥārını gör kim ider derdim mezīd

²⁰¹ Rişte-i kākülleriñ ey büt: Rişte-i kākülleri tāri İ

²⁰² Hicri: Hicr M

²⁰³ Murğ-ı gönüm zülfünüñ dāmına düşdi yok: Dāma üftād oldı şol murğ-ı dilim olmaz İ

²⁰⁴ bu gün vā' ız baña: baña vā' ız bu gün İ

²⁰⁵ gibi: tegi İ

²⁰⁶ tā ki her ' użvum kesilse bend bend: güft gū efsāneye ašlā mebind İ

* İ, 18a.

²⁰⁷ Ḥançer-i müjgān-ı tiriñ baḡrını eyler berīd İ

- 2 Turra-i gīsū-yı müşgīn dāmına düşmüş dilim
Böyle zincirden rehā olmak ıatı müşkil ba‘īd
- 3 Şeyh-i ekbersiñ dil-ārā tekye-i ‘aşkıñda var
Ben tegi dervīşleriñ cāndan saña olmuş mürīd
- 4 Çekmeden ebrūlarıñ tiriñ yeter olduķ za‘īf²⁰⁸
Kim çeker devr-i felekde böyle bir kıavs-i ĥadīd
- 5 Şol ĥayāl-i şevķ-i ‘aşkıñla hemān yā hū deyu
Nice her var vaşl-ĥ‘āhın yād idüb eyler devīd²⁰⁹
- 6 Bendeler çāh-ı zeneĥdānıñ esiri sevdigim
Emr ü fermānıñ ĥalāş olmaķlıķa olsun resīd²¹⁰
- (21a) 7 Neylesün hicrān-ı ĥamda bu Tūrābī āhile
Hep perī-veşler belāsı eyledi rişim sefīd

75*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Āferīd itdi Ĥudā Ādemi ol dem mevcūd²¹¹
Emr idüb cümle melā’ik eyledi aña sücūd²¹²
- 2 Reşķ ü rû-gerdān olub emre muĥālif gitdi²¹³
İtmedi Ādeme secde evvel iblīs-i ĥasūd²¹⁴
- 3 Bilmedi Ma‘ nā-yı Ādem ne idi cehlile ol
‘Ucbile nām-ı sezā kendine lāyık merdūd
- 4 Eylese řā‘at-i Ĥaķķ sāl-i hezār rüz [u] şebi
Der-i raĥmet aña her vechile şimdi mesdūd²¹⁵
- 5 Nārile ĥurrelenüb ĥā’ın-i Mevlā oldı

²⁰⁸ tīrin: virdin İ

²⁰⁹ Nice her: Niceler İ

²¹⁰ ü: -İ

* İ, 18a.

²¹¹ Diledi ĥazret-i Ādemi oldı mevcūd M

²¹² Emrile cümle sürüş eyledi anda mescūd İ

²¹³ ü: -İ

²¹⁴ Ādeme secde evvel: secde-i Ādem o dem İ

²¹⁵ aña: oña İ

Ebedî cāy-ı caḥīm içre yeridir ki çi sūd

- 6 La'neti ṭavḳ-ı gulūsunda görünce mel'ün
Kār-ı ızlālî derūnında tutub ḳahrile zūd
- 7 Kerem-i luṭfile yā Rabbî Tūrābî ḳuluñı
Şerr-i şeyṭāna ḳarīn itme anı yā Ma'būd

76*

Mef'ülü mefā'îlü mefā'îlü fe'ülün

- 1 Ğaddār felek itdi baña zulmile bîdād
Devrinde cefā çekmededir bu dil-i nā-şād
- 2 Bir büm gibi cāyım olub gūşe-i vîrān
Tā şubḫa degin murğ-ı dilim itmede feryād
- 3 Rîz eyledigim vaḳt-i seḫer ḥün-ı sirişkim
Andandır anıñ aḫmeri kim ḡoncaya üftād²¹⁶
- 4 Ben tîşe-i 'aşḳile belā ṭaḡını deldim
Bir böyle girān kārı daḫi itmedi Ferhād
- 5 Endūḫ-ı sitem tîri beni eyledi âmāc
Başımda olan derdi nice etmeyeyim yād
- 6 Kāşāne-i ḡam oldu yerim deyr-i fenāda
Şol baḫt-ı zebūnum baña hîç eylemez imdād
- 7 Nāçār aña şabr eylemeli şimdi Tūrābî²¹⁷
Taḳdîrimizi böylece naḳş eylemiş üstād
- (21b)

77*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Nāz ü istignā idüb ey dil-rubā itme 'inād²¹⁸
Vuşlatıñ erzānî ḳıl ben 'aşıḳa virgil murād

* İ, 18b.

²¹⁶ Düşdi vird üzre bā' is aña ḫamrā ad M

²¹⁷ şabr: şekîb İ

* İ, 18b.

²¹⁸ ü: -î

- 2 Sen gibi bir nāzenīne böyle bir ‘āşık gerek²¹⁹
Mihrīne cān riştesin bend eyleyüb kıldım nihād
- 3 Nīm-nigāhından bulur mürde dilim ihyā benim
Lebleriñden özge bu derdime dermānım mebād
- 4 Şaldı teşvīşe beni fikrim hemān tārīk idüb
Varımı yağmaya virdi Neyleyem zülf-i sevād²²⁰
- 5 Giceler feryād u āhım ‘ālemi ta‘ciz ider²²¹
Bunca sūz-ı k̄albime āh yārim itmez i‘timād²²²
- 6 Şöyle dil āşüftedir gīsū-yı müşk-efşānına
Benden artık eylemişdir cānile hōş inkıyād²²³
- 7 Hār ile terkīb olunmuş goncanıñ sermāyesi
Ol ‘adūlarla Tūrābī dōst içün eyle cihād

Fİ ĤARFİ'L-ZĀL*

78*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Āteş-i sūz-ı fīrākım şeb ü rüz istiḥvāz
Seni iḥrāk ider ey dil yūri bul semt-i me‘āz²²⁴
- 2 Tehī şanmañ beni kim āhım odından şaķınıñ²²⁵
Ser ü pā cümle vücūdum şerer-i nār-ı cezāz²²⁶
- 3 Yanmaya kemend-i mīnāsı deyu nārımdan
Bu felek tersile çarḥıñ idiyor gerd-i niyāz
- 4 Lāne-i murğ-ı ģamı serde sirişkim yıkdı

²¹⁹ gibi: tegi İ

²²⁰ zülf-i: zülfi İ

²²¹ āhım: nālem İ

²²² Bunca sūz-ı k̄albime āh: Sūz-ı ‘aşķında derūnum İ

²²³ artık: efzūn İ

* Kāfiye-i Ĥurūf-ı Zāl İ

* İ, 19a.

²²⁴ bul semt-i: bir cāya İ

²²⁵ şanmañ beni kim: şanmañ ki beni İ

²²⁶ ü: -İ

- Kim ider anları bu bahrı içinde enḳāz²²⁷
- 5 Tağılub her biri miḥnetlerimiñ bir yana
Garḳ-ı seylāb oluruz ḥavfı ile hep iḥvāz²²⁸
- 6 Āb-ı şūr oldığıdır bu sözime şahid kim²²⁹
Yedi deryā bu iki didelerimden menfāz²³⁰
- (22a) 7 Sīne-i dāğıma ‘ālemde Tūrābī bilmem
Ḳanı dārū-yı şifā derdime ḡāyet iş‘āz

79*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Rûy-ı yâre bakmağım sükkerli ḥelvādan lezîz
Cânıma baḥş eyleyen yokdur bu ma‘nādan lezîz
- 2 İştıyākım kūy-i yâri gönlümüz ârzû ider²³¹
Ol maḳām Allāhu a‘lem şöyle her cādan lezîz
- 3 Kevşer-i cennet deyu bu gün vā‘iz vaşf eyledi²³²
Şormadım şaşkın gibi bilem ki şaḥbādan lezîz
- 4 Güşe-i vaḥdet baña manşûb-ı devletden elezz²³³
Dehr-i dün içre girüb biḥûde da‘vādan lezîz
- 5 Vird-i esmā çek deyu ta‘n eyleme gel zāhidā
Bilmediñ vech-i dil-ārā vird-i esmādan lezîz
- 6 Bundan özge olmaya ‘ālemde tenhā bî-raḳīb
Şoḥbet-i cānānile cām-ı muşaffādan lezîz
- 7 Yār ile vuşlat Tūrābī olsa kām üzre eger
Neyleyem efsāne-i dünyā vü ‘uḳbādan lezîz

²²⁷ bahrı: baḥr M

²²⁸ ḥavfı: ḥavf İ

²²⁹ oldığıdır bu sözime şahid kim: oldığı şahid ü nümünü oldur İ

²³⁰ menfāz: infāz İ

* İ, 19a.

²³¹ gönlümüz ârzû ider: ‘arzû ider gönlüm benim İ

²³² bu gün vā‘iz: vā‘iz bu gün İ

²³³ elezz: şîrin İ

Fİ'L-HARFİ'R-RÂ*

80*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hâlimi bilmez mi ol yârim bilür bilmezlenür
Giceler âh itdigim zârım bilür bilmezlenür
- 2 Âteş-i hicrânına yakdı beni zulm eyleyüb
Derdimi 'aşkıñla hünkârım bilür bilmezlenür
- 3 Neyleyem bir rahm kılmaz 'aşık-ı üftâdeye
Kanlı zâlim gör ki efkârım bilür bilmezlenür
- 4 Bülbül-âsâ nâle feryâd itdigim fehm eyledi
Ruhları envâr gülzârım bilür bilmezlenür
- 5 Ey Tûrâbî za' f-ı cism oldum hilâl ebrûsı teg
Giryemi ol çeşm-i bîmârım bilür bilmezlenür

81*

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Bu ğam hem-râh-ı dil yanımda anıñçün mükerremdir
Aña iğrâr kılmak üstüme elbette elzemdir
- (22b) 2 Benimle beytül'-ahzân içre mûnis yâr-ı ğâr oldur
Enisimdir kâfâdarım meserret kim benim nemdir
- 3 Şafâ vü neş'e-i zevkî çıkardım levh-i hâtırdan²³⁴
Nihâyet cism ü cânım derdile âlûde hurremdir²³⁵
- 4 Meşakkat râhat u âsüdelik benden su'âl itmeñ²³⁶
Neşât u şâdlık zillet kamu nezdimde bir demdir²³⁷

* Kâfiye-i Hurûf-ı Râ İ

* İ, 19b.

* İ, 19b.

²³⁴ Şafâ vü: Şafâyı İ

²³⁵ ü: -İ

²³⁶ u: -İ

²³⁷ u: -İ

- 5 Melāmet tūğ sancağın baña manşūb kılmışlar²³⁸
Kudūret leşkeri her cānibimde şimdi muhkemdir
- 6 Tabībā çek eliñ merhem marīz-i ‘ aşka müşkildir²³⁹
Nühüfte zahm-ı sūzum hāzıķ-ı Loķmāna mūbhemdir
- 7 Tūrābī mā’-i miñnetle ezel taħmīr olunmuşdur²⁴⁰
Eger bağ-ı behişt olsa mekānım gerçi mātemdir

82*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 İsteseñ görmek o tūrfa nev-nihāli işte gör
Pür seħā kân-ı kerem şāhib-cemāli işte gör
- 2 El çeküb benden ferāğat eyledi hāşıl kelām
Göñlümün ol yāradır şimdi meyāli işte gör
- 3 Rūz [u] şeb hem-rāhım olmuşdur rehā kılmaz beni
Şīve-kārīñ dā’imā fīkr ü hayāli işte gör²⁴¹
- 4 H̃āh-ı vaşlın yād idüb yanmaķdayım ‘ aşk nārına
Eşk-rīz itmek işim rūz u leyālī işte gör²⁴²
- 5 Çāre-i tedbīrime sa‘ y eylemez gerdūn-ı dūn
Gerd ider bīhūde yok zerre kemāli işte gör
- 6 Rāḥatın āmāde nezdinde Tūrābī böyle bil
Ber-kemālīñ gerçi encāmı zevāli işte gör

83*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Ġamze-i tīğīñ nigārā cānıma eyler gūzer
Nāra girmek kaçdı vardır sūz olur itmez ḥazer

²³⁸ sancağın: sancaķ M

²³⁹ eliñ: yediñ İ

²⁴⁰ taħmīr: ta‘ mīr İ

* İ, 20a.

²⁴¹ ü: -İ

²⁴² u: -İ

* İ, 20a.

- 2 Sîne-i dāğım delüb bulmak içün zer ma‘ deni
Cây idinmişler o yerde tîr-i müjgânın meger
- (23a) 3 Hâşret-i la‘ liñle eşkim rîz olunca kan olur
Gâlibâ imdâd ider bildim aña hûn-ı ciger
- 4 Çeşm-i pür-nemde hayâlin ‘ aksidir mevc eyleyen
Mesken-i mäh-ı cû deryâdır gözüm elbet gezer²⁴³
- 5 Fikr-i zülfûñ dilde bir tûl u dırâz endîşedir²⁴⁴
Hâlimiz kande varur encâmına yokdur haber
- 6 Bend idüb her ‘ aşıkı bir tārına kıldıñ esîr
Böyle zulmetde kalan insâna hiç var mı zafer
- 7 Ey Tûrâbî ehl-i ‘ aşkıñ resmidir çekmek cefâ
Tâ ezel "nañnu kâsemnâ"²⁴⁵ böyle taqdîr-i kader

84*

Müstef ilün müstef ilün müstef ilün müstef ilün

- 1 Dünyâya dil virme şaķın dāmında gel olma esîr
Tecrîde bel bağla yûri Hâķķ rāhına olgıl habîr
- 2 Rızkıñ Hudâdan iste var bir kimseye kılma tama‘
Şabr u kanâ‘ atde olagör sevdiğim dâ’im dilîr
- 3 Çık sâhile dâmen-keş ol dehriñ umûrundan çekil
Üftâdeler hâli saña ‘ ibret yetişmez mi fakîr
- 4 Gitdi gelen hep nâ-bedîd oldı ‘ aceb sırdır velî
Baħr-ı ‘ amîķ içre kamu hayrettedir şağîr kebîr²⁴⁶
- 5 Çoklar heves itdi cihânıñ devletiñ iķbâline
Âħîr koyub hâşret götürdi cümlesin şol zâl-i pîr

²⁴³ Mesken-i mäh-ı cû: Mähîniñ sükkâmı deryâdır İ

²⁴⁴ u: -İ

²⁴⁵ "Biz taksim ettik." İsra 17/31.

* İ, 20b.

²⁴⁶ şağîr: şuğrâ İ

- 6 Ol bî-vefânîñ riş-ḥand itdigini gûş eyleme
Bir luṭf ider encāmına miḥnet virür biñden keşîr
- 7 Sil ‘aşkla levḥ-i derūnuñ pasımı cehd eyleyüb
Olsun Tūrābî āyîne pertev virüb rûşen münîr

85*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Nefret itmiş āh u nālemden benim vaḥş u tūyūr²⁴⁷
Ġam ile pürdür derūnum ref‘ olub gitmiş sūrūr
- 2 Gün-be-gün devr-i felekden derdlerim efzūn olur
Her biri bir cānibimde cāy idinmişler tūrur
- 3 İsterim eşkim döküb bu derdimi teskîn idem
Dîdeden çıkmaz bu āhım âteşinden hep kūrur
- (23b) 4 ‘Āşıkîñ ḥālîñ ne bilsün dünyede bî-derd olan
Fehm kılmaz rāh-ı ‘aşkı cehlile ehl-i ğurūr
- 5 Başıma seng-i melāmet yağmada bārān-veş
Bir ḥişār olmuş civārımda beni şimdi kūrur
- 6 Zāhidiñ tesbîḥi teg endūhumı bir rişteye
Dizüben evrād-keş oldum bu isim yâ Şabūr
- 7 Zā‘ f-ḥālile Tūrābî dāğ-ı hicrān çekmege
Raḥmıñı imdād irişdir sen kerem kıl yâ Ġafūr

86*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Sebzeler baş gösterüb oldı zamān-ı nev-bahār
Ḥil‘ at-ı ḥaḍrā giyindi tağ u şahrā āşikār²⁴⁸
- 2 Fehm idüb bu ‘āleme nevrüz-ı sulṭān geldigin
Düşürüb raḥtın ḥicābından şitā kılmış firār²⁴⁹

* İ, 20b.

²⁴⁷ (vaḥş) u: -İ

* İ, 20b.

²⁴⁸ u: -M

- 3 Lāle-i ḥamrā cemālinden niḳābın ḳaldırub
Geldi sūsen ḥaṇṇer-i berrānile ṣan Zū'l-fiḳār
- 4 Şāh-ı gül ḳāk-i girībān ḳan idüb ruḥsārını
‘Andelīb fehmi eyleyüb efgāmı tıtdı dil-fikār
- 5 Cā-be-cā ferş-i zemīn elvān-ı cāme-pūş olub²⁵⁰
Her şükūfe rû-nümā itdi o dem ḳıldı ḳarār
- 6 Çıḳdı teftiṣ itmege destūrla bād-ı şabā
Eyledi teşrīfine lû’lû’leri şebnem nişār
- 7 Ḥāme-i ḳudretle her yer ki çekilmiş istivā
Ey Tūrābī kâf u nûn remzin ider Perverdigār²⁵¹

87*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Selāmet gūşesin tıtsam bu bir şaşḳın gedā dirler
Kemāl ü rütbe kesb itsem ‘aceb tarz-ı edā dirler²⁵²
- 2 Ḥalāyıkdan berī ‘uzlet maḳāmı ihtiyār itsem
Baḳıñ sālūse ḥidmet ḳaçḳunı degnek revā dirler
- 3 Otursam ‘ārifāne söylesem mīr-i kelām olsam
Ḳamu ḥalḳı uşandırdı yalancı dā’imā dirler
- 4 Eger sâkit olub bir kimseye şoḥbet dimez isem
Tekebbūr kendini almış derūnı pūr-riyā dirler
- (24a) 5 Zer ü sīm cem‘ine düşsem diyeler ehl-i dünyādır²⁵³
Bu dervīş olmamış ḥālā işi bād-ı hevā dirler
- 6 Faḳīr-i bī-nevālıḳda geçirsem ‘ömrümi dā’im
Ḥayırsız başına imdādı yok lāyık sezā dirler
- 7 Tūrābī kendini ḥalḳa begendirmek ne mümkündür

²⁴⁹ ḳılmış: olmuş İ

²⁵⁰ elvān-ı cāme-pūş: ilbās-ı elvān-pūş İ

²⁵¹ u: -M / ider: ḳılar İ

* İ, 21a.

²⁵² ü: -İ

²⁵³ zer ü sīm: sīm ü zer İ

Hacâletden berî ol sen buña ‘ âlem fenâ dirler

88*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Râhatım nâ-bûd olub derdim füzûn olmağdadır
Fikr ü tedbîrim gidüb ‘ aqlım cünûn olmağdadır²⁵⁴
- 2 Bâr-ı ğam bükdi belim oldum mişâl-i mâh-ı nev
Kavs-i ebrûdan mıdır kıddim zebûn olmağdadır
- 3 Eşk-i bârânım dem-â-dem dîdemi râhat kımaz
Âb-ı cûya pîş-revdir reh-nümûn olmağdadır
- 4 Derdime ‘ âciz mu‘ âlicden tabîb bilmem neden
Fehmim ol bilmez bu derdi ğâfilûn olmağdadır
- 5 Kıl hâzer yandırmasun bu ‘ âlemi devrân şakın
Berķ-i âhım şerhe gelmez bir sûtûn olmağdadır
- 6 Ey beden za‘ fı haber vir mevtimiñ aḥvâlini
Hâl-i eşkâlimde zîrâ dîger-gûn olmağdadır²⁵⁵
- 7 Vâşıl-ı dermân olub şâd olmağa ruḥşat mı yok²⁵⁶
Tâli‘ -i baḥtîñ Tûrâbî ser-nigûn olmağdadır

89*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Bir perî-rû görse dil elbet aña mâ ’il olur
Mihrini ref‘ eylemez andan ‘ aceb câhil olur
- 2 Bûseye râzı olub biñ cânile eyler ğınâ
Böyle bir şâḥib-kanâ‘ at neylesün kı ’il olur

* İ, 21a.

²⁵⁴ ü: -i

²⁵⁵ Bu beyit M nüshasında yoktur.

²⁵⁶ Vâşıl-ı: vaşlını İ

* İ, 21b.

- 3 Vaşlına itsem heves derdi muḳarrerdir baña
Māverāsında ‘adū zāhir hemān ḥā’ıl olur
- 4 Tāli‘ imden mi benim kim her kime meyl eylesem
Cevr ider efzūnile ḥūn-ḥ‘ār u hem ḳātil olur
- 5 Ḳara baḥtımdan ḥaber virdi bu gün ehl-i nücūm
Didiler Allāh bilür āḥir işiñ naşıl olur
- 6 Bilmişimdir bu şanemlerden cefālar çekdigim
Cümle bā’ iş bu felekdendir ḥayıf ḡāfil olur
- (24b) 7 Cezb-i yāre vird-i esmā-keşligi ḳılsam ṭaleb
Ey Tūrābī Neyleyem te’şīr yok bāṭıl olur

90*

Mef‘ūlū mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ūlūn

- 1 ‘Aşḳ ehli tehī şanma ki yā hūyı çekerler
Evrād idinüb ḳāmet-i dil-cūyı çekerler
- 2 Mecnūn-şıfat her biri bir dāma giriftār
Şol mār-ı siyāh zincir-i ḡisūyı çekerler
- 3 Maḥbūbla mey olmasa ḥāl ḳande varurdu
‘Āşıḳ olan elbette bu ḳayḡuyı çekerler
- 4 Tenhāca bulub ḥāneye bir lu‘b ile anlar
Dür-dāne tegi şīveli meh-rūyı çekerler
- 5 Gör baḥr-ı sirişkini çekid eyleyerekden
Gözden aḳıdub giceleri şuyı çekerler
- 6 ‘Uşşāḳa sezā çekmege sevdā reseniyle
Ḳaddin bükerek ol kemān-ebrūyı çekerler
- 7 Āḥ ḥāme-i zülfiyle Tūrābī bu şanemler
İflāḥ olamam zaḥme-i dārūyı çekerler

91*

* İ, 21b.

* İ, 22a.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Zāhidā gel sırr-ı ma' nā "alleme'l-esmā" dadır
Kenz-i maḥfī bīst ü heşt si vü dü ma' nādadır
- 2 Şavtile müfred mürekkeb gā' iben terkīb olan
Ol ne zāt-ı muḥteremdir rütbesi vālādadır²⁵⁷
- 3 Baḥr-ı bī-pāyānı gör kim nāmle olmuş ḥalīṭ
Fehm ü idrāk itmeyen bīhūde bir şaḥrādadır²⁵⁸
- 4 'Arş-ı a' zām cār 'unşur māverā taḥte's-serā
Her ne var 'ālem kamu vaḥdet olan diyārdadır²⁵⁹
- 5 Ey Tūrābī cümle nüktem kırk beşe cem' eyledim
Bil benim maḥşūdumı cāhil 'aceb gavḡādadır

92*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Zār idüb eşkim dökersem derdime teskīn virür
Cāy-ı miḥnet içre bilmem kim baña temkīn virür
- (25a) 2 Her perī bir tār-ı zülfīn boynuma kılmış kemend²⁶⁰
Şüret-i ḥālim taḡayyüрдür cünün rengin virür
- 3 Gerçi meh-rūlar reh-i 'aşk içre sevḳ eyler beni
Tāziyān-ı cevri urduḡça dile eşkin virür
- 4 Ta' n-ı 'uşşāk itme anlar zāhidā dōst uḡrına
Cān ü başı terk idüb emlāk ile mülkin virür²⁶¹
- 5 Āteş-i 'aşka heves itmek gönül āsān degil
Bir kıyās it şem' adan pervāneye mergin virür
- 6 Nūş idince cām-ı 'aşkı bir kişi ilhām ile

²⁵⁷ ol: o İ

²⁵⁸ ü: -İ

²⁵⁹ vaḥdet olan: vaḥdetde şol İ

* İ, 22a.

²⁶⁰ kılmış kemend: bend eylemiş İ

²⁶¹ Cān ü başı: cānı başın İ

Mest-i lā-ya^ç kıl olub bu dünyeniñ terkin virür

- 7 Ey Tūrābī bī-vefā devrān baña raḥm eylemez
Günde yüz biñ başıma tūrmaz cefā sengin virür

93*

Mefā^ç ilün mefā^ç ilün fe^ç ülün

- 1 Hāqīqat ma^ç deni şāhım ^ç Alīdir
Uşulüm erkānım rāhım ^ç Alīdir
- 2 Ki andan özge görmez gözlerim hiç
Hemān her rüz [u] şeb āhım ^ç Alīdir
- 3 Ne mümkün vaşfını taḥrīr idem ben
Bu devrān şemsle māhım ^ç Alīdir
- 4 Anıñ evşāfına tākāt gelür mi
Göñülde istegim ḥāhım ^ç Alīdir
- 5 Velīler serveri sırr-ı Ḥudādır
Cihānda salṭanat cāhım ^ç Alīdir
- 6 Vaşiyy-i Muştafā şīr-i İlāhī
Mürüvvet kānı hem-rāhım ^ç Alīdir
- 7 Anıñ dervīşiyim ben de Tūrābī
Güşādır dilde dergāhım ^ç Alīdir

94*

Fā^ç ilātün fā^ç ilātün fā^ç ilātün fā^ç ilün

- 1 Mihr-i ^ç aşkıñ dilberā göñlümde ḥōş cevlan ider
Meh cemāliñ rü^çyeti ^ç aşıkları ḥayrān ider
- 2 Luṭfuña mazhar eger şāyeste olsa bir kişi
Zerre almaz cihānıñ varımı tālān ider²⁶²

* İ, 22b.

* İ, 22b.

²⁶² almaz: olmaz İ

- (25b) 3 Hâlimiz âyâ nola itmez iseñ bir iltifât
Âteş-i hicr-i firâkıñ bizleri sūzân ider
- 4 Sāye-i zūlf-i şeb-i târikîne şalma beni
Neyleyem tünd-i nigāhıñ cāyımı nîrân ider
- 5 Bir faķır üftādeye luţf eyleyüb kılsañ nazār
Şefķat ü rahmıñ efendim ol kesi sulţân ider
- 6 Mihr ü meh şol encüm ü gerdün seniñ emriñdedir
Bu felekler hūkmüne bel bağlayub devrân ider
- 7 Kūy-ı kurbūñden ba‘īd itme Tūrābī ‘aşıkı
Ey şehinşāh ḥasretiñ bu dīdemi giryân ider

95*

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ne diyem nuţķa āġāz eylesem ebsem didiler²⁶³
"Men ‘aref" sırrını fehm itmedi sersem didiler
- 2 Güft [ü] gū eyleme efsāne şaķın her yerde
Tutagör cānile mürşidiñi muḥkem didiler
- 3 Bu cihān bāġına dil virme ferāġat eyle
İregör ḥāḥişine cehdile aķdem didiler
- 4 Ġāfil olma reh-i ‘aşkıñ tutagör dāmānıñ²⁶⁴
Gerek idrāk idesiñ ismine Ādem didiler
- 5 Kār-ı düşvārıñ eger kılsa seniñ ferdāya
Kesb-i dünyāda gerek yaraya merhem didiler
- 6 Bu rumūzı bilicek kıldı rehā salţanatı²⁶⁵
Vāşıl-ı Ḥaķķ olub İbrāhīm Edhem didiler

* İ, 23a.

²⁶³ nuţķa āġāz: nuţķa felek āġāz M

²⁶⁴ ‘aşkıñ: -M

²⁶⁵ bilicek: bilecek M

- 7 Nice biñ ‘ömri Tûrâbî süregör devrânda
Bu hayâle nazar it fehmiye bir dem didiler

96*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Hâbîbim meh-cebînim bir perî-peyker efendimdir
Tağub boynuma bend eylemişim zülf-i kemendimdir²⁶⁶
- 2 Hayâli hem-nişînimdir dem-â-dem hâne-i dilde
Enîsim mûnisim yârim nigârım hûb pesendimdir
- 3 Dağî gül-goncadır lebler dağî yâğûd-ı rümmânî
Nigâh itse kıyâmet mâcerâsı şâh levendimdir
- (26a) 4 Anıñla hoş olur dâ‘im mükedder hâtırım cânâ
Göñülde şâd [u] mesrûrum benim serv-i bülendimdir
- 5 Tûrâbî ‘âşıkı yâd eylemiş şol luğfile ol yâr
Baña dünyâyı bağış itmiş dimiş bir derd-mendimdir

97*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Baña ey meh-liqâ mihr-i vefânî her zamân göster
Eger izhâr-ı halk itmez iseñ bârî nihân göster
- 2 Cemâlîñ rû‘yeti müştâkıym bil iştiyâkıym var
Kıyâmet kâmetiñden bir nümûn eyle hemân göster
- 3 Sînem cellâd ğamzeñ uğrına gör itmişim âmâc²⁶⁷
Mürüvvet merhamet eyle aña tîr-i kemân göster²⁶⁸
- 4 Dil-i sūzânımı derd ü belâya mübtelâ eyle
Harâmî gözleriñle nîm-nigâh it de zebân göster

* İ, 23a.

²⁶⁶ eylemişim: itmiş anıñ İ

* İ, 23a.

²⁶⁷ gör: -M

²⁶⁸ eyle aña: efken idüb İ

- 5 Yeter müjgân-ı tîrîñle şınık bağrımı hûn itdiñ
Cefâ vü cevri efzûn itme mühlet vir amân göster
- 6 Ser-i kûyuñda şol murğ-ı dilim pervâz ider dâ'im
Vişâliñ kurbine lâyıķ aña bir âşiyân göster
- 7 Dîger-gün eyledi aḥvâlimi gör telḥ-i güftârîñ
Türâbî derd-mende ḥande-i şîrîn-zebân göster

98*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Kâmu derde devâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar
Bu yolda reh-nümâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar
- 2 Biri nûr-ı nübüvvedir biri nûr-ı velâyetdir
Velî genc-i Ḥudâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar
- 3 Ki anlar mazḥar-ı Ḥaḳḳdır bu çâr-bâb içre kâ'imdir
Esâs-ı dü-serâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar
- 4 Rehin tut cânile insân olam dirseñ bu 'âlemde
Şefî'-i her gedâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar
- 5 Ḥaḳîḳat ma'nevîde bunları bil nûr-ı vâḥiddir
Ezeldir dâ'imâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar²⁶⁹
- 6 Vişâl-i Ḥaḳḳa vâşıl olmağa her vechile 'âşık
Delîl ü pîşvâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar
- (26b) 7 Türâbî derdiñe dermân iderler bu ümîdimdir
Gerek cûd u şehâdırlar Muḥammed Muştafâ Ḥaydar

99*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Cihân bağında kimdir ihtiyâr-ı miḥnetin ister
Kâmu ḥalka su'âl eyler iseñ hep rağbetin ister

* İ, 23b.

²⁶⁹ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

* İ, 23b.

- 2 Cefā vü cevri hîç kes zahrına bār itmek ister mi²⁷⁰
Gerek a' lā gerek ednā maḥabbet ülfetin ister
- 3 Bu 'ālemde nice her dem ki var bāy ü gedā cümle²⁷¹
'Umūmen sa'y u ğayretle bu dünyā devletin ister
- 4 Kim ister ḥāṭırı pā-māl olub rüsvā-yı 'ām olsun
Kişi miḳdārına lāyık 'uluvv-i rif'atin ister
- 5 Eger pend ü naṣīḥat eylesem aṣlā ḳabūl itmez
Ne ḥikmetdir benim āṣüfte gönlüm zilletin ister
- 6 Ezel "naḥnu ḳasemnā"dan tecellī eylemiş Bārī
Kimi dīdārına 'āṣıḳ kimisi cennetin ister
- 7 Tūrābī pūr-günāhın rūz [u] ṣeb dil-ḥ'āhişi oldur
Döküb gözyaşını dā'im erenler himmetin ister

100*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 'Āṣıḳın maḳṣūdı dā'im dilberin dīdārıdır
Naḳş olan ol şūrete "Seb' a'l-meṣān" esrārıdır
- 2 "Küntü kenzen"²⁷² sırrını bilmez ne bilsün zāhidān
Anların idrāki gerçək 'aqlının miḳdārıdır
- 3 Vech-i insāndan oḳur 'ārif olan 'ilm-i ledün
Nüṣḥa-i kübrā odur fehmiyle dil bāzārıdır
- 4 Bīst ü heṣṣi vü dü andan nümāyān istivā
Bu rumūzı kim bilür bir gizli Ḥaḳḳın varıdır
- 5 Kimseler yetmez bu ma'nāya ḥaḳīḳatdır velī²⁷³
Ey Tūrābī zāhir ü bāṭın bu 'āṣıḳın kārıdır

101*

²⁷⁰ Cefā vü: Cefāyī İ

²⁷¹ var: -İ

* İ, 24a.

²⁷² Ben (gizli) bir hazineydim.

²⁷³ ḥaḳīḳatdır: ḥaḳāyıḳdır İ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nice bir dil hevesi t̄alib-i dünyā nice bir
Nice bir mağlaṭa b̄ihūde bu sevdā nice bir
- (27a) 2 Nice bir miḥnet-i endūh ile ālūd olmak²⁷⁴
Nice bir ‘ömr-i ḳaṣīrile tesellā nice bir
- 3 Nice bir cev̄r-i ṣanemlerle cefālar çekmek
Nice bir būs içün ol la‘l-i Mesīḥā nice bir²⁷⁵
- 4 Nice bir dehrde ḥūb-rūlar ile meclis-i ḥāṣ
Nice bir ‘iṣret-i pūr-cām-ı muṣaffā nice bir
- 5 Nice bir ḳısmet içün cehd-i telāṣā-yı fikir
Nice bir ḥalkile efsāne-i da‘vā nice bir
- 6 Nice bir zūhd ü riyā ile zehādet nice bir²⁷⁶
Nice bir virdile tesbīḥile esmā nice bir
- 7 Nice bir böyle Tūrābī yūri ‘aṣḳı tutagör
Nice bir herkese meṣrebce temennā nice bir

102*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Sāḳī-i devrān baña ḡam kāsesin in‘ām ider
Şol dil-i maḥzūnuma nā-ṣādliḳ ikrām ider
- 2 Aḥter-i iḳbālîmi pes-pāye ḳılmışdır felek
Her perī zūlfın anıñçün şaydıma bir dām ider

* İ, 24a.

²⁷⁴ ālūd: ālūd kim M

²⁷⁵ bir: -M

²⁷⁶ ile zehādet nice bir: içre yeter zāhidlik İ

* İ, 24b.

- 3 Neyleyem baht-ı zebūnum imdād-res itmez baña
Dā'imā halk-ı cihān içre beni bed-nām ider
- 4 Kāma yetmez her nice sa'y eylese gönlüm benim
Bir hayāl-i fikr ü endîşile şubhı şām ider
- 5 Ben tegi āvāre bî-kes var mıdır 'ālemde hiç
Herkesiñ bir yāri var zevķin sürüb bayrām ider
- 6 Şöyle kim cüz'î derūnum derdini itdim 'ayān
Bu zebānım şi'rile inşā idüb i' lām ider
- 7 Ey Tūrābî dehr-i zālîñ luţfına bel bağlama
Bār-ı endühın çekersiñ āhiri bî-kām ider

103*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şād ider müjde-i mesrūr ile dünyāyı bahār
Uyarur mehd-i zemīn içre bu eşyāyı bahār
- 2 'Azl ider serd-i şitāyı getürür nev-rūzı
Örtünür egnine hūb hulle-i haḍrāyı bahār²⁷⁷
- (27b) 3 Deşt-i kūhānı zümürödle müzeyyen eyler
Sebze-fāmıyla kılar revnaķ-ı zībā-yı bahār
- 4 Hāme-i feyzile bārān midād ile o dem
Berg-i ter üzre nüvīs itmede imlā-yı bahār
- 5 Merdümān-ı fuķarā-yı çemene jāle-i dūr
Baḡş-ı in'ām kılub itmede 'Anķā-yı bahār
- 6 Hūş u pejmürde vü za'f-ı ten olan eşcāra²⁷⁸
Āb-ı dārū ile iḥyā ider eczā-yı bahār
- 7 Toķunub bād-ı şabā cünbüş[i] taḥriķe gelür²⁷⁹
Ey Tūrābî baḡr-ı dil mevc ider eşnā-yı bahār²⁸⁰

* İ, 24b.

²⁷⁷ Örtünür: Pūş ider İ

²⁷⁸ u: -M / za'f-ı ten: teni za'f İ

²⁷⁹ cünbüş[i]: cünbüş ü İ

²⁸⁰ Ey Tūrābî baḡr-ı dil mevc ider: Baḡr-ı dil mevc Tūrābî İ / ider: -İ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Fenā bulmaz tükenmez kân-ı dilde miḥnetim vardır
‘Azîzim şeyḥ-i ğamdır dest-gîrim bey‘atim vardır
- 2 Belâ vādîsine seyl-i sirişkim cûy-bâr olmuş
Ḥabâbım anda ben çizginmede bir ğayretim vardır²⁸¹
- 3 Serîr-i mülk-i hicrânda oturdum pâdişâhâne²⁸²
Beni bihûde şanma ihtîşâm-ı devletim vardır
- 4 Ne ḥikmetdir baña mı vuşlat itmez ṭâli‘-i naḥsım
Bu deşt-i ḥikmet içre serserî bir ḥayretim vardır²⁸³
- 5 Nice terk eyleyem endûh-ı derdi yâr-ı ğarımdır
Gelenden dehre ol keslerle ḥayli ülfetim vardır²⁸⁴
- 6 Ne mümkün dūr olam ben dil-rübâlar şoḥbetinden kim
Derûnumda marîz-i ‘aşka düşdüm ‘illetim vardır
- 7 Tûrâbî çarḥ-ı kec-rev nâ-murâd itdi beni âḥir²⁸⁵
Vişâl-i yâre müştâkı bu dilde ḥasretim vardır

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Bî-vefâ dil-dâra düşdüm pür-cefâsın gösterür
‘Âşık-ı sūzum deyu ben mübtelâsın gösterür
- 2 Ḥasretiyle ḥaste-ḥâl oldum beni eyler firîb
Şerbet-i la‘l-i lebi şîrîn devâsın gösterür
- 3 Pây-i mûr olmuş ḥamîdi tâb-ı şevḳi cevheri²⁸⁶

* İ, 25a.

²⁸¹ bir: bu M²⁸² oturdum pâdişâhâne: nişîn-i ‘âlîyim İ²⁸³ bir: bu M²⁸⁴ Gelenden: Gelenden İ²⁸⁵ Tûrâbî çarḥ-ı kec-rev: Felek-i kec-rev Tûrâbî İ

* İ, 25a.

Tünd-rüy-ı ğamzesi tîġi cilâsın gösterür

- (28a) 4 Ebr teg mihr-i cemâliñ kapamış ġisûlarıñ²⁸⁷
Taġıdub bād-ı şabā nūr-ı ziyâsın gösterür
- 5 Zülfine dil virme encâmıñ Türâbî fıkır kııl²⁸⁸
Böyle bir mâr-ı siyâhdır baş belâsın gösterür

106*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Felek raqqâş bezm-i ‘âlem içre inqılâb oynar
Ferâmûş eylemiş şermi nihâyet bî-ħicâb oynar
- 2 Naẓar şal çevre yanımda sirişkim seyline ey dil²⁸⁹
Getürmüş bād-ı hicrân mevce mevcinden ħabâb oynar
- 3 Ėurutmuş cismini nâb-ı şarâbıñ iştîyâkıñdan
Ėarâret şiddet-i âteşle âheste kebâb oynar
- 4 Ki vuşlat dest-res olduġda ol dil-dârla tenhâ
Ne ħoşdur ‘âşık u ma‘şûğ beyninde cevâb oynar
- 5 Teraĥĥum semtini terk eylemiş dil virdigim ol şûĥ
Benimle rûz [u] şeb cevr ü cefâ renc ü ‘itâb oynar²⁹⁰
- 6 Görünce rüy-ı mir‘ât-cebînini Ėıble-i yâri
Derûnumda nedir âyâ ki bilmem bir şitâb oynar
- 7 Güzeller reh-güzâr-ı ħabrime ‘âlemde düş olsa
Sürûr-ı neş‘e-i pâyimden mezârımda Tûrâb oynar

107*

Fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlün

- 1 Şem‘-i ruĥsârında dil pervâne fır fır fırlanur

²⁸⁶ ħamîdi: ħamîde Ĩ

²⁸⁷ Ebr: Ebri Ĩ

²⁸⁸ Tûrâbî fıkır kııl: fıkır kııl ey Tûrâb Ĩ

* Ĩ, 25a.

²⁸⁹ Naẓar şal çevre yanımda sirişkim seyline ey dil: Naẓar üftâd idüb seyl-i sirişkim tîre cüyunda Ĩ

²⁹⁰ ü: -Ĩ

* Ĩ, 25b.

- Perr ü bālin yakmağa sūzāna fır fır fırlanur
- 2 Rū 'yeti eşyā ile me 'lūf olubdur rūz [u] şeb
Hikmet-i Haḳḳ dīde-i mestāne fır fır fırlanur
- 3 Bād esūb taḥrīkile mevcin sürer deryālarıñ
Uğrayub girdāba baḳ seyrāna fır fır fırlanur
- 4 Ref' ider yerden ğubārı gird-bād eyler zuhūr
Bir sūtūn olmuş ider cevāne fır fır fırlanur
- 5 Hūb uşul erkānı ḳormuş pīrleri cānım fedā
'Aşḳile girmiş döner Mevlānā fır fır fırlanur
- 6 'Aḳla sıgmaz şun' -ı Bārī ḳudret-i Mevlāyı gör
Āsiyāb-ı nūh felek devrāne fır fır fırlanur
- (28b) 7 Neylesün kim başı üzre bir mehiñ sevdāsına
Bu Tūrābī 'āşık-ı dīvāne fır fır fırlanur

108*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Penāhım ğayrı yokdur ḫazret-i ḥünkār pīrim var
Ne ğam aġyār-ı 'ālemden mu'īn ü dest-ġirim var
- 2 Rumūz-ı "'alleme'l-esmā"yı bildirdi baña şāhım
Haḳīḳat ma'nevīden şükr-i lillāh ḥabīrim var
- 3 Fenā vü faḳru fi'llāhım ki aşlā ihtiyācım yokdur
Cülūs-ı şabra geçdim lāubālī ḥōş serīrim var
- 4 Baña bes şūf-ı peşmīne ḳanā'at faḳr mülkinde
Bu gün zī ḳıymet-i nādīde egnimde ḥarīrim var
- 5 Beni döndürme zāhid ḳıble-i ebrū-yı dilberden
Ya sen 'aḳl-ı füzūn olduñ yā ben 'aḳl-ı ḳaşīrim var
- 6 Olur rehber gider kūyına yārīñ ol şeb-i hicrān
Degil biḥūde dilde şu'le-i 'aşḳ-ı münīrim var

* İ nüshasında yoktur.

- 7 İrer heft semāya felek ḥavf ile devrinden
Türābiden ḥazer kıl āteş-i pür-süz tîrim var

109*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Hele gir meygedeye pîr-i muğānîñ yeri var
Zâhidâ şanma teḥî gör ki bu mülküñ eri var
- 2 Reh-i ḥayretde benim gibi ola mı dirdim
Dām-ı ğafletde tütulmuş nice biñ serserî var
- 3 Sen temāşā-yı dil-ārā dem-i vuşlat gözle
Neylesün şūfî beḥîşt içre anıñ kevşeri var
- 4 Sîm-tenler yatağı oldı kilisā-yı göñül
Nefs-i şüm nām kapusunda deyr-deri var
- 5 Nā-be-cā fîkr k'idersin saña îmān ile
İstedigîñ yine sensiñ öte gitme beri var
- 6 Terk-i ‘uḳbā-yı cihān lafzile olduḡ gūyā
Egnimiz vuşla-i pîr üstine bir ḥaydarî var
- (29a) 7 Zîr-i pālarda kemāl ehli Türābî şimdi
Mesned-i devlet-i vālā o kesin kim zeri var

110*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 İden Ḥaḳḳdan ıraḳ ancaḳ bu senlikdir bu benlikdir
Bu bir aḥlāk-ı nā-ḥaḳḳdır hemān ifnā bedenlikdir
- 2 Yeter dünyā vü uḡrā egnimizde hırka peşmîne
Anı iḥrâc kılmaz ehl-i ‘aşḳ āḥîr kefenlikdir
- 3 Velî şûretde böyle bir bölük pes-pāye abdālız

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Derûnı ‘aşk ile girseñ bu bezme gör ne şenlikdir

- 4 Diyâr-ı lâ-mekândır zâhidâ mesken bize bu dem
O bir cây-ı feraḥ-baḥşâ müferreḥ ḥōş çemenlikdir
- 5 Bekâ mümkün taḥayyül eyleme dünyâya nisbet kim
Bu mevtiñ ḥavfı yok anda hemân sağlık esenlikdir
- 6 O yerdir dâ’imü'l-bâkî o yerde kış u yaz olmaz
Öter bülbülleri âb u revân serv-i semenlikdir
- 7 Tûrâbî ol diyârîñ rāhı hep ḥâr-ı muḡaylâdır
Aña yüz biñde bir cân dâḥil olmaz yol tikenlikdir

111*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ehl-i Ḥaḳḳıñ maḳşadı Mevlâ mıdır bilmem nedir
"Lâ"²⁹¹yı terk itmiş hemân "illâ"²⁹² mıdır bilmem nedir
- 2 Nûr-ı çeşm ḳalmamışdır neylesün kim zâhidiñ
Ḥâḥişi cennet midir ḥurî midir bilmem nedir
- 3 Şeş-cihetden nûr-ı Bârî cümlesi ḳalmış muḥâṭ
Ḳa‘ r-ı nâ-peydâ olan deryâ mıdır bilmem nedir
- 4 Kûh-ı şabr içre çekilmiş cümleden âzâd olub
Böyle kesler nāmile ‘Anḳâ mıdır bilmem nedir
- 5 Dām-ı ḡafflet içre düşmüş fehmi ḳılmaz ‘ârifi
‘Ârif ancak nüṣṣa-i kübrâ mıdır bilmem nedir
- 6 Rişte-i ṭul-i emel dām olmuş ehl-i dünyeye
Anlarıñ maḥsûli bir ḡavḡâ mıdır bilmem nedir
- 7 Her dem ü sâ‘at ḡüzâr eyler bu ‘ömr-i nâzenîñ
Fânîdir bâkî değil rü’yâ mıdır bilmem nedir
- 8 Bî-vefâ çün kim nedir ḡayl ü ḡaşem bu ṭaṭṭana
Şâdlıḳdan derdi çok sevdâ mıdır bilmem nedir

* İ nüshasında yoktur.

²⁹¹ Yoktur.

²⁹² Ancak vardır.

- (29b) 9 Sen Tūrābī kendiñe mālīk degilsīñ sākin ol
Kāndil olduñ içdigiñ şahbā mıdır bilmem nedir

112*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Haṭṭ-ı nev mi ruḥlarıñda yāhūd anlar mūrlar
Şerḥ-i hāl itmek Süleymāna gelüb mecbūrlar
- 2 Meh-cebīniñ secde-gāh-ı ‘ aşıkān olmuş seniñ
Ka‘ be-i ḥüsnūñ şehā inkār iderler dūrlar
- 3 Nūr-ı vechiñ görmeyen bunda seniñ "belhüm aḍall"²⁹³
Ya nice ferdā görürler gözleri şol kūrlar
- 4 Sırr-ı ‘ aşkı şūfī-i menḥūsa izhār eyleme
Gel ḥaḳīḳat şehrine cem‘ olmasun zenbūrlar
- 5 Ben faḳīre bir piyāle şun disem nevbet kanı
Şöyle negrān intizārda nice var maḥmūrlar
- 6 Tekye-i pīr-i muḡānda var mürīdler bī-ḥesāb
Himmete aḫz itmek ister mest olan mey-ḥōrlar
- 7 Bükdi ḳaddim yaya döndürdi felek āḫir Tūrāb
Nirde ḳaldı şol şebābetde olan mesrūrlar

113*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Gördüğüm dünyā mıdır yā başḳa bir ‘ ālem midir
Şoñradan olma mı yoḥsa bilmezem aḳdem midir
- 2 Geldigimde ben bunu bir āyīne-veş görmüşüm
Bir gün elbet yıkılır dirler ‘ aceb muḥkem midir
- 3 Her kime şordum ise bizler de gördük böyle bil

* İ nüshasında yoktur.

²⁹³ "Belki onlar daha aşağıdırlar." A'raf 7/179.

* İ ve K nüshalarında yoktur.

- Cümle ‘ âlem hayret içre ben gibi sersem midir
- 4 Her kücâ kim dönseñiz dir "şemme vechu'llah"²⁹⁴ nedir
Bu rumûz âyetinde söyle kim âdem midir
- 5 Görünen âfâk u enfüs cümle künh-i ‘ âlemin
Ya Muhammed Muştafâ âhir gelen hâtem midir
- 6 Her neye bakdım ise gördüm gelen şavt u hurûf
Hadd ü bî-pâyân-ı deryâ bir nefes bir dem midir
- (30a) 7 Sen seni fehm eyle var ancak lisân itme dırâz
Böyle muğlak söz Tûrâbî hiç saña elzem midir

114*

Fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilûn

- 1 Pîr dergâhı mu‘ allâdır tã‘ at yeridir
Gûşe-i vahdet tenhâda ‘ ibâdet yeridir
- 2 Yûri merbûṭ idegôr ‘ aşkla tahrire meyân
Kaṭ‘ -ı dest eyle sivâdan bu ferâgat yeridir
- 3 Tevbe kıl eşk-i revân it ki âşîm olduğıña
Yüziñi hâke [urub] iste şefâ‘ at yeridir
- 4 Sa‘ y idüb jeng-i dili şaykal-ı ihlâş ile
Şâf kıl âyîne-veş kâm-ı hidâyet yeridir
- 5 Ser-âzâdeliğñ kaydına ḥ‘âhiş varise
Bend-pâ ol da rızâ bâb-ı selâmet yeridir
- 6 Destîñi kılma rehâ dâmen-i pîrden ašlâ
O kerem-kân-ı Ğanî luṭf-ı ‘ inâyet yeridir
- 7 Mâzî vü müstaḳbeli añma Tûrâbî terk it
Dem bu dem eyle recâ cürmüñe hâcet yeridir

115*

²⁹⁴ "Allah'ın yüzü oradadır." Bakara 2/115.

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Ne hōş şahın-ı güle rindāneler bir bezm kurmuşlar
Kenār-ı āb-ı cūda sāye-i bīde oturmuşlar
- 2 Ne lezzetdir deyu bir şübhe ‘ārız oldu bezm içre
Varub peymāneden sāķī leb ü la‘ lini şormuşlar
- 3 Göz açmış ğonca gül nezzārede sünbül kıaranfiller
Dürr-i şebnem tōkülmüş cümlesi şāf şāf durmuşlar
- 4 Nedir bu çin-i şehirde zār u efgān itdiğiñ söyle
Didikde cümle ezhār ‘andelīb şeydāyı yormuşlar
- 5 Şafā-yāb itmediñ bizi deyu bir hışm-nāk ile
O dem muṭrib-i tanbūruñ kıulağın hayli burmuşlar
- 6 Girince halka-i zikre çıkardı şūfī destārı
Toķunmuş birbirine ser açık kıudurmuşlar
- 7 Tūrābī şād u mesrūr olduğım oldur peyāmım var
Biraz ‘uşşākımız maḥfī rakībiñ boynın urmuşlar

(30b)

116*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 O mehiñ saht-ı dilin mermer-i sengin didiler
Aña kār eyleyemez đarb-ı tūfengin didiler
- 2 Hicr-i endūh-ı belā dāmına dūçār olma
Çār nāçār olur ağıyārla cengin didiler
- 3 Bilemez zaḥmını maḥfī urulunca ‘āşık
Āsumānī-i kıazā ğamze ḥadengin didiler
- 4 Şerm ider vechini gördükde behişt ü ğilmān
Şān-ı Kıārūna bedel ḥüsñile rengin didiler
- 5 Za‘ fa yüz tutmuş idi gerçi rakībiñ cismi
Cānı kııkmış hele kāfir pezevengin didiler

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Beñzedüb zülfüñi bir sünbüle nisbetde ne var
Goncadan la‘l-i lebiñ ey perî rengin didiler
- 7 Ehl-i dil söyledi nâ-puhte Tûrâbî hâlâ
Günde aḥmer görünür işte mihengin didiler

117*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Firîb olmuş bu dâmiñ dânesine dâma düşmüştür
Tükenmez ḳahrı bir âlâyiş-i hengâma düşmüştür
- 2 Kimi maḳşûdına vâşıl kimi nâ-puhte meyvânıñ
Kemâlin bulmayub encâm-ı kârı ḥâma düşmüştür
- 3 Nice kes var şeb ü rûzı geçüb tâ‘at ile sonra
Varub pîr-i muḡân destin tutubdur câma düşmüştür
- 4 Tecellî râh-ber-i ḥayret-fezâ mı bilmezem âḥir
Taḥayyür menzilinde ‘aqlımız ilzâma düşmüştür
- 5 Tavâf-ı ḥâne-i dildir murâdı ehl-i ‘irfânıñ
Kimi ser-pâ bürehne ḥacc için iḥrâma düşmüştür
- 6 Kimi mest ü ḥarâb-ender-ḥarâb ve daḥi bî-pervâ
O ḥil‘atla ḳaderden mi varub ilhâma düşmüştür
- 7 Cünûn olmuş Tûrâbî bî-ḥazer bî-fıkrdir şimdi
Ḥayıf bî-şem‘a bî-meş‘al rehi aḥşama düşmüştür

118*

- 1 Dil mülkine ḥükm eyleyen yâriñ ḥayâli var
Git ḡam firâr it ṭurma bunda vâlî var
- (31a) 2 Gördüm o meh bend eylemişdir mû-meyânına
Keşmîr mi al penbe mi bir ince şâlî var
- 3 Alır mısıñ bu göñlümi virür miyim saña
Sevsem seni encâmı hicrândır zevâlî var

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur. Bu gazelin vezni problemlidir.

- 4 Müşgîn çîn-i zülfün bûyından meşâm alır
Saña mânend olmağa miskiñ ne hâli var
- 5 Neyden dem urmuş üflemek kaydında baḥş ider
Destinde zâhidiñ düdük ötmez kavalı var
- 6 Sen luṭf idüb ben bûs idem la‘l-i lebiñ güzel
Bunda raḳîbiñ ey perî âḫiret su‘âli var
- 7 Daḥl itme afyôn-keşe bir zaḥm açar saña
Hañçer gibi destinde bir ince hilâli var
- 8 Raḥmıñ iriştir dâd idüb iḥsânıñ ‘âşıka
Gelmiş saña egninde bir köhne çuvalı var
- 9 Mey içmege maḥmûr iseñ şabr eyle Tûrâbî
Pîr-i muḡânıñ semtine varma celâli var

119*

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Haṭṭ-ı ḥüsnüñ ey perî âyet-i Kur‘ân görünür
Küfr-i zülfün reseni ‘âşıka îmân görünür
- 2 Müdde‘î hier-i firâkıñ seniñ inkâr itse
Aña sehl ise baña âteş-i nîrân görünür
- 3 Zâhidâ söyle nedir bu güftâr u şenîd
Cismi yok şavt u ḥurûf anda nümâyân görünür
- 4 Görünen ‘aksimi âyâ bu revân-ı eşkimde
Cümle ‘âlem görürüm dîdeme giryân görünür
- 5 Mûra mânend idüb gönlümi taḥkîr itme
Saña ey meh gün olur taḥt-ı Süleymân görünür
- 6 Taḡıdub zülf-i siyâhıñ bizi vehme şalma
Gözüme mâr-ı siyâh ejder ü şu‘bân görünür
- 7 Si vü dü baḥrına gir sen de Tûrâbî ġarḳ ol
Ki bu deryâda hemân ol Şeh-i Merdân görünür

* İ nüshasında yoktur.

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Bāğa gir bülbüle ‘ arz eyle nümün-ı ruhsār
Şu hezārıñ gözine gonca görünsün bir hār
- (31b) 2 Lāleniñ bağıı kararşun göricek ruhlarıñı
Reng-i tağyire varub surhı bozulsun nāçār
- 3 Nergisi āteş-i reşke yağa çeşm-i mestiñ
Ögünüñ eylesün lāf ü güzāfı her bār
- 4 Ğoncalar dürc-i dehānıñda perişān olsun
Hayret içre qala dendānıña şebnem ezhār
- 5 Sünbüli hāke bıraqsun o mu‘ anber kākül
Varını odlara şalsun seni görsün gülzār
- 6 Serv ser-keşlik idüb qaddiñe baş egmez ise
Anı şermende ide nāz-ı revişin tekrār
- 7 Zülfüne vuşlat içün şimdi Tūrābı yāriñ
Nice biñ şāneleri hāzır ider şahı-ı çenār

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Muqaddem bābımız ey ‘ aşık-ı şeydā şerī‘ atdır
Eger qadrin bilürseñ ni‘ met-i ‘ uz mā şerī‘ atdır
- 2 Bu çār bāb üzre evvel bir qavī "hablü'l-metīn"²⁹⁵ olmuş
Muhiṭ olmuş cihāt-ı sitte bir deryā şerī‘ atdır

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

²⁹⁵ Sağlam ip.

- 3 Eger şer‘ -i şerîf olmazsa dünyâ bî-leţâfet bil
Kamu müşkilleri âsân iden hâlâ şerî‘ atdır
- 4 Bu şer‘ e münkir olan câhilân ‘ aklı kaşîrinden
Cehennem bî-şerî‘ at cennet-i a‘ lâ şerî‘ atdır
- 5 Ne müdür böyle muhkem şâhibi bir mûya bend itmiş
Mu‘în-i mu‘ ciz-i vâlâ der-i Mevlâ şerî‘ atdır
- 6 Tütarsañ şıdķile rāh-ı selāmetdir dü ‘ âlemde
Tārîķ-i müstaķîm ister iseñ cānâ şerî‘ atdır
- 7 Nice kesler mezellet içre ẖ‘âr olmuş şerî‘ atsiz
Hakîñ buyruğıdır elbet olur rüsvâ şerî‘ atdır
- 8 Ne mümkün ‘ âlem-i dünyâ ki ansız bir nizām olsun
Terāzû vezn-i ‘ adliyle ola icrâ şerî‘ atdır
- 9 Yeter bağ-ı cihānda kār-ı bed-hār muğeylān-veş
Anı taḥhîr iden tedricile ra‘ nâ şerî‘ atdır
- (32a) 10 Eger ‘ âķil iseñ elden bırakma şer‘ dāmānıñ
Saña imdād ider sen bil dünye vü ulḥrâ şerî‘ atdır
- 11 Tūrābî ḥaķ ḥaķîķatdır rūḥuñ cisminde temşîlen
Tārîķat ma‘ rifet rāhıñ bütün a‘ zâ şerî‘ atdır

122*

Mef‘ ūlū mefā‘ ĩlū mefā‘ ĩlū fe‘ ūlūn

- 1 Meydānı açık luṭf u seḥā ehl-i himemdir
Ben terk idemem pîr-i muḡān eski dedemdir
- 2 Yāver mi idem zāhid-i bî-‘ aklı cünūna
Mecnūn olana şer‘ de hem ref‘ -i kalemdir
- 3 Kes mihr-i nuḡūset-naẓarıñ bizden ey endūh

* İ nüshasında yoktur.

Dil hānesine girme hāzer eyle haramdır

- 4 Māzīde güzār eyleyeni alma lisāna
Ger qahr u cefā her ne ise demde bu demdir
- 5 ‘Arz eylemezem derdimi dermān-ı ṭabībe
Dercinde olan dād idecek merhemi kemdir
- 6 Çıksun cānı hīç ben anı bilmem dimiş ol yār
Yād eylemiş üftādesini yā ne keremdir
- 7 Gül-ruhlara dil virme Tūrāb āhiri düşvār
Ağyār ile çok ma‘ reke pür-derd-i elemdir

123*

Fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn

- 1 Görünen āyīne-i hāne-i dünyā didiler
Gerdiş-i devr-i felek çarḥ-ı mu‘ allā didiler
- 2 Geldi ādemde bunı böylece gördi gitdi
Ḥadd ü pāyānı belürmez bu ne şahrā didiler
- 3 Ben daḥi bunda gelüb ḥayli tecessūs kıldım
Fetḥ olunmaz hele ebsem bu mu‘ ammā didiler
- 4 Böyle elvān-ı münakkaşla müzeyyen hāne
Şāhibi kande didim işte hüveydā didiler
- 5 Nāşihīn pendine bī-çāre qarīb olma meded
Her ne ārzū kılasīn bunda müheyyā didiler
- 6 Dem bu dem geçdi geçen gā’ibe negrān olma
Zāhiri gör ki budur bātını uḥrā didiler
- (32b) 7 Teşnesiñ āb-ı zülāl içre Tūrābī eyvāh
Seni ğarḳ eyleyeni bil bu ne deryā didiler

124*

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ey perî zülf-i siyâhın çîn degil de yâ nedir
Koymuyor hâl-i siyâh pür-çîn degil de yâ nedir
- 2 Sâye şalmış ruhlarıñ devrinde bir ejder gibi
Büy-ı ‘ anber-i kâkülün müşgîn degil de yâ nedir
- 3 Bağrımı başdan başa yardı döküb kanım benim
Hançer-i ebrûlarıñ keskin degil de yâ nedir
- 4 Çeşm-i mestiñ varımı bir sihrile yağma kılub
Tîr-i gamzeñ kanile rengîn degil de yâ nedir
- 5 Hañt-ı nevler hoşka-i la‘ lîñ nihâl itdi yine
Böyle düzde âferîn tañsîn degil de yâ nedir
- 6 ‘ Âşıka cevır ü cefâ efzûñ ider rañm eylemez
Tünd-hûy u hem dil-i sengîn degil de yâ nedir
- 7 Şanma şebnemdir Tûrâb evrâk-ı güller üstüne
Kañre kañre tökülen eşkiñ degil de yâ nedir

125*

Mef‘ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilü fe‘ ülün

- 1 Hem-dem olıcağ yâr ile tenhâ ne şafâdır
La‘ l-i leb-i tiryâki anıñ derde devâdır
- 2 Mecmû‘ a-i mañbûbda âyîñ bu mı bilmem
Luñf u keremi bendesine cevır ü cefâdır
- 3 Al nağd-i dili ey perî vaşlıña bekâm it
Bâzâr-ı mañhabbetde güzel bey‘ u şîrâdır
- 4 Gerdâñı sefîd olsa da ruñlar mey-i gül-gûñ
Ebrûda siyâh beñde siyâh çeşm qaradır
- 5 Yârîñ gibi esrârıñı şûfî ne bilür ol
Cânlar virici mürdelere özge şîfâdır

* İ nüshasında yoktur.

- (33a)
- 6 İncitme beni eyle hâzer âhım okundan
Te'şîr ider elbette o kalb-i fuḡarâdır
- 7 Gîsû-yı dil-ârâya gönül virme Tûrâbî
Her mûy birer ejder-i şer başa belâdır

126*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Ğam-ı devrân ile dilde dırâz endîşemiz vardır
Ciger ḡunıyla pür cām-ı şarâb 'ayşımız vardır
- 2 Leb-i la' l-i ḡayâl-i yârla vâḡti gûzâr itdik
Bekâm-ı vaşlına çün zâhidâ teşvîşimiz vardır
- 3 Bizi fehîm eylemez bu ehl-i dünyâ bir gûrûhuz biz
Tecerrüd 'âlemi seyrânına ser-pîşimiz vardır
- 4 Hemân çek ṡurma sen var subḡa-i şad-dâne-i şûfî
Bizi ṡa' n eyleme terk eyle kim bir işimiz vardır
- 5 Degil eshel müdârâ eylemekden ḡayrı yok çâre
Raḡîbe yâriçün talṡîf ü ḡand ü rişimiz vardır
- 6 Fenâ fi'llâh olub ḡat'-ı 'alâyıḡdan berî olmuş
Ta'alluḡ dâmenin çâḡ eylemiş dervîşimiz vardır
- 7 Tûrâbî miḡnet-i ḡam leşkeri sâlârı olmuşdur
Fezâ-yı dilde seyr it bî-nihâyet ceyşimiz vardır

127*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ol perî açsa dehen şîrîn maḡâlin gösterür
Ebr-i zûlfün ṡaḡıdub mâḡ cemâlin gösterür
- 2 Ḥâne-i dilde gezûb fikri anıñ teftîş ider
Şûretâ görmez isem bâṡın ḡayâlin gösterür
- 3 Gönlüme te'şîr kılmaz vâ' iziñ efsânesi

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

‘Aql ü tedbîrince nâķış ķıl ķālin gösterür

- 4 Şad hezārān lu‘ bile meh firīb eyler beni
Kizb güftār ile aldayub vişālin gösterür
- 5 H̱āb-ı tārında görüb barmağile bād-ı şabā
Sīm gerdānda olan müşğīn hālīn gösterür
- 6 Būse ihsān itmege bir nīm-nigāh itdi baña
Remzile fehm eyledim la‘l-i zülālīn gösterür
- 7 Ādemi söylet Tūrābī şöhetin gūş eyle gel
Bir ķişi elbet kelāmında kemālīn gösterür

(33b)

128*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Kılan şermende ben üftādeyi cürm [ü] günāhımdır
İlāhī merḥamet-i luṭfuñ deri püşt-i penāhımdır
- 2 Yedimde bir ‘amel dergāhına şāyeste yok bende
Huzūra armağanım bār-ı ‘iṣyān rû-siyāhımdır
- 3 Perīşān eylemişdir rûzgārīñ şiddeti hālīm
Geçen biḥûde ḥüsrānile bu ‘ömr-i tebāhımdır
- 4 Kader mi yā tecellī bilmezem ḥayretdeyim şimdi
Şeb ü tā şubḥ olunca mūnisim āhile vāhımdır
- 5 Töküb eşk-i nedāmet dīdeden giryānile her dem
Ḥaķīķat hālīme ol Ḥālīķu'l-eşyā güvāhımdır
- 6 Beni maḥşerde yā Rabb raḥm idüb rüsvā-yı ‘ām itme
Ḥabībīñ ḥürmeti ḥaķķı meded senden bu ḥāhımdır
- 7 Tūrābī ḥāk-sārı luṭf ider kıymaz mezelletde
‘Alī Bektāş ķuṭb-ı evliyā ḥünkār şāhımdır

129*

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Baḳma ol meh-rūya ey dil lu‘ bile ‘ aḳlñ alar
Şīve-i nīm-i nigāhı tīrile baḡrıñ deler
- 2 Veh ne ḳātil raḥmı yok ‘ uşşāḳ ḳanın tōkmege
Ḥançer ü perrān ü tīr-i ḡamzesi dişler biler
- 3 Āteş-i hicr-i firāḳında yanub giryān iken
Eşḳ-i ḥasret tōkdigim gördükde hep ‘ ālem güler
- 4 Sūz u āhım cismine eyler işābet ey perī
Teb tūtub lertzān olub bir çok vüçüdun urdılar
- 5 El-meded feryādıma imdād idiñ ey müslimān
Kāfir aḡlar āh idüb ḥāl-i yamānım görseler
- 6 Şerḥe gelmez ser-güzeştım ‘ ācizim taḳrīrine
arḥ-ı bī-dādıñ elinden bī-‘ aded çekdim neler
- 7 Bāde-i ḡam kāsesin nūş eylemiş ḡāyetde mest
Yıḳılub düşmez Tūrābī lākin ammā sendeler

130*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Bizi eglendiren ‘ ālemde bir fıkr-i tesellīdir
Muḳadder raḥm-ı māderden aña derler tecellīdir
- (34a) 2 Ḳaçan ümm baṭnına nuṭfe düşer taḥrīr ider taḳdīr
Gerek sa‘ d u gerek naḥs u eker ol kes ki bellidir
- 3 Anıñ kim aḡteri zīr-i felekde çizginür dā‘ım
Rehā olmaz ḡam u endūhdan pejmürde ḥāllidir
- 4 Kimi belā vü rif atde oturmuş şöyle āsūde
Zehī kim ṭālī‘ i es‘ adde hem burc-ı ḥamellidir
- 5 Buña "naḥnu ḳasemnā"dır deyu nām eylemişlerdir
Fūrū-mānde Felāṭun ‘ aḳlı bunda yāyellidir

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Taḥayyür baḥrına düşmüş bu remzi fehm iden ‘āşık
Amān mevtden özge cāy yokdur çeşm sellidir
- 7 Degildir bildiğñ zaḥmıma el urma mu‘ālic sen
Ferāğat kııl Tūrābī ‘āşıkñ derdi temellidir

131*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Olursa ‘āşıkñ derdine dermān gerçi vuşlatdır
Eger kim dest-res olmazsa vuşlat rāh-ı ḥayretidir
- 2 ‘Anāşır ḥāhiş[in] terk eyle rūḥa pīrehendir bu
Seni sen fehm iderseñ rāh-ı Ḥaḳḳda gör ne devletdir
- 3 Ferāğat kııl ne ḥāşıl bī-beḳādır lezzet-i dünyā
Bu zāl ü pīre-zen dehrñ evi bir cāy-ı miḥnetdir
- 4 Eger kim "men ‘aref"le rūḥuñı bīdār kıldıñsa
Erenlerden saña gör bī-nihāyet āl-i himmetdir
- 5 Behište ārzū kılmaz o kim dīdāra mā’ildir
Ḥaḳīḳat ‘āşıḳa ol lezzet-i rūḥānī cennetdir
- 6 Tecerrüd ‘ālemi seyrindedir tevḥīdñ esrārı
Bu sırra irmeyendir bir behāyim cehli ḡayretidir
- 7 Tūrābī bī-başarlar bilmedi esrār-ı ma‘nāyı
O kesler dünyevī a‘mā daḡı a‘mā-yı āḡretidir

132*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Sırr-ı Ḥaḳḳa vāḳıf olmuş āşınā yüz biñde bir
Si vü dü esrārına lāyık revā yüz biñde bir
- 2 "Alleme’l-esmā" rumūzın fehm ü idrāk eyleyen
Ḳalbi mir’āt-ı mücellā rūşenā yüz biñde bir
- (34b) 3 Kāf u nūn emri rumūzı gerçi sözdür ey aḡī

* İ, 103a.

* İ, 109a.

Bu sözüñ künhine ırmış mübtelâ yüz biñde bir

- 4 Fażl-ı Yezdān sırrına ırmış kanı göster baña
‘Ārif-i Kur’ān ḥaṭṭ-ı istivā yüz biñde bir
- 5 Sûre-i ḥarf-i maḳṭa‘ remzini fehmi eyleyen
Cüst ü cû itdim Tûrâbî şeh gedâ yüz biñde bir

FÎ ḤARFÎ’Z-ZÂ*

133*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ey gönül dehrîñ cefâ cevriñi terk it gayrı bez
Gel ḥaḳîḳat bezmine gir ‘ârif ol ‘irfânı sez
- 2 Kaṭ‘ kıl bu mâsivâ riştesini âzâde ol²⁹⁶
Ḥazret-i ‘Îsâ gibi tecrîde sen bel bağla gez²⁹⁷
- 3 Nakş u elvânına dehrîñ olma zinhâr dil-firîb²⁹⁸
Dâmen-i mürşidi tut derdiñe bul bir çâre tez
- 4 Pây-dâr olmaz cihânıñ salṭanat câhı begim
‘Ārif-i bi’llâh olan ‘âlemde aşlâ ğam yemez
- 5 Ḥaḳḳ rızâsıdır fenâ mülkine gelmekden murâd
Senge şabreyle bu nefsiñ başını var ṭurma ez²⁹⁹
- 6 ‘Aşka gir nâm ü nişândan geç saña bâḳî degil
Gel meyânından rehâ kıl sevdiğim zünnârı çöz
- 7 Ey Tûrâbî derdine dermânı bul erken yürü³⁰⁰
Çün bilirsün kim ecel bây gedâdır hiç dimez

134*

* Kâfiye-i Ḥurûf-ı Zâ Ĭ

* Ĭ, 25b.

²⁹⁶ Kaṭ‘ kıl bu mâsivâ riştesini: Mâsivâdan rişteñi kaṭ‘ eyleyüb Ĭ

²⁹⁷ gibi: tegi Ĭ

²⁹⁸ olma zinhâr: şaḳın olma Ĭ / dil: -Ĭ

²⁹⁹ var: ur Ĭ

³⁰⁰ dermânı: dermân M

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dāmen-i ' aşkı tutub kıldık rehā dünyāyı biz
Genc-i vaḥdet bekleriz şabr eyleyüb şimdi ' aziz
- 2 Ḥubb-ı erlerle muşaykal bu gönül mir 'atini³⁰¹
Şāf idüb dünyā umūrından şükr itdik temiz
- 3 Zāhidiñ maḳşūdı cennet ḥürî vü ḡilmān ise
Ḥ'āhımız yoḳdur bizim ḡayrı cemāliñ isteriz
- 4 Bu tecerrüd cāmesin kıldık telebbüs ḥālişen³⁰²
Bir gürūhuz gerçi kim esrārımızda hep biriz
- 5 Ādemî ma' nā nedir bildik gönül bünyādını
Cüst ü cū eyler iken Ḥaḳḳ nezdine bulduḳ bir iz³⁰³
- (35a) 6 Baḥr-ı bî-pāyāna ḡarḳ olduḳ mişāli nūn u şīn
Zāhidā sen dāmeninden ḳīl u ḳāli gel biriz
- 7 Cümle ' ilmiñ künhi ' aşık "men ' aref" esrārıdır
Ey Tūrābî bil bu nüktem ḥaṇçer-i perrān tiz³⁰⁴

135*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Eşk-i ḥūn-ābla maḥlū iki çeşmim şeb rūz
La' l-i te 'şīr-i lebiñdir aña bir der-i künūz³⁰⁵
- 2 Ne revā tīr-i müjeñ sīnemi mesken itsün³⁰⁶
Yazık ol oḳlara kim nār-ı derūnum ide sūz

* İ, 26a.

³⁰¹ Şaykal-ı mihr-i erenlerle bu dil mir 'atini İ

³⁰² Cāme-i tecrīd ilbās eyledik ihlāşile İ

³⁰³ ü: -İ

³⁰⁴ bu: -M

* İ, 26a.

³⁰⁵ aña: oña İ

³⁰⁶ mesken: meskân İ

- 3 Ruḥ-ı âlîñ göricek şermile ğonca ter olub
Didiler düşdi gül evrākına şebnem bu rumûz
- 4 Serviniñ 'aksi degil şuda hemân kendisidir
Kâmetiñ ḥidmetine secdeye qoymuşdur yüz
- 5 Nice dil zülf-i kemendinde giriftâr olmuş
Ben miyim dāmene üftāde benim teg var yüz
- 6 Levḥ-i vechinde münakkaş çü ḥuṭūtuñ satır³⁰⁷
Ne bilür ma' nāda vā' ız bu vaḳāyi' bir söz
- 7 Varaḳ-ı ḥüsn-i kitābında fūrū-mānde faḳīh³⁰⁸
Fehm ü idrāk idemez anı Tūrābī her göz³⁰⁹

136*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gülşen-i ruḥsār-ı yāre bülbul-i şeydā biziz
Künc-i 'uzlet cālisi bu mesned-i 'ulyā biziz³¹⁰
- 2 Ḥāḥiş-i dünyā degil maṭlūbumuz zāhid bizim³¹¹
Tālib-i rāh-ı Ḥudāyız bende-i Mevlā biziz
- 3 Terk-i tecrīdiz rehā kıldık cihānıñ varını
Kūh-ı şabr içre çekildik bir bölük 'Anḳā biziz
- 4 Gel ḥaḳāretle nazar kıılma bize ey müdde' ī
Cüz'ice 'ilm-i ledünden vāḳıf-ı ma' nā biziz
- 5 Bīst ü heşt si vü dü esrārını fehm eyledik
"Küntü kenz"iñ sırrıyız hem "'alleme'l-esmā" biziz
- 6 Dīde-i 'ibretle baḳ māhiyyetimiz gör nedir³¹²
Ḥazret-i Ādem şafīniñ vārişi ḥālā biziz

³⁰⁷ ḥuṭūtuñ satır: suṭūrı ḥaṭṭıñ ī / çü: -ī

³⁰⁸ kitābında fūrū-mānde faḳīh: kitābıñ sırrını seb' asını ī

³⁰⁹ ü: -ī

* İ, 26b.

³¹⁰ 'uzlet cālisi: 'uzletde nişīn-i ī / bu: -ī

³¹¹ bizim:-ī

³¹² Dīde-i 'ibret-küşā ol şanma eshel sen bizi ī

- (35b) 7 Şüretâ bîhûde görmüşler Tûrâbî hâlimiz
Gerçi kim ma' nâda her fen ' ilmine yektâ biziz

137*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Derd-i ' aşk bîmâriyım olmaz baña hiç çâre-sâz
Nâledir kâr-ı dilim şâm u seher eyler âgâz³¹³
- 2 Ey perî üftâde-i zincîr-i zülfün olmuşum
Defter-i ' uşşâkıña kayd eyle ismim bâri yaz
- 3 Gel vişâliñden beni dūr eyleme bîdâr idüb
Her kime şorsañ bu cevre vermeye belki cevâz
- 4 İltimâsımdır efendim ' ömrümüñ sermâyesi
Nîm-nigâh-ı iltifâtıñ kesme bizden itme nâz
- 5 Ben cefâ bârın çeküb pinhân iderdim cümleden
Neyleyem hûn-âb-ı eşkim âhîr itdi keşf-i râz
- 6 Ehl-i derdiñ bezmine vardır selâmım ey şabâ
Hâl-i nâçârım diyüb benden kamuya kıl niyâz
- 7 Ey Tûrâbî dünyede endüh-ı ğam yakdı beni
Zahm-ı sūzum bî-nihâyetdir velâkin merhem az

138*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Şanma zâhid giceler bîhûde feryâd eyleriz
Zîkr-i Mevlâyı bu dilden ' aşkla yâd eyleriz
- 2 Neyleriz hubb-ı cihânı devleti bâķî degil
Dehr-i dünüñ hâşılı bi'l-cümle ib' âd eyleriz³¹⁴
- 3 Terk-i tecridiz ferâġat mülkine başdık ġadem

* İ, 26b.

³¹³ u: -M

* İ, 27a.

³¹⁴ bi'l-cümle: bi'l-küllî İ

- Fâriğ olduk cümleden bir ismi mu' tād eyleriz
- 4 Hâşıl-ı şām u seher ma' nāda zıkr ü fikrimiz³¹⁵
Heft harfi sırrile maḥfice evrād eyleriz
- 5 Fātiḥa "Seb' a'l-meşānī" istivā "şakku'l-kamer"³¹⁶
Bu rumūzı keşf idüb dillerde bünyād eyleriz
- 6 İnşirāḥ-ı şadr-ı Aḥmed kāf u nūn esrārını
Ḥālīş [ü] muḥlişlere ta' līm ü irşād eyleriz³¹⁷
- (36a) 7 Ey Tūrābī si vü dü baḥrında ğavvāş olmuşuz
Cevheriñ kânın bulub 'ālemde müzdād eyleriz

139*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bende-i āl-i resūl-i Muştafāilerdenüz
Ḥaydar-ı şīr-i İlāhī Murtaẓāilerdenüz
- 2 Kahr-ı zehriñ nūş idüb tutduk rehiñ şehzādeniñ
İbn Ḥaydar ol Ḥasen ḥulkı Rızāilerdenüz
- 3 ' Aşkına biz düş olaldan cān ü başdan geçmişiz³¹⁸
Teşne-dil Şāh-ı şehīd-i Kerbelāilerdenüz
- 4 Dāḥil-i bezm-i gürūh-ı nāciyiz biz zāhidā³¹⁹
Şanma kim biġāneyiz Zeynü'l-' abāilerdenüz
- 5 İktidā itdik Muḥammed Bākıra ikrār virüb
Hem İmām Ca' fer ü Mūsā er-Rızāilerdenüz³²⁰
- 6 Şol taqiyy ü bānķīdir dilde zıkr ü virdimiz
' Askerī hem Mehdi-i şāhib-livāilerdenüz
- 7 Ey Tūrābī rüz [u] şeb himmetleri maṭlūbumuz
Anlarıñ bābında sâ'il bir gedāilerdenüz

³¹⁵ u: -M

³¹⁶ Ayın yarılması.

³¹⁷ ü: -İ

* İ, 27a.

³¹⁸ ü: -İ

³¹⁹ biz: ey İ

³²⁰ Ca' fer ü: Ca' ferī İ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Micmer-i dilde yanar lâkin görünmez dūdumuz
Baḥr-ı arzūlar revān olmuş bu eşk-i rūdumuz
- 2 ' Āşıkız biz zāhidā ṭa' n itme ' aşkıñ ḥālını
Vech-i bākī dil-rübādır kıble vü mescūdumuz³²¹
- 3 Menzil ü me'vāmızı kimler dimiş biḥūdedir
Muttaşıldır dā'ir-i ' aşka bizim maḥdūdumuz
- 4 Yār beni yād eylemiş fehmin budur kim ḡālibā
Burc-ı eşrefden göründi ṭālī' -i mes'ūdumuz
- 5 Kūyunuñ itleri olduğım baña bir iftiḥār³²²
Bundan özge ey gönül hiç var mıdır maḥşūdumuz
- 6 İsterim bu rāhı kim nezd-i şerīfīnden baña
Fetḥ olunmaz gör bu yüzden ol der-i mesdūdumuz
- 7 Ğam beni bilmem Tūrābī eylemez aṣlā rehā
Böyle taḥdīr eylemişdir tā ezel ma' būdumuz

(36b)

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ser-nigūn olmuş döner nāçarla devrānımız
Neyleyem teşvīş ü miḥnetle uşandı cānımız³²³
- 2 Burc-i naḥsında felek iḳbālını eksiklemiş³²⁴
Ol sebebdan rahm kılmaz dīdesi mestānımız

* İ, 27b.

³²¹ Vech-i bākī: Vech-i pāk-i İ / kıble vü mescūdımız: kıble-i mescūdımız İ³²² bir iftiḥār: manşūbedir İ

* İ, 27b.

³²³ ü: -İ³²⁴ eksiklemiş: iksirlemiş M ?

- 3 Maḥzen-i derd ü belâ kılmış vücūdum çarḥ-ı dūn³²⁵
Seng-i hicrānla şerḥa şerḥa her bir yanımız
- 4 Raḥtın çek ğam yūri var git saña yer ҡalmamış
Bir perī-rū cāy idinmiş bu dil-i vīrānımız
- 5 Mey-fūrūşuñ biz mūrīdi olmuşuz ‘ālem bilür
Şeyḥimizdir eskiden pīr-i muġān sulṭānımız
- 6 Zāhidā mevlūdumuz şormaḳ dilerseñ al ḥaber³²⁶
Māderim vāz‘ eylemiş ḥum nezridir iskānımız
- 7 Ey Tūrābī bülbul-i ma‘ nā biziz şām ü seḥer
‘Aşḳ şaḥrāsındadır yārīñ gül-i gülşānımız

142*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 O yārīñ mihr-i sevdāsı dil-i şeydādan ayrılmaz
Ḥayāl-i fıkrimi gör kim leb-i ḥamrādan ayrılmaz³²⁷
- 2 Ne mümkün ayrıla dilden ḥayāl ü fikri ol yārīñ³²⁸
Bu rüşen rāyegāndan nūn olan deryādan ayrılmaz
- 3 Niçün vehm eylemez cānım diler şol tīg-i ḥūn-rīzi
Olub bir tīre sipihr ğamzesi ğarrādan ayrılmaz
- 4 Temāşā itmege ruḥsārını ārzū ider gönlüm
Bilürsün kim ğarīb bülbul gül-i ḥamrādan ayrılmaz
- 5 Nihāyet iştīyāḳ-ı rü‘yetīñ maṭlūb iden Mecnūn
Ṭolansa kūh-ı şaḥrāyı şaḥı Leylādan ayrılmaz
- 6 Ne bilsün zāhidān ‘aşḳ ehliniñ eṭvār u resmin kim³²⁹
Ḥaḳīḳatdir kelām-ı ‘āşīḳān ma‘ nādan ayrılmaz

³²⁵ ü: -İ

³²⁶ dilerseñ: diler M

* İ, 28a.

³²⁷ leb-i: leb ü M

³²⁸ ḥayāl ü: ḥayālī İ

³²⁹ ü: -İ

- 7 Tūrābī derd-mendiñ ḥāhişi Ḥaqqdan hidāyetdir
Anıñçun gice gündüz ol der-i Mevlādan ayrılmaz³³⁰

143*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bilürsün kim cihānıñ varı ey dil pāy-dār olmaz
Firīb olma felek in'āmına sen üstüvār olmaz
- (37a) 2 Nihāyetsiz belā girdābıdır bu dehr-i dūn ancak³³¹
Beķāsı olmayan bihūde mülke i'tibār olmaz
- 3 Ferāğat gūşesinde bir maķāmı ihtiyār eyle
Bu dünyā yārini terk it Ḥudādan ğayrı yār olmaz³³²
- 4 Bu nāsıñ riş-ḥand itdigini gūş eyleme ašlā
Seniñ derdiñe senden özge vallāhi yanar olmaz³³³
- 5 Derūnda zaḥm u sūzum gün-be-gün efzūn olur ḥālā³³⁴
Meger Ḥaqqdan kerem yoķdur eṭibbādan tīmār olmaz
- 6 Şererler āteşimdendir semāda aḥterān şanma
Caḥīm içre benim nārım gibi şiddetli nār olmaz
- 7 Marīz-i muḥtefī gönlümde var ifşası müşkildir³³⁵
Tūrābī Neyleyem bir böyle ḥāldir āşikār olmaz

144*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Fetḥ ider her vechile müşkil olan ma' nāyı söz
Gūş idersen bildirür toĝrı Mevlāyı söz
- 2 Fer virür dil ḥānesin rüşen kılar bir şem' a teg

³³⁰ gice gündüz ol: dīde dūḥt İ

* İ, 28a.

³³¹ dehr-i dūn: dehr-i fānī İ

³³² Bu dünyā yārini terk it: Rehā kıl naķşını zālīñ İ

³³³ özge: özgesi İ

³³⁴ Derūnda zaḥm u sūzum: Derūn-ı zaḥm-ı sūzum İ

³³⁵ ifşası müşkildir: inşası mümkündür M

* İ, 28a.

Söylese ‘ilm-i ledünden "‘alleme’l-esmā"yı söz

- 3 Her ne var sözdür kamu Hakkdan gelen emr ü tehî
Bu ne sırdır şeş-cihetden kaplamış dünyâyı söz
- 4 Hare idüb şarf eyledikce dā’imā efzûn olur
Şöyle bir baħr-ı girândır kenzu lâ-yefnâyı söz
- 5 Hikmet-i Bārî budur kim nāmile olmuş halî
Gör ne yüzden mülk idinmişdir bütün her-câyı söz
- 6 Söz degil mi on sekiz biñ ‘âlemin sermâyesi
Cezb idübdür ‘arş u ferşi künbed ü minâyı söz
- 7 Fehm [ü] idrāk it Tūrābî şol me‘ânî remzini
Gösterir rûşen saña mevcûd olan illâyı söz

145*

Mef’ülü mefā’îlü mefā’îlü fe’ülün

- 1 Dil sa’y ider ammā yine bir kâma yetişmez³³⁶
Maṭlûb olan devlet-i in‘âma yetişmez
- 2 Aḥvâlimi ‘arz eyleyeyim ol perî-rûya
Âyâ nideyim pâyine bir nâme yetişmez
- (37b) 3 Zülmetde ḳalub ḥ’āba varub baħt-ı zebûnum
Ol yâra benim ḥâlimi i‘lâma yetişmez
- 4 Bir zâlim-i ḥûn-ḥ’âr dil-ârâya şataşdım
Cânım virürüm gör gene ikrâma yetişmez³³⁷
- 5 İmkânı mı var derdimi taḥrîr ide ‘âlim
Deryâ ki midâd olsa daḥi ḥâme yetişmez
- 6 Dün gice raḳîbi didiler yâre yetişmiş
Lâkin bu ümîdim bu gün aḥşâma yetişmez
- 7 Bir büt-pereste şimdi göñül bende Tūrābî
Ed’iye idem şıdkile aşnâma yetişmez

* İ, 28b.

³³⁶ yine: gene İ

³³⁷ Bu beyit M nüshasında yoktur.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Rāh-ı Hāḳḳa toğrılıb terk eyledik hep varımız
Şevḳ-i dilde zāhidā gör ' aşḳ olur bāzārımız
- 2 Meyl-i dünyā itmeyiz efsāne teşvīşin çeküb
Bezm-i ' uşşāḳ içre yoḥsa yok mıdır hiç ' arımız
- 3 Hālımız ' arif bilür taḳrīre hiç ḥācet degil³³⁸
Cāhil-i dūn içre ifşā kılmayız esrārımız
- 4 Fāriğ olduk cümleden şām ü seher bir dōst için
Göklere peyveste olmuş āteş-i efkārımız
- 5 Hāliş [ü] muḥlişleriz maḳşūdumuz ḡayrı degil
Cān u dilden bendeyiz bir yāredir ikrārımız
- 6 Bülbul-i gūyālarız ḥōş-nağme-i aşvātla
Sūz-ı dilden āh u nālān eylemekdir kārımız³³⁹
- 7 Ey Tūrābī firḳat-ı dil-dārile her şubḥ u şām³⁴⁰
Eşḳ-i ḥūn-ābile rengin çehre-i ruḥsārımız

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 ' Aşık oldum ben saña ey nev-cüvānım çāresiz
Gönlümi bend eylediñ ḳaşı kemānım çāresiz
- 2 Giceler tā şubḥ olunca dīdelerden ḳan dōker³⁴¹
Seyle ḡarḳ itdi beni eşḳ-i revānım çāresiz

* İ, 28b.

³³⁸ taḳrīre: taḳrīrine İ / hiç: -İ

³³⁹ u: -İ

³⁴⁰ firḳat-ı dil-dārile her şubḥ u şām: hicr-i dil-dārīñ firāḳından müdām İ

* İ, 29a.

³⁴¹ dōker: dōküb İ

- 3 Bülbul-i zârım gül-i ruhsârına bî-iẖtiyâr
Göklere peyvestedir âh u figânım çâresiz³⁴²
- 4 Zülf-i müşgîniñ tuzağına giriftâr olmuşum³⁴³
Za‘ f-ḥâlim ḳalmadı tâb ü tüvânım çâresiz
- (38a) 5 Bâd-ı ‘aşkıñ ṭağıdub dilde olan esrârımı
Ḥalka fâş oldı ḳamu sırr-ı nihânım çâresiz
- 6 Ḥasret-i derd-i firâkıñ öldürür bir gün beni
Vuşlatıñ baḥş itmez iseñ yok gümânım çâresiz
- 7 Bulmak isterseñ Tûrâbîniñ eger âşârımı
Seng-i miḥnetdir mezârımda nişânım çâresiz

148*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Böyle taḥrîr eylemiş taşvîr iden naḳḳâşımız
Ḥâlî olmaz bir dem ü bir ân kederden başımız
- 2 Şâd hem kimdir meserret bildigim kesler degil
Ġam pederden yâdigâr vü rûz [u] şeb yoldaşımız
- 3 Vâdî-i ḥayretde tenhâ ḳalmışım bî-kes ġarîb
Yok bulunmaz râz-ı dil ifşâsına sırdaşımız
- 4 Fazl-ı Ḥaḳḳdan naḥlimiz neşv ü nemâ buldı bizim
Câyımız bâğ-ı behiştir hiç ḳurur mı yaşımız
- 5 Çâr ‘unşur câmesin giymezen evvel var idim
Bir ḥesâb itdim felekle andan artuḳ yaşımız
- 6 ‘Ârif-i bi’llâh şîrîn-nüktedir iṭ‘âmımız
Şüfî-i zühhâda zehr-i nâb olubdur aşımız
- 7 Sâye-i zîriñ penâh ḳıldık olub yeksân Tûrâb
Raḥmı vâsi‘ dir ider ḥünkâr Ḥacı Bektâşımız

³⁴² u: -İ

³⁴³ Zülf-i müşgîniñ tuzağına: Zincîr-i sevdâ-yı zülfünde İ

* İ ve K nüshalarında yoktur.

149*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ey ṭabībim bilme señ bu derde tīmār istemez
Bu ne hicrān zaḥm merhem çār u nāçār istemez
- 2 Āteş-i firḳat düşüb dil ḥānesin kılmış ḥarāb
Bu ḥarāb olmuşı ta' mır itme tekrār istemez
- 3 Seng-i miḥnetlerle ma' mūr eyledi cismim felek
Ṭālī' -i mi' mār naḥsım çekme dīvār istemez
- 4 Ḥālī kalmaz 'āşık āsudelik ile bir zamān
Şād [u] mesrūr ile 'aşq ehlini devvār istemez
- 5 Pūte-i zer-ger felekde puḥte kāl olmuş iken
İttişāl itme sefīd olmağa firār istemez
- (38b) 6 La' l-i nābiñ neş'e-i zevḳin ferāmūş itmezem
Sākiyā dād itdiğin iḥsāna inkār istemez
- 7 İştirāk olmaz Tūrābī böyle bir bāzār kim
Yār ile ülfetde tenhā dōst u aḡyār istemez

150*

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Sen şanma bizi kisve-i faḳr içre zelīliz
Biz 'arz olan Ādeme ol nuṭṭa vekīliz
- 2 Tefvīz ideli re 'yimizi bār-ı Ḥudāya
Emrine rızā tābi' -i fermān-ı celīliz

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 3 Seyr eyle bizim ceyşimizi bâtın-ı ʿâlem
Merdâne gürûhuz hele zâhirde ʿalîliz
- 4 Maʿnide bizi şerh idemez Kâdî [vü] Keşşâf
Bir köhne ʿabâ içre velî gerçi sefîliz³⁴⁴
- 5 Enzârda pes-pâyeleriz şuver-i dâmâ
Dârâ-yı nişîn ʿadriyle vâlâ-yı nebîliz
- 6 Âteşindedir menzilimiz mişl-i semender
Biz meşʿale-i şemʿ-i fûrûzân-ı fîtiliz
- 7 Fehm eylemez ol zâhid-i kec-bîn Tûrâbî
İtmez ki ʿaḫḫatla nâzar ḥûb cemîliz

151*

Mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün

- 1 Kimiñdir cân u ten ey dil saña bil yâr-ı ğâr olmaz
Vedîʿat ḥilʿatiyle ḥalk içinde iftîhâr olmaz
- 2 Eger ḥayr ile şer nâr-ı naʿîmiñ bunda kesbiñdir
Tecessüs eylemişlerdir cehennem içre nâr olmaz
- 3 Ferâḥ-ı rifʿat-ı bâlâ-yı ʿadde gel firîb olma
Felek inʿâm-ı âb üzre esâsı üstüvâr olmaz
- 4 Ferâġat gûşesinde lezzet-i rûḥânî bulmuşlar
Erenler bildi Ḥaḫḫdan sâʿiri var pâydâr olmaz
- 5 Nihân olmuş ʿanâşır kisvetin burḫaʿidinmişdir
Görünse yâver itmez ḥalk anıñçün âşikâr olmaz
- 6 Ne ḥâlet var ki gül bûyunda evrâḫında renginde
Tehî mi ihtiyâr-ı ʿandelîb firḫatde zâr olmaz
- (39a) 7 Tûrâbî yâr içün aġyâra bir ḥoşca müdârâ kıl
Ḳanı bir ġonca gül göster baña nezdinde ḥâr olmaz

152*

³⁴⁴ ʿabâ: -M

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Terk-i tecrīd ile kuvvet ve lâ-yemût iç' amımız³⁴⁵
Cümleden pes-pâyeyiz güm-geşte kıldık nāmımız
- 2 Geçmişiz sūd u ziyān eşğāl-i dünyādan kamu
Dalğ-ı peşmīne 'abā Hāḡḡdan bizim in' amımız
- 3 Māzī vü müstaḡbele nezdimde yokdur iltifāt
Dem bu demdir bir nefesdir vaḡt-i şubḡ [u] şāmımız
- 4 Bī-ser ü pā mest [ü] ḡayrānız cemāl-i yār için
İşte bu dirlikde 'aşıḡ çizginür eyyāmımız
- 5 Tār-mār itdi bu bezmi sille-i gerdūn-ı dūn
Ser-nigūn oldu sebūmı ṡaşa çaldı cāmımız
- 6 Bir perī-rū 'aşḡına vār-ı cihānı terk idüb
Dāne-i ḡāl-i siyāhı tār-ı zūlfı dāmımız
- 7 Mest-i medhūşuz ezel "naḡnu ḡasemnā"dan beri
Gicemiz Ḳadir Tūrābī gündüzi bayrāmımız

153*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Menzil-i maḡşūdına irdi bizim emşālimiz
Biz nişān-ı ḡālile ḡaldıḡ nola aḡvālimiz
- 2 Düşmüşüm hāmūn-ı ḡayret içre ser-gerdān olub
Böyle geḡsün mi İlāhī rūz [u] şeb māh sālımız
- 3 Sa' y kıldım ol perī-rū māha destim irmedi
Yāver olmaz Neyleyem bu ṡālī' -i iḡbālimiz
- 4 Muḡtefīdir derdimiz dilde nümā olmaz velī
Āh u nālān eylesek de kimse bilmez ḡālımız
- 5 Nā-tüvān itdi vücūdum eyledi rişim sefīd
Yaya döndürdi felek ḡam kıldı ḡaddim dālımız

³⁴⁵ ve: Vezni bozmaktadır.

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Şükr-i lillāh yok gönülde ārzū-yı māl-i dehr
Var ise terk-i fenādır fikrimiz eşgālimiz
- (39b) 7 ‘Avn-i Hāḡḡla geḡmişiz var-ı cihāndan ey Tūrāb
Egnimizde hırḡa-i peşmine mülk ü mālımız

154*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Hāḡīḡat sırrını ey dil bilen dir mi diyen bilmez
Nihān eyler bu güftārı bilen dir mi diyen bilmez
- 2 O nūr-ı lem‘ a-i envār-ı vechu'llāhı seyr eyler
Gören üstād-ı mi‘ mārı bilen dir mi diyen bilmez
- 3 Döner ber-dü ‘ālem kimse bilmez kim ne sırdır bu
Bu nıl-gün devvārı bilen dir mi diyen bilmez
- 4 Bu mihmān-hāne-i dünyāya kim geldi giden kimdir
Ḳonub göçmüş bu zevvārı bilen dir mi diyen bilmez
- 5 Ne bilsün şūfī-i zāhid ehl-i ‘aşḡn rāh u resminden
Tūrābī pür-güneh-kārı bilen dir mi diyen bilmez

155*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ser-nigün olmuş döner nāḡārile devvārımız
Dām-ı ḡayret içreyiz bīhūdelikdir kārımız
- 2 Tuḡfe-i nā-dīde bende bulunur kālā-yı ḡam
Aḡz u a‘ ḡā içreyiz gel seyr ḡıl bāzārımız³⁴⁶

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

³⁴⁶ ḡıl: -M

- 3 Bir ʔabīb-i ḥāzıka düş olmuşuz nām-ı felek
Mevtile şıḥḥat bulur destindeki bīmārımız
- 4 Ḥāk-i miḥnetle yoğurmuş dest-i kudret ʔıynetim
Tā ezelden böyle bünyād eylemiş mi‘ mārımız
- 5 Fāriğ olduk devletinden neylesün dünyā bizi
Fehm [ü] idrāk eylemez ḥiç kes bizim reftārımız³⁴⁷
- 6 Yok göñülde māsivānıñ ḥ‘āhişi ʔat‘ eyledik
Ehl-i dünyānıñ degildir zāhrımızda bārımız
- 7 Var mıdır ‘ālemde göster bundan özge ey Tūrāb
Bir nefes bir şavt-ı müfreddir bu dilde varımız

156*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Felek bir ḥayliden ḥālī degil insāna tek durmaz
Ḥazer kıl inḳılābından döner devrāne tek durmaz
- 2 Tehi ḥālinde koymaz ‘aşḳ [u] sevdā bir an
Niçün sūz eyleyüb kendin yaḳar pervāne tek durmaz
- (40a) 3 Firib eyler seni biñ lu‘bile naḳş-ı nigār-āsā
Anı dünyā zen-i seḥḥāre bilmem yā ne tek ʔırmaz
- 4 ʔolaşub zülfi zinciri dil-ārā semtine her dem
Yerinde sākin olmaz fitne kāfir şāne tek ʔırmaz
- 5 Şādef bi-dürr bi-ḳıymet olurdu düşmese āḥir
Nīsān-ı ʔaṭre-i bārān düşer ‘ummāna tek ʔırmaz
- 6 Neden zişt-i nazardan kendini ḥıfz eylemez ol meh
Olub ser-mest-i lā-ya‘ kıl çıkar seyrāna tek ʔırmaz
- 7 Şüyūhat-vaḳtdir ḥāl-i perişānıñ tefekkür kıl
Tūrābi pendimi ʔıtmaz neden divāne tek ʔırmaz

³⁴⁷ eylemez: eyleseñ M

* İ nüshasında yoktur.

Fİ HARFİ'S-SİN*

157*

Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 1 Ehl-i hıred bu dehr-i zālîñ naqşına itmez heves
Ey dil şaķın sehğâreden rām itmesün peyvendi kes³⁴⁸
- 2 Ğam bārıdır cāh-ı cihān me'yūs ider āhır seni
Ğālî degil t̃alibleri derd ü belādan bir nefes³⁴⁹
- 3 Luţf u kerem in'āmına tekye kılub bel bağlama³⁵⁰
Hiç pāydār olmaz saña bünyād olur mı hār u ḡas
- 4 Sa'y it yūri bir sāhile çek kendiñi āzāde ol
Baķma cihān elvānı hep bîhūdedir cümle 'abes
- 5 Rāḡat deyu zānn itdigiñ terk it göñül miḡnet k̃amu
Üftādelerden 'ibret al 'ārif olub depretme ses
- 6 Ḥaķķdan tegāfül eyleme cām u ecel emmāredir
Fehm eyle sen cān murğına bāķî degildir bu k̃afes
- 7 T̃ut dāmen-i 'aşķı Tūrābî eyleme elden rehā
'Avn-i Ḥudā feryādına 'aşķ eyleye feryād-res³⁵¹

158*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ehl-i 'aşķıñ ḡāline ta'n itmede zāhid ḡabis
Lezzet-i 'aşķı o kes bilmez aña yoķdur be'is

* Kāfiye-i Hurūf-ı Sîn İ

* İ, 29a.

³⁴⁸ dil: -M / peyvendi: peyvend İ

³⁴⁹ ü: -İ

³⁵⁰ Luţf u kerem: Luţf-ı felek İ

³⁵¹ feryād-res: imdād-res İ

* İ, 29b.

- 2 Güft ü gû efsâne nâ-mağbûlini fehm itse de
Terk-i güftâr eylemez kıoymaz anı kâfir nefîs
- 3 Hâke yeksân olmağa râm olmamış tab‘ ı anıñ
Zühdine mağrûr olub şeytâna olmuşdur re‘îs
- (40b) 4 Her kimiñ vardır derûnında hâsed ‘ucb u riyâ
Âdemî şanma anı âdem degil bir ğayrı cins
- 5 Reşk idüb seng-i sitem endâz iden nâkışlara
Hâme-i ‘ibretle ‘âşık anları nâdân nüvîs³⁵²
- 6 Eyleseñ terbiyetin tedbîrile mümkün degil
Râyeğândır mâyesiz elbette zer olmaya mîs
- 7 Her ne yüzden Hakk kelâmın söyleseñ nefret ider
Ey Tûrâbî vahşîler insâna olmazlar enîs

159*

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Şûret-i zâhiri zîbâ görünür dehr-i ‘arûs
Ma‘nevî eyle nazar vechi anıñ zîşt ü ‘abûs
- 2 Şakın ey dil heves-i tâlib-i dünyâ olma
Âhîri derd ü belâdan berî olmaz bu rû‘ûs
- 3 Neş‘e-i lezzet-i ‘aşkıyla şafâ şadrına geç
Yûri var terk-i ferâgat evine eyle cûlûs
- 4 Şahñ-ı gevheri varıñ reh-i Hakk’a şarf it
Ol ki şâyeste degil nâfile harc itme nüfûs
- 5 Çık tecerrüdle cihândan hele sen ‘Îsâ-veş
Şu fenâ dâm-ı tecerrüde gel olma mağbûs
- 6 Nâleden âh nideyim zerrece ârāmım yok
Beni âzâde-i ğam itmedi ol baht-ı nuğûs
- 7 Vağan-ı aşlîmi yâd eyleyicek giryânım

³⁵² anları: -M

* İ, 29b.

Ey Tūrābī vaşl-ı dil-dārdan oldum me 'yūs³⁵³

160*

Mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn

- 1 Hiç kimse fehmi eylemez endūh baña mūnis
Mey hūn-ı ciger nūş ideriz kahr evi meclis
- 2 Hicrile firāk āteşine düşdi bu gönülüm
Aḥvālīmı bilmez benim ol dīdesi nergis
- 3 Zūlf-i resenin āl ile yār boynuma taktı
Efsūnile bir bende beni eyledi telbīs
- 4 Nālān [u] figān itme tehī ey dil-i şeydā
Şimdengerü ḡam cāmesini egnine elbis
- (41a) 5 Feryādıma dād itmedi encāmı Tūrābī³⁵⁴
Ḥayretde kodı 'aqlımı şol tālī' -i müflis

161*

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 1 'Aşk-ı şevkiñdir efendim bu gönülde iltimās³⁵⁵
Gerçi kim mihriñden özge yok derūnumda esās
- 2 Bilmez idim nār-ı hicriñ kim katı düşvār imiş³⁵⁶
Başıma geldi nihāyet āhiri oldum şinās
- 3 Faqr ile itdim ḡinā maṭlūb degil cāh-ı cihān³⁵⁷
Egnime besdir benim 'ālemde bir köhne palās
- 4 Lā-ubālī 'āşıkız bir dōst içün biz zāhidā³⁵⁸

³⁵³ dil-dārdan: dil-dārīden İ

* İ, 30a.

³⁵⁴ dād: res İ

* İ, 30a.

³⁵⁵ gönülde: dilimde İ

³⁵⁶ kim katı: böyle bir İ

³⁵⁷ maṭlūb degil: ḡāhım degil İ

³⁵⁸ biz: ey İ

Terk-i güftâr it bizi sen kendiñe itme kıyās

- 5 Cāme-i tecrīde k̄āni³⁵⁹ olmuşuz ‘ālemde biz
Haqq ‘ināyet eylemişdir rif³⁵⁹ atimde ol libās³⁵⁹
- 6 Müjde-i vaşlın duyub küllī hayātımdan geçüb
Virselers zehrīn o yārīn nūş iderdim tolu tās³⁶⁰
- 7 Ey Tūrābī şaykal-ı tevḥīd ile taṭhīr kıl
Kalmasun bir zerre-veş āyīne-i kalbinde pās

Fİ HARFİ'Ş-ŞİN*

162*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Seniñ la‘l-i lebiñdir bādeyi telḥ-i mizāc itmiş
Anıñçün ehl-i ‘aşkı mey-fürūşa ihtiyāc itmiş
- 2 Perīşān ḥālile bīmār iken nergīse düş olmuş
İdüb raḥm-ı ṭabībi dīde-i mestiñ ‘ilāc itmiş
- 3 Degildir baş açık mecnūn olan kūyuñda ‘uşşākıñ
Ḥayāl-i fikr-i sevdāyı nemedden başa tāc itmiş
- 4 Görünce ḥoqqa-i tenginde dendān-ı dūr-i şāfın
Şadef dūr-dānesin şarf itmege varmış ḥarāc itmiş
- 5 Tūrābī ol nigārın şem‘-i ‘aşkı tāb-ı fer virdi³⁶¹
Bi ḥamdi'llāh ki tārīk-i dilimde bir sirāc itmiş³⁶²

163*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

³⁵⁹ rif atimde: rif atimdir İ

³⁶⁰ iderdim: -M

* Kāfiye-i Hurūf-ı Şin İ

* İ, 30b.

³⁶¹ tāb-ı fer: tāb-ı pür İ

³⁶² ki: -İ / dilimde bir: dilimi beytim İ

* İ, 30b.

- 1 Bozulmuştur maḥabbet bezmi dünyādan ḳadem çekmiş
Mürüvvet bâbı bend olmuş yedin ‘ālî-himem çekmiş
- (41b) 2 Ḳamu ‘âlem tutub dāmânını hırşile dünyânî³⁶³
Dîger-gün oldu aḥvâl-i cihân ḥıffet ‘âlem çekmiş
- 3 Şu şüret ḥâl-i dünyâyı ḳo nice gör ki bir günâ
‘Araḳ-rîz eylemiş serden felek ḥayli elem çekmiş
- 4 Bu resme tarz-ı devvâr olmağı taḳdîre yazmışlar
Ezel kâtibleridir ḡâlibâ levḥ-i ḳalem çekmiş
- 5 Benim bu zûlmet-i hicrânda giryân oldığım vechi
Bu ṭâlî‘ defterimde çarḥ-ı kec esved raḳam çekmiş³⁶⁴
- 6 Beni vuşlat bekâmından ba‘îd itmek için gerdün
Ġazab müstevlî olmuş ol vaḳit şarṭ u ḳasem çekmiş³⁶⁵
- 7 Tûrâbî çekdiği hicrân elinden bî-nihâyetdir
Şikâyet olmasun ḥîç der miyim ḥâlâ dimem çekmiş³⁶⁶

164*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Şadefde dürr-i zî-ḳıymet girüb deryâda gizlenmiş
Rumûz-ı nokṭa ‘ilmi “alleme’l-esmâ”da gizlenmiş
- 2 Ne bilsün echel ü a‘mâ o zât-ı rûḥ-ı ḳudsîden
Ki ḥâlâ ḳuṭbü’l-‘ârif gûşe-i tenhâda gizlenmiş
- 3 Bu kevni ḥalk iden Ḥallâḳ-ı ‘âlem bir muḥîṭ olmuş
Meşeldir şîrde vardır revḡan-ı âmâde gizlenmiş
- 4 Eger kim sen seni fehmi eylediñse cüst ü cû ḳılma
Çehar ‘unşur buṭûnında ḳamu eşyâda gizlenmiş³⁶⁷

³⁶³ dünyânî: dînârî İ

³⁶⁴ Cerîd-i ṭâlî‘imde çarḥ-ı kec-esved raḳam çekmiş İ

³⁶⁵ müstevlî: müstaḡlib İ

³⁶⁶ ḥâlâ dimem: ḥâlâ ki dem İ

* İ, 31a.

³⁶⁷ çehâr: çâr M

- 5 Uşul-i şer‘ de mezmûm olur taķrîr kılsam ben
İhâta eylemiş kevnî o nûr her câda gizlenmiş³⁶⁸
- 6 Eger teftîş idersen ‘ ârif isen sırr-ı Kur ‘ânı
Evâ ‘il sûrelerde mübhem-i ma‘ nâda gizlenmiş³⁶⁹
- 7 Nihâyet fehm idüb bir cüz ‘îce ‘ aşķı o cânânın
Türâbî derd-mendi ‘ âşık-ı şeydâda gizlenmiş

165*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Çekme dil ğam derdini var bâde-i gül-gün be-keş
Sâķî-i gül-çehreden nûş it piyâle-i penç ü şeş
- 2 Hicr-i yâr sūzân-ı dil baĝrım delik nâlem füzûn
Bî-ĥesâb olmuş benim derdim degildir üç ü beş
- (42a) 3 Rüstem-i Zâl olsa da ķaddîñ bûker bir lu‘ bile
Çün bilürsün bu felek ğaddâr ile olmaz güreş
- 4 Nice biñ derd ü belâ çekdirmese dâd eylemez³⁷⁰
Şanma sen in‘ âmını iĥsân ider devrân beleş
- 5 Hâlîme ta‘ n eyleme ‘ âlemde ey bî-derd olan
Bir şacı Leylâ içün oldum bugün Mecnûna eş
- 6 Tîşe-i fakrile varlık daĝını feth eyledim
Pîşvâ-yı ‘ aşķla ğayret kılub Ferhâd-veş
- 7 Hâl-i ‘ uşşâķı ne bilsün zâhid-i kec-bîn olan
Ey Türâbî şöyle kim ĥuffâş olan görmez güneş

166*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

³⁶⁸ İhâta eylemiş kevnî o nûr: İhâta itmiş dü kevnî cümleten İ

³⁶⁹ mübhem-i: mübhem ü M

* İ, 31a.

³⁷⁰ ü: -İ

* İ, 31b.

- 1 Her dile ihsân degildir ‘ aşkile olmak biliş³⁷¹
‘ Aşka düş olmuş kişi Mecnûn-şıfat eyler reviş
- 2 Dâmen-i ‘ aşkı yürü tut dil yeter bîhüdelik
Bu hevâ-yı cehlile geçdi ‘ ömür ağardı riş
- 3 Dîde-bân olma bu dehrîñ naķşına gel fâriğ ol
Gitdi gülzâr-ı hayâtıñ ey gönül vâh geldi kış
- 4 Gerçi kim bir hâne-i zenbûr gibi dünyâ evin³⁷²
Bilmiş ol âmâdedir bu lezzetin nezdinde niş
- 5 Tarfetü'l-‘ ayn içre bend eyler seni hûâb-ı ecel
Ġâfil olma it müheyyâ tûşe-i uhrâyı piş
- 6 Kaţ‘ idüb seyf-i riyâzetle bu nefsiñ başını
Bu cihân bâğında ‘ âşık nice birdir ekl [ü] ‘ ayş
- 7 Râh-ı Haķķdan ey Tûrâbî pâyini dûr eyleme
Kûre-i ‘ irfân içinde ħâlîş ol dîvâne piş

167*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Ruĥ-ı âliñ ħaberi bûyı olub ġoncaya düş³⁷³
Ġoncayı şerm-i ħacâletde koyubdur bî-huş
- 2 Sünbûli ħayrete şaldı çîn-i müşğîn saçın
Dîde-i mestini nergis göricek oldu ħamûş
- 3 Ġamze-i tîğîña nisbetle göründi süsen
Deşne-i sebzile tîzle müheyyâ olmuş
- (42b) 4 Leb-i la‘ liñ hevesi lâleye düşmüş bildim
Eylemiş egnine elbise-i ħamrâları pûş
- 5 Ķaddini servi görüb mâ’il olubdur cândan

³⁷¹ ihsân: âsân İ

³⁷² zenbûr gibi: zenbûra say İ

* İ, 31b.

³⁷³ olub: alub İ

Bād-ı ‘aşkıñla hıram itmede dā’im bir hōş

- 6 Ravza-i hüsn-i gülün vaşfını şeydā bülbül
İşidüb ‘aşkıle feryāda gelüb eyledi cūş
- 7 Her denī hatt-ı rumūzun mı bilür dil-dārın³⁷⁴
Anı sen şanma Tūrābī şaķın erzānī fūrūş³⁷⁵

168*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Baña ‘arz-ı vişālin va‘d idüb ol meh inandırmış
Ümīd-i iştıyākımla ser-i kūyūñ dolandırmış
- 2 Hayāl-i hattıdır şol baħr-ı eşkim içre mevc eyler³⁷⁶
Lebi hamrāsı ‘aksi hūn-veş çeşmim bulandırmış
- 3 Nihāyet āteş-i hicrān ile ālūd idem bir hōş
Nigāh-ı āfet-i çeşmin beni tekrār yandırmış
- 4 Hayıf āsūde diller bend iken kullāb-ı zülfūñden
Cünūn-ı ‘aşk olan ‘uşşāķını bir bir boşandırmış
- 5 Görün kim şem‘-i baħtım ser-nigūn itmiş benim devrān
Hemān bir dīde-i medyūn-veş şimdi uyandırmış
- 6 Felek ķahrı perī-veşler cefāsın çekmeden ğayrı³⁷⁷
Bu dūn-ı aħter-i naħsım beni cāndan uşandırmış
- 7 Ne hāşıl ey Tūrābī ķarķ-ı ğaddārın vefāsından
ķanı bir ‘āşıķa in‘ām-ı luţf itmiş uţandırmış

169*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Gel haķıķat sırrını dil cāhile sen itme fāş
Baħr-ı hālin bilmez ol ehl-i ķurā ‘aķlı ma‘āş³⁷⁸

³⁷⁴ rumūzun mı: rumūz M

³⁷⁵ şaķın: -M

* İ, 32a.

³⁷⁶ hattıdır: hattıdır M

³⁷⁷ perī-veşler: perī-veş M

* İ, 32a.

- 2 ‘Aşka düş olmuş gibi ta‘n eyleme ebsem yüri
Çün bilürsün şîr-i nerle zâhidâ olmaz şavaş
- 3 Şerbet-i cām-ı elesti nûş iden ‘âşıklara
Sîne ‘uryân dîde giryânîñ görüb gel atma taş
- 4 Anlarıñ gönlinde Hâkķ mihrinden özge nesne yok
Râh-ı Mevlâ içre şarf itmiş kâmusı cân ü baş³⁷⁹
- (43a) 5 Her dile lâyıķ mıdır mihmân ola sultân-ı ‘aşķ
Pây-i ‘aşķıñ gerdi olsaydık Tûrâbî biz de kâş

170*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Şem‘ -i rûyuñda dilim ey meh döner pervâne-veş
Hâke şalma gel yediñden sen beni pervâne-veş
- 2 Sîne-i dâğımda var endâz idübsiñ oķlarıñ
Şaңçılıbdur her taraf zülfüñ mişâli şâne-veş
- 3 Murğ-ı cânım kūyuña ‘azm-i sefer kılmaķ diler
Sen anı sâyende tüt kim bir deli dîvâne-veş
- 4 Ğâfil olma ğamze-i hûn-rîz-i yârdan kıl hâzer
Ey gönül siper gerek ol tîĝa bir merdâne-veş
- 5 Leşker-i ğam çizginüb eṭrâfımı eyler tavâf
Şöyle bir ta‘cîle girmiştir hemân devrâne-veş³⁸⁰
- 6 Devr-ı cevrimden perişân olmuşum lâ-ya‘ kılım
San şarâb efzûn içüb bî-hûd olan mestâne-veş
- 7 Ey Tûrâbî vaşl-ı yâr ârzûsuna didem nemi
Rûyum üzre hûn çekid olmaķdadır dür-dâne-veş

171*

³⁷⁸ bilmez: -M

³⁷⁹ ü: -İ

* İ, 32a.

³⁸⁰ girmiştir: girmiş İ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Beni sevdā-yı 'aşkıñ ey perī-peyker zebūn itmiş
Sevād-ı kākülün fikri alub 'aqlım cünün itmiş
- 2 Leb-i la' liñle hem-dem oldığı gönlüm budur şahid
Anıñ hamrā-yı te'sīri sirişkim cümle hūn itmiş
- 3 Nigāh-ı iltifātñ şol derūnum sūz-nāk eyler
Baña sehḥār çeşmiñ sevdigim böyle fūsūn itmiş³⁸¹
- 4 Tükenmez derde şalmışdır firāḡ-ı ḥasret-i hicriñ
Şadā-yı nālemi ney sīnemi şimdi fūnūn itmiş
- 5 Müneccimden tecessüs eyledim aḥvālīmi şordum
Didi çarḡ-ı felek iḡbālīñi ḡāyetde dūn itmiş
- 6 Murādım naḥl-bergi ḥuşk olub pejmürdelenmişdi
Nihāyet nicelerin devrān ḡoparmış ser-nigūn itmiş
- (43b) 7 Tūrābī ḡāme-i taḡdīrimizle levḡe çekdikde
Ezel kātibleri taḡrīr idüb derdim fūzūn itmiş

172*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dilim 'ālemde bir maḡfī olan esrāra yār olmuş
Nümā olmaz beyānı şöylece bir yāra yār olmuş
- 2 Dimeñ kim ol dil-ārāya niçün sen 'āşık olmuşsuñ
Anıñ tedbīri yoḡdur var mıdır ḡāre yār olmuş
- 3 Raḡībi nā-sezā dil-dār ilen gördüm muşāḡibdir
Ne ḡikmetdir ki ḡonca dā'imā şol ḡāra yār olmuş³⁸²
- 4 Ne mümkün çīn-i zūlfūñden cüdā düşsün benim gönlüm
Cemālīñ pās-bānı ejderī-veş māra yār olmuş
- 5 Seniñ fettān ḡamzeñ 'āşıkıdır arzūlar cānım

* İ, 32b.

³⁸¹ Baña: Beni M

* İ, 32b.

³⁸² Ne: Bu İ

Ne cāhildir tefekkür itmeyüb hūn-h̄āra yār olmuş³⁸³

- 6 H̄ayāl-i şūretiñ fikrimden iḥrāc olmuyor aṣlā
Bu fikrim put-perestīdir ruḥ-ı gül-nāra yār olmuş³⁸⁴
- 7 Tūrābī bīst ü heṣtiñ sırrını feh̄m eylemiş andan
Varub eş̄ār ile ālūd olub güftāra yār olmuş

173*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Cevre şabr eyle gönül āḥir şafādır gösteriş
Derde düş zımnında bul elbet devādır gösteriş
- 2 Ol periniñ vaşlını itsem temennā çāre ne
Destimiz irmez bu gün bizden du'ādır gösteriş
- 3 Zehr-i kahrın ol mehiñ nūş eyledik bir cāmla
Ḥāhişim şimdengerü andan şifādır gösteriş
- 4 Bezl-i cān itdim o yāriñ 'aşkına girdim velī
Ben gedāya iktizā terk-i fenādır gösteriş
- 5 Gör rehā itsem melāmet çıkmalı meyḥāneden
Hem uşul-i şer' de şerm ü ḥayādır gösteriş
- 6 Fülk-i dil şol baḥr-i 'aşk içre açubdur bād-bān³⁸⁵
'Azm-i cānān itmege bir ḥoş hevādır gösteriş
- 7 Havf-ı uḥrādan Tūrābī ḡāfil olma sevdiğim³⁸⁶
Böyledir encām-ı rūḥ tenden cüdādır gösteriş

174*

Mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

³⁸³ Bu beyit M nüshasında yoktur.

³⁸⁴ ruḥ-ı: rūḥ-ı M

* İ, 33a.

³⁸⁵ dil: -M

³⁸⁶ olma: -M

* İ, 33a.

- 1 Gĩsũ-yı dīl-ārā dehen-i şāneye düşmüş
Bā‘ iş budur ol hālet-i perşāneye düşmüş
- (44a) 2 ‘Aşk ehli kamu hicrile yanmağda mūdāmī
Gör şem‘ a-i şeb-i tārda pervāneye düşmüş
- 3 Bir lu‘ bile ‘uşşāk çıkub zühd [ü] vera‘ dan
Şol bezm-i şafā zevkle peymāneye düşmüş
- 4 Hüb neş ‘ededir cümle cihān halkı ne hōşca
Bī-çāre dilim gūşe-i meyhāneye düşmüş
- 5 Sūz eyler iken cismimi āh āteş-i ‘aşkım
Ta‘ cīl kılub dīdesi mestāneye düşmüş
- 6 Evrāk-ı gülün terbiyetin itmege şubhı
Nebbet şehri jāle-i dūr-dāneye düşmüş
- 7 Ğam rüz-ı ezel naħnu kasemnāda Tūrābī
Taḡsīm olıcağ ben gibi dīvāneye düşmüş

175*

Mefā‘ ĩlün mefā‘ ĩlün mefā‘ ĩlün mefā‘ ĩlün

- 1 O meh-rū āsumāna nāz [ü] istiğnāda ser çekmiş
Cefā sengiyle vuşlat bābına bir sedd-i der çekmiş
- 2 Gelüb bād-ı şabā şebnem deyu bu dīde-i eşkim
Gül-i ‘atşānı sīrāb itmege vaḡt-i şehir çekmiş
- 3 Bu derdimiz me‘ ānī kim niyāz itsün deyu ‘aşık
Ḳaşıñ mihrābını şun‘ -ı ĩlāhī bir kemer çekmiş
- 4 Hilālīñ resmini ta‘ līm-i meşḡ eyler her ay başı
Görünen āsumān levhinde zer ḡaṡṡı kamer çekmiş
- 5 Bu mīnā-yı kebūd içre şey‘i sen aḡterān şanma
Derūnum āteşi te‘ şīridir āhı şerer çekmiş
- 6 Hīkāyet eylesün var kūhken-i Mecnūnı bīdār it
Bu rāh-ı ‘aşk içinde her birin söylet neler çekmiş

* ĩ nüshasında yoktur.

- 7 Tūrābī dīn-i ḥaqq izzhārına her vechile cāndan
Bu gün ‘ālem içre Zū'l-fiḳār ancaḳ bir er çekmiş

176*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Ağzına dirler ağız yok ḥoḳḳa-i incu imiş
Şaçların ‘anber didiler başḳa bir ḥōş bū imiş
- 2 Bir peyām aldım nice ‘uṣṣāḳ zincīre çeküb
Zincīre teşbīh kılmışlar o bir gīsū imiş
- (44b) 3 Bir yürek ağrısı almışdır raḳībī pek yamān
Bir su ‘āl itdim ṭabībe öldüren şancu imiş
- 4 İltimās itdik felekden derdimiz için devā
Zehr ile ālūde olmuş virdigi dārū imiş
- 5 Her kaçan meclis müzeyyen olsa ḥāṭırdır pelīd
Şükr-i li'llāh gelmedi zāhid bu gün şayru imiş
- 6 Hūrdur yā bir melek dirler seni ey mihribān
Bu teşebbühlerden a‘ lā çok dīger ayru imiş
- 7 Ṭāḳ-ı miḥrāb mı Tūrābī yā kemān mı bilmezem
Tīr-i müjgān ile cānlar ḳaşdına ebrū imiş

177*

Mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn

- 1 Geçüb süzen gibi ‘üryān olub dünyāda nem ḳalmış
Bu bezmiñ lezzeti ifnā olub sem ḳalmış

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 2 Gelüb gitdi bu ‘ âlemden nice Dārā vü İskender
Felek hāk ile yeksān eylemiş hayl ü haşem kalmış
- 3 Şafā-yāb oldılar akrānımız vuşlat şarābından
Hayıf bīgānelikle bizlere derd ü elem kalmış
- 4 Giriftārım taḥayyür dāmına yā Rabb enīsim yok
Meded-res kıлмаğa mūnis yanımda sāde ğam kalmış
- 5 Düşüb hicrān odı dil ḥānesin iḥrāb idüb cümle
Selāmlık semti gitmiş kalmamış bir tek ḥarem kalmış
- 6 Ne zālīm çarḥ-ı kec geçdi kopardı tār-ı tanbūrı
Tehī-dest oldı muṭrib perde gitdi zāl ü bem kalmış
- 7 Tūrābī ehline dār eyledik bu mülk-i emlāki
Cihānīn māsivāsından yedimde yek kalem kalmış

178*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Girince şūfī bezm-i ‘ aşıkānda cānı teng olmuş
Niçün yer virmemiş ehl-i zāhide böyle reng olmuş
- 2 Ḥaḳīkatde ne sen pes-pāye ben a‘ lā dinilmez kim
Yarın āḥirde seyr it aġniyā ednāya denk olmuş
- 3 Ne bilsün ṭālib-i dünyā olanlar merd-i ‘ irfānı
Kılub cāhilānīn āyīnesi tār-ı jeng olmuş
- (45a) 4 Ne ḥikmet lu‘ bile şimdi firīb itmiş kamu ḥalkı
Cihānīn nışfı başda şapkası yok bir firenk olmuş³⁸⁷
- 5 Şemim pāyin şıkub da leng olub ‘ āciz kalan kesler
Felekden rütbe bulmuş şimdi ejderhā niheng olmuş
- 6 Tutulmuş kūh-ı sūrāḥ itmege ‘ aşkıñ belāsından
Niçün ārāmı Ferhādīñ firāş-ı ḥuşk seng olmuş
- 7 Tūrābī oldı mesmū‘ um raḳīb-i nā-bekār ile
O yārīñ kūyı nezdinde düşüb kan ḥayli ceng olmuş

* İ nüshasında yoktur.

³⁸⁷ yok: -M

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ey gönül şer' -i Muḥammed Muştafâdan mı geliş
Yâ ʿarîkatda ' Alîyyü'l-Murtaẓâdan mı geliş
- 2 Zehr-i dehri nûşile ğam câmesin ilbâs iden
Nesl-i Aḥmed ol Ḥasan kân-ı şehâdan mı geliş
- 3 Câdde-i râh-ı Ḥudâdan dönmeyüb serden geçüb
Ḳurretü'l-' ayn-ı ḥabîb-i Kerbelâdan mı geliş
- 4 Ḥâlî olmazdı bükâdan rûz [u] şeb eşkin döküb
Âh [u] nâlân eyleyen Zeyne'l-' ibâdan mı geliş
- 5 Nesl-i şâh-ı enbiyâ kân-ı kerem rûḥu'l-ḳuds
Ol İmâm Bâkır Muḥammed muḳtedâdan mı geliş
- 6 Dil ziyâret eyledi vardı ziyâret-ğâhına
Ca' fer-i Şâdık ḥaḳîḳat reh-nümâdan mı geliş
- 7 Nûr-ı zâtı maẓhar-ı sırr-ı Ḥudâ ' ayne'l-yaḳîn
Mûsâ-yı Kâẓım ' Alî Mûsâ er-Rızâdan mı geliş
- 8 Ḥâk-i dergâhı ğubâr-ı dîde-i kuḥle'l-cilâ
Hem taḳiyy ü bânḳî derde devâdan mı geliş
- 9 ' Askerîdir evliyâ ser-' askeri ey tâlibâ
Yohsa bilmem Mehdi-i şâḥib-i livâdan mı geliş³⁸⁸
- 10 Ey Tûrâbî bunları inkâr iden münkirlere
La' net-i Ḥaḳḳ okuyub da bu du' âdan mı geliş

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

* İ nüshasında yoktur.

³⁸⁸ Mehdi-i: -M

* İ nüshasında yoktur.

- 1 O meh-rû mest olub şahın-ı gül içre serlenüb yatmış
Şabâ gîsûların efşân idüb gerdânına atmış
- (45b) 2 Gelüb ezhârlar şaf şaf temâşâ-yı cemâlinden
Meger ta' cîlile gelmiş şakâyık kıan tere batmış
- 3 Duyunca bûy-ı zülfün sünbüle reşk âteşi düşmüş
Mezâda kendi bûyuñ bağda virmiş bir pula şatmış
- 4 Çemen şahidleri hayretde kalmış vaşf-ı hüsnünde
Görüb kıaddini bağ-bân servîsin sökmüş şuya kıatmış
- 5 Leb-i la' liyle gonca lu' b idüb ser-keşlik eylemiş
Onuñ tekdîr ile gül-ruhların yumşatmış ıslatmış
- 6 Tevekkülde rızâ bâbında Hakkâ intizâr olmuş
O ' âşık feyz-i Rabbâniyle ' aşkıñ lezzetin kıatmış
- 7 Tûrâbî miñnet-i hicrânı çekdim ğam diyârında
Felek kıaddimi ham birle bu köhne cismim ıpratmış

FÎ HARFÎŞ-ŞÂD*

181*

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Râh-ı Hakkâ yûri dil eyle seni sen atrâş
Baħr-ı ' aşk içre girüb gevher için ol ğavvâş
- 2 Reng-i rûyuñ görüb efsâneve mâ ' il olma³⁸⁹
Kime gösterdi vefâ çarħ-ı kebûd-ı rakķâş
- 3 Hele gör peyk-i ecel kıat' -ı hayât itmededir
Muntazır emre hemân destine almış mıkırâş
- 4 ' Aczile cümle kıamu merge esîr olmuşdur

* Kıâfiye-i Ħurûf-ı Şâd İ

* İ, 33b.

³⁸⁹ Reng-i: Reng ü M / rûyun: dünun İ

Aña dermân idemez dehrde şol ‘âm ile hâş

- 5 H̱āhiş-i vaşl-ı dil-ārāya Tūrābī elbet
Sa‘y-ı ğayret kerem-i Hākķla gerekdir ihlâş

182*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Zincîr-i zülfünden ey meh bu dilim olmaz hâlâş
Sen anı bir tārına Manşûrlayın luţf eyle aş
- 2 La‘liñi bûs itdigim kan cāyına tut sen begim
Cānımı al sevdiğim eyle ‘adâlet it kışâş
- (46a) 3 İtme teklîf-i hevâ eyler zebûn âhir seni
Nefs-i bed-şūmuñ uyanan destine al cüz ‘î kaç³⁹⁰
- 4 Âhiret kaydın müheyyâ eylemek lâzım ise
Râst-reh devâ-yı gönül dünyâ için olma harrâş
- 5 Çık tecerrüdle cihândan hâzret-i ‘Îsâ-mişâl
Ey Tūrābī terk-i dünyâ semtine gel pây baş

183*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Olmak olmaz gerdişin tîr-i kazâsından hâlâş
Kim rehâ olmuş onuñ cevri ü cefâsından hâlâş
- 2 Kahr-ı a‘dâ bir yana sevdâ-yı dilber bir yana
Olmadım gitdi bunuñ ben mâverâsından hâlâş
- 3 Eyledim rişim sefid üftâde-i dil-dâr ile
İtmedi gönülüm beni nefsin hevâsından hâlâş
- 4 Naşs-ı iķbâlimi taķdır midir kim eylemez³⁹¹
Âh nidem maķbûb [u] mey zevķ u şafâsından hâlâş³⁹²

* İ, 33b.

³⁹⁰ cüz ‘î kaç ?

* İ, 34a.

³⁹¹ taķdır midir: taķdır mi M

³⁹² u: -î

- 5 Rûz [u] şeb gerçi Tûrâbî hâlkı ‘âciz kılmışım
Olmadı ‘âlem benim nâlem şadâsından hâlâş

184*

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- 1 Kûl menzil alur Hâlîkîñ in‘âmına maḥşûş
Maḥşûda irer şabrile eyyâmına maḥşûş
- 2 Sen şanma seniñ re‘yiñedir devr [ü] zamân
Her vechile çarḥıñ gene aḥkâmına maḥşûş
- 3 Ey dil dime kim kânde varur hâl-i yamânım
Negrân olalım âḥiri encâmına maḥşûş
- 4 Dâmânına dest urmağa mümkün mi o yârîñ
Erzân-ı vişâlin kıla in‘âmına maḥşûş
- 5 ‘Uşşâk perestîş ider itmez mi Tûrâbî
Zîbâ-yı ḥüsün dâr ola aşnâmına maḥşûş

FÎ ḤARFÎ'L-DÂD*

185*

Fe‘îlâtün fe‘îlâtün fe‘îlâtün fe‘îlün

- 1 Kûy-ı dil-dâre baña bes ki selâmetle azâz
Mümkün olmaz beni andan ide ‘âlem inhâz³⁹³
- 2 Sûz-ı dil hier-i firâkıñda nihâyet cânâ
Kerem it itme anı sen gene tekrâr emrâz³⁹⁴
- 3 Bilir ol meh ki fiğân itdigimi ‘aşkıñda
‘Âleme rahmıñı dūr eyleyüb eyler igmâz

* M nüshasında yoktur.

* Kâfiye-i Hurûf-ı DâD İ

* İ, 34a.

³⁹³ andan ide ‘âlem: ‘âlem ide andan İ

³⁹⁴ gene: güneh M

- 4 Gerçi maḳṣūd iki ‘ālemde hemān dīdārīñ
Rū ‘yetīñ zevḳdır ol bāğ-ı behişt cümle riyāz
- 5 Pâyine geldi Tūrābī gene senden imdād
Dest-res eyle meded-i luṭfuñ ile yā Feyyāz

(46b)

186*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Dehre gelmeden murād ol yāra یرمکدیر ġaraż³⁹⁵
Şāf olub mir ‘āt-veş dīdāra یرمکدیر ġaraż
- 2 Sūre-i "Seb‘ a'l-meşān"īniñ rumūzun fehmi idüb
İstivā sırrın bilüb esrāra یرمکدیر ġaraż
- 3 Terk-i ser iḳrār virüb bel bağlamaḳdır bir ere
Lā-yemūt [u] ḥayy olan bir vara یرمکدیر ġaraż
- 4 Bīst ü heşt si vü dü ma‘ nāsın ıdrāk ḳıl
Şehr-i ḥikmet içre ḥōş bāzāra یرمکدیر ġaraż
- 5 Zulmet-i nefsiñ ḳamu it varını sen tār-mār
Feyz-i Ḥaḳḳdan şu‘ le-i envāra یرمکدیر ġaraż
- 6 Gir ḥaḳīḳat bāğ ıçre bülbul-i şūrīdeniñ
Rūz [u] şeb feryād ile gülzāra یرمکدیر ġaraż
- 7 Māsivāyı ḳaṭ‘ -ı rişte eyleyüb dūr olmadan
Ey Tūrābī Ḥaydar-ı kerrāra یرمکدیر ġaraż

187*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ḥāl-i nāçārīñ gönül var eyle ol dil-dāra ‘arz
Raḥm-ı vāsī‘ şāḥib-i şefḳat olan ḥünkāra ‘arz

* İ, 34a.

³⁹⁵ yāra: -M

* İ, 34b.

- 2 Nâleden olmam tehi bir laḥẓa ki ârām mı var³⁹⁶
Hicr-keşligim idem vaḳtim bulunmaz yâra ‘arz
- 3 Mâcerâ-yı ser-güzeştım sūz-ı dilden ref‘ olan
Dūd-ı âhım eylemişdir künbed-i devvâra ‘arz
- 4 İştıyākım la‘ liñe ḥadden füzūn emşâli bu³⁹⁷
Şanki berfi eyledin ‘aṭşân olan bīmâra ‘arz
- 5 Şâh olur dünyâyı baḥş itmişden a‘ lâ olsa ger³⁹⁸
Bir piyâle sâķi-i gül-çehreden ḥammâra ‘arz
- 6 Eşk-i tuḡyânım nümâ kılmış derūnum derdini
Hıfẓ idüb ben itmemişdim ḡayrı bir diyâra ‘arz
- 7 Eşk rîz it sâ‘il ol bâbında söyle sen aña³⁹⁹
Her umūruñ ey Tūrâbî Ḥâlîk-ı Settâra ‘arz

188*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Cānib-i Ḥaḳḳdan irişmez gerçi her bir cāna feyẓ⁴⁰⁰
Ni‘ met-i ‘uẓmâ olur ‘âlemde bir insāna feyẓ⁴⁰¹
- (47a) 2 Cānını virmekle bulmuş ḡalibâ fehm itdigim
Siz tehi şanmañ anı kim şem‘ den pervâne feyẓ
- 3 Mūy-ı ḡisū-yı dil-ārâdan ırâḳ olmaz nidem
Reşkim oldur rütbe-i bālâdan olmuş şâne feyẓ⁴⁰²
- 4 Cur‘ a-i ‘aşkı su‘âl eyler iseñ ey zâhidâ
Bezm-i elestden çün irişdi bizlere peymâne feyẓ

³⁹⁶ ki: -İ

³⁹⁷ la‘ liñe ḥadden ḥadden la‘ liñe M

³⁹⁸ Şâh: Şâd İ

³⁹⁹ Eşk: Eşki İ

* İ, 34b.

⁴⁰⁰ cāna: cāya M

⁴⁰¹ bir: bil İ

⁴⁰² olmuş: almış İ

- 5 Cümleñ ol ẖāhişidir dād-ı Hāḫḫdır bir ḳula
Baḫş olunmuş tā ezelden sevdigim ʿirfāna feyḫ
- 6 H̱ikmet-i Hāḫḫ ebrden bārānı ter olsa çekīd
Baḫş-ı cān eyler aña irsāl olur gülşāna feyḫ
- 7 Merḫamet luṭfına gelmiş bu Tūrābī ʿāşıḳñ
Yā İlāhī sen irişdir ben gedā yeksāna feyḫ

189*

Fāʿ ilātūn fāʿ ilātūn fāʿ ilātūn fāʿ ilūn

- 1 Sensiñ ey meh Cennet-i Firdevs ḥūrādan ḡaraḫ
Şu nihāl-i ḳāmetiñdir ism-i ṭübādan ḡaraḫ
- 2 H̱āme-i ḳudret çeküb ebrūlarıñ bir nevʿ rā
Raḫma gelmekden kināyetdir bu imādan ḡaraḫ⁴⁰³
- 3 ʿAşḳı şevḳiyle ser-i kūyuñda cevḻān eylerim⁴⁰⁴
Ya nedir encām kim bilmem bu sevdādan ḡaraḫ
- 4 Laʿl-i nāb-ı şekkeriñ teşbīh-i kevşer itdiler
Ben didim taḫḳīḳ odur āb-ı muşaffādan ḡaraḫ
- 5 Vuşlat-ı dil-dāra dil yetmez ferāḡat ol göñül⁴⁰⁵
Derd-i efvūn eylemekdir māl-i ḥulyādan ḡaraḫ
- 6 Ğam ocağıñ tār-mār itmek imiş her vechile
Yārla hem-dem nişini cām-ı şaḫbādan ḡaraḫ
- 7 Rūy-ı envār-ı cebiniñdir Tūrābī ʿāşıḳa⁴⁰⁶
Kaʿbe-i eşref maḳām-ı beyt-i ʿulyādan ḡaraḫ

Fİ ḤARFİʿT-Ṭİ*

* İ, 35a.

⁴⁰³ imā: imān İ

⁴⁰⁴ ʿAşḳı: ʿAşḳ M

⁴⁰⁵ ol: ḳıl İ

⁴⁰⁶ Rūy-ı envār-ı cebiniñdir: Nār-ı envār-ı habibiñdir M

* Ḳāfiye-i Ḥurūf-ı Ṭā İ

190*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Vechine yazmış Hüdā kudret yediyle yedi haṭṭ
Fātiḥa "ümmü'l-kitāb"ın sırrıdır zāhid faṭaṭ
- (47b) 2 Aḥmed-i mürsel şeb-i mi' rāca rü 'yet itdigi
Böyle fermüd eyledi kim şüreten şābu ḳaṭaṭ
- 3 "Senürīhim"⁴⁰⁷ āyeti maẓmūnuñı gel sen de bul
İstivā remzine zāhir Ka' be olmuşdur vasaṭ
- 4 Bīst ü heşt si vü dü heftād dü terkīb ile⁴⁰⁸
Bu yedidendir zuhūrı şanma sen ' āşıḳ ḡalaṭ
- 5 Şol rumūzı gerçi kim ' ālemde ' ārifler bilür
Gör ki bir muḡlaḳ me' ānīdir degildir kār-ı baṭ
- 6 Her kişi lāyık mıdır ' ilm-i ledün esrārına
Ġam degildir her zebān fethinde cānā olsa ṭaṭ
- 7 Güfte-i şūrı Tūrābī ' ilm-i bāṭında mişāl⁴⁰⁹
Ḳaṭre olmaz sevdiğim deryāya nisbet Nīl ü Şaṭ

191*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bezmime pāyini başmaz nice gün oldı neşāṭ
Dil teḥī şanma benim derdimi şan mişl-i ' aṭaṭ
- 2 Görünen şebde degil levḥ-i felekde encüm
Dūd-ı āhım şereridir felegi ḳılımış iḥāṭ
- 3 Derd-i efzūnuma yār la' lıdır ancaḳ merhem
Anı terk eyle gönül ol bize ḡāyetle şaṭaṭ
- 4 Vaşl-ı cānāneye ' arzū ider ammā cānım

* İ, 35a.

⁴⁰⁷ "Se nürīhim âyâtınâ fi'l-âfâk: Biz onlara ufuklarda ayetlerimizi göstereceğiz." Fussilet 41/53.

⁴⁰⁸ Bīst ü heşt si vü dü: -M

⁴⁰⁹ sūrı: sūrı bu İ

* İ, 35b.

Şu‘le-i mihrine mümkün görebilmez vaṭvāt

- 5 Gülşen-i dehr Tūrābī nideyim ben yārsiz
Hār ü ḥas dīdeme şol dār-ı cihān cümle basat⁴¹⁰

192*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Dünyede yokdur arasañ Hāḳḳ içün şoḥbet ḳaḥṭ⁴¹¹
Rāh-ı Hāḳḳa bend olan ḥālīşlere ülfet ḳaḥṭ
- 2 Nefsī nefsi olmada ‘ālem ḳamu bir ḥālile
"Men ‘aref" esrārına āşnālara rağbet ḳaḥṭ
- 3 Destini rā‘īleriñ aldı felek bālā idüb
Bu zamānda ‘āḳılān kāmilleri ḥürmet ḳaḥṭ
- 4 Devr-i āḥir oldığın fehm eyledim bir vechile
Ol ḥabīb-i kibriyānıñ şer‘ine vaḳit ḳaḥṭ
- (48a) 5 Şanmañız kim çıkdı deccāl ü cihānı ḳılmış⁴¹²
Şol cihetden kimse idrāk itmemiş ‘ibret ḳaḥṭ
- 6 Gör ki ḥalkıñ ekşeri şeyṭanı pīr itmiş gider
Cānib-i Mevlāya cānā sa‘yile ğayret ḳaḥṭ
- 7 Pāy-bend olma Tūrābī bu fenā gülzārına
Eyleme ‘aşḳı rehā sen ğayrdan himmet ḳaḥṭ

Fİ ḤARFİ’Z-Zİ*

193*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

⁴¹⁰ ü: -İ / dār-ı cihān: vār-ı cihān İ

* İ, 35b.

⁴¹¹ arasañ: ararsañ İ

⁴¹² ü: -İ

* Ḳāfiye-i Ḥurūf-ı Zā İ

* İ, 35b.

- 1 Kuluñum bendeñe ey rûḥ-ı revân itme tekâz⁴¹³
Saña şâyeste vefâ kı l ne münâsib ḥayfâz⁴¹⁴
- 2 Heves-i la‘ line düşmüş bu dil-i bî-çâre
Şöyle kim kevşer ü cennet içün eyler inkâz
- 3 Pâs-bân ḥâl-i siyâh ḥoḳḳa dehânın üzre
Hele der-i gencîne-i hind ehlini kim itdi liḥâz
- 4 Rû ‘yet-i rûyuñı men‘ itmege ister zâhid
Ne revâ ‘ âḳıl-i nâḳışla idem şimdi temâz
- 5 Ma‘ nî-i vech-i rumûzuñ o denîler bilmez
Anların ‘ ayn-ı ḳulûbı olabilmez îḳâz
- 6 ‘ Aşk-ı yâr ile olur ḥâl-i perişânım ḥoş
Mîhr-i sevdâsı ile zâhir olur bu elfâz
- 7 Kerem it şöyle Tûrâbiden ırâḳ ol ey dil⁴¹⁵
Seni sûz itmeye git bende olan nâr-ı şevâz

194*

Mef‘ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilü fe‘ ülün

- 1 Bûs ider isem la‘ lini sulṭânım ider ḥaz
Bir neş‘e bulur şevḳile şol cânım ider ḥaz
- 2 Dil zıkr-i ḥayâliñle olur her dem ḥoş-ḥâl
Rûyuñ göricek dîde-i giryânım ider ḥaz
- 3 Gör cismimi sûz itmege her vechile ḥayfâ
Müşṭâḳdır ol âteş-i hicrânım ider ḥaz
- 4 Rîz ider isem âh iderek eşk-i revânım
Ol meh güler efgânıma cânânım ider ḥaz

⁴¹³ revân: revânım İ

⁴¹⁴ ḥayfâz ?

⁴¹⁵ Tûrâbiden: Tûrâbî M

* İ, 36a.

- (48b) 5 Müjgānıñ oquñ sīneme şançıldıǵı sā‘ at
Hāk üzre revān olmaǵa al ǵanım ider ǵaz
- 6 Gīsūlarımı oḡşayaraq alsam āǵūşa
Bir ben mi hemān nefisle şeytānım ider ǵaz
- 7 Cevrile cefā içre bu gün olsa Tūrābī⁴¹⁶
Şād olmaǵile ‘aksine devrānım ider ǵaz

195*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Şöyle kim her kārı itmām eyleyen dünyāda lafz
Fehm ü idrāk eyle ‘āşık bil nedir ma‘ nāda lafz
- 2 Gel ḥaḳīḳat semtine ‘ibretle ǵıl sen bir naẓar
Sevdiğim nā-būd iken zāhir olur gūyāda lafz
- 3 Nām ile terkīb olunmuş emr-i Mevlādan ezel
Kāf nūn idḥālidir elbette var eşyāda lafz
- 4 Bīst ü heşt ü si vü dü ma‘ lūmunuñ esrārıdır
Gör nice ǵavvāş olubdur böyle bir deryāda lafz
- 5 Söyleyüb gūş eyleseñ müşkil-güşādır ol hemān⁴¹⁷
Ey Tūrābī ma‘ nevīsī rütbe-i bālāda lafz

FĪ ḤARFĪ'L-‘ AYN*

196*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

⁴¹⁶ içre: itse M

* İ, 36a.

⁴¹⁷ gūşādır ol: gūşā oldur İ

* Kāfiye-i Hurūf-ı ‘ Ayn İ

* İ, 36b.

- 1 Gör felek iḳbālīmī idbāra ḳılmıṣ irtifā‘
Şem‘ -i baḥtımđan görünmez oldu şimdi bir şu‘ ā‘
- 2 Tācirim mülk-i melāmet içre kesbim derd olur
Āh [u] nālānım baña sermāye endūhum metā‘
- 3 Kāma vāşıl itmeyüb güldürmedi devrān beni
Bī-vefā kec-rev hemān ‘ aksine gerd eyler semā‘
- 4 Zūlmetim tāb eylemez bihūde çarḥ-ı lāciverd
Vāh ne ġāfil ḥālīme olmaz benim hiç ıttılā‘
- 5 Raḥm-ı şefḳat bābını bend eylemiş benden yana
Ya nice vaḳt ola ol kim anı eyler incilā‘
- 6 Tāḳ-ı eyvānī tegi şol ḳāmetim ḥam ḳılmada
Olmadım ġamđan berī ‘ ömrüm güzeşt itdi serā‘
- (49a) 7 İstemez luṭfuñ Tūrābī var yūri şimdengerü
‘ Azm-i āḥir eyledim dünyāyı ġayrı el-vedā‘

197*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 ‘ Āşık olmuş cān [u] dilden ġālibā bir yāra şem‘
Bağrını sūz eylemiş ol ‘ aşḳ ile gör nāra şem‘
- 2 Āteş-i hicrāna düşmüşdür yanar āh eylemez
Giceler kendini şol ḥalvetde çekmiş dāra şem‘
- 3 Başına odlar yaḳub bend eylemişler pāyini
Bulmamışdır derdine dünyā içinde çāre şem‘
- 4 Ża‘ f-ḥāl itmiş ḥarāret cismini bī-çāreniñ
‘ Ömrini virmiş hevāya düşmesün mi zāra şem‘
- 5 Bezm-i aġyārı münevver itdigiyçün çekdigi
Cürm-i ‘ işyānın bilüb ḳādir degil güftāra şem‘⁴¹⁸

* İ, 36b.

⁴¹⁸ bilüb: bulub M

- 6 Dördini peyveste kılmışdır serinden göklere
Söylese aḥvālını şâyestedir devvâra şem^ç
- 7 Var anıñ temkîni ḥōş bir gūşeyi kılmış qarār
Ey Tūrābî ben tegi ḥiç olmamış āvâre şem^ç

198*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ehl-i dünyā dünyeniñ aḥkāmına eyler ṭama^ç
Sürmege zevḳ u şafā eyyāmına eyler ṭama^ç ⁴¹⁹
- 2 Her kişi ğayret kılub ḥālince ister rif^ç atin
Ḥ^çāhişi var dilde elbet kāmına eyler ṭama^ç
- 3 Böyle ^çādet cārî olmuşdur muḳaddem resm olub
Şol gedālar aġniyā in^ç āmına eyler ṭama^ç
- 4 İstemez dünyāda bir kez çekmege ğam bārını
Ḳudreti yetdikce dil ārāmına eyler ṭama^ç
- 5 ^çĀşık-ı üftādeler ol meh-liḳānıñ rûz [u] şeb
Bûs içün la^ç l-i leb-i gül-fāmına eyler ṭama^ç
- 6 Neyleyem ārzû kılar ārāmı yokdur göñlümün^ç ⁴²⁰
Bir perîniñ vuşlatı itmāmına eyler ṭama^ç
- (49b) 7 Nûş-ı mey sevdā-yı dilber ğayrı bir kārı mı var
Bu Tūrābî ḥāliniñ encāmına eyler ṭama^ç

199*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ḳahr-ı zehrîñ kâsesiñ devrāndan itdik iḳtibā^ç
Şîre ḥāriş ṭıfl-veş mu^ç tādım olmuş ibtilā^ç

* İ, 37a.

⁴¹⁹ u: -İ

⁴²⁰ ārāmı: ārāmını M / göñlümün: göñlün M

* İ, 37a.

- 2 Rişte-i kâlâ-yı ğam ʿ aşk ehline gûnâ seni
Anlara şol dehr-i dün içre ben itdim ihtirâ⁴²¹
- 3 Kim ki dünyâdan çeküb dāmânını bir sâhile
Bu ʿ arûs-ı zâle ol kes olmamışdır inhidâ⁴²²
- 4 Dām-ı zillet âhiri hasret bil ol virāneniñ
Pây-dâr olmaz beķāsı eyleseñ dil irtibâ⁴²³
- 5 Saʿ y-ı ğayretle cihānda hāşıl-ı cemʿ iñ seniñ
Bî-ħired encām mülküñ bir iki yâ üç zirâ⁴²⁴
- 6 Hı̇ʿâbdan bîdâr olub depren hemān erler gibi
Ġâfil olma varıñı ğārât ider nefsi sibâ⁴²⁵
- 7 Tırfetü'l-ʿ ayn içre ʿ ömrüñ riştesin eyler berîd⁴²⁶
Ey Tūrâbî gör ecel seyfiyle kim eyler nizâ⁴²⁷

Fİ ĦARFİ'L-ĠAYIN*

200*

Feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün

- 1 Şemʿ -i ʿ aşkıñ şeb-i hicrānda dile tâb-ı fūrûĝ
Baña kūyuñda mekân eyler isem ħōş amrûĝ
- 2 Hıfz olub levh-i derūnumda ħayālîñ fikri
Şanki şandûĝ derūnında cevāhir bir nûĝ
- 3 Virdi yağmaya kâmu varımı kıldı perişān
Zülfi teg dîde-i mesti ile kaşlar āmûĝ⁴²³
- 4 Düşmüşüm zāra ħayıf derdimi fehmi itmedi kes⁴²⁴
Ne bilür ħâl-i dilim ʿ aşka olanlar āşûĝ

⁴²¹ içre: -M

⁴²² eyler: -İ

* Kâfiye-i Ħurûf-ı Ġayın İ

* İ, 37b.

⁴²³ Zülfi: Zülf M

⁴²⁴ zāra: zāra vü M

- 5 Dimiş ol yār ki benim bende-i üftādemdir
Beni şād itdi bu lafzıyla virübdür üç tuğ
- 6 Olamaz kıddine mānend ne mümkün servi
Ser koyub cehlile bāğ-bān yetişür itme dürüg
- 7 İdemez vaşf-ı cemālīn bu Tūrābī ‘ aşık
(50a) Nice itsün anı bī-çāre degildir ol şūğ

201*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Sākiyā gel cur‘ a virme sen baña pür kıl tefāğ⁴²⁵
Fırşatı fevt itme devrān dönmede boşdur bu çağ⁴²⁶
- 2 Tūtma ‘ aşk ehlin berāber zāhid-i sālūsile
‘ Andelīb nezdinde olmaz çün bilürsün lafz-ı zāğ
- 3 Böyle bir ser-geştīm Mecnūn-ı şānī olmuşum
Vaḥşīler oldu enīsim meskenim hāmūn u dağ⁴²⁷
- 4 Hicr-i ğam sālārı kılmışdır beni devrān-ı dūn
Sūz-ı āhım gör belā rāhında olmuşdur surāğ
- 5 Bir perī mihrin bu dil saḥrāsına ferş eyledim
Bāğ-bān ma‘ zūr tūt gel istemem ben seyr-i bāğ
- 6 Āb-ı cū eşkim benim serv-i ḥayāl-i dil-rübā
Şavt-ı murğān nālem oldu ğonca gül sinemde dāğ
- 7 Sūz-ı dil ‘ aţşānımı sīrāb iden dīdem nemi
Böyledir ‘ ādet Tūrābī şu virür bīmāre şağ

202*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

* İ, 37b.

⁴²⁵ tefāğ ?

⁴²⁶ boşdur: ḥōşdur İ

⁴²⁷ u: -İ

* İ, 38a.

- 1 Urdı devrân hicrile raḥm itmeyüb bu cāna dāğ
Sūz-ı āhımla gerek lāyık olam devrāna dāğ
- 2 Ben gedānıñ ehl-i derdi oldıgın feh̄m eylemiş⁴²⁸
Gör anıñçün cāy idinmiş sīne-i sūzāna dāğ
- 3 Bir perīniñ iltifātı nīm-nigāhından gelen
Ni‘ met-i ‘uzmā mükerrerdır hemān insāna dāğ
- 4 Ser koyub rāhında ölmekdir murādım sevdiğim
Āteş-i ‘aşkıñla gel baş şol ten-i ‘üryāna dāğ
- 5 H̄‘ār-ı h̄ūn olmaklığa cellād-veş olmuş ḥarīş
Bā‘ iş ol āmūz olubdur cīgeri büryāna dāğ
- 6 H̄ār-ı ḥāşāki sürüb cem‘ itmede çeşmim nemi
Çār-sūyum bend ider dağılmasun her yana dāğ
- 7 Ğonca güllerdir nigāhım zīverim anlar ile
Bu derūnumdan Tūrābī olmasun persāne dāğ

(50b)

FĪ ḤARFĪ'L-FĀ*

203*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Sançılub nāvekleriñ sīnemde ser-pā tıtdı şaf
Neylesün biñ tır önünde köhne olmuş bir hedef⁴²⁹
- 2 Havfım oldur sūz olur nār-ı derūnumdan ḥayf
Armağaniñ odlara atma yazık kılma telef
- 3 Kāmetiñ fikri beni ser-geşte kılmışdır müdām
Koy bu derdim bir yana hicr-i firākıñ bir taraf
- 4 Gün-be-gün ḥüsnüñe ziynet virmede meşşāt-ı dehr
‘Āşıkıñ iḥrāk ider ‘aşkıñ cinānım mişl-i ḥaff

⁴²⁸ derdi: derd Ī

* Kāfiye-i Ḥurūf-ı Fā Ī

* Ī, 38a.

⁴²⁹ biñ: bir M

- 5 Tâb olunmaz nîm-nigâh itme kerem kıl ey perî⁴³⁰
Âfet-i çeşmiñle şalma bu dil-i vîrâna tef
- 6 Göñlümi aldıñ benim cevır ü cefâ virdiñ baña
Böyle bir bey^ç [u] şirâ kıldım seniñle tâ selef
- 7 Cân [ü] ser râhıñda dâd itdim gözüm nem ğayrı var⁴³¹
Merhabâ kılsañ Tûrâbî^ç aşıkâ oldur şeref

204*

Fe^ç ilâtün fe^ç ilâtün fe^ç ilâtün fe^ç ilün

- 1 Ğam bulub ma^ç den-i çeşmimde benim dürr-i Necef
Kaṭre eşkim dūr olur cism-i za^ç ĩfimde şadeṭ
- 2 Hûn-ı bağırla gerek perver ider şol cânım
Mihr-i yâr bezrini rûyânına dil oldu hâzef
- 3 Haṭṭ-ı ruḥsâr-ı dil-ârâyı ne bilsün zâhid
Yed-i kudretle yazılmış o suṭurı muşḥaf
- 4 ^ç Aşka düş olmamış ^ç âlemde kişi varsa eger
Viriñ ol merdüme ekl itmege bir hōşca ^ç aleṭ
- 5 Mey-i ma^ç nâ ile mest oldu Tûrâbî şimdi⁴³²
Getiriñ nây ile ṭanbûr u kemân bir daḥi def⁴³³

205*

Fâ^ç ilâtün fâ^ç ilâtün fâ^ç ilâtün fâ^ç ilün

- 1 Vâ^ç ızâ pendiñden ^ç uşşâkı kerem kıl it mu^ç âṭ
Şol peyâm-ı ^ç aşkı tefsîr eyle ğayrı itme lâṭ

⁴³⁰ nîm-nigâh: nîm-nigâhı M

⁴³¹ ğayrı: ğayr M

* İ, 38a.

⁴³² Mey-i: Mey ü M

⁴³³ ṭanbûr: ṭanbûrı M

* İ, 38b.

- 2 Vaşf-ı cennet hūri vü ğilmānı söyle zāhid⁴³⁴
Biz mürīd-i mey-furūşuz doğrusı olmaz hilāf
- (51a) 3 Āh idüb yanmağdayız şām ü seher bir yār içün
Kimse bilmez hālımız vaḥdetde itdik i' tikāf
- 4 Derdimiz vezn olsa 'ālemde eger bir vechile
Bil anıñ nezdinde ḥaşḥaş dānesidir kūh-ı Kāf
- 5 Sūd kılmaz nükte-i bīhūd efendi söyle gel⁴³⁵
Rü 'yet-i dil-dāra dil mir'ātini sen eyle şāf
- 6 Eyleme daḥl-i ta' arruz sūz olan 'āşıklara
'Aql-ı cehlile şaḥın ortaya şalma ihtilāf
- 7 Bār-ı miḥnet tāciri olmuş Tūrābī dünyede⁴³⁶
Kānde bir ğam var beni ḥuccāc-veş eyler tavāf

206*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Raḥne açdı top-ı devrān sīnemi itdi şikāf⁴³⁷
Derd ḥıfz itmek içün olmaz vīrāndır bu ğilāf
- 2 Vāh ne zālindir felek kıldı perīşān hālını
Bir gün olsun eylemez mi cürmine hiç i' tirāf⁴³⁸
- 3 Ey gönül bu köhne tenden taşra çık bir gūşe tut
Pīre-zen dünyā 'arūsıyla şaḥın olma zifāf
- 4 Şeyḥ-i nāḫışdır firīb itmiş kamu tāliblerin
Ber-murād itmek içün va' dinde olmuşdur hilāf
- 5 Aḥter-i ikbālını gör neylemiş çarḥ-ı felek
Burc-i eşrefden Tūrābī eylemişdir inḥirāf

207*

⁴³⁴ vü: -İ

⁴³⁵ söyle: şöyle İ

⁴³⁶ dünyede: dünyā M

* İ, 38b.

⁴³⁷ açdı: itdi M

⁴³⁸ cürmine: cürmüme M

* İ, 39a.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sa 'ire müjgān-ı tiriñ yār-ı ğārım itme şarf⁴³⁹
H̱āhişim anlar benim bu dilde varım itme şarf
- 2 Ğamze-i cellādıñı gönder ki cānım kaşdına
Ben hayātım istemem bihūde zārım itme şarf
- 3 Göz görüb ruhsārını āh eyleyüb kanlar döker
Gel gözüm nā-ḥaḳḳ yere sen eşk bārım itme şarf
- 4 Deşne-i cevriñle vīrān eyleme efsāneye⁴⁴⁰
Göñlümi biñ pāre kıldıñ ey nigārım itme şarf
- 5 Āfet-i çeşmiñ kıyāmet mācerāsıdır baña
Nīm-nigāhıñdan yanar varı qarārım itme şarf
- 6 Hōḳḳa-i tengiñde şol vār-ı kelām-ı şekkeriñ⁴⁴¹
Her olur olmazlara serv-i çenārım itme şarf
- (51b) 7 Cevr-i nāzıñ cümlesin eyle Tūrābī ' aşıḳa
Ol raḳīb-i zışt-rūya gül- ' izārım itme şarf

208*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Seniñ ey fitne cihān salṭanat [u] şānına yūf⁴⁴²
Kerem [ü] luṭfuña yūf ' aksine devrānına yūf⁴⁴³
- 2 Nideyim ben seni cāvīd degil ol bünyādıñ
Hele bünyādına ma' mūrına vīrānına yūf
- 3 Şuda yüz üstüne ḳurmak temeli bī-ḥāşıl
Felegin cem' -i ḥuşūlātile ḥırmānına yūf
- 4 Nice biñ cevriñ bir pāre nān ' arz eyler
Daḥi ta' zīmīne yūf ḥāne vū mihmānına yūf⁴⁴⁴

⁴³⁹ Sā 'ire: Sā 'ir M

⁴⁴⁰ Bu beyit M nüshasında yoktur.

⁴⁴¹ tengiñde: tengiñden İ

* İ, 39a.

⁴⁴² salṭanat [u]: salṭanatı İ, M

⁴⁴³ Kerem [ü]: Keremi İ, M

- 5 Zen-i seḥḥāre-i zībā gibi ḥande görünür
Hele bîhûde hebâ lu' bîna ḥandânına yûf⁴⁴⁵
- 6 Nesine maḡrûr olub aldanayım bu dehrîñ
Gerçi düşvârına yûf hem reh-i âsânına yûf
- 7 Oḡu her demde Tûrâbî bu yalan dünyânîñ
Dem-i mesrûrına yekden ġam-ı hicrânına yûf

209*

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Ne kim var şeş-cihetden cümle eṭrâf⁴⁴⁶
İḥâṭ itmiş ḡamuyı nûnile kâf
- 2 Nazar kıl sen ḥurûf-ı Kird-gâra
Anı fehm eylemez a' yân-ı eşrâf
- 3 Rumûz-ı "' alleme'l-esmâ"yı ' âşık
Gerek her echele gel itme isrâf
- 4 Ne bilsün cevher-i nâ-yâb ol kes
Anîñ kim sa' yi âhen-ger-i eşnâf
- 5 Zer-i ḥâliş midir mîs mi yâḥûd tûc
Bilür elbet görünce gerçi şarrâf
- 6 Ḥaḡîḡatda nedir ma' nî-i âdem
Velî şerḥinde ' âciz olsa Keşşâf
- 7 Yedi ḥaṭṭ istivâ sırrın Tûrâbî
(52a) Bize keşf eyledi ol ehl-i a' râf

FÎ ḤARFÎ'L-ḲÂF*

210*

⁴⁴⁴ vü: -î

⁴⁴⁵ lu' bîna: lu' bile î

* î, 39b.

⁴⁴⁶ var: -î

* Ḳâfiye-i Ḥurûf-ı Ḳâf î

* î, 39b.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Nāşihūn pendine baḳma bir melek-sīmāya baḳ
Ġonca-fem ḥoḳḳa-dehen servi semen zībāya baḳ
- 2 Ġam gürūhuñ tār-mār itmek ise ḳaşdıñ eger
Sâḳî-i gül-çehreniñ destindeki şaḥbāya baḳ
- 3 Bir peri-ṭal' at nigārıñ şimdi ser-gerdānıyım
Mihrine düşdüm serimde şiddet-i sevdāya baḳ
- 4 Levḥ-i gökde ser-nigün itmiş felek iḳbālîmi
Pāye-i idbār ile taḳdîr olan imlāya baḳ
- 5 Yār içün cevır ü meşakḳat çekdigim biḥūdedir⁴⁴⁷
Bed-liḳā ḥā 'in raḳible rūz [u] şeb ġavġāya baḳ
- 6 Ḥüsni-ḥaṭṭ-ı dilberiñ zāhid ne bilsün ḳadrini⁴⁴⁸
Heft āyāt-ı rumūzı "' alleme'l-esmā"ya baḳ
- 7 Fehm [ü] idrāk itmedi ruḥsār-ı yāri o faḳîḥ
Ey Tūrābî bi-başar echel olan a' māya baḳ

211*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dil-i bi-çāreyi cevır ü cefādan pek uşandırdıḳ⁴⁴⁹
Nihāyet perr ü bālîñ derdile gör ' aşḳa yandırdıḳ⁴⁵⁰
- 2 Göñül tārîk idi zulmet bucaġında oturmuşdı
Biḥamdi'llāḥ o yāriñ rûy-ı şem' inden uyandırdıḳ
- 3 Felekden kâse-i zehri iderdik dem-be-dem ' işret
Bu miḥnet-ḥānede murġ-ı dile ġam derd ḳazandırdıḳ⁴⁵¹
- 4 Atub nāmūs [u] ' ārı biz melāmet rāhına düşdük
Bu kār-ı nā-pesendile ḳamu ḥalḳı inandırdıḳ

⁴⁴⁷ ü: -î

⁴⁴⁸ ḥaṭṭ-ı: ḥaṭṭı î

* İ, 40a.

⁴⁴⁹ ü: -î

⁴⁵⁰ ü: -M

⁴⁵¹ dile ġam: -î

- 5 Seri āzāde kılmak kaydına düşdük idi ammā⁴⁵²
Bu pejmürde vücūdı ‘ aşķile biñ cā dolandırdık⁴⁵³
- 6 Ferāġat eyledik dehriñ umūrından berī olduk
Rızā-yı Bārīye her re ’yimiz āķir dayandırdık
- 7 Murād üzre bu ‘ ālemde cihānın reng-i fāmından
Türābī dürlü elvāna bu sevdāyı boyandırdık

(52b)

212*

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Her dili rūşen kılan envār-ı Hāķķdır toġrı bak
Kānde baksañ ma’ nide dīdār-ı Hāķķdır toġrı bak
- 2 Zerre zerre nūr-ı şems olmuş nümāyān çār-sū⁴⁵⁴
Kaṭrede deryāyı bil esrār-ı Hāķķdır toġrı bak⁴⁵⁵
- 3 Şeş-cihātı çār ‘ unşurda olan şavt u şadā
Kıl hāķīkatle nazar güftār-ı Hāķķdır toġrı bak
- 4 Si vü dü nuṭķı mu’ īni cümle eşyāya ḥalīṭ⁴⁵⁶
Şöyle bir baħr-ı mu’ azzam dār-ı Hāķķdır toġrı bak⁴⁵⁷
- 5 Şol emānet baħş idüb esmā-i küllī Ādeme
Ādemi bil mazħar-ı āşār-ı Hāķķdır toġrı bak
- 6 Şoħbet-i ‘ ārifleri gūş eyle cāndan ey gönül
Her nefes ġāfil degiller yār-ı Hāķķdır toġrı bak
- 7 Ey Türābī māhi-veş sen ābı bilmezsiñ yūri⁴⁵⁸
Zāħir ü bāṭın kamu bāzār-ı Hāķķdır toġrı bak⁴⁵⁹

Velehu

⁴⁵² Seri: Ser M / ammā: -M

⁴⁵³ cā: cān

* İ, 40a.

⁴⁵⁴ Zerre zerre: Zerrede İ

⁴⁵⁵ Kaṭrede: Kaṭre-i İ

⁴⁵⁶ Si vü dü: -M / mu’ īni: mu’ īn M

⁴⁵⁷ dār-ı: vār-ı İ

⁴⁵⁸ māhi-veş: mäh-veş M

⁴⁵⁹ ü: -İ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Tıfl-ı dil muşşaf-ı hüsnuñ okuyub aldı sebağ
Kudret-i kılke tahrîr yedi haṭṭ bir varak⁴⁶⁰
- 2 Mekteb-i ‘aşka giren bildi bu ma‘ nâyı nedir
Keşf olur ‘arife bâṭında rumûz-ı muṭlağ
- 3 Sûre-i Fâtiḥanıñ sırrıdır emr-i vechi
Beküşâ dîde-i ‘ibret ki beḥ‘ân âyet-i Ḥaḳḳ
- 4 Ne telezzüz dile ḥâsıl olur ol şûretten
Ki ḥaḳîkatle nazâr kıl aña sen hey aḥmak
- 5 Âdemi bil defter-i kenz-i Hudâdır âdem
Âferîde nigeḥ-dâr cümleye oldur revnağ
- 6 Merdüm-i kâmil-i ‘irfâna yûri cân dâd it
Kendi re‘yîñle varub her dere ser eyleme dağ
- 7 Göremez ger çü Tûrâbî o cemâli a‘ mâ
Çeşm-i bînâ-yı gönül olsa gerek eyleye fark

(53a)

Müstef‘ilātün müstef‘ilātün müstef‘ilātün müstef‘ilātün

- 1 Gel rāh-ı Ḥaḳḳa dūr olma aṣlâ nağş-ı cihâna dil urma ‘âşık⁴⁶¹
Kaṭ‘ eyle ülfet her māsivâdan bir kâra rām ol Mevlâya lâyıḳ
- 2 Ger ḥ‘âhişine bâḳî selâmet tecrîd ile çık dehr-i fenâdan

* İ, 40a.

⁴⁶⁰ bir: bu İ

* İ, 40b.

⁴⁶¹ rāh-ı Ḥaḳḳa: rāh-ı Ḥaḳdan İ

Sâkı̃-i devrân mest eylemişdir t̃aliblerini gör var mı ayık

- 3 Mühr it dehânîñ efsâne-güdan şâbir olagör Eyyüb mişâli
Kesb eyle derdi bul anda dermân yan nâr-ı ‘ aşka sâ‘ at daķâyık
- 4 Ol nûr-ı vâhid deryâ-yı a‘ zam şol cümle varı kılmış ihâta
Bî-çâre âdem kande gezersiñ ğafletten ayıl olğıl uyanık
- 5 Bir mâhî-veşsiñ bahra düşübsüñ ‘ atşânelikden olmuşsuñ iħrâķ⁴⁶²
Kenz-i ĥaķîķat bil sende mevcûd ğârât idübdür vâh nefsi-i sâriķ⁴⁶³
- 6 Ğâfil mebâşi ĥâzırdır Allâh aç çeşm-i ‘ ibret vazgeç riyâdan
Mir’ât-ı kalbi şâf itmedikce rû gösterir mi sırr-ı ĥaķâyık
- 7 Bâr-ı girândır in‘âm-ı devrân terk it anı var ‘ aşķ dâmenin tût
Oldur Tûrâbî maķşûd-ı ‘ ârif ‘ aşķ-ı İlâhî her derde ĥâzır

215*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Raĥma gel ey bî-vefâ ĥâl-i perişânıma baķ
Cânıma kâr eyledi âĥir benim hicrâna baķ⁴⁶⁴
- 2 Ĥâne-i târîķ-i dil gencinde tenhâ kalmışım
Sen kerem kıl mihr-i şevķiñden baña bir şu‘le yaķ
- 3 Dağ şaĥrâ böylece ser-geşte gezdirme beni
Ben tegi dîvâneyi ğisû-yı zinciriñe taķ
- 4 Eşkile şu vireyim şayķal urub cevherleyim
Ĥançer-i müjġânıñı gel sine-i sûzâna çaķ
- 5 Kûze-i ğamdan şarâb-ı miĥneti virme yeter
Mest-i lâ-ya‘ kıll olub üftâdelendim sîm sâķ
- 6 Ĥâlimi ta‘cîz idübdür girye-i nâlem ĥayf
Âh nidem ihmâlile nâlânıma tûtmaz kulaķ
- 7 Kâma yetmez ĥâşılı cân virmeyince ehl-i ‘ aşķ

⁴⁶² mâhî-veş: mâh-veş İ

⁴⁶³ ğârât: ğâret İ

* İ, 41a.

⁴⁶⁴ hicrâna baķ: hicr-i firâķ İ

Ey Tūrābī güft gū efsāneyi elden bırak

216*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne bilsün zevk-i 'aşkı her kişi sırr-ı Hudâdır 'aşk
Hakikat rāhına hem pîşvâ-yı reh-nümâdır 'aşk
- (53b) 2 Olur olmaz gönüllerde mekân itmez o bir şahdır
Ne mümkün âşiyân itsün velî murğ-ı hümadır 'aşk⁴⁶⁵
- 3 Sa' âdet tâcıdır devletli ser lâyıķ aña cânım
Hidâyet şem' asından şu' le-i nūr-ı ziyâdır 'aşk
- 4 Tokuz eflāk-i gerdün 'aşķile mevcûda gelmiştir
Ezelden bî-nihâyet bil anı sen ibtidâdır 'aşk
- 5 'Urûc itdi anıñla Faḥr-ı 'âlem 'arş-ı a' lâya
Delîl-i enbiyâ vü evliyâya muḳtedâdır 'aşk
- 6 Umûr-ı dünye vü uhḫrâ eger zâhir eger bâḫın
İder müşkilleri âsân kamu derde devâdır 'aşk
- 7 Odur maḳşûd-ı 'ârif ey Tūrābī kevn-i 'âlemde
Başâret ehl-i 'uşşâķa kemâl-i intihâdır 'aşk

217*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Kālender dervîşim dünyâ içinde mülk ü mālım yok
Kamusından ferâġat eyledim ceng ü cidālim yok⁴⁶⁶
- 2 Kānā' at bābının der-bānıyım ben genc-i 'uzletde
Tevekkül hırķasın giydim gönülde kıl u kālīm yok

* İ, 41a.

⁴⁶⁵ Ne: Çi İ

* İ, 41a.

⁴⁶⁶ ü: -İ

- 3 Tecerrüd ‘ālemi seyrânına çıkdım delîlim ‘ aşk
Maḥabbet rāhına girdim benim ğayrı ḥayālīm yok
- 4 Ser-i zülfinde bir yārîñ muḥaddem olmuşum merbûṭ
Rehâ olmaklığa andan uşûlümde mecālīm yok
- 5 Rızâ meydânına ser koymuşum rāh-ı erenlerde
Süleymân mesnedin dād itseler aşlâ meyālīm yok
- 6 Gerek bey⁴⁶⁷ u şirâ sūd [u] ziyândan geçmişim cümle⁴⁶⁷
Umûr-ı dünyevî ‘ âlem tegi gör iştiğālīm yok
- 7 Beni ma⁴⁶⁸ nâ meyi mest eyleyüb ser-geşte kılmışdır⁴⁶⁸
Türâbî bâr-ı dünyâ çekmege vallâhi mecālīm yok

218*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Ġarîb-i ‘ andelîb-âsâ hemân nālân olur ‘ aşık⁴⁶⁹
Cemâl-i yâr içün ârzûsına giryân olur ‘ aşık
- 2 Dü çeşminden döker ḥûn-âb-ı eşki âh ider her dem
Nihâyet nâr-ı ‘ aşk içre girüb sūzân olur ‘ aşık
- (54a) 3 Cihân kaydını çekmez lâ-ubâlî bir ḳalender-veş
Ġurûriyyet libâsın çâk idüb yeksân olur ‘ aşık
- 4 Gerek sâ⁴⁷⁰ atde biñ cevır ü sitem sengiyle recm olsa⁴⁷⁰
Anı şol cânib-i Ḥaḳḳdan bilüb şādân olur ‘ aşık⁴⁷¹
- 5 Ferâğat gūşesinde künc-i vaḥdet ihtiyâr eyler
Ḳamu varın virüb dōst uğrına ‘ üryân olur ‘ aşık
- 6 Eger bend olmayub dehrîñ belâ-yı ‘ izz u cāhından⁴⁷²
Ḥaḳḳat ma⁴⁷² nevîde gerçi kim sulṭân olur ‘ aşık

⁴⁶⁷ sūd [u]: sūdî İ, M

⁴⁶⁸ meyi: mey M

* İ, 41b.

⁴⁶⁹ Ġarîb-i: Ġarîbî İ

⁴⁷⁰ ü: -İ / recm: raḥm M

⁴⁷¹ Ḥaḳḳdan: -İ

⁴⁷² belâ-yı ‘ izz u cāhından: belâ vü ‘ izz u cāhından M

- 7 Tūrābī ehl-i ‘aşkıñ hālını ta‘n itmede zāhid
Ne hikmetdir bu hikmet kim aña hayrân olur ‘aşık

219*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Derd-i ğam bir laḥza benden dūr olup olmaz ırak⁴⁷³
Yâ benim nemdir baña mûnis neden bilmem merāk
- 2 İtmedi ârām dil bir cādde geşt eyler müdām
Şöyle kim gerdîş-veş bî-çāreye yokdur durāk
- 3 Bağrımın kânın sirişkim perde çekmiş çeşmime
Ol sebebden rûz [u] şeb farķ itmezem ben kâra ak
- 4 Seng-i cevriye ḥarābī cismimi bünyād kıl
Ey felek sa‘y it bu gün âbādıma itme mezāk
- 5 Çāresiz üftādeyiz elbet Tūrābī dünyede
Niceler bendinde şayyād-ı ecel kurmuş tuzaķ

220*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Cānı cānān aldı gönlüm gitdi hiç âşār[ı] yok
Yek nefesden ğayrı bî-tek cismimin bir var[ı] yok
- 2 Koy beni öz hālime ey bî-vefā devrân-ı kec
Çeşmimi hûn ile pür kıldın utanmaz ‘ār[ı] yok
- 3 Dağılub târı üzölmüş sübḥası nâ-būd olup
Kande kaldı şūfīnīñ destindeki zünnār[ı] yok
- 4 Nabzıma el urmadan bildi ṭabīb emrāzımı
Didi ‘aşkıñ derdidir bu derdiniñ tīmārı yok
- 5 Cāy-ı miḥnet-ḥānedir dünyā tecessüs eyledim

* İ, 41b.

⁴⁷³ benden: bende M

* İ nüshasında yoktur.

Dehr bâğında bulunmaz bir gül-i bî-hâr[ı] yok

- (54b) 6 Meclis-i vâ' ızde nâçârî bulundum ğâfilen
Meygede sâķî şurâķî lafzının bâzârı yok
- 7 Bu tefekkürsüz kelâm encâm-ı bî-ma' nâ nedir
Böyle bihûde Tûrâbî kimseniñ eş'ârı yok

221*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 "Lâ"yı terk it zâhid[â] ihlâşile "illâ"ya bak
Geç kamu zann ü gümândan hâzret-i Mevlâya bak
- 2 H'âb-ı ğaflet içre bî-hûd eylemiş devrân seni
On sekiz biñ 'âlemi ğarķ eyleyen deryâya bak
- 3 Kâm-bîn olmak dilerseñ sen seni fehm eyle var
Sa' y idüb nuķına yol bul âdemî ma' nâya bak
- 4 Bul kemâl ehlin seni senden alub dirseñ saña
Mürdeler ihyâ iden 'Îsâ odur 'Îsâya bak
- 5 Bu bisâtı naķş iden naķķâş bulmaķdır hüner
Şeş-cihetden ķıl tecessüs künbed-i minâya bak
- 6 Hâzır [u] nâzırdır Allâhdır su'âl eylesen kamu⁴⁷⁴
Ben hele hayretde kaldım sen yûri uķrâya bak
- 7 'Ârif-i bi'llâh Tûrâbî kenz-i Hâķķıñ maķzeni
Gir dil-i 'ârifde bul sen "'alleme'l-esmâ"ya bak

222*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Bîsütün olmuş mu'allaķ künbed-i minâya bak
Ya ne ķudretdir bu kim hâķ eyleyen Mevlâya bak

* İ nüshasında yoktur.

⁴⁷⁴ kamu: -M

* İ nüshasında yoktur.

- 2 Nice yüz biñ ‘aql-ı Eflâtûn olan hayrettedir
Şeş-cihetden ‘âlemi ğark eyleyen deryâya bak
- 3 Her demi bir nev‘ ile muğlağ mu‘ ammâ gösterür
Gösteren ol görünen mevcûd olan âşnâya bak
- 4 Her biri bir dâmen-i mezheb tutub eyler cedel
Fehm ü idrâk olmamış itdikleri da‘ vâya bak
- 5 Çünkü Haqq bir cümlesi bir râha gitmekdir ğaraz
İblîsi râh üzre koymuş virdigi igvâya bak
- (55a) 6 Ey Tûrâbî sâkit ol ebsem zebân itme dırâz
"Men ‘aref"den al sebağ var "'alleme'l-esmâ"ya bak

223*

Fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilûn

- 1 Hôşdur ol kes lâ-ubâlî dilde bir efkârı yok⁴⁷⁵
Cümlesin terk eylemiş dünyâ ile bâzârı yok⁴⁷⁶
- 2 Tâc hırka vaşla tekmi̇l ise de ‘üryan imiş
Cur‘ a-dânda ol ne abdâldır anıñ esrârı yok⁴⁷⁷
- 3 ‘Aql-ı Eflâtûn olan pes-pâye zillet içredir
Ġâlibâ vechi budur kim kîsede dînârı yok⁴⁷⁸
- 4 Bilmeyüb ma‘ nâ-yı âdemden haber-dâr olmayan
Bir şecer bitmiş yabanda mîve-i mismârı yok⁴⁷⁹
- 5 İblîsi görmek dilerseñ zâhid-i hõd-bîn[i] gör
Tâ ezel inkâr[ı] vardır Âdeme ikrârı yok
- 6 Bir uşûle koydı halk-ı ‘âlemi bu çarh-ı pîr
Şüretâ sen ben isimde şanma kim mi‘ mârı yok

* İ nüshasında yoktur. 5, 6 ve 7. beyitler M nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁷⁵ efkârı: efkâr M

⁴⁷⁶ bâzârı: bâzâr M

⁴⁷⁷ esrârı: esrâr M

⁴⁷⁸ dînârı: dînâr M

⁴⁷⁹ mismârı: mismâr M

- 7 Dām-ı ğafletde Tūrābī bī-ḥaber mey-ḥōr mest
Şerm kılmaz Neyleyem nāmūsı yokdur ‘ārı yok

224*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Vā‘ iziñ pendine bakma bir gül-i ruḥsāra bak
Nāz [ü] istiğnāda māhir şīve-i reftāra bak
- 2 Göñlümün naḳdın alub bir buse dād eyler o yār
Sūd var elbet saña bu nef [i] çok bāzāra bak
- 3 Yandı cānım āteş-i reşke qarārım kalmadı
Yār ile şarmaş dolaş olmuş hele aḡyāra bak
- 4 Gör kıyām üzre durur bekler ‘ibādet-ḥāneyi
Doğrılıkla vāşıl olmuş mescid [ü] mīnāra bak
- 5 Sen de kec-bīn olma rāh-ı ‘aşk içinde toḡrı var
Ḳudret-i Ḥaḳḳa nazar kıl künbed-i devvāra bak
- 6 Biz cemāl-i yāra ‘āşık olmuşuz leyl ü nehār
Şūfī gir mescid seniñ miḥrāba dön dīvāra bak
- 7 Haste-ḥāl olmuş Tūrābī zār zār inler meded
Derdi pür ḥammāra düşmüş sākiyā bir çāre bak

225*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Göñül yan āteş-i hicre gelen imdāda yokdur yok
Bu devrānda kanı bir dest-res-i feryāde yokdur yok
- 2 Mürüvvet bābı bend olmuş taḥayyür içre sen kaldıñ
Saña raḥm eyleyen ey bī-nevā dünyāda yokdur yok

* İ nüshasında yoktur. 1, 2 ve 3. beyitler M nüshasında bulunmuyor.

* İ ve M nüshalarında yoktur.

- 3 Cihân âlâyişiyle hâlk-ı ‘âlem mest [ü] hayrândır
Bu hâlkı seyr ide bir er dili âzâde yokdur yok
- 4 Tecessüs eyledim haylî tarîkı nâzenîn içre
Bulunmaz bir mürîdi kâbil-i irşâda yokdur yok
- 5 Beni şâd itmedi devr-i felekde tâlî -i nahsım
Teraḥḥum uma çarḥ-ı künbed-i minâda yokdur yok
- 6 Eger bunda kemâlâtın mükemmel kesb kıldıñsa
Seniñcün bir maḳâm var cennet-i a‘lâda yokdur yok
- 7 İlâhî rahmetin deryâsına tutmuş Tûrâb ümîd
Benim teg rû-siyâh ‘işyânile uḥrâda yokdur yok

Fİ ḤARFİ'L-KÂF*

226*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Maḥzen-i derd ü belâ kıldıñ vücûdum ey felek
Vâh dirîğâ gelmeyeydim anadan dünyâya tek
- 2 Başım üzre âşiyân itmiş benim murḡân-ı ğam
Olmuşum Mecnûn-ı şânî yok baña ‘âlemde şek
- 3 Bâr-ı miḥnetdir baña ‘â‘id olan rûz-ı ezel
Lâyıķıñ oldur gönül bu bârı sen hîç durma çek⁴⁸⁰
- 4 Rişte-i tedbîrimi kaṭ‘ eyledi devrân-ı kec
Gör beni ḥayret diyârı semtine itmiş kürek
- 5 Gâh hicr içre maḳâmım âh u nâlemdir enîs⁴⁸¹
Âteş-i sûz-ı firâķım göklere olmuş direk

* Kâfiye-i Ḥarf-i Kâf İ

* İ, 42a.

⁴⁸⁰ bârı: bâr M

⁴⁸¹ u: -î

- 6 Bir perî kullâb-ı zülfinden hâlâş olmak için
İbtihâl itdim du' âlar eyledim geçmez dilek
- (55b) 7 Ğussa-i baħra girüb biħüdelikdir kârımız
Devr-i cevrenden Tûrâbî neyleyüb nitsem gerek

227*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Taşa düşmüş eylemiş ħûn-ı sirişkim la' l-reng
Böyle kim kûh-ı Bedaħşânda bulunmaz böyle seng
- 2 Gör nice iksîr imiş kim âb-dâr itmiş anı
Rûtbe-i bālâdadır kıratını kıldım miheng⁴⁸²
- 3 Kûre-i ' aşkı derûnumda meger tertîb iden
Cânib-i yârdan gelen üstâdı var tîr-i ħadeng⁴⁸³
- 4 Câm-ı mihr-i yâri nûş itdim bu gün mestâneyim
Neş'esi ol bâdeniñ itdi beni ğâyetde seng
- 5 Tekye-i kûyuñda cânâ bir gedâ abdâlîñim⁴⁸⁴
Vaşl-ı yâdıñla ferâġat eyledim nâmûs [u] neng
- 6 Ben cefâ-keş ' aşıkım kayd-ı şafâ tab' ım degil
Râzıyım her cevre sen kılsañ baña ey şûĥ-ı şeng
- 7 Cem' idüb derd ehliniñ derdin Tûrâbî ' aşıkıñ
Derdine tay itseler mümkün degil olmaya denk

228*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ħüsnünün ħayrânıyım ' âlemde ey zâtı melek
Pür şafâlar kesb ider cânım cefâsın idicek

* İ, 42a.

⁴⁸² bālâ: vâlâ İ / miheng: mihek M

⁴⁸³ tîr: tiġ İ

⁴⁸⁴ abdâlîñim: abdâlîm M

* İ, 42b.

- 2 Sırr-ı ‘aşkıñ âteş-i maḥfī derūnum yandırır
Üstühân-ı mağzıma geçdi sızılar cümle reg
- 3 İltifât-ı rahmına mazhar eger düşmez isem
Neyleyem bu derd ile ben yanarım tâ ḥaşre dek
- 4 Nice biñ seng-i belâ yağdırdı devrân başıma
Dâ’ir-i şabra girince çekmişim bir çok emek
- 5 Pâre pâre itseler a‘zâlarım her bir yana
Şöyle kim râz-ı dilim bir kimseye olmaz dimek
- 6 Kûh-ı kevn bî-‘âr imiş fâş eylemiş esrârımı
Râh-ı ‘aşk içre benim temkînim andan gerçi yeg
- 7 Ey Tûrâbî sen benimsiñ yâr baña dirse eger
(56a) Cân [u] varım baḥş idem ‘üryân olub dünyâda tek⁴⁸⁵

229*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Dil ḥayıf ḡaflet meyiñle geçdi devrânıñ seniñ
Dâmen-i dünyâyı tıtduñ bu mı iz‘ânıñ seniñ
- 2 Dâm-ı miḥnet bârını çekmekde hiç yokdur ḡamıñ
Der-pey-i tîr-i ecelden var mı meydânıñ seniñ
- 3 Bunca teşvîş-i nedâmet cümlesi bir rızık için
Bî-ḥıred rızkıñ virir elbette sulṭânıñ seniñ
- 4 Dünya gerdiş-vâr âsân devr ider demdir geçer⁴⁸⁶
Neyleyem yok âḥiri derdiñe dermânıñ seniñ
- 5 Ehl-i îmânım deyu lâf itme ey dil ebsem ol
Ḳande iḳrâr ile ‘ahdiñ ḳande îmânıñ seniñ
- 6 Dehr-i zâliñ naḳş-ı pür-efsûn ile aldar seni
Sa‘y ile menzil merâtib buldı aḳrânıñ seniñ
- 7 Reh bulub aḥz eylediñ şeyṭân nefsiñ pendini

⁴⁸⁵ Cân [u] varım: Cân-ı vârim İ, Cân-ı dârim M

* İ, 42b.

⁴⁸⁶ Dünya gerdiş-vâr: Dünyâya düşvâr İ

Bend-i zindân içre bir gün alısar cânıñ seniñ⁴⁸⁷

8 H ly bir amel kesb itmeseñ bunda eger
Pür olur nr ile ferd cn-ı nrnıñ seniñ

9 Nle itmek sd ılmaz ey Trb ol zamn
Hi kes gş eylemez h ile efgnıñ seniñ

230*

F iltn f iltn f iltn f iln

1 Genc-i hsnnde efendim şyle bir mr peremiñ
ş-ı ftdeye gsterdi esrr peremiñ

2 Devr-i ruhsrnda şn kim ps-bndır hfz ider
Bir cevhir ma denin ttmuş ki her br peremiñ

3 Sye şldı başıma bir ebr teg ey meh-lik⁴⁸⁸
Cnıma teş dşrdı şimdi ey yr peremiñ

4 Bend idb her trna şqları ıldıñ esr⁴⁸⁹
Bir uzun endişsedir gnlmde nr peremiñ

5 Bu Trb derd-mendiñ derdine sen it dev
Grdigim s at beni ldrdı hn-hr peremiñ

(56b)

231*

F iltn f iltn f iltn f iln

1 n cefsn ekmişiz dehrn şafsn grmedik
Derdini kesb eyleyb hr devsn grmedik⁴⁹⁰

2 Vqtile hb-rlarn sevd-y zincrin ekb
Bse-i hşkundan zge bir vefsn grmedik

⁴⁸⁷ alısar: alır M

* İ, 43a.

⁴⁸⁸ başıma: stme İ

⁴⁸⁹ şqları: şqlarn İ

* İ, 43a.

⁴⁹⁰ devsn: şafsn M

- 3 Nezd-i ħumda nice kesler himmetin aĥz eylemiş⁴⁹¹
Neyleyem pîr-i muġānîñ biz du‘ âsın görmedik
- 4 Def‘ -i ġam kaydına şerbet virdi devrân-ı ĩabîb
Nûş kıldık zehr-i mâr imiş şifâsın görmedik
- 5 Bu vücûduñ keştisinde bād-bân-ı fıkır ile
Baĥr-ı ‘ âlem içre girdik ĥôş hevâsın görmedik
- 6 Söylemeñ dursun felek zâlim bizi ‘ üryân idüb
Ditredik vaĥt-i şitâ köhne ‘ abâsın görmedik
- 7 Zâl-i dünyânîñ Tûrâbî aşl-ı neslin kim bilir
Ol pelîdîñ mâderi kimdir babasın görmedik⁴⁹²

232*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Cevre mu‘ tâd-ı ĥarîş oldı cüvânım giderek⁴⁹³
Bu cefâlarla benim gitdi amânım giderek
- 2 Ĥ‘âb-ı rāĥat mı görür didelerim zârımdan⁴⁹⁴
Göge peyveste ola gerçi fiġânım giderek
- 3 Zülf-i zincîr-i dil-ârâyı meded çekmekden
Ķalmadı neyleyelim tâb ü tûvânım giderek⁴⁹⁵
- 4 Vehmim ol girye ile ĥûn-feşânımdan vâĥ
Ķarĥ ide ‘ âlemi gör eşk-i revânım giderek⁴⁹⁶
- 5 Dil esîr oldı yatar çâĥ-ı zeneĥdânîñda⁴⁹⁷
Nola encâmı anîñ ĥaşı kemânım giderek

⁴⁹¹ ĥumda: ĥamda M

⁴⁹² mâderi: mâderini M / kimdir: -M

* İ, 43b.

⁴⁹³ Cevre: Devr M

⁴⁹⁴ Ĥ‘âb-ı rāĥat: Ĥ‘âb u rāĥat M

⁴⁹⁵ neyleyelim: neyleyeyim İ

⁴⁹⁶ ide: -M/ gör: -M

⁴⁹⁷ yatar: yatır M

- 6 Mevc ider görse cemālîñ bu cünûn-ı ‘aşkıñ
İde ızhâr-ı hayıf sırr-ı nihânım giderek
- 7 Ol mehiñ hançer-i müjgânı Tûrâbî bir gün⁴⁹⁸
Söke çeşmim döke kanım çıka cânım giderek

233*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Tecerrüd ‘âlemi seyrinde ol ey dil Mesîhâ teg
Seni sen sa‘yile şâf it ki mir’ât-ı mücellâ teg
- (57a) 2 Bilürsün gülşen-i dehiñ bisâtı pây-dâr olmaz
Şağın ârâyış-i ziynetle âlûd olma dünyâ teg
- 3 Şekîb-i yâr idüb Leylâ-yı ‘aşkı muhtefî eyle
Bu halka râzîñı fâş itme gel Mecnûn-ı rüsvâ teg
- 4 Vasi‘-i derd-keş olmak gerek Eyyûb-veş ‘âşık
Hevâ-yı nefsile her dem temevvüc kılma deryâ teg
- 5 Rûhuñ bîdâr kıl tebdîl idüb süflîden ‘ulvîye
Tulû‘ it burc-i es‘addan hemân necm-i şüreyyâ teg
- 6 Eger kim şâha lâyıķ hânedir mihmân olur elbet
Göñül kâşânesin tahtîr idersen beyt-i ‘ulyâ teg
- 7 Tûrâbî gerçi mütû kableniñ esrârına vâkıf
Olursañ hõş sa‘âdetdir ki bir nûr-ı tecellâ teg

234*

Fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlün

- 1 Giceler bād-ı şabâ ahım yetişdir yâra çek
Zülf büyüñ ol mehiñ ben ‘âşık-ı ğam-ẖâra çek⁴⁹⁹
- 2 Tûtiyâ-yı hâk-pây[ı] iştîyâķında gözüm
Al getir luṭf u kerem kıl dîde-i hûn-bâra çek⁵⁰⁰

⁴⁹⁸ ol: o İ

* İ, 43b.

* İ, 44a.

⁴⁹⁹ ‘âşık-ı: ‘âşıkım m

- 3 Bār-ı hicrān çekmeden bī-tāb u ʿāciz olmuşum⁵⁰¹
Ey gönül rahm it baña gel sen daği bir pāre çek
- 4 Bir büt-i raʿ nāya mā ʾildir dilim āh Neyleyem
Tīz yetiş ruhbān-ı ğam bu kāfiri zünnāra çek
- 5 Ruḥları ālin nigārīñ ister iseñ şeklini
Var muşavver laʿ lile ḥüb levḥa-i gülzāra çek
- 6 Çekme teşvīş-i resen katlim için ḥāzır saña
Vāy efendim işte ğisūlar beni ber-dāra çek
- 7 Şad-hezārān çekmişindir bī-vefālardan cefā
Lāyıkıñ oldur Tūrābī durma hiç āvāre çek

235*

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

- 1 Zaḥmıma dārū benim yārīñ devāsından gerek
Muḥtefī emrāzıma laʿ l-i şifāsından gerek
- 2 İsterim bir şuʿ le andan bu dil-i tārīkime
Şemʿ -i ʿaşkıñ sūz ide vech-i zīyāsından gerek
- (57b) 3 Nīm-nigāh itmez baña ol meh budur ümīdimiz
Āhiri rahm eyleyüb geçmez gedāsından gerek
- 4 Tekye-i kūyuñda bir dervīşim ü şeyḥim odur⁵⁰²
Behre-yābımdır ğaraż ḥayr-ı duʿ āsından gerek
- 5 Ey gönül āh eyleme āyīn-i ʿuşşākān degil
Ruḥları gül āfetiñ tīg-ı cefāsından gerek
- 6 Defter-i ḥüb-rūlara kayd itdiler gör ismimiz
Çıkmaç olmaz anlarıñ taḥt-ı livāsından gerek
- 7 ʿAşka ser virmek Tūrābī şanma kim āsān olur

⁵⁰⁰ u: -İ

⁵⁰¹ u: -M

* İ, 44a.

⁵⁰² ü: -İ

Geç bu cāndan el çeküb dehrin şafāsından gerek

236*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

- 1 Olalı ‘ aşka esir eski hevādan geçdik
Mest-i lā-ya‘ kıl olub derde devādan geçdik
- 2 Ğayrıya dād ide eczāsını devrān-ı tabīb
Bize ‘ arz itmeye bizler o şifādan geçdik
- 3 Sāķī-i bezm-i elest cāmını nūş eyleyeli
Bu cihānda var olan cümle sivādan geçdik
- 4 Oturub gūşe-i meyḥānede sākin olduk
Vird-i esmā ile tesbīḥ-i du‘ ādan geçdik
- 5 Görelim ḥālimizi rāh-ı melāmet içre
Ḥalka rüsvāy olarak şerm ü ḥayādan geçdik
- 6 Dökeriz eşk-i nihān sırrı nümā eylemeyiz⁵⁰³
Nālemiz dilde ḥafī şavt u şadādan geçdik⁵⁰⁴
- 7 Cānı cānāna virelden bu Tūrābī ‘ aşık
Degil ol sūd [u] ziyāndan dü serādan geçdik⁵⁰⁵

237*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Efendim Yūsuf-ı şānisi sensiñ devr-i dünyānıñ⁵⁰⁶
Melāmet mülki taḥtında hemān sür ‘ adl-i aḥkāmıñ
- 2 Nice ‘ aşıkların ḥāk-i deriñde pāy-māl olmuş
Ṭaleb-kār-ı vişālindir umarlar luṭf u in‘ āmıñ⁵⁰⁷

* İ, 44a.

⁵⁰³ sırrı: sır M

⁵⁰⁴ u: -M

⁵⁰⁵ sūd [u]: sūdı İ

* İ, 44b.

⁵⁰⁶ dünyānıñ: eyyāmıñ İ

- (58a) 3 Seni görmüş kamu rû-gerdân olmuşlar kilisâdan⁵⁰⁸
Ne bütsün bâtil itdiñ ehl-i küfrün şimdi aşnâmiñ⁵⁰⁹
- 4 Nigâh-ı âfet-i çeşmiñ gönüller tār-mār itdi⁵¹⁰
Evin yıkmak dilersiñ zulm idüb ‘âlemde İslâmıñ
- 5 Hayâl-i fikr-i endîşin dîger-gün itdi aḥvâlim
Giceler şubḥa dek nâlem şadâsın virdi hüzzâmıñ
- 6 Firâk-ı ḥasretiñ kaddim büküb rişim sefid itdi
Bu derdiñ bulmadım gitdi nihâyet ben de encâmıñ
- 7 Tûrâbî bir ğam-ı târîki çâr-sûdan çevirmişdir
Anıñçün farqın itmey gerdiş-i rûz ile aḥşâmıñ⁵¹¹

238*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 O serviñ pâyine eşki döküb şular revân itdik
Anıñ evrâk-ı mihrin bu dile ḥoş şâyeğân itdik
- 2 Vişâl-i va‘ dine mesrûr olub bu dîde-i nemden
Nihâyet reh-güzârında nice dürler feşân itdik
- 3 Hezâr ‘uşşâk yer yer deprenüb âmâde kılmışlar
Ḥadeng-i tîr-i müjgânı için cânlar nişân itdik
- 4 Bizi mestâne çeşmiñ mest idüb meyḥâneden geçdik
Ḥayıf şimdengerü şeytân evin vardık vîrân itdik
- 5 Şarâb-ı ḥüsn-i ‘aşkıñ neş’esi efzûn olub serde
Rumûz-ı ḥatt-ı ḥâlîñ sırrını andan ‘ayân itdik
- 6 Umûr-ı dehri fi'l-cümle çıkardık levḥ-i ḥâtırdan
Bu gün yâr cânımı ḥâk-i derinde âşiyân itdik

⁵⁰⁷ u: -î

⁵⁰⁸ olmuşlar: itmişler İ

⁵⁰⁹ küfriñ: küfri M

⁵¹⁰ çeşmiñ: çeşmi M

⁵¹¹ gerdiş-i: gerdişin İ

* İ, 44b.

- 7 Uşûl-i ‘aşk Ferhād ile Mecnūna muḳaddemden
Türābī anlara ta‘līm biz kıldık beyān itdik⁵¹²

239*

Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Habībim derdimi itmezsiñ idrāk
Ġamıñdır kim giribānım ider çāk
- 2 Mu‘ālic bendeki bu semm derde
Leb-i la‘liñ aña iksir-i tiryāk
- 3 Ḥayāl-i fikrine dil düşdi şimdi
Degildir ḳayd-ı mülk ü māl ü emlāk⁵¹³
- (58b) 4 Derūnumdan benim her māsivāyı
Şükür yandırdı ‘aşkıñ eyledi pāk
- 5 Cihānıñ ‘izz ü devlet mesnedinden⁵¹⁴
Ser-i kūyuñda ḥōşdur olmağım ḥāk
- 6 Temennā-yı vişālīñ ārzūsundan⁵¹⁵
Göñül cevlan ider san devr-i eflāk
- 7 Türābī āteş-i hicriñde ey yār
Ciger-sūz itdi āḥir dīde nem-nāk

240*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Levḥ-i dilde bir elif çekmiş nihāl-i ḳāmetiñ
Naḳş olunmuşdur zamīrimde cemāl-i ḳāmetiñ
- 2 Ḳad sehi̇ oldukları servīleriñ bā‘iṣ budur
Anlara ta‘līm ḳılmışdır kemāl-i ḳāmetiñ⁵¹⁶

⁵¹² kıldık: itdik M

* İ, 45a.

⁵¹³ mülk ü māl: mülk māl M / māl ü emlāk: māl emlāk İ

⁵¹⁴ Cihānıñ: Cihānı İ

⁵¹⁵ ārzūsundan: ārzūsunda İ

* İ, 45a.

⁵¹⁶ ta‘līm: ta‘līmī İ

- 3 Düşmüş evşâfı muḥaddişler zebânında müdâm
Birbiriyle şerḥ-i tefsîri su 'âl-i kâmetiñ
- 4 Çeşm-i seylâb ile sîrâb eylemiş 'aşıklarıñ
Perveri neşv ü nemâ bulmuş nihâl-i kâmetiñ
- 5 Neş 'e-i bîmârına Loḳmân olursa yok 'aceb
Zinde-i şoḥbet için la' l-i zülâl-i kâmetiñ
- 6 Zühd ile zâhid uşanmışdır ḥam-ı miḥrâbdan⁵¹⁷
Doğrılık bâbında olmuşdur meyâl-i kâmetiñ
- 7 Bir ḥayâl-i fikr-i zikriñle Tûrâbî neylesün
Mümkün olmaz kim der-âğûş-ı vişâl-i kâmetiñ

241*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Şorma ḥâlin ey perî sen ḡam yaṭağı göñlümün
Âteş-i hicrile dolmuş çâr bucağı göñlümün
- 2 Neyleyem sevdâ-yı dilber riştesin kaṭ' eylemiş
Fâriğ olmuş fehm kıldım geçdi çağı göñlümün
- 3 Târ-mâr itmiş felek gör tişe-i endühile
Derci mümkün mi bozulmuş bend bağı göñlümün⁵¹⁸
- 4 Yok nümüne kalmamış 'aşk âteşinden bir eşer
Dest-i devrândan söyünmüşdür ocağı göñlümün
- (59a) 5 Ḥâne-i zulmet mi kılmışdır Tûrâbî çarḥ-ı kec
Kande kalmış şu' le-i tâb u çerâğı göñlümün

242*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

⁵¹⁷ ile: -î

* İ, 45b.

⁵¹⁸ Derci: Derc M

* İ, 45b.

- 1 Cānıma odlar şalubdur ey nigārım gözleriñ
Neyleyem yağmaya virdi cümle varım gözleriñ
- 2 Ya nice tākāt getürsün ‘āşık-ı şeydalarıñ
Şöyle bir āfet gibi serv-i çenārım gözleriñ
- 3 Raḥm kıl şol ğamze-i tīgīnla katl eyle beni
İşte öldürdi yetiş ey nazlı yārim gözleriñ
- 4 Göñlümi teşhīr idüb bend eylemişdir zülfüne
Böyle bir üstād cāzū gül-‘ izārım gözleriñ⁵¹⁹
- 5 Vāh Tūrābī ‘āşıkı şeydā kılan kimdir deyu
Ger teccessüs eyler iseñ şīve-kārım gözleriñ

243*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Kahr ile ta‘ mīr olunmuş ibtidāsı dünyeniñ
Bā‘ iş oldur kim tükenmez hiç cefası dünyeniñ
- 2 Şöyle idrāk it güzār-ı ‘ömrini zıll-i ḥayāl
Rāh-ı Ḥaqqdan ğāfil olma yok beķası dünyeniñ
- 3 İhtiyār ile degildir cevriñi elbet anıñ
Çār nāçārī çeker şāhı gedāsı dünyeniñ
- 4 Tūl-i endişin ferāġat eyle dil dāmen-keş ol
Miḥnet-i endūhına degmez şafası dünyeniñ
- 5 Dāmene üftād olursañ āḫiri düşvār olur
Şanma āsān sen anı var biñ belāsı dünyeniñ
- 6 Rāḥat-ı āsūdelik ister iseñ tecride gir
‘Āşıkā yetmez mi şol köhne palāsı dünyeniñ
- 7 Zaḥmına dārū bulunmaz ey Tūrābī isteme
Hoķķasında qalmamış derde devāsı dünyeniñ

244*

⁵¹⁹ cāzū: cādū İ

* İ, 46a.

* İ, 46a.

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ey perī bilmem nedendir cevre mu‘ tādīñ seniñ
Cevri ta‘ līm eyleyen kimdir ki üstādīñ seniñ⁵²⁰
- (59b) 2 Şol raķīb-i bed-liķā dirsem hemān şāyestedir
Ol ‘ adūdandır efendim gerçi irşādīñ seniñ
- 3 Yan göñül hicrān odında āh u nālān eyleme⁵²¹
Kim bilir kim gūş ider ‘ ālemde feryādīñ seniñ
- 4 La‘ l-i şīrīniñ içün cānım fedā itdim saña
Ben gibi var mı cihānda şöyle Ferhādīñ seniñ⁵²²
- 5 Mihrini ref‘ eyleyüb rahmīñ nümāyān itmediñ
‘ Āşık-ı üftādeñim yetmez mi bīdādīñ seniñ
- 6 Nā-murād itme beni vaşlīñla mesrūr eyle gel
Merhamet kılmaz mı yohsa ķalb-i fūlādīñ seniñ
- 7 ‘ Āciz olmuşdur Tūrābī bār-ı endūh çekmeden
Bir nazar ķıl şāh levendim yok mı imdādīñ seniñ

245*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Kaşdıma hañçer çeker kaşı kemānīñ gözleriñ
Vāh ne zālīm ey puser kaşı kemānīñ gözleriñ
- 2 Ya nice tākāt getürsün ehl-i ‘ aşkıñ üstüne
Ķatl içün eyler sefer kaşı kemānīñ gözleriñ
- 3 Nāzenīnim sevdigim cānım oña olmaz bahā⁵²³

⁵²⁰ Cevri: Cevr M

⁵²¹ u: -İ

⁵²² şöyle: söyle İ

* İ, 46a.

Biñ Mısır genci deger ası kemānıñ gözleriñ

- 4 Remz ider iḥfāyile  aşık beni sen sev deyu
Gönlüme virmiş haber ası kemānıñ gözleriñ
- 5 Nīm-nigāhıyla tebessümden ferāset eyledim
Ruḥlarım būs eyle dir ası kemānıñ gözleriñ
- 6 Neyleyem avḡā düşürmüş bende-i  uşşāına
Bī-nihāyet an döker ası kemānıñ gözleriñ
- 7 İsm-i nūh arfile imlā sevdigim şāhım seniñ
Bu Tūrābī çok sever ası kemānıñ gözleriñ

246*

Fā ilātūn fā ilātūn fā ilātūn fā ilūn

- 1  Aqlımı yağmaya virdi āh efendim perçemiñ
Būy-ı  anber tel tel olmuş şāh levendim perçemiñ
- 2 Zīr-i fesden taşra çıkmış şanki bir ejder gibi⁵²⁴
Cānıma aşd itmede Ḥusrev menendim perçemiñ
- (60a) 3 Genc-i ḥüsnüñ ḥidmetinde pās-bāndır hıfz ider
Ya nice vaşf itmeyem ey dil-pesendim perçemiñ
- 4 Sāye şalmış mār teg billūr gerdān üstüne
Zīb-i fer virmiş saña ḥaḳḳā begendim perçemiñ
- 5 Gerçi kim her mūyı bir tīr-i belādır aşdıma
Öldürür āḥir beni bil nūş-ḥandim perçemiñ
- 6 Çāk iderdim ursalardı lāle-i āhen baña⁵²⁵
Ni met-i  uzma budur kim bağı bendim perçemiñ
- 7 Āteş-i  aşkıñla sūz olmuş Tūrābī neylesün
Zā f-ḥāl itdim vücūdum la l-i andim perçemiñ

247*

⁵²³ oña: aña İ

* İ, 46b.

⁵²⁴ çıkmış: -M

⁵²⁵ lāle-i āhen: lāle vü āhen M

* İ ve K nüshalarında yoktur.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Böyle ṭab' ın yāri yārinden cüdā eyler felek
Hicrile bir derde āḥir mübtelā eyler felek
- 2 Luṭfına bel bağlayub mesrūr ile olma firīb
Ḳan bahāsı dād ider bey' u şirā eyler felek
- 3 Menzil-i bālāda mesned kıılmağa sa' y eyleme
Ser-nigūn eyler de ḥākiñ bir hevā eyler felek
- 4 İnqılāb üzre midādı gāh şerefde gāh pest
Bir gedāyı şāh ider şāhı gedā eyler felek
- 5 Nice yüz biñ derd-mendiñ yāresin nāşūr idüb
Zaḥm zaḥm üzre açar şanma devā eyler felek
- 6 Kimine ḳahr eyleyüb bir nāna kıılmış iḥtiyāc
Kimine ta' zīm ile ḥōş merḥabā eyler felek
- 7 Keşf ider her dem Tūrābī bu me' ānī remzini
"Küllü şey'in ḥālikun"⁵²⁶ lafzı nidā eyler felek

248*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Pehlivān-ı endūh pes kıılmağa rez-i duḡter gerek
Ceyş-i ğam def' ine ' aşık ḳahramānī er gerek
- 2 Ḥ'āhişi gönlümce bir ḳaddi seḥī ḥūb dil-rübā
Nāz-ı istiğnāda māhir bezme şol dilber gerek

⁵²⁶ "Her şey yok olacaktır." Kasas 28/88.

* İ ve K nüshalarında yoktur.

- 3 Sâkıyâ mey-nâb-ı şâf âmâde ammâ kânde câm
Pür kılub ‘ uşşâka ihsân itmege sâgar gerek
- (60b) 4 Nây tanbûr u kemân muṭrib muḡannî nağme-sâz
Na‘ l-i bādām la‘ l-i şekker ruḡları enver gerek
- 5 Mevsim-i gül ‘ ayş ‘ işret vaḡt-i eyyâm-ı bahâr
Böyle kim bâğ-ı behişt-âsâ münevver yer gerek
- 6 Ğonca ḡarından şikâyet eylemişdir bûlbûle
Gösterüb dâğ-ı nihânîñ lâle vü aḡmer gerek
- 7 Sünbül [ü] nergis Tûrâbî güft gûla anlara
Reşk idüb sūsen meger çekmiş ola ḡançer gerek

249*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Şüfî devrân eyle bir çok çok şavâb ister iseñ
Şıdķile söyle du‘ â-yı müstecâb ister iseñ
- 2 Cennete kim ḡor seni bîhûde teftîş itmeden
Bir ‘ amel kesb eyle var şâfî cevâb ister iseñ
- 3 Yoḡsa ‘ âciz olduñ ise bizlere dâḡıl ol
Her ṡarafdan yıķılub cânın ḡarâb ister iseñ
- 4 Şoḡbet-i ḡelvâ degildir bezmimiz ey zâhidâ
Bizde ḡâle yeḡulûdan kitâb ister iseñ⁵²⁷
- 5 Himmetiñ aḡz eyle var pîr-i muḡân destîñ ṡutub
Mest-i lâ-ya‘ kıll olub keskin şarâb ister iseñ
- 6 Ḳoyma destîñden şaḡın sen sūbḡa-i şad dāneyi
Maḡşadıñca ḡîl u ḡâlî bî-ḡesâb ister iseñ
- 7 Cân ü dilden rāh-ı ‘ aşķa gir ḡurûrı terk idüb
Nefsîñi pes-pāye kıll ḡâki Tûrâb ister iseñ

FÎ ḤARFÎL-LÂM*

* İ ve K nüshalarında yoktur.

⁵²⁷ Bu mısra vezne uymamaktadır.

250*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hōş hayālîñ bu dil-i vîrānede kurmuş temel⁵²⁸
Gam yatağı hānede eglenmek olmaz ey güzel
- 2 Miḥnet-i endūh ile pür eylemiş devrān beni
Sen gibi sulṭāna şāyeste degildir bu maḥall
- 3 Tîşe-i cevriñle sa'y it bir taraftan kıl ḥarāb
Ecr-i 'uzmādır efendim eyleme iḥmāl gel
- (61a) 4 Rişte-i ḥūn-rîz-i ğamzeñden naşībim isterim
Şerḥa şerḥa sīnemi kıl āḥiri baġrımı del
- 5 Dāmeniñ ter kılmasun piçīdene āmāde ol
Şöyle bil āyendedir eşk-i revānımdan bu seyl
- 6 Ya nola ḥālim enīsim dünyede derd olmasa
Mācerā-yı ser-güzeştım müşkilim kim ide ḥal
- 7 Dād olan Ḥaqqdan Tūrābī ger şafādır ger cefā
Ḳā'il ol taḳdīre baġlan söz budur eyle 'amel

251*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Rāh-ı minhācında şābit kıl beni itme zelīl
Rū-siyāhım cürmile ḥālim bilürsün ey Celīl
- 2 Raḥmetiñ deryāsına ümīd-i iḥlāş itmişim
Yohsa yok sen şāha lāyık bende aḥlāk-ı cemīl
- 3 Ḥavfım ol ferdā dīvānında nola ḥālim benim

* Ḳāfiye-i Ḥurūf-ı Lām İ

* İ, 46b.

⁵²⁸ vîrānede: vîrānda İ

* İ, 47a.

Yâ İlâhî rûz-ı maḥşer eyleme raḥm it ḥacîl

- 4 Zülmet-i ‘iṣyân içinde kalmışım yâ Rabb ben
Merḥamet lutfuñla eyle şem‘ -i tevfiķiñ delîl
- 5 Fikrile ḥayret diyârında taḥayyüddür işim
Derdile giryân olub dü çeşmimiz oldu ‘alîl
- 6 Dâmen-i ‘afvîñ tütub cûd-ı deriñde durmuşum
Müdde‘î ‘adliñ baña in‘âm baḥşîñdır kefîl
- 7 Hürmet-i ḥakḳ-ı Muḥammed Muştafâ yâKird-i gâr⁵²⁹
Bu Tûrâbî ‘âcizi kıılma meded ferdâ melîl

252*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Mâ ‘il-i üftâdedir şâhım saña gönlüm ezel
Gör anıñçün nuṭṭa gelmiş vaşfiña söyler ğazel
- 2 Tayr-ı gönlüm bâğ-ı ḥüsnüñden şakın ref‘ eyleme
‘Andelîb şeydâ bilürsüñ goncaya virmez ḥalel
- 3 Reşkim ol müşkîñ zülfinden o kâfir şâne vâh⁵³⁰
Uğrulamış ağzına almış baña gösterdi tel
- 4 Ya nice ben olmayım derdile kim bād-ı şabâ
Ḥâb-ı nâzda oḥşamış gerdânını mekkâre yel
- (61b) 5 Lezzet-i la‘liñ su‘âl itdim o meh virdi cevâb
Didi şerm olsun anıñ yanında şekkerle ‘aşel
- 6 Pâs-bândır şol cevâhir gencine hind leşkeri⁵³¹
Vechiñ üzre ey perî ḥâl-i siyâhiñ fi‘l-meşel
- 7 Zincîr-i gîsû ile bend it Tûrâbî ‘âşığı⁵³²
Bir cünûn-ı ‘aşkıñ olmuşdur aña yokdur bedel⁵³³

⁵²⁹ Muştafâ yâ Kird-i gâr: Muştafâdır yâdigâr M

* İ, 47a.

⁵³⁰ ol: -M

⁵³¹ hind: hindü İ

⁵³² Tûrâbî: bu Tûrâbî M

⁵³³ cünûn-ı ‘aşkıñ: cünûn ‘aşkıñ M

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hicr bârîñ ey nigārım zahrıma itdim hamûl
Resm-i ' uşşāķān degildir eylemem andan nükûl
- 2 Rāh-ı ' aşķıñda bu cānım nezr idem āsān baña
İltimāsımdır meded benden bunı eyle kabûl
- 3 Ğamze-i hūn-riziñe hüküm it beni katl eylesün
Ya kerem kıl raķm idüb sen derdime bir çāre bul
- 4 Cāy idinmiş bî-hıred ğam sîne-i sūzānıma
Āteş içre mesken itmek hiç olur mı ey cehûl
- 5 Göz görüb ruhsārıñı dil saña bende sevdiğim
Baķ gören kimdi seni encāmı gör kim oldu ķul⁵³⁴
- 6 Dide duķtum hāk-i kūyuñ beklerim ümidile⁵³⁵
Murğ-ı kāmım lāne-i vaşlñ diler olsun vuşul
- 7 Zincîr-i sevdāsı boynumda Tūrābî ol mehiñ
Leşker-i mihri derūnum şehrine itmiş duķul

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Geldi eyyām-ı bahār oldu hüveydā bûlbûl
Murğ-ı ter üzre ķadem başdı müheyyā bûlbûl
- 2 Gelüb ol vaķt-i hāzān ' aşķ debistān içre
Nağme ta' lîm kılar ' aşķ ' āşık-ı şeydā bûlbûl⁵³⁶

* İ, 47b.

⁵³⁴ kimdi: kimdir İ⁵³⁵ kūyuñ: -M

* İ, 47b.

⁵³⁶ kılar: kıla M / ' aşķ: -İ

- 3 Jāle yüz sürdi seher dāmen-i evrāk-ı güle
Getirir tā reşkile endūhla sevdā bülbül
- 4 Eşk-i seylāb-ı revān elbette teskīn olmaz
Bu ḥarāretle ḥazīn olmada ḥālā bülbül
- 5 Nāle feryādına res kılmasa bunu gonca
Güm-şud eyler o demi vezn-i muḳaffā bülbül
- (62a) 6 Dām-ı ʿaşk içre esīr olmasa feryād itmez
Ḥāl tefsīrine āgāz ile gūyā bülbül
- 7 Cevr-keşlikde Tūrābīye o mānend olmaz⁵³⁷
İdemez derde taḥammül hele ašlā bülbül

255*

Feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilātün feʿ ilün

- 1 Vaşlını ārzū kılub derine oldum mā ʾil⁵³⁸
Naḳd-i cān dād ile imtāʿ -ı ḡam itdim ḥāşıl
- 2 İsterim görmege vechiñ görebilmem cānā
Ġālibā ṭālīʿ -i naḥsım ara yerde ḥā ʾil
- 3 Terk-i ʿaşk eyle deyu pend virirsiñ nāşıl
İḥtiyārımla degil neyleyeyim ey ḡāfil
- 4 Naḳş olan tā ezeli kādirciñ taḳdīrdən
Refʿ ine ben giremem reʾyine sen it zā ʾil⁵³⁹
- 5 Yağmasa seng-i belā başıma ol devrāndan
Rāḥatımdan düşerim olmasa bir ān nāzil
- 6 Nār-ı ʿaşk içre yerim oldı semenderler teg
Ben cünūnum özini odlara şalmaz ʿāḳıl
- 7 Ḥāl-i bīmārı ne bilsün cesedi zinde olan
Ehl-i ʿirfāna Tūrābī bu revişim şāmıl

⁵³⁷ olmaz: olamaz İ

* İ, 48a.

⁵³⁸ ārzū: ʿarż M / derine: derdine İ

⁵³⁹ giremem: gireyim İ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sākīyā şun bâdeyi ref' it derûnumdan melâl
Kılmasun gönümde aşlâ nâm-ı ğamdan bir hayâl
- 2 Biz harâbât ehliyiz sūd [u] ziyândan geçmişiz⁵⁴⁰
Destini kaṭ' eyledi bizden bu gün ceng [ü] cidâl⁵⁴¹
- 3 Pür kılub cām-ı muşaffâ vir baña nûş eyleyem
Rûze girdi bend olur meyḥâne bâbı ihtimâl
- 4 Sâye şaldı başıma mäh-ı şıyâm bir ebr-veş⁵⁴²
Bezm-i mey itdi huzûrumdan nihâyet intikâl
- 5 Rûz-ı 'ıydı bekleriz şâm [u] seher itsün tülû⁵⁴³
Çekmeden bâr-ı şıyâmı olmuşuz hemçün hilâl⁵⁴⁴
- 6 Nây ṭanbûr u kemân muṭrib daḥi oldı nihân⁵⁴⁵
Düşmüşüz rûz-ı sevâda yâ İlâhî bu ne ḥâl
- (62b) 7 Zühd-i huşk üftâde-i seccâde tesbîḥ vird ile
Râh-ı 'aşkı ṭut Tûrâbî bu ne bir çok iştiğâl

Mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Bend itdi beni âlile bir ğamzesi kâtil
Âşûb-ı zamân eyledi her re'yimi bâṭıl
- 2 Nâ-ḥaḳḳ yere zulm itdi tîġı kanımı dökdi
Şâyeste budur ḥükmine sultân ola 'âdil
- 3 Gerd eyler iken devr-i ruḥuñ gör dil-i nâşâd

* İ, 48a.

⁵⁴⁰ sūd [u]: sūdî İ⁵⁴¹ ceng [ü]: cengi İ⁵⁴² başıma: üstüme İ⁵⁴³ Rûz-ı: Şehr-i İ⁵⁴⁴ hemçün: şöyle İ⁵⁴⁵ ṭanbûr u: ṭanbûrî İ

* İ, 48b.

Üftâde-i hayf çâh-ı zenehdânına câhil

- 4 Ğarķ oldu benim giryeye ile seyl-i sirişke
Bir vakt ile hōş menzirim olmuş idi sâhil
- 5 Şābit reh-i ‘ aşkıñda bu gün gerçi ben oldum
Ārzū-yı vişālīñle seniñ cevriñe kâ’ il
- 6 Şol zulmet-i zulfünden içüb āb-ı hayātı
Bā‘ iş ki bu ‘ uşşākıñ olub ‘ aşkıña kâbil
- 7 Dergāh-ı deriñ hākine yaşlandı Tūrābī
Luţfuñla diler olmağa ol kāmına vāşıl⁵⁴⁶

258*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Vakt-i āzer irdi geldi nev-bahāra hōş kemāl⁵⁴⁷
Sebzeler gösterdi ref‘ itdi niķābın hūb cemāl⁵⁴⁸
- 2 Hüküm olub bārāna her eşyāyı sīrāb itmege
Cümlesin emvāt iken ihyā ider ol Zül’-celāl
- 3 Cā-be-cā elvān-ı ziynet tutdı şahrālar müdām
‘ Āleme zulm itdigiyçün gör şitā buldı zevāl
- 4 Rū-nümā kıldı şükūfeler cihānı tāb idüb
Elbis-i hađrā giyüb berk-i şecer serv-i nihāl
- 5 ‘ Andelīb oldu müheyyā gülşene kırsun otağ
Reşkle murgān hezāra itmesün mi ķıl u ķāl
- 6 Deprenüb bād-ı şabā cūy-ı revān ‘ azm itdiler
Çıkdı teşrīfe çemenler eyleyüb ‘ arz-ı vişāl
- 7 Şöyle kim nā-būd idi var eyledi Perverdigār
Hikmet-i Hākķa nazar sal ey Tūrābī ‘ ibret al⁵⁴⁹

(63a)

⁵⁴⁶ vāşıl: hāşıl M

* İ, 48b.

⁵⁴⁷ nev-bahāra: nev-bahār-ı M

⁵⁴⁸ hūb: hōş M

⁵⁴⁹ şal ey: ķıl sen İ

259*

- 1 Dür olma rāh-ı Hāḫḫdan teḡāfūl itme ey dil
Niçün bu mülke geldiñ tefekkür it anı bil
- 2 Uyub hevā-yı nefse şaḫın ki dāma düşme
Nā-būd ḳa‘ r-ı çāhdan velī rehāsı müşkil
- 3 Tecerrüd-i ‘ālemde kemāle muntaẓır ol
Cemī‘-i māsivāyı ḳoyma derūnuñda sil⁵⁵⁰
- 4 Mesned-i bī-beḳādır dest-keş ol fenādan
Sa‘ y ile ‘āşık bekün rızā-yı Hāḫḫı taḥşıl⁵⁵¹
- 5 Seyf-i ferāḡatla gel mihr-i cihān riştesin
Ḳaṭ‘-ı berid it yūri keşf ola yüce menzil
- 6 Gūşe-i vaḥdetde sen bekle ḳanā‘ at deriñ
‘Aşḳ-ı İlāhiye yet rūḥuñı bīdār ḳıl
- 7 Eyle hidāyet Tūrābī ḳuluña yā Raḥīm
Eşḳ-i revān eyleyüb zār idiyor nice yıl

260*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Hadd-i bī-pāyān-ı nā-ma‘lūm deryādır gönül
Sırr-ı Hāḫḫıñ maḥzenidir beyt-i ‘ulyādır gönül⁵⁵²
- 2 Vaşfına ‘āciz ḥired idrāk aña olmaz şinās
Kimse fehm itmez anı bir böyle ma‘nādır gönül
- 3 Hāne-i Hāḫḫ lā-mekān ecsād hem rūḥānīdır

* İ, 49a. Bu gazelin vezni problemlidir. Beyitlerin çoğu 7+7 hece ölçüsüne uymaktadır.

⁵⁵⁰ İ nüshasında 4. beyitte.

⁵⁵¹ İ nüshasında 3. beyitte.

* İ, 49a.

⁵⁵² maḥzeni: maḥzarı İ

Pertev-i envār-ı Mevlā ‘ arş-ı a‘ lādır gönül

- 4 Her ne maṭlūb eyleseñ ma‘ nīde şūret gösterür
Ġālibā cāy-ı behişt Firdevs-i kübrādır gönül
- 5 Ṭurfetü'l-‘ ayn içre kevnî geşt idüb pervāz ider
Cism-i kūh-ı Ḳāf içinde murğ-ı ‘ Anḳadır gönül
- 6 Maḫhariyyet kāf nūn emrinde kim mevcūd olan
Naḫş-ı ḳudretle cerīdi gene eşyādır gönül
- 7 Şerḥ-i taḫrīrinde ‘ ācizdir Tūrābī zāhidā
Kār-gāh-ı ḥikmete gir gör ne kālādır gönül⁵⁵³

(63b)

261*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Miḥnet-i dünyā elinden bu dil-i şeydā melīl⁵⁵⁴
Gülmedi baḥt-ı siyāhım ḳahrile ḥālā melīl
- 2 Rişte-i ṭūl-i emel endīşe-i fikriyle hep
Ḳāḍī vü müftī müderris ḥāfız u monlā melīl
- 3 Hīç kes miḥnet yatağı dehrde şād olmadı
Ey gedā sen mi melīlsin mü ‘min [ü] tersā melīl
- 4 Pür meşakḳat çekdiler maḫzūn olub biñ derdile⁵⁵⁵
Gıtdiler Ferḥād Şirīn Mecnūn daḫi Leylā melīl
- 5 Bir mükemmel kāma ırmış görmedim gūş itmedim
Dām-ı ḫayret-cā içinde aḡniyā ednā melīl
- 6 Her kimiñ ḥālin tecessūs eyledim benden beter
Deyr-i fānīde ser-ā-pā cāhil ü dānā melīl
- 7 Ya nice mesrūr ola āyā Tūrābī sevdigim
Çeşm-i ‘ ibretle nazar ḳıldım ḳamu dünyā melīl

⁵⁵³ kālādır: kārdir M

* İ, 49b.

⁵⁵⁴ dünyā: devrān İ

⁵⁵⁵ olub: -M

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ey perî 'uşşâkıñ sen böyle bîdād itme gel
Nâ-münâsibdir efendim cevre mu' tād itme gel
- 2 Ğamze-i ħün-rîzine ta' lîm-i efsûn eyleme
Kâtîli terk it dîġer şan' atda üstâd itme gel
- 3 Dâm-ı zülfüñde hezâr 'âşık larıñ üftâdedir
'İyd-ı vaşlıñda seniñ kurbânıñ âzâd itme gel
- 4 La' l-i şîrîniñ içün şol tîşe-i sevdâ ile
Kûh-ı 'aşkıñdan beni encâm Ferhâd itme gel
- 5 Bilmişim meh-rûlara resm-i vefâ âyîn degil
Sen anı şâhım güzeller içre îcâd itme gel
- 6 Çün cefâ tîġiñ çeküb katlime içdâm eylediñ
Dâmeniñ ħıfz it meded kanyla berbâd itme gel
- 7 Dil Tûrâbîden ümîdiñ kaç' kıl var ġayrıdan
Başına bir çâre bul bîhûde feryâd itme gel

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Derdile bir ħânede hem-sâye olduġ ittişâl
Yâr-ı ġârım hem-nişînimdir müdâmî mäh u sâl⁵⁵⁶
- (64a) 2 'Aşk [u] sevdâ lâlesi gerdânıma zîver yeter
Devlet-i manşûbe-i dünyâ içün itmem kıtâl
- 3 Yüz çevirdim âġiri in' âmını reddeyleyüb

* İ, 49b.

* İ, 50a.

⁵⁵⁶ müdâmî mäh u sâl: müdâm u mäh sâl M

İstemem luṭfuñ felek ḡaddāra itdim infi‘āl

4 Ya kime ṣekvā ide çarḡ-ı felek dūn eylemiş⁵⁵⁷
Aḡter-i iḡbālīmī necmān içinde pāy-māl

5 Bā‘ iş oldur dād-ı feryād eylerim ḡuş eylemez
Ol ruḡ-ı gül ḡonca-ter serv-i revān la‘l-i zülāl

6 Rūy-ı dil-dārı görüb ḡüftāra tābım ḡalmadı
Ḥālīmī ‘arz itmek isterdim zebānım oldu lāl⁵⁵⁸

7 Bir perīnīñ cevri devrin miḡneti il ṭa‘nesi
Ḳavs-i āhen çekmeden oldum Tūrābī bī-mecāl

264*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

1 Gösterince nev-nihālinden yine esrār gül
Bülbüle düṣdı terennüm diñlesün nāçar gül

2 Cā-be-cā mesrūr olub gül mevsiminde ehl-i ‘aşḡ
Būy ḡalḡa neṣr olur her laḡza vü her bār gül

3 ‘Adlile nevrūz-ı sulṭān taḡtına itdi cülūs
Bende-i maḡbūl olmuṣdur bu dem serdār gül

4 Perdesin çāk eyleyüb ḡonca niḡābın ṭarḡ idüb
‘Āṣıḡa ḡüsn-i cemālīn ‘arz ider tekrār gül

5 Müjde-i bād-ı ṣabā vaḡt-i seḡer dād eylemiş
Ḡülṣene geldi yetiṣdi misk-i ‘anber-bār gül

6 Ḥāb-ı nāzından uyarub giceler ta‘cīz idüb
Her seḡer tekdīr ider miṣ bülbül-i bī-‘ār gül

7 Ḥançerin sūsen çıkarmıṣ lāle dāḡın gösterüb
Ḳıdvētā ḡılmıṣ benefṣe çıkdı āteṣ-vār gül

⁵⁵⁷ ṣekvā: ṣekve İ

⁵⁵⁸ Bu beyit M nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 8 Jāle mi evrāk-ı gülde nuḳre-i ḥālīş mi kim
Rişte-i deyrin diler bu lü'lü'-i şeh-vār gül
- 9 Büt-perest itmiş kuşatmışdır meyāl-i bülbüle
Tār-ı zülf-i sünbülinden bir resen zünnār gül
- 10 Gül güler nāz eyleyüb bülbül figān eyler ki ḥayf
Eylesün lāyık budur kim derdime tīmār gül
- 11 Va' de virdi bülbülün göñlini ta' mīr itmege
Ġālibā kim küşte kıldı virdigi ikrār gül
- (64b) 12 Sebze-i dībā döşendi bāğda her bir cānibe
İstiḳāmet üzre tutdı bezmile ezhār-ı gül
- 13 Şām olur tā şubḥa dek feryād-ı nālān eyleyüb
Bülbülün ' aşıklığın şor eylemez inkār gül
- 14 Düşdi servi pāyine şu tutdı gül dāmānını
Bir ' arūs-ı nāzenīn oldı kamu eşcār gül
- 15 Her şükūf āsūde ḥāliyle şenā-ḥān olmada
Rūy-ı envārıyla rūşen kıldı sebze-zār gül
- 16 Şām olunca aḥterānı bir yerin tanzīm idüb
Çarḥ-ı gerdūn gösterir ki künbed-i devvār gül
- 17 Hem-nişīn-i ḥār ile maḡrūrdur ol muḥtefī
Rūy-ı ' uşşāka tebessüm birle bir kez bār gül⁵⁵⁹
- 18 Sensiz ey rūḥ-ı revān gülşānı seyr itsem eger
Her dikende görünür bu gözlerime mār gül
- 19 Gül-ruḥuñ vaşfında ancaḥ bir peyām almaḥ diler
Vaḳt-i şubḥa muntazırdır eyler istiḳbāl gül
- 20 La' liñ evşāfın işitmişdir şabādan her seḥer
Lāl olub ḥayretde ḫalmış terk idüb güftār gül
- 21 Ḳadr-i gül bilmez o kes ḥār-ı cefāyı çekmemiş
Ḳande gül var anda var elbette bir aḡyār gül

⁵⁵⁹ birle: -M

- 22 Bâġ-bân-ı dehre ‘ arzuġâl idüb kıldık niyâz
Eyledi nâċiz iden encâm ħürmet-kâr gül
- 23 Seyr-i keşfinde şükûfân içre gördüm mu‘ teber
Ĥaydar-ı kerrâr sünbül Aĥmed-i muĥtâr gül
- 24 Ravza-i dâr-ı cinân şaĥnında bilmem var ise
Böyle gül bâġ-ı cihânda bitmemiş bisyâr gül
- 25 Sâ’ir-i güller Tûrâbî büy-ı ândan aĥz ider
Gerçi bir güldür açılmış yâr-ı ġârı çâr gül

265*

Mef’ülü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ülün

- 1 Ey dil yûri ‘ aşġ ehline hem-dem olalım gel
Esrâr-ı Ĥudâ râzına maĥrem olalım gel
- 2 Ėam ceşşini iĥrâc idelim mülk-i bedenden
Mey nûş idelim şâd ile ĥurrem olalım gel
- (65a) 3 Zâhid gibi ĥuşk-i riyâ râhına düşme
‘ İrfâna yetüb sa‘ yile âdem olalım gel
- 4 Şüst eyleyelim destimizi cümle sivâdan
İkrârımıza şâbit-i muĥkem olalım gel
- 5 Her fende nâzar eyler iseñ ĥudret anıñdır
Kûtâh zebân eyleyüb ebkem olalım gel
- 6 Pâyânı bulunmaz hele bir baĥr-ı girândır
Nâ-bûd idelim fiĥrımızı yem olalım gel
- 7 Bî-‘ aĥlile bî-fıkr ile ĥayretde Tûrâbî
Nâçâr varub ‘ âciz-i sersem olalım gel

266*

Fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilün

- 1 Ĥâne-i dilde nişîni yâr-i müsteşnâyı bul

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Cism-i kūh-ı Kāf içinde mesned-i ‘ Anḳāyı bul

- 2 Şeş-cihetden ğarḳ idübdür on sekiz biñ ‘ âlemi
Teşne-i iḥrāḳa düşdün sa‘ y ḳıl deryâyı bul
- 3 Beyt-i heştîñ baḥrına ğavvās ol ‘ âriflere
Cân u dilden bende ol her ḳande var ârâyı bul
- 4 Nuṭḳına yol bulmaz iseñ işte olduñ ḥāsirîn
Nükte fehmi eyle tefekkürle yûri ma‘ nâyı bul
- 5 Nuṭḳile var oldı her eşyâ nuṭuḳdur lâ-yemût
Âdemî ma‘ nâ nedir bil "‘ alleme’l-esmâ"yı bul
- 6 Cāvîd olmaḳsa murâdın âb-ı ḥayvân nûş it
Er yedinden zinde ol var ḥazret-i ‘ İṣâyı bul
- 7 Fazl-ı Yezdân ḳullarınıñ pâyine olduḳ Tûrâb
Sen de ehl-i ‘ aşḳ iseñ gel bunda elif bâyı bul⁵⁶⁰

267*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Dağılub erzen gibi biñ yâre kim gönlümdür ol
Bulmamışdır derdine bir çâre kim gönlümdür ol
- 2 Zâr [u] giryân âh u nâlân dîde pür-ḥûn çarḥdan
Vādî-i ḥayretde bir âvâre kim gönlümdür ol
- 3 Men ‘ aref dersin tilâvet eylemiş maḥḥicene
Vâḳıf olmuş cüz’ice esrâra kim gönlümdür ol
- (65b) 4 Gülşen-i ḥüsnün temâşâsında efgân itmede
Bûlbûl-âsâ düşdi şimdi zâra kim gönlümdür ol
- 5 Benden iḥfâ bir gül-i ter-tâzeye ‘ aşḳ olub
Yok peyâmım böyle bir mekkâre kim gönlümdür ol
- 6 Deşt-i hāmûn içre ser-geşte gezen Leylâ için
Var ise Mecnûna nisbet ara kim gönlümdür ol

⁵⁶⁰ bunda: -M

* İ nüshasında yoktur.

- 7 Tālî‘ -i naḥsı elinden bu Tūrābî neylesün
Kāma yetmez böyle baḥtî ḳara kim gön̄lumdür ol

268*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Gel firīb olma bu dehre ey gön̄ül āzāde ol
‘Āḳil-i hüṣyār ol da şüretā dīvāne ol
- 2 ‘Āşık iseñ nām ü şān-ı şöhreti terk eyle var
Perr ü bālîñ şem‘ -i ‘aşḳa sūz iden pervāne ol
- 3 Dilden iḥrāc eyle küllî māsivānîñ ḥūyını
Dünye olsun bir yana sen dünyeden bir yana ol
- 4 Dāmen-i pîr-i muḡanî ḳılma destînden rehā
Sāde-dil olmaḳ dilerseñ sākin-i meyḥāne ol
- 5 Murḡ-ı derde lāne serde eyleyüb Leylā içün
Ey Tūrābî bu ḳazāda Ḳayş-veş bigāne ol

269*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Bilüb taḳşîrîñi ey dil ḳılub tevbe peşimān ol
Döküb eşḳ-i revānîñ āh idüb çāk-i girībān ol
- 2 Ḥazer ḳıl dīv-i nefse mührüñi üstünden aldırma
Anı ḳaṭ‘ -ı ser eyle cehd idüb soñra Süleymān ol
- 3 Tefekkür baḥrına ḡavvās olub encām fîkr eyle
Güzār itdi meserret vaḳti gitdi zār [u] giryān ol
- 4 Felek nîrūda mānendi bulunmaz dest-ḥām olmaz
Seni bir gün şalar ḥāke gerek Sām ü Nerīmān ol
- 5 Gön̄ül ḳıldıñ ‘ömür sermāyesin bîḥūdeye zāyi‘
Ḳatı düşvār olur pes şerm-sār olduḳda insān ol

* İ ve K nüshalarında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Serin eşğāl-i dünyādan ḥalāşın çāresin bul var
Özün şubḥ u mesā dūr eyleme ‘irfān-ı ihvān ol
- (66a) 7 Tūrābī ḥ‘āb-ı ḡaflet içre sen kendini bīdār it
Ser-i heft ejder-i nefsi başub da merd-i meydān ol

FĪ ḤARFĪ'L-MĪM*

270*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Sevdigim bī-iltifātın ‘āşıkā maḥzā kerem
Şīve-i nāzın nigāhın dillere derd-i elem
- 2 Ruḥların ālın görüb reşkile ḡonca lāf idüb
Bā‘ iş oldur kim ḥazān bergi terk kılmış ‘adem⁵⁶¹
- 3 Pür-meşakḳat zühdle zāhid çeker cennet için
Bilmemiş vaşlın olubdur cennet-i bağ-ı İrem
- 4 Tā‘ir-i sevdā-yı ‘aşkım lānesi kūyuñdadır
Şükr-i li‘llāh per urub ol dā‘ire başdım ḳadem
- 5 Sāye şaldı ebr-veş zülfün ter itdi dīdeyi
Ol sebebden eşk-i bārānım çekid eyler bu dem
- 6 Eyledi teşḥīş ḥāzık bilmedi emrāzımı
Ġālibā la‘l-i lebiñ tiryākidir derdime em
- 7 Müjde-i vaşlın Tūrābī ‘āşıkā ‘arz itse kes
Küllü varım baḥş idüb ol merdüme cānım virem

271*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Sāḳiyā mest it beni endūha gel itme nedīm
Cām-ı pür dād eyle cur‘a virme bul ecr-i ‘azīm⁵⁶²

* Kāfiye-i Ḥurūf-ı Mīm İ

* İ, 50a.

⁵⁶¹ bergi: berg M

* İ, 50a.

- 2 Ğam firār itsün derūnum ḥālī kıalsun şöyle kim
Ğuşe-i vaḥdet-nişīnler teg ola kıalb-i selīm⁵⁶³
- 3 Nām-ı teşvīş-i cihāndan kıalmasun gönlümde hiç
Şun peyām-ı bāde-i gülgünü sen Allāh kerīm
- 4 Kıa‘ r-ı ḥumda düzd-veş meyḥānede sākin olub
Tutalım bir künci anda yok bilürsün ḥavf u bīm
- 5 Emrine münkād olub pīr-i muḡānıñ görelim⁵⁶⁴
Himmet-i ‘ulyāsını kim cānımız olsun kıadīm
- 6 Vā‘ iziñ pendı tefekkür baḥrına şaldı bizi
Ğuş kııldım güftesin ben külli bir nār-ı caḥīm
- (66b) 7 Dünye vü ‘uqbā Tūrābī ḥıāhişi maḡşūdumuz
‘Ayn u şīn kıāf u Rızādır lām elif mīm daḡı cīm⁵⁶⁵

272*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Berķ-ı ġam ebr-i cefādan serime itdi hücum
Eşk-i bārānıma ġarķ olmaḡdadır ḡalk-ı ‘umüm⁵⁶⁶
- 2 Şerer-i āhım odıdır şaçılan her yana
Ğörünen levḡ-i felekden giceler şanma nücüm
- 3 Şeb-i zulmet reh-i minḡacımı tārīk itmiş
Dest-i devrāndan olubdur bize bu kıahr-ı zalüm
- 4 İltifātıñ baña şāyestedir ancak sāķī
Cām-ı meyden kerem it kıılma beni sen maḡrūm
- 5 Mecnūnum ü Leylī içün başıma murḡ-ı hicrān⁵⁶⁷
Āşiyān itmege cem‘ oldı kıamu başdı kıudüm

⁵⁶² Cām-ı pūr dād: Cām-ı pūr düzd M

⁵⁶³ kıalb-i selīm: kıalbim selīm M

⁵⁶⁴ olub: idüb İ

⁵⁶⁵ şīn kıāf: şīn u kıāf İ

* İ, 50b.

⁵⁶⁶ olmaḡdadır: olmadadır İ

⁵⁶⁷ ü: -İ

- 6 Deyr-i dünyāda gerek derd ü belâyı çekmek
Künc-i miḥnetde bu ‘aşk ehline ‘âdet ü rüsûm
- 7 Gerçi ṭab‘ima Tûrâbî bu re’îs-i ‘aşkım
Nazm-ı eş‘âr nümâ kılmı deyu itmekde ḥükûm

273*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 ‘Aşk [u] sevdâ tâc-ı zerrindir serimde rif‘atım
Derd-i kâlâdır bu gün egnimde aḥsen kisvetim
- 2 Ğam bâzârından getirdim ben belâ imtâ‘ımı
Kim ḥarîdâr ise gelsün seyr kılsun devletim
- 3 Bir marîz-i muḥtefî gönlümde vardır ey ṭabîb
Nabzıma dest urduñ ammâ bilmediñ bu ‘illetim
- 4 Devr-i cevrenden perişân-hâl olan añlar bizi
Âteş-i hicrile sûz olmuş bilür keyfiyyetim
- 5 Hûn-ı eşkim rûz [u] şeb âhile rîz etmek işim
‘Ömrüm eksilmekdedir her laḥza artar miḥnetim
- 6 Bir ğarîb miḥmân kim raḥm eylemek vâcib saña⁵⁶⁸
Eyleme rencide-ḥâtır ey felek tut ḥürmetim
- (67a) 7 Rişte-i tedbîrimi miḥrâz-ı devrân kaṭ‘idüb
Ey Tûrâbî gün-be-gün olmaḳda efzâ ḥayretim

274*

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cihânıñ kıl u kâlin bir kurnı ğavgâya beñzetdim
Dırâz-ı endîşi biḥûd olan da‘vâya beñzetdim
- 2 Okudum ḥüsn-i ḥaṭṭın levḥ-i rüyünde o dil-dârıñ
Ḥaḳâyıḳdan rumûzın "alleme'l-esmâ"ya beñzetdim

* İ, 50b.

⁵⁶⁸ saña: baña İ

* İ, 51a.

- 3 Döküldi kaçre kaçre cem^ç olub bir gâyete yetdi
Revân olmuş dü çeşmim eşkini deryâya beñzetdim
- 4 Ferâğat eyledim nāmūs u ^çarı mihrine düşdüm
Reh-i ^çaşkıñda Mecnūnum seni Leylâya beñzetdim
- 5 Dimişler kaydına serv-i nigārīñ ^{ta}ç n kılmışlar
Anı bir cennet içre var olan tûbâya beñzetdim
- 6 Vişâle destim irmez tâlī^ç -i naḥsım mıdır bilmem
Bu muğlaḳ sırrı âḫir ḫikmet-i Mevlâya beñzetdim
- 7 Göñül dirler ḫaḳīḳatden Tûrâbī bir nazar kıldım
Ṭavâf-ı ḫacc-ı ekber Ka^ç be-i ^çulyâya beñzetdim

275*

Fe^çilâtün fe^çilâtün fe^çilâtün fe^çilün

- 1 Derd-i ^çaşkıñla meded ḫafne-i bīmār menem
La^ç l-i dārū-yı lebiñ lāyık-ı tīmār menem
- 2 ^çAndelībim ruḫ-ı ter-ğonca gülistānında
Şām olur şubḫa deḡin girye ile zār menem
- 3 Hiç kes cevriñe tākāt getirür ^çāşık yok
Beni terk itme yine maḫrem-i esrār menem⁵⁶⁹
- 4 Şevḳ-i vaşlıñla bu gün ḫ^çāḫiṣ-i Maşşūr oldum
Şiken-i zülfüñe âvîzle ber-dār menem
- 5 Dil-firīb oldu aña ḫ^çāḫ neḫ^çāḫī dōstlar
Elem-i hicrde âşüfte ü nāçār menem⁵⁷⁰
- 6 Felegiñ çarḫ-ı mu^ç allāsına negrân olma
Ol mehiñ ^çāşık-ı ser-geşte-i devvār menem⁵⁷¹
- 7 Nār-ı hicrānıña sūz oldu Tûrâbī raḫm it
Bī-kesim ḫüznile nālānile her bār menem

* İ, 51a.

⁵⁶⁹ yine: gene İ

⁵⁷⁰ ü: -İ

⁵⁷¹ Ol: O İ / ^çāşık-ı: ^çāşıkı İ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne gūnā oldıǵın bu pīre-zen dūnyāyı öğrendim⁵⁷²
Tecessüs eyledim bihūdedir da' vāyı öğrendim
- 2 Ferāgat gūşesinde künc-i vaḥdet ihtiyār itdim
Tecerrüd 'āleminde naḳş olan imlāyı öğrendim
- 3 Baña te'şīr kılmaz güft gū efsāne ey vā' iz
Yeter taḳrīr kıлма nehri ben deryāyı öğrendim
- 4 Nedir ma' nā-yı ādem fi'l-ḥaḳīḳa remzini bildim⁵⁷³
Erenler himmetiyle "' alleme'l-esmā"yı öğrendim
- 5 Giriftār-ı belā-yı dām-ı zūlf-i yāre bend oldum
Dil üftād oldıǵı dem çille-i sevdāyı öğrendim⁵⁷⁴
- 6 Firīb itmiş füsūnı ' işvede ' uşşāḳı ol meh-rū
Mürüvvetdir şitāb itmez melek-sīmāyı öğrendim
- 7 Nazar-gāh-ı Hudādır ey Tūrābī fehm [ü] idrāk it
Ḥaḳīḳat ma' nevī dil Ka' be-i ' ulyāyı öğrendim

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şüretā mevc degil ma' nīde deryā gönlüm
Cism-i kūh içre hümā-ṭayr sırr-ı ' Anḳā gönlüm
- 2 Böyle bir eşref-i ta' zīme münāsib cādır
Ḥarem-i Ka' be midir beyt-i mu' allā gönlüm
- 3 Şayḳal-ı faḳr u fenā jeng-i zālāmın giderüb
Gerçi bir āyīne-i tāb-ı mücellā gönlüm

* İ, 51b.

⁵⁷² gūnā: gūne İ⁵⁷³ fi'l-ḥaḳīḳa: fi'l-ḥaḳīḳat İ⁵⁷⁴ üftād: üftāde M

* İ, 51b.

- 4 Meskeni menzil-i nâ-bûd ise de hâzırdır
Kande kim ister iseñ anda hüveydâ gönölüm
- 5 Her ne bātında taleb olsa nümâ-rû eyler
Bilmezem ben de Tūrābī ne mu‘ ammā gönölüm

278*

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Ey şüh cüvân âfet-i devrânım efendim
Raḥm eyle baña didesi mestânım efendim
- 2 Dil-ḥaste-i mecrūḥuñ olub luṭfuñı gözler
Bir buse kerem eyle baña cânım efendim
- 3 Tâ şubḥa degin gülşen-i kūyuñda nigārım
Güş eyle meded âhla efgânım efendim
- (68a) 4 ‘Uşşâkıñı sūz itdi şehâ nīm-nigāhıñ
Tekrâr bizi yakma ki sūzânım efendim
- 5 Ya‘ kûb-mişāl oldı yerim Külbe-i aḥzân
Giryân ile ey Yūsuf-ı Ken‘ânım efendim
- 6 Tâ var ola cismimde cânım rūḥ-ı revânım
Medḥinde ğazel-i nükte-güyânım efendim
- 7 Kātı itme Tūrābīyi çeküb ğamze-i tıgıñ
Âlûde kılar dâmeniñi xanım efendim

279*

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kābül-i ğüfte-i Hakk eylemez bu eşkıyâ gönölüm
Beni rencide-ḥâtır kılmadadır dâ‘imâ gönölüm
- 2 Şalāḥiyyet tārīxinden çıkub bîhüdelemişdir
Revîş-i nâ-pesendi şerm kılmaz bî-ḥayâ gönölüm

* İ, 52a.

* İ, 52a.

- 3 Rezālet kaftānın egnine ilbās eylemiş şimdi
Hemān rüsvā-yı ‘ām olmak diler vāh-ber-hevā gönlüm⁵⁷⁵
- 4 Huşūşā kayd-ı rāhat nedigin fehmi itmemiş aşlā⁵⁷⁶
Seniñ teg bî-ḥired cühhāle lāyıkdır cefā gönlüm
- 5 Ḍalāletden ba‘īd olmaqlığa feyz irmedi Ḥaqqdan⁵⁷⁷
Taḥayyür içre qalmış neylesün bilmem gedā gönlüm
- 6 Perīşān itdi miḥnet rüzgārı cevriñle āḥir
Şerār-ı dūd-ı āḥım-veş dağıldı her yana gönlüm
- 7 Tūrābī ‘āşıkı terk it Ḥudādan iltimās eyle
Ṭabīb-i dehrden yok derdiñe aşlā devā gönlüm

280*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Sükkeri la‘l-i lebiñ qand ü nebātımdır benim⁵⁷⁸
Zinde-i güftār-ı şiriniñ ḥayātımdır benim
- 2 La‘lile levḥ-i dile taḥrīr idem ḡam şerḥini
Ḥāme müjgān ḥün-ı pür çeşmi devātımdır benim
- 3 Ḥaṇçer-i cevriñ çeküb katl itme şabr it gel beni
Eyleseñ tünd ü nigāh ol dem memātımdır benim
- 4 İstemem bāḡ-ı cinān Rıḍvāna baḡş itdim anı
Sevdiğim kūyuñ seniñ cāy-ı necātımdır benim
- (68b) 5 Rū‘yeti ruḡsār-ı dil-dārı olubdur ṭab‘ımız
Men‘ andan kıılma zāhid ‘aşq-ı zātımdır benim
- 6 Cūy-bār olmuş sirişkim ‘arz ider deryā için
İki ‘aynımdan aqan Nıl [ü] Fırātımdır benim
- 7 Ey Tūrābī ‘aşqla āşnālığım elbet bu gün
Rütbe-i feyz-i Ḥudādan ‘āliyātımdır benim

⁵⁷⁵ rüsvā-yı ‘ām: rüsvā-yı ‘ālem M

⁵⁷⁶ Huşūşā: Huşūşen İ

⁵⁷⁷ olmaqlığa: olmaqlık M

* İ, 52b.

⁵⁷⁸ Sükkeri: Şekkeri İ

281*

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Koymadı kahr-ı felek neyleyeyim táb [u] ferim
Tîşe-i hicrile gör itdi şikest bāl ü perim
- 2 Şöyle za‘f oldu tenim gözgüye düşmüş ‘aksim⁵⁷⁹
Şâfi mir ’ât görünür yokdur içinde eşerim⁵⁸⁰
- 3 Meded imdādıma gel eyle rehā baht-ı siyāh
Tā be-ser pāyini ğarķ itdi bu gün çeşm-i terim
- 4 Kūy-ı dil-dāra yanmadan nice gün oldu bu gün⁵⁸¹
Gideli gelmedi andan hele yokdur haberim
- 5 Dehrde kavs-i belā çekmede üstād oldum
Bezm-i endūhda kemāl ile bulundu hūnerim
- 6 Çille-i cev̄r ü cefā yār-i vefā-dārımdır
Tā ezel "naḥnū kasemnā"da virilmiş kaderim
- 7 Levḥ-i gökde görünen şanma Tūrābī aḥter
Çarḥa peyveste olub āteş-i āh-ı şererim

282*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Her nice medḥ eylesem ġāyet sezādır sevdiğim
Böyle bir şīrīn-şīfāt ḥūrī-edādır sevdiğim⁵⁸²
- 2 Hoķķa-i la‘ liñ seniñ ġūyā olunca ey perī
Mürdeler iḥyā olur dārū’ş-şīfādır sevdiğim
- 3 Lebleriñ āb-ı zülālī cāna baḥş eyler şafā
Bilmişim ‘ālemde her derde devādır sevdiğim

* İ, 52b.

⁵⁷⁹ za‘f: şāf M

⁵⁸⁰ Şâfi: Şāf M

⁵⁸¹ bu gün: bu dil İ

* İ, 53a.

⁵⁸² şīrīn-şīfat ḥūrī-edā: ḥūrī-şīfat şīrīn-edā İ

- 4 Vaşlınā irgür beni hierānīnā itme firīb
Luṭf-ı in‘ āmin nūmā itmek revādır sevdigim
- (69a) 5 Sāye-i rahmīn iriştir bu Tūrābī ‘ aşıkā
Sā’il-i bābīn olubdur bir gedādır sevdigim

283*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Eşk-i hūn-ābile memlū dīde giryānım benim
Gūş kılmaz gülşen-i kūyında nālānım benim⁵⁸³
- 2 Bī-vefā dil-dāra düşdüm hālime rahm eylemez
Kişver-i hicrindeyim gam cāy-ı meskenim benim⁵⁸⁴
- 3 Zülfi teg ruḥsārı devrinde dilim pervānedir⁵⁸⁵
Bilmez ol meh Neyleyem hāl-i perīşānım benim
- 4 Nergis-i mestiñ süzüb odlara şaldığıñ yeter
Serv-i nāzım nāzeninim itme sultānım benim
- 5 Hātır-ı fıkır ü hayālīm sendedir her rūz [u] şeb
Luṭf idüb rahm eyle gel cān içre cānānım benim
- 6 Cevr-i yārīñ çekmeden tāb ü tūvānım kalmadı
Koymadı hicriñ nihāyet tende dermānım benim
- 7 İsterim derd-i derūnum şerḥ idem dil-dāra ben
Nāle kılmakdan Tūrābī var mı meydānım benim

284*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Hülūşum mihr-i dil-dāra ne hōş çaқdım çaқışdırdım
Anıñçün dilde ‘ aşkıñ şu‘ lesin yaқdım yaқışdırdım
- 2 Şaçıñ sūnbül didi ‘ aşıklarıñ hem қaddiñe servi

* İ, 53a.

⁵⁸³ Gūş: Gūşı İ

⁵⁸⁴ meskenim: meskānım İ

⁵⁸⁵ Zülfi: Zülf M / teg: -M / ruḥsārı: ruḥsār M

* İ, 53a.

Nihāl-i kâmetiñ servide yok baqđım baqışdırdım

- 3 Seniñcün sevdigim ‘ aşık olub nāmūsı terk itdim
Melāmet hırkasın gör egnime taqđım taqışdırdım
- 4 Bu gün şol zişt dūnı ref^ç kıldım bezm-i yārimden
Raķīb-i bed-fi‘ āli hıšmile kaqđım kaqışdırdım
- 5 Tūrābī remzle vaşfiñ kılarken didi ‘ ālem hep
Temevvüc eyleyüb deryā gibi aqđım aqışdırdım

285*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ey dilā meyl-i fenādan kes kıl ol ‘ aşka müdām
Vuşlat-ı didār ümīd eyler iseñ eyle kıyām
- 2 Büsbütün ğaflet dırahtında geçübdür māh sāl
Olmadıñ bīdār ‘ aşık h^çāb içinde şubh u şām⁵⁸⁶
- (69b) 3 Gel ayıl emmāre-i seḥḥāreden nefret idüb
Vird-i zikriñ ola ol Ḥayyü'l-beķā Rabbü'l-enām
- 4 Tāc-ı ser-devlet olubdur mü ’miniñ ervāḥına
Şer^ç bünyādı Muḥammed Muştafa ‘ ālī-maķām⁵⁸⁷
- 5 Perr açub ol şeş-cihātı kaplayubdur sāyesi
Rūḥ eşyā-yı cihāndır fehm iderseñ ey ğulām⁵⁸⁸
- 6 Ḥikmet-i ‘ ibret-nümādır gir vücūd-ı ādeme
Zübde-i mevcūd-ı ‘ ālem anda ḥatm olmuş tamām⁵⁸⁹
- 7 Yine senden saña olsun tūt Tūrābī pendini⁵⁹⁰
Ḥāl-i ḥüsn ister erenler söyle var yüz biñ kelām⁵⁹¹

286*

* İ, 53b.

⁵⁸⁶ u: -İ

⁵⁸⁷ bünyādı: bünyād M

⁵⁸⁸ iderseñ: iderse M

⁵⁸⁹ tamām: ve's-selām İ

⁵⁹⁰ Yine: Gene İ / pendini: kendiñi M

⁵⁹¹ ḥāl-i ḥüsn: ḥüsn-i ḥāl İ

* İ, 53b.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dili dehriñ nihāyetsiz cefāsından berī kıldım
Erenler bābına teslīm olub bir çākerī kıldım⁵⁹²
- 2 Bu ıfıl gönlüme 'arz eyledim terk-i cihān eyle
Hudānıñ luṭfı irdi ben anı andan geri kıldım
- 3 'Aşā-yı şabrile cem' in perīşān eyledim āhır
Bu nefis-i zālimi gör derbeder hem serserī kıldım
- 4 Kāmu tezvīrini idrāk ile hep odlara yaqdım
Ne kim var āferīde cümlesiniñ kemteri kıldım
- 5 Ki andan şoñra ma' nā yüzleri bir bir 'ayān oldu
Derūnum şükr-i li'llāh 'avnile hūb enverī kıldım
- 6 Gürūh-ı erlere düş oldu rāhım müddet-i vāfir
Bu dil mülkine sulṭān cānı virdim bir eri kıldım
- 7 Tūrābī neş'e-i Hāqqdan ki bir lezzet zuhūr itdi
Hemān-dem 'aşķile bir na' ra-i yā Haydarī kıldım

287*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sırr-ı 'aşķıñ ey perī gönlümde pinhān eyledim
Hasret-i la' l-i lebiñle çeşm-i giryān eyledim
- 2 Leyle-i zülfün hevāsı çār-sūdan bend idüb
Yūsufī-veş cāyımı 'ālemde zindān eyledim
- 3 Ruḥlarıñ 'aks-i ḥayāli ālidir te'şīr iden
Hūn ile rengin revān-cū eşķ-i tuḡyān eyledim

⁵⁹² olub: idüb İ

* İ, 54a.

- (70a) 4 Ğamze-i tîriñ güzâr itdi sitemden cânıma
Ol ħadengiñ âteş-i sūzumla pūryān eyledim
- 5 İltifāt-ı nīm-nigāh itmez iseñ besdir baña
Mihriñi dil ħānesinde şimdi mihmān eyledim
- 6 Zerd ruhsārımla şol ħāl-i perīşānm görüb⁵⁹³
Sîretim seyr eyleyen ‘uşşāķı ħayrān eyledim
- 7 Raĥm idüb ol meh Tūrābî nālemi gūş itmedi
Nice yıllardır ser-i kūyuñda efġān eyledim

288*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Diyār-ı miĥnetiñ ser-leşkeri oldum ‘alem çekdim
Bu devriñ rûzigārı şiddetinden çok elem çekdim
- 2 Melāmet mülki tahtında ħükūmet eyledim vāfir
Öñümce ħabl-ı ġam çaldırmışım ħayl ü ħaşem çekdim
- 3 Dimeñ ħaddiñ bükülmüş çarĥ pāyin çekmeden ‘āşık
Degil bir çekdiğim dünyāda ben derd-i verem çekdim⁵⁹⁴
- 4 Nihāyetsiz ezel şayd eyledim terk itmişim şimdi
Nice tenhālara ħūb nāzeninler ġonca-fem çekdim
- 5 Kimi mey nūş idüb dilber severdir kimi ta‘ n itmede⁵⁹⁵
Zebān-ı nāsa düşdüm bir vaķitle medĥ ü zem çekdim⁵⁹⁶
- 6 Ne ħācet şerĥ idem ħalka Ĥudā ħālim bilür ancak
Belā bārın bu ‘ālemde dimem efzūn kem çekdim⁵⁹⁷
- 7 Tūrābî ħahr-i dehriñ kāse-i zehrini içmekden
Uşandım nā-pesendî bezmden ġayrı ħadem çekdim⁵⁹⁸

289*

⁵⁹³ Zerd: Zerd-i İ

* İ, 54a.

⁵⁹⁴ derd-i verem: derd ü verem M

⁵⁹⁵ itmede: itme i, M

⁵⁹⁶ ü: -M

⁵⁹⁷ efzūn: efzūnı İ

⁵⁹⁸ nā-pesendî: nā-pesend M/ bezmden: bezminden M

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Kayd-ı dünyādan yedim çekdim bu gün āzādeyim
Lā-ubālī bir dili şıbyān-veş ben sādeyim⁵⁹⁹
- 2 Luţfudur yā kahrıdır bāb-ı rızāsın beklerim
Her ne gelse cānib-i Hāḡḡdan aña āmādeyim
- 3 Kānde baḡsam nūr-ı vāḡid ḡarḡ idübdür 'ālemi
Şanki bir nūn olmuşum ḡeşt eylerim deryādayım
- 4 Kīl u kālī keşretinden ḡeçmişiz dehriñ ḡamu⁶⁰⁰
Taḡt-ı bā'da noḡtaniñ āmūzına üftādeyim
- (70b) 5 "' Alleme'l-esmā" rumūzı Fātiḡa sırrı nedir
Fetḡ olunmaz müşkilim zāhirde bir ma' nādayım⁶⁰¹
- 6 İtmedim bu mebde' ḡör 'ilm-i şuverle küşā
Kim ki baḡş itse peyāmıñ ol kese cān-dādeyim
- 7 'Aşḡla āşnā olub ḡüşiş ḡılub dūr olmayım
Bezm-i 'irfāndan Tūrābī nitekim dünyādayım

290*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Andelībim ḡöriceḡ ḡüsn-i ḡüliñ zār itdim
Bu revīşile hezārı daḡı bīzār itdim
- 2 Ruḡ-ı āliñ 'araḡ-ı ḡoncaya itdikde çekīd
Bu peyāmıle varub şebnemi bīdār itdim
- 3 Çīn-i müşḡīn şaḡıñile idiceḡ baḡş-i ḡilāf⁶⁰²
ḡışmile bāḡa ḡirüb sūnbüle āzār itdim

* İ, 54b.

⁵⁹⁹ şıbyān-veş: şıbyānī-veş İ

⁶⁰⁰ u: -İ

⁶⁰¹ zāhirde: zāhir M

* İ, 54b.

⁶⁰² idiceḡ: idecek İ

- 4 Kadd-i yârile ne nisbet ki berâber bâğ-bân
Olabilmez seniñ ol serviñi inkâr itdim
- 5 Ğâfilen çeşm-i nigâhıñ haberin virmiş idim
Nergisiñ başına dünyâyı o dem dar itdim
- 6 Hûr u ğılmânını ‘ arz itdi seniñçün Rıdvân
Dağı ben üstesine cenneti bâzâr itdim
- 7 İdemem terk-i dil-ârâyı ölürsem de Tûrâb⁶⁰³
Hele ruhbân tegi mihrini zünnâr itdim

291*

Mef‘ûlû mefâ‘îlû mefâ‘îlû fe‘ûlûn

- 1 Hicrân âteşin destim ile câna bırağdım
Rağm itmeyerek cismimi sūzâna bırağdım
- 2 Hem-râhım idi şâd ile mesrûr ezelden
Ğam geldi bu gün anları bir yana bırağdım
- 3 Dâd eylemişim tıfl-ı dil mekteb-i ‘ aşğa
Âmûz ola ol dîn ile îmâna bırağdım
- 4 Lâyık mı şehâ hûsn-i gülûñ itse temâşâ
Bâğ-bâna didim bülbüli gülşâna bırağdım
- 5 Çekdim özümü gūşe-i seccâde-nişînim
Baykuşu bu gün bir ulu vîrâna bırağdım
- (71a) 6 Dünyâda hezâr yâri sevûb terkini itdim
Cânân olarak kendime bir dâne bırağdım
- 7 Mağbûbla mey bezm-i müheyyâyı Tûrâbî
Mağşûd olan ‘ aşığa meydâna bırağdım

292*

Fâ‘ilâtûn fâ‘ilâtûn fâ‘ilâtûn fâ‘ilûn

⁶⁰³ Tûrâb: Tûrâbî M

* İ, 55a.

* İ, 55a.

- 1 Derdliyim bî-derdi ğayrı kendime yâr itmeyim
Bâr-ı ğam çekmekden ölsem hâlķa ızhâr itmeyim
- 2 Gülşen-i hüsni dil-ârâyı görürsem şabr idem
Muhteî âh eyleyem bülbülleyin zâr itmeyim
- 3 Reşkle yandım rakîbi katl idem âsân baña
‘Aşk uşûlinde daħi ‘uşşâķa âşâr itmeyim
- 4 Yâr içün aġyâra şâyeste müdârâyı gönül
Goncanıñ etrafını şimdengerü hâr itmeyim
- 5 La‘lini bûs eyledim rû‘yâda ben dil-dârımıñ
Zâhirinde görmedim bâtında inkâr itmeyim
- 6 Rû‘yetiñ müştakıyım hem zülfüñüñ Manşûrıyım
Ol resenle yâ nidem kendimi ber-dâr itmeyim
- 7 Hî‘âhişi varsa nigârıñ bahş idem mesrûrla
Ey Tûrâbî cân fedâ dâd eyleyem ‘âr itmeyim

293*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Fiġanımla ki ben bülbüle gülşende zarar virdim
Ferâset itmeyüb ol ‘âşıkā gerçek keder virdim
- 2 Bu gün gerd eylemek pervâneye pîrâmen-i şem‘i
Uşûl-i ‘aşķla girdi aña andan hüner virdim
- 3 Dökülmüş bî-ķaberken berg-i gül elvâķına eşķim⁶⁰⁴
Bu mażmûnı varub ol şebnem-i şubķa ķaber virdim⁶⁰⁵
- 4 Velî nâ-yâb pür-çeşm-i terimden gerçi aşdâfa
Nisân eyyâm-ı vakti cümlesine hep güher virdim
- 5 Benim eşcâr-ı ma‘ nâ gûş iden nuķķ-ı kelâmımdan
İrişdi feyz-i Hakk bārânı hûş şîrîn şemer virdim

* İ, 55a.

⁶⁰⁴ elvâķına: aķvâline M

⁶⁰⁵ ol: -M

- 6 Nişînlîk gûşe-i vahdetde murğ-ı bûma bir miqdâr
Niyâz-ı iltimâs itdi bu şab'ımdan eşer virdim
- (71b) 7 Girüb meydân-ı aşk içre Tûrâbî dâr-ı dünyâdan
Geçüb râh-ı erenlerden nihâyet cân u ser virdim⁶⁰⁶

294*

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Bu gün şem'-i ruhuñ cevîlâna geldim
O şem'e yanmağa pervâne geldim
- 2 İçüb câm-ı mey-i aşkıñdan ey döst
Ayılmam haşre dek mestâne geldim
- 3 Ser-i zülfüñde bend eyle beni sen
Hıred güm-geşt idüb dîvâne geldim
- 4 Baña raḥm eyle kim gîsûlarıñ teg
Nihâyet hâlet-i perşâna geldim
- 5 Hüzün-kâr olmuşum Ya'kûb mişâli⁶⁰⁷
Meded kıl Yûsuf-ı Ken'âna geldim
- 6 Gedâyım bâb-ı kûyuñda nişînim
Saña âlem-nümâ iḥsâna geldim
- 7 Rehide cân u baş şarf itmek içün
Muḳîm ol ahdine peymâne geldim⁶⁰⁸
- 8 Vişâliñ ıydına dil kebşi ile
Ḳabûl eyler iseñ ḳurbâna geldim
- 9 Tûrâbî aşıkım ḥüsnüñ temâşâ
İdüb gitmekdeyim seyrâna geldim

295*

⁶⁰⁶ u: -î

* İ, 55b.

⁶⁰⁷ Hüzün-kâr: Ḥazân-kâr M

⁶⁰⁸ Muḳîm ol ahdine: Muḳîme ahdile İ

* İ, 56a.

Müfte' ilün müfte' ilün müfte' ilün müfte' ilün

- 1 Tab' -ı mizâcım nideyim dilber-i ra' nâ severim
Terkini dūr eyleyemem doğrusı hālā severim
- 2 Sevrmege ol zişt-i ' abūsı daḥi düşvārım olur
Ḥüb-cemāl nāzik-edā kāmēt-i bālā severim
- 3 Dişleri dūr-dāne meyān ince ruḥı āl ola hem
Ḥōşça revīş nāzlı gülüş böylece āšnā severim
- 4 Aḥsen-i ḥū kāmēt-i ' ar' ar lebi mül cān yakıcı
Serv-i ḥırām şūḥ-ı cüvān sīnesi mīnā severim
- 5 Sīm-beden kaşları meh-nev gerek āfet bakışı
Sūz nigāh dehen-i ḥoḳḳa zīver-i zībā severim⁶⁰⁹
- (72a) 6 Nāvek-i müjgānı dele bağırmı kanımı dōke⁶¹⁰
Çār-deh-i sāl olsa kebīr olmaya suḡrā severim⁶¹¹
- 7 Rūy-siyāh cāna cefā gönlüme teşvīşi virür⁶¹²
Ḥāl-i Tūrābiye nazar eyle ki ḥüsnā severim

296*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hicre düş oldum bu gün didārdan dūr olmuşum
' Ayn-ı dilden ma' nevi vechine manzūr olmuşum⁶¹³
- 2 Burc-i naḥsa ṭālī' im bend eylemiş çarḥ-ı felek
Ravza-i ḥüsnūñ gülinden gerçi mehcūr olmuşum
- 3 Derde şaldı Neyleyem ' aşkıñ beni rüsvā idüb

⁶⁰⁹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁶¹⁰ dele: ile M

⁶¹¹ olmaya şuḡrā: olmaya ol meh şuḡrā M

⁶¹² Rū-siyāh: Rūy-siyāh M / teşvīş: teşvīşi M

* İ, 56a.

⁶¹³ ma' nevi: ma' nī M / manzūr: manşūr M

- Düşmüşüm dilden dile ‘ âlemde meşhûr olmuşum
- 4 Ğam metā‘ ın cem‘ idüb bāzār-ı miḥnetden bu gün
Ey felek bî-zer isem anlarla ma‘ mûr olmuşum
- 5 Mest olur ḥālim görenler şanki şaḥbā-nûş teg⁶¹⁴
Bilmezem ecsād-ı ḥumda āb-ı engûr olmuşum
- 6 Gāh gāh āvāz ider sīnemde āhım telleri
Bilmezem kânûn mıyım yāḥūd ki ṭanbûr olmuşum⁶¹⁵
- 7 Çek Tūrābī ‘ aşıkı ber-dāra ey meh raḥm kıl
Çīn-i müşgīn zülfüne müştāk Maṣṣûr olmuşum

297*

Mefā‘ ilûn mefā‘ ilûn mefā‘ ilûn mefā‘ ilûn

- 1 Görüb zülf-i kemendiñ sevdigim zincīre beñzetdim
Bu dil şahrāsı içre fikriñi naḥcīre beñzetdim
- 2 Dilimde nāzenīn bütler ḥayālī sākin olmuşdur
Ben ol vīrāneyi idrāk kıldım deyre beñzetdim
- 3 Bakub elvāḥ-ı ḥüsn-i ḥaṭṭ maẓmûnın ḥaḳāyıkdan
Didim ‘ ilm-i ledündür şerḥini tefsīre beñzetdim
- 4 Ṭabībā terk-i dermān eyle gel derdim füzûn itme
Leb-i la‘ liñ o yārīñ zaḥmıma iksīre beñzetdim
- 5 Kılub tedbīr zāhid men‘ -i ‘ aşk itmek beni derdi
Bıraḳsun re ‘ yini bīḥûde bir tedbīre beñzetdim⁶¹⁶
- 6 Göñül yaşın dimez ma‘ şûm şıfātın gösterür lākin
Nice biñ yaşa girmiş dehr-veş bir pīre beñzetdim⁶¹⁷
- (72b) 7 Tūrābī ‘ aşk-ı cānānı vücûdum kūh-ı Kāfında⁶¹⁸
Disem ‘ Anḳā mıdır yāḥūd hümāy-ṭayra benzetdim

⁶¹⁴ ḥālim: ‘ âlem M

⁶¹⁵ ki: -İ

* İ, 56a.

⁶¹⁶ bir: -İ

⁶¹⁷ dehr-veş: dehrden M

⁶¹⁸ Kāfında: Kāfindan M

298*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gel kerem kııl sâkiyâ dâd idegör tolu cām⁶¹⁹
Nezdime uğratma ğam leşkeri hâş[ıl]u'l-kelām
- 2 Şefkatiñi dūr idüb eyleme maḥzūn benī⁶²⁰
Bende-i üftādeñim bâbiña oldum ğulām
- 3 Bāde-i gül-gūn ile def -i melālim eyleyem⁶²¹
Fevḳ-i serimden hemān ref ola gitsün ğumām
- 4 Bī-ḥaber eyle beni sūd u ziyānı bilmeyem
Ḳayd-ı cihāndan geçir her işim olsun tamām
- 5 Şun ki pey-ā-pey Tūrābīye şu peymāneyi
Arşa-i ḥaşre varam şöylece mest [ü] müdām

299*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Vücūdum nār-ı aşḳa sūz idüb büryāna döndürdüm
Dü çeşmim giryeden bir kāse-veş pür ḳana döndürdüm
- 2 Derūnumdan hevā-yı fırḳatiñ mevce getirmiştir
Revān itdim sirişk-i telḫimi ummāna döndürdüm
- 3 Göñül bī-ḥūdile üftādedir çāh-ı zeneḥdāna⁶²²
Dil-i ma' şūmı āḫir Yūsuf-ı Ken' āna döndürdüm

* İ, 56b.

⁶¹⁹ kerem kııl: kerem it İ

⁶²⁰ Şefkatiñi: Şefḳati İ

⁶²¹ melālim: melāli İ

* İ, 56b.

⁶²² üftādedir: üftāde M

- 4 Sevād-ı çîn-i zülfün üstüme gör sāye şalmışdır
Bu zulmet içre ƣaldım cāyımı zindāna döndürdüm
- 5 Cefā kıldıƣca cānānım ki artar lezzet-i şevķim
Anıñ cevrin nihāyet luţfile ihsāna döndürdüm
- 6 Kıyāminñ gördüğüm sā‘ at kıyāmet yādıma düşdi
Fiğānımdan cihānı maḥşer-i dīvāna döndürdüm
- 7 Göñül murğunñ Tūrābī şem‘ -i ruḥsār-ı dil-ārāya
Anı pervāne kıldım gerd iden devrāna döndürdüm

300*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Olmuşum terk-i fenā rāh-ı Hūdādır istegim
Dertliyim feyz-i İlāhiden devādır istegim
- (73a) 2 İstemem dünyā bisātin pāy-dār olmaz nidem
Ol şefā‘ at ma‘ deni cūd u şehādır istegim
- 3 Şol livā-yı ḥamd taḥtından bizi dūr itmesün
Dü cihān faḥrı Muḥammed Muştafādır istegim
- 4 Himmet-i ‘ulyāsına maḫḫar murādım düşmege
Ḥaydar-ı kerrār ‘ Alīyyü'l-Murtaẓādır istegim
- 5 Keştī-i Nūḫ-ı necāt anlar vü Ehl-i Beytidir
Hem Ḥadīce Fāṭıma ḫayrū'n-nisādır istegim
- 6 Mihrini levḫ-i dile taḫrīr kıldım tā ezel
Kıdve-i şānī Ḥasan şāḫ müctebādır istegim
- 7 Eşk-rīz itmek işim ‘ aşķında ser-gerdānım
Zār [u] giryānım Ḥüseyn-i Kerbelādır istegim
- 8 Cān [ü] ser dād eyledim Zeyne'l-‘ ibā‘ vü Bāķıra
Ca‘ fer ü Kāẓım ‘ Alī Mūsā Rızādır istegim⁶²³
- 9 Vird-i zikrimdir taķī andan naķī her rüz [u] şeb

* İ, 57a.

⁶²³ Rızādır: er-Rızādır İ

‘ Askeriden Mehdî-i şâhib-livâdır istegim

- 10 Rûz-ı mahşer çâr-deh-i ma‘ şûm şefî‘ olsun bize
Ben gedâ şâyeste şâhlardan devâdır istegim
- 11 Şânınızdır rahm idiñ siz bu Tûrâbî ‘ aşıkâ
Dâr-ı Manşûra çekildim bî-riyâdır istegim

301*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 Kahr-keş olmağa ‘ âlemde velî mu‘ tâdım
Baña ta‘ lîm felek virdi odur üstâdım
- 2 Gerçi mesrûra qarîb eyler isem şâd olmaz
Gam-ı âlûd ile âmûz-ı dil-i nâşâdım⁶²⁴
- 3 Nice biñ miñnet-i kûh eylemişimdir sūrâh
Beher-i şîrîn-i leb yâra bu gün Ferhâdım
- 4 Sitem-i tîğîm gel itme şikest kâr itmez
Câm-ı ‘ aşkıñ güzelim nûş ideli fûlâdım
- 5 Hicr-i dâmında giriftâr kılan kimdi beni
H‘âb-ı gâfletde gözüm görmemişim şayyâdım
- 6 Garğ-ı girdâb-ı sirişk oldığımı gördi benim
Dest-res eylemedi nâle ile feryâdım
- (73b) 7 Cevr-i devrâna Tûrâbî gireli esmâımız
Bu revân oldı zebânımda Şabûr evrâdım

302*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Gördü dil nâ ‘il olubdur bir cüvâmı gözlerim
Mâh-ı tal‘ at gönca-fem şîrîn-zebânı gözlerim

* İ, 57a.

⁶²⁴ ile: -M

* İ, 57b.

- 2 Ol ħadengi s̄inemi āmāc idüb āmādedir
Belki endāz eyleye t̄ir ü kemānı gözlerim⁶²⁵
- 3 Esb-ı ‘ aşkıında süvār oldı dilim b̄ihūdedir
Gerçi kim p̄irāmeninde ben ‘ inānı gözlerim
- 4 Cevr-i bārın çekdim ammā ücretim virmez o yār⁶²⁶
Şulḥ içün elbet gözüm maḥşer dīvānı gözlerim⁶²⁷
- 5 Vuşlatıñdan dūr idüb giryāna şaldıñ sen beni
Ḥasretiñle r̄iz ider eşk-i revānı gözlerim
- 6 Top-ı āhım pūr kılub dest-i firākımda fit̄il
H̄iç kes bilmez zam̄irim bir nişānı gözlerim
- 7 Künc-i ‘ uzletde Tūrābī şabr ile oldum niş̄in
İntizārım āşiyān-ı lā-mekānı gözlerim

303*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Çarḥa peyvest eyledim dūd-ı şerār-ı aḥkerim⁶²⁸
Sūz idem ol kec-revi ben inḳılābın isterim
- 2 Çār-sūyum gerd ider t̄ir-i belādan şaḳlamaz
Ḳaṭ‘ ide tedb̄ir-i dūnın t̄iz-i āh-ı ḥaṇçerim⁶²⁹
- 3 Çekme zaḥmet ebr gel ref‘ eyle sen bārānıñı
İḳtiżā-yı dehr içün besdir benim çeşmim terim
- 4 Bār-ı cevriñ zahrıma ḥaml itme raḥm it ey felek
Çekmeden miḥnet gümānıñ ḳalmadı tāb u ferim
- 5 Hicr-i yār endūh-ı devrān ṭa‘ n-ı ‘ ālem bir yana
Bī-nihāyet derdile bilmem nedir āḫir serim

⁶²⁵ Bu mısra, M nüshasında 3. beyitte de geçer.

⁶²⁶ Cevr-i bārın: Ecr-i bārım M

⁶²⁷ elbet: -M

* İ, 57b.

⁶²⁸ şerār-ı şerārım

⁶²⁹ t̄iz: t̄ir M

- 6 Çık bu pejmürde kafesden murğ-ı rûh destûr saña
Söyledi seng-i cefâlardan şikest bâl ü perim
- (74a) 7 Pür derûnum leşker-i endûhla başdan başa
Neylesün şimdi Tûrâbî var gönül git yok yerim

304*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Rûzına gel gam yeme sen ey gedâ Allâh kerîm
Giy tevekkül hırkasın râm ol Hudâ Allâh kerîm
- 2 Âferîd itmiş seni ol hâzır u nâzır olan
Fevt için teşvîşe düşme dâ'imâ Allâh kerîm
- 3 Bend olub bâb-ı rızâsında muķîm olmaķ gerek
Her umûruñ Haķķa tefvîz it şehâ Allâh kerîm
- 4 Tûl-i endîş-i fikirler bî-huzûr eyler seni
Yâ bu ne bihûde çok cevır ü cefâ Allâh kerîm⁶³⁰
- 5 Kâtib-i taķdîr ezel taķrîr idübdür kısmetiñ
Kâni' ol gel olma hırşa mübtelâ Allâh kerîm
- 6 Mâsivâdan cehd-i sa'y-i ğayretinden fâriğ ol
Güşe-i kâşânede kıl inzivâ Allâh kerîm
- 7 Ey Tûrâbî şabr kıl Eyyûb-veş her derde kim
Şabr ile elbet olur derde devâ Allâh kerîm

305*

Fâ' ilâtün fa' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ba' zı kes şâ'ir kalemle sâzı bilmez Neyleyem
Tevbeli vardır okur da yazı bilmez Neyleyem
- 2 Biñ ğazel söylerse girmez güşına bir âdemiñ
Enkerü'l-aşvât hûb âvâzı bilmez Neyleyem

* İ, 109a; K nüshasında derkenara yazılmıştır.

⁶³⁰ Yâ bu ne: Yâ ne bu İ

* İ nüshasında yoktur.

- 3 Ol perî-rû hışm ider ben mübtelâya her zamân
Âh raķîbî hâne-i ğammâzı bilmez Neyleyem
- 4 Bûsesin almış idim tenhâda mestûr it didim
Söylemiŝ varmış raķîbe râzı bilmez Neyleyem
- 5 Rûzına şükr it Tûrâbî gel ķanâ‘ at eyle var
Yâ nefis kâfir çok ister azı bilmez Neyleyem

306*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

- 1 İsmimi yâda getirmiş o perî şâd oldum
Eylesün cevr ü cefâ nâzına mu‘ tād oldum
- (74b) 2 La‘ l-i ŝîrîni içün kûh-ı belâ senginde
‘ Ömr şarf eylemişim şânî-i Ferhād oldum
- 3 Dâm-ı dil rāh-güzārında ğazālî beççeniñ
İntizār üzre meķin-gāhda ŝayyād oldum
- 4 Pāy-bend itdi ser-i zülf-i kemendiyle beni⁶³¹
H‘āh nā-h‘āh bu gün emrine münķād oldum
- 5 Devr-i ‘ ālemde Tûrâbîye felek dād itdi
Āhen-i ķavs ü belâ çekmede üstād oldum

307*

Fā‘ ilâtün fā‘ ilâtün fā‘ ilâtün fā‘ ilün

- 1 Ben ŝabîb-i dehrden derde devâyı istemem
Hoķķası pür-zehrile böyle ŝifâyı istemem
- 2 Kahr-ı miñnet zārıla ālûde olmuş tıynetim
Ey felek devrinde şol zevķ u şafâyı istemem
- 3 Faķrile buldum nihāyet ‘ izz ü cāh-ı devleti
Bî-beķā ŝādî meserret māsivâyı istemem

* İ nüshasında yoktur.

⁶³¹ ser-i: -M

* İ nüshasında yoktur.

- 4 Muṭribā evc-i ‘arāḳdan nağme-i ḥūb şavtile
Bezme revnaḳ vir velākin tîz nevāyı istemem
- 5 Men‘ kılma ‘aşığı ‘aşkıñ rehinden vā‘ izā
Mağlaṭ-ı bîhūdeyle çün cezāyı istemem
- 6 Tā‘atîñ naḥl-i riyādan özge bir virmez seniñ
Şūfî bî-ḥaşıl ḳabûl olmaz du‘āyı istemem
- 7 Ḳāni‘ im bir loḳma bir ḥırḳa Tūrābî bes baña
Bir bölük teşvişle cevır ü cefāyı istemem

308*

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Murğ-ı cān ten ḳafesinden seni āzād ideyim
Ġam-ı endūh-ı felekden seriñi şād ideyim
- 2 Hāl-i meşrūḥa ḳanı yār-i muvāfiḳ ḳande
Muḥtefî āhile vāh zıkrini evrād ideyim
- 3 Bilmediñ ḥāk-i deriñde seri dād eyledigim
Dimediñ ‘aşığımıñ ismini bir yād ideyim
- 4 Kūh-ken gitdi ise tîşe-i ‘aşḳile bu gün
Dāğ-ı hicri deleyim bu dili Ferhād ideyim
- (75a) 5 Bî-kesim dehrde bir yār-i vefā-dārım yok
Varayım pîr-i muğān oğlını evlād ideyim
- 6 Devr-i ‘ālemde hele cevır ü belā sengiyle
Dil-i vîrānımı bir ḥōşca ābād ideyim
- 7 Ġarażım pāye-i pest ile Tūrāb olmaḳ idi
‘Ār u nāmūs ile varım da berbād ideyim⁶³²

309*

* İ nüshasında yoktur.

⁶³² varım da ? / Bu mısra vezne uymamaktadır.

* İ nüshasında yoktur.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 H̱āhişim sākî leb-i la' liñ serābı istemem
Eklimiz ẖün-ı ciger donmuş kebābı istemem
- 2 Gözleriñ açmış cemāl-i bādeye çok baķmasun
Bir hevāyî bād-meşrebdır ħabābı istemem
- 3 Nāy ü def ẖānende yek dü bezme revnaķ elvirir
Fāriğ olsun muṭribe söyleñ rebābı istemem
- 4 Ey perî āheste nāz ile ħırāmān eyle gel
El-amān incinme ta' cîl-i şitābı istemem
- 5 Vaķt-i gül şaĥn-ı çemende şavt-ı bülbul nağme-sāz
Mevsimi beste ġazel sâ'ir cevābı istemem
- 6 Nuşĥ ider vā' iz baña terk eyle ' aşķı kııl şevāb⁶³³
Göñlüme şordum didi böyle şevābı istemem
- 7 Daĥl iderlermiş Tūrābî māh-rüsūmuz deyu
Kim dimiş nāzik güzel emred şebābı istemem

FĪ ḤARFİ'L-NŪN*

310*

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Ey ķaddi sehî ķāmet-i bālā ne güzelsin
Gerdānı beyāz ruĥları ħamrā ne güzelsin
- 2 Āfet baķışın nāzile reftārı begendim⁶³⁴
Cān sevdi seni lebleri şaĥbā ne güzelsin

⁶³³ eyle: -M

* Kāfiye-i Ḥurūf-ı Nūn İ

* İ, 58a.

⁶³⁴ reftārı: reftār M

- 3 Mānend saña olmaya bu devr-i cihānda
Vaşf eyleyemem hüsünü ammā ne güzelsin
- 4 Gülseñ açılur āl ruḥuñ üzre o ḡonca
Şerm oldu görüb ol gül-i ra‘ nā ne güzelsin
- 5 Bağlandı gönül neyleyeyim tārına zülfüñ
İtdiñ bize sen ‘ aşk-ı hüveydā ne güzelsin
- (75b) 6 Vechiñ göricek eylediler ‘ aklı ferāmūş
Kıldıñ nice biñ ‘ aşık-ı şeydā ne güzelsin
- 7 Evkātı güzār itdi ḡayālīñle Tūrābī⁶³⁵
Luṭfuñla nümā eyle ki āyā ne güzelsin

311*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Dünyāda kesb eyledim çokdur vebālim şorma sen
Yok yedimde Hākka şāyeste kemālim şorma sen
- 2 Nefs-i zālim bir yana şol cevri-i dilber bir yana
Bu derūnumda mükemmel kıl ü kālīm şorma sen⁶³⁶
- 3 Düşmüşüm hırş u ṭama‘ ḡārātī kılmış varımı⁶³⁷
Zişt-i pür-endişle fıkır ü ḡayālīm şorma sen
- 4 Bezm-i miḡnetde bu gün ḡam kāsēsın şındı felek
Nūş idüb bī-iḡtiyārī pür-piyālīm şorma sen
- 5 Ġarḡ-ı girdāb-ı belā içre Tūrābī neylesün⁶³⁸
Zāhidā var git yūri pejmürde ḡālīm şorma sen

312*

⁶³⁵ Evkātı: Evkāt M

* İ, 58a.

⁶³⁶ ü: -i

⁶³⁷ ḡārātī: ḡārāt M

⁶³⁸ içre: -M

* İ, 58b.

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Dil yeter bîhüdelik şerm u hayâ itmez misin
İrdi encâma ‘ ömür derde devâ itmez misin
- 2 ‘ Azm-i uḥrâ itmege nevbet bu gün geldi saña
Sen saña inşâf idüb terk-i hevâ itmez misin
- 3 Târ-mâr it varlığın aşnâmasını eyle şikest
Akđemi fikr eyleyüb nefsin gedâ itmez misin
- 4 Nice bir bu ma‘ şiyet baḥrında ğavvâs oldığın
Fi‘ l-i ef‘ âl-i kabîḥiñden ibâ itmez misin
- 5 Mâ ‘il olduñ şol hayâl-i bî-beḳânîñ ‘ aşkına
Defter-i dilden yeter maḥv-ı sivâ itmez misin
- 6 Zulmet-i şebden ḥalâş olmaḳlıġa ey bî-başar
Şıdḳ-ı pür-iḥlâşla Ḥaḳḳdan recâ itmez misin
- 7 Cân u serden ḳaṭ‘ -ı dest eyle Tûrâbî ‘ ârif ol⁶³⁹
Râh-ı ‘ aşḳa kendiñi lâyıḳ revâ itmez misin

(76a)

313*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ey Resûl-i Kibriyâ ser-tâc-ı ‘ âlem şâh-ı dîn
Ey şefâ‘ at menba‘ ı maḥbûb-ı Rabbü'l-‘ âlemîn
- 2 Ḥaḳḳ seni şâyeste kılmışdır risâlet şadrına
Ḥâdimiñ Cibrîl Emîn olmuş deriñde kemterin⁶⁴⁰
- 3 Bir şadef şanki cihân sensiñ anıñ dūr-dânesi
Baḥr-ı ‘ ilminde ġarîḳi âsumân rûy-ı zemîn⁶⁴¹

⁶³⁹ u: -î

* İ, 58b.

⁶⁴⁰ Bu mısra M nüshasında 3. beyte de yazılmıştır.

⁶⁴¹ Baḥr-ı ‘ ilminde ġarîḳi âsumân rûy-ı zemîn: -M

- 4 Pertev-i nūruñdan almışdır ziyā şems ü kamer
Çarḥ ser-gerdān olub ‘aşkıñla raḡş eyler hemīn
- 5 Rāh-ı Hāḡḡı mu‘ cizātūñ ḡudreti ḡılmış nümā
Emriñe münḡād idübdür āferīdī ins ü cīn
- 6 Yetmedi nev‘ -i beşerden rütbe-i mi‘ rācına
Enbiyālar içre sen teg var mıdır bir kām-bīn⁶⁴²
- 7 Şol der-i cūduñda durmuşdur Tūrābī nā-tüvān
Sā’il-i raḡmūñ seniñ ḡoyma anı zār u ḡazīn⁶⁴³

314*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

- 1 Dil seniñçün zār ider cismimde ey nāzik-beden
Sen ki Yūsufsuñ ḡönül Ya‘ ḡūb tenim Beytül’-ḡazen⁶⁴⁴
- 2 Derd-i endūhuñ baña ḡaml eyledi bend eyleyem
Şol iki mekkāre zülfüñden yetişdir bir resen⁶⁴⁵
- 3 Ālla üftāde olub ḡāh-ı zeneḡdānında var
Şad-hezār ‘uşşāḡ ḡār içre degildim sāde ben
- 4 Dökmesün cellād-ı ḡamzeñ ḡūnumı reşkim budur
Tīḡ-ı cevriñle mürüvvet ḡıl beni ḡatl eyle sen
- 5 Fitne-engīz-i ḡarāmī ḡözleriñ yaḡmaladı
Cümle varım nār-ı ‘aşkıñdan giyerdi pīrehen
- 6 Nice kim dünyādayım ilbās-ı zīver istemem
Ger vefāt itsem daḡı ol pīrehen olsun kefen
- 7 Ḥuşḡ cāyım ḡalmadı girdāb içre düşmüşüm
Şan ḡabāb oldum Tūrābī eşk-i seylābım vaḡan

⁶⁴² teg: -M

⁶⁴³ u: -İ

* İ, 59a.

⁶⁴⁴ tenim: ten M

⁶⁴⁵ Bu beyit M nüshasında yoktur.

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Toğdı hürşid-i haqîkat ' âleme ' ayne'l-yaqîn
Perteviñden rüşen oldı şeş-cihet rûy-ı zemîn
- 2 Çarha girdi nüh felek ' aşkıñla ser-gerdân olub
' Arş u kürsî levh u kalem encüm birdir hemîn⁶⁴⁶
- (76b) 3 Zîb ü fer virdi cihâna nûr-ı tâbîñ ser-be-ser
Şu' le şaldı dillere mihriñ seniñ ey şâh-ı dîn
- 4 Vaşf-ı zâtında Felâṭunî hîred hayrettedir
Dü serâ sulṭanı sensiñ sırr-ı Rabbü'l-' âlemin
- 5 Mu' ciziñ bahrında kaṭre enbiyâ sâ'irleri
Şöyle kim hâk-i deriñde oldılar kemter kemîn
- 6 Kim ki cân dâd eyledi râhında hûb ihlâşla
Rûz-ı maḥşer ol kişi havf u ḥaṭarlardan emîn⁶⁴⁷
- 7 Pür-günâhım ey şefâ' at ma' deni luṭf it ' aṭâ⁶⁴⁸
Bu Tûrâbî rû-siyâhı koyma giryân u ḥazîn

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Eşk-i çeşmim koymadı rîz eyledi bağırında hûn
İktizâ hicrân günü fehm itmediñ mi ey cünûn
- 2 Bir perî fikr ü ḥayâli gönlümi tutmuş vaṭan⁶⁴⁹
Çıkça cânı çıkmada gör şanki deryâ içre nûn
- 3 Hâk-pây-i tûtiyâ-yı yâr ğubârından baña
Al getir bād-ı şabâ ben eylerim kuḥl-ı ' uyûn⁶⁵⁰

* İ, 59a.

⁶⁴⁶ ' Arş u ürsî: ' Arşı kürsî İ / levh u kalem: levh kalem: İ⁶⁴⁷ u: -İ⁶⁴⁸ luṭf it: luṭf u M

* İ, 59b.

⁶⁴⁹ fikr ü ḥayâli: fikr-i ḥayâli İ⁶⁵⁰ ben eylerim: eylerim ben İ

- 4 Hāme-i minḳārile la‘ liyle güller bergine
Haṭ çeke bülbul aña göstere ḥūn-ı cüz’-nümün
- 5 Āşiyān tertīb kılmış başıma derd kuşları
Yok serim sevdāya şaldım cāyınız olsun derün
- 6 Tīşe-i ‘ aşkımla biñ kūh-ı cefā itdim helāk
Vāh ki Ferhād bir ṭağın başında olmuşdur zebün
- 7 Ḳadd-dūtā oldum Tūrāb endūh kemānıñ çekmeden
Neyleyem imdāde gelmez sa‘ y kılmaz baḥt-ı dūn

317*

Mef’ülü mefā’ ilü mefā’ ilü fe’ülün

- 1 Bir ḳadd-i sehī mäh-ı münir āfet-i devrān
Nīm mest nigāh ile beni eyledi nālān
- 2 Gerdānı beyāz ruḥları gül sinesi minā
Ḳıldıkca nazar ‘ aşıkını itmede ḥayrān⁶⁵¹
- 3 Dür-dānelerin vaşfını şol bād-ı şabādan
Güş itdi şadef baḥra girüb şermle pinhān
- (77a) 4 Hüb la‘ l-i şiriniñ göricek zulmete düşdi
Bā’ iş bu ki dūr oldığı ol çeşme-i ḥayvān
- 5 Envār-ı cemālin ḥasedi şem‘ ine gayret
Tā şeb şehri eylemede bağrını sūzān
- 6 ‘ Uşşākı hezār beste idi tārna zülfün⁶⁵²
Reşkile gelüb şāne ḳamu ḳıldı perişān
- 7 Üftādelerin ḥālī nola böyle Tūrābī
Me’yūs [u] ḥazīn āhı füzün dīdesi giryān

318*

* İ, 59b.

⁶⁵¹ ‘ aşıkını itmede: itmede ‘ aşıkını İ

⁶⁵² ‘ Uşşākı: ‘ Uşşāka M

* İ, 59b.

Mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn mefā' īlūn

- 1 Kime şerh eyleyem ' âlemde ben derd-i nihānımdan
Teneffür eyledi halk-ı cihān āh u fiğānımdan
- 2 Ezelden tıynetim ğam mā' ile ta' mīr kılmışdır
Tecessüs eyleseñ endüh çıkar mağz üstüñ ānımdan⁶⁵³
- 3 Ciger hūnıyla perver eyleyüb perlendirüb şaldım
Hezārān murğ-ı miḥnetler bu cism-i āşiyānımdan⁶⁵⁴
- 4 Nice sāl oldı kim ruḥsār-ı yāri görmedim yā Rabb⁶⁵⁵
Tutuldı manzar-ı çeşmim meded eşk-i revānımdan
- 5 Degil hūrşid şu' ā' ı levḥ-i gökde tāb iden dehri
Şerār-ı āteşim te' şiridir aḥker-feşānımdan
- 6 Ḥayāl-i fikr-i dil-dārın beni bir ḥāle şalmışdır
Cünūn-ı zincir-i ' aşkı bend idübdür çevre yanımdan
- 7 Felek ḳahrı nigārın cevri halkın ta' n senginden
Türābī Neyleyem āḥir uşandım tatlı cānımdan

319*

Mef' ūlū mefā' īlū mefā' īlū fe' ūlūn/Mef' ūlū fe' ūlūn

' Aşkın eşeri serde gerek dilde dil-ārā
Āh āteş-i hicrān

Hicrāna ḳarın itdi dili yandıra ḥālā
Yazık gene cānān

Cānāna nezir eyledi cānı ezel ' aşık
Dergāhına lāyık

Lāyıkların istedi esrārına āşnā
Sā' irleri giryān⁶⁵⁶

⁶⁵³ mağz: mağzı İ

⁶⁵⁴ miḥnetler: miḥnet M

⁶⁵⁵ kim: -M

* İ, 60a.

(77b)

Giryân ile asret çeke dîdârına aġyâr
Her hâlile nâçâr

Nâçâr gerek dehrde eyler anı ednâ
Zâr eyleye her ân

Her ânda ider hâlîş-i dîdârına ikrâr⁶⁵⁷
‘ Aşk ehlidir ey yâr

Yâriñ der-i hâkinde qarâr eyle ki cânâ
Şâyed kıla îhsân

İhsân-ı ‘ inâyetle seni şâd ide ey dil
Âyineyi gel sil

Sil jengi gider yâri getür ‘ âkıl ü dânâ⁶⁵⁸
Kaşr-ı dile âsân

Âsânile reh açıla deryâya ser-â-ser
Destiñ ala Haydar

Haydar ki ‘ Alî şîr-i İlâh ‘ âdil-i a‘ lâ
Aç dîdeyi ey cân
Cân dâd ide ‘ aşkıñda Tûrâbî gene yâ şâh⁶⁵⁹
Sen it anı âgâh

Âgâh degiliz sırr-ı haķîkatlere zirâ
Ser râhına ġaltân

320*

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- 1 Ey eşm-i siyâh kâmet-i ‘ ar‘ ar mı nesiñ sen
Âfet baķışıñ kaşları mu‘ anber mi nesiñ sen
- 2 Hükümünde kamu bendeleriñ emriñe münķâd⁶⁶⁰

⁶⁵⁶ Sâ‘irleri: Sâ‘illeri İ

⁶⁵⁷ ider: -M

⁶⁵⁸ jengi: jeng İ

⁶⁵⁹ gene: -İ

* İ, 60b.

⁶⁶⁰ Hükümünde: Hükmd M

Sultān-ı cihān ‘āleme server mi nesiñ sen

3 Mest itdi beni bŷy-ı saçın itme perişān⁶⁶¹
Ey müşk-i hoten ‘ūdile ‘anber mi nesiñ sen

4 Devrān-ı felek mişliñi hīç görmemiş ašlā
Göz hīre kılan şu‘le-i envār mı nesiñ sen

5 Cennet mi yeriñ söyle Tŷrābīye kerem kıl
Bir zāt-ı melek hŷriye beñzer mi nesiñ sen

(78a)

321*

Fā‘ilātŷn fā‘ilātŷn fā‘ilātŷn fā‘ilŷn

1 Rŷy-ı tābın ey perī kim şemsi hāverlendiren
Manzarı negrān çeşmim mi ki enverlendiren

2 Māh-cebīniñden ‘araķ-rīz eyleyŷb itmiş çekīd
Goncaniñ evrāķına şebnem degil terlendiren

3 Kaşlarıñ fikri beni şöyle hilāl itmiş idi
Tŷşe-i sevdā-yı ‘aşķıñ cismimi firlandıran⁶⁶²

4 Āl ruħlar ‘aks idŷb te’şīr kılmış sebzine
Lāle bergin ġālibā bā‘iş bu aħmerlendiren

5 Tīr-i mŷjgān ile bağrım delme dŷkme ķanı mı
Ġamzesi cellādını āmāde hañçerlendiren

6 Vāy ne āfetsiñ nigāhıñ cānıma odlar yaķar
Fitne-engīz-i mestī dīdesin şerlendiren

7 Kŷre-i hier iķre puħt olmuş ciger hŷnum budur
Ey Tŷrābī dŷrr-i eşķim la‘li gevhlerlendiren

322*

Mefā‘ilŷn mefā‘ilŷn mefā‘ilŷn mefā‘ilŷn

⁶⁶¹ bŷy-ı: -M

* İ, 60b.

⁶⁶² Tŷşe-i: Tīşe-i M

* İ, 61a.

- 1 Cihân bîzâr olubdur nâle vü feryâd-ı zârımdan⁶⁶³
Tuyûr u vahşlar ‘âciz büka’-i bî-çararımdan⁶⁶⁴
- 2 Tehî koymaz beni sevdâ-yı ‘aşkıñ hâleti ey döst
Şadâ-yı âh u efgânım degildir ihtiyârımdan⁶⁶⁵
- 3 Bu ‘âlem vaqt-i Nûh tûfânı-veş hep seyle garğ oldu⁶⁶⁶
Hücûm itmiş revân-ı cüy-ı eşkim çeşm-i bârımdan
- 4 Güzâr itmek ne mümkün nezdime eşgâl-i dünyâ kim
Melâmet sengiyle bünyâd olan çevre hisârımdan
- 5 Yanub hierân odında hâk olub kıymet bahâ buldum
Felek tutyâ idübdür dîde-i şemse gubârımdan
- 6 O yâriñ rûyına hasret gidersem devr-i ‘âlemde
Firâkımdı dıd fehm ilen çıkar elbet mezârımdan
- 7 Tûrâbî lâ-mekân iklîmi hûb cây-ı kadîmimdi
Anıñçün böyle giryânım ba‘îd oldum diyârımdan

323*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ey gönül ‘arz eyle hâliñ yâre bir sen bir de ben
Nâme yaz irsâl kıl hünkâra bir sen bir de ben
- (78b) 2 Ey gönül imtâ‘-ı ‘aşkı kâr-gâhıñdan çıkar
Çek ne kıymet gösterür bâzâra bir sen bir de ben
- 3 Ey gönül ser-geşte vü bihüdelikdir kârımız⁶⁶⁷
Biz tegi hiç var mı yok âvâre bir sen bir de ben
- 4 Ey gönül müşgîn-i zülfi târına meh-pâreniñ
Gel çekil Manşûr-veş ber-dâra bir sen bir de ben⁶⁶⁸

⁶⁶³ vü: -İ

⁶⁶⁴ ‘âciz: -M

⁶⁶⁵ u: -İ

⁶⁶⁶ tûfânı-veş: tûfân-veş M / hep: -M

* İ, 61a.

⁶⁶⁷ ser-geşte vü: ser-geşte-i İ

- 5 Ey gönül qatl eylesün tîrinden itme ictinâb
Cân fedâ it ğamzesi seḥḥâra bir sen bir de ben
- 6 Ey gönül çâh-ı zeneḥdân içre üftâd olmuşuz
Var mıdır bu derde âyâ çâre bir sen bir de ben
- 7 Ey gönül râz-ı nihânın eyleme ḥalka nümâ
Vâkıfız ‘ âlemde şol esrâra bir sen bir de ben
- 8 Ey gönül fehm eyledim maṭlûb-ı ḥıḥî kâminî
Tâ ezelden ‘ âşıkız didâra bir sen bir de ben
- 9 Ey gönül güftâra gel geldi Tûrâbî ‘ aşkla
Vezn-i mevzûnıyla gir eṣ‘ âra bir sen bir de ben

324*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Dâmen-i dünyâyı tutsun luṭf u in‘ âm isteyen
Varını kılsun rehâ gönlinde ârâm isteyen
- 2 Râh-ı şer‘ -i Muṣṭafâya iktidâ itsün o kes
Şıdk-ı pür-iḥlâş ile îmân-ı İslâm isteyen
- 3 Künc-i ‘ uzletde nişîn olsun ḳamudan dūr olub
Cânib-i Ḥaḳḳdan kerem iḥsân u ilhâm isteyen⁶⁶⁹
- 4 Kûyını sa‘ y eyleye cânânının vechin ṭavâf
Egnine ilbâs-ı ‘ aşḳ nârından iḥrâm isteyen
- 5 Ḥûn-ı eşkin rîz ider tâ şubḥa dek zâr u ḥazîn⁶⁷⁰
Rûz-ı maḥşerde serîr-i rif‘ at-i kâm isteyen
- 6 Rûze-i şabra girüb Ḥaḳḳın rızâsın gözlesin⁶⁷¹
Ḥulle-i cennet ile uḥrâda bayrâm isteyen
- 7 Ey Tûrâbî nâm-ı Mevlâyı müdâmî zıkr ider
Ḳuvvet-i rûḥa ğıdâ rûḥânî iṭ‘ âm isteyen⁶⁷²

⁶⁶⁸ çekil: -M

* İ, 61b.

⁶⁶⁹ u:-İ

⁶⁷⁰ şubḥa dek: şubḥdek İ / u: -İ

⁶⁷¹ gözlesin: gözleyüb M

(79a)

325*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Felek şemse nümün itmiş seniñ rüyuñ ziyāsından
Güneş yüz yire urmuş ğālibā şerm [u] hayāsından
- 2 Meger kim reh-güzārından getürmüş gird-bād-ı āhım
Olub peyveste çarha hāk-pāy-i tütüyāsından
- 3 İki şakķ eylemişdir baħr-ı eşkim kāmetiñ fikri
Göründi mu' cizātı şanki Mūsānıñ 'aşāsından
- 4 Tabīb-i dehrden dil bulmamışdır derdine dermān
Sen ol bī-çāreye dād it leb-i la' liñ devāsından
- 5 Ruħuñ 'arz eyleyüb būs it dise mümkün mi cānānım
İtā' at itmemek bīrūn olam hāşā rızāsından
- 6 Hayāl-i devlet-i vaşlı ümīdi iştiyākıyla
Bu zevķ-i neş'eden incinmezem yāriñ cefāsından⁶⁷³
- 7 Tūrābī āşinā-yı 'aşķ olub andan berī olduk
Cihānıñ şol hezārān iştiğāl [ü] biñ belāsından⁶⁷⁴

326*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hāl-i 'aşķı bilmez ol müştāk-ı dīdār olmayan
Ya ne bilsün nā-mizācī ķalb-i bīmār olmayan
- 2 Kādr-i dermān neydigin dārū nedir fehmi eylemez
Sūz-ı dil baĝrı ezik derde giriftār olmayan
- 3 Bir mükemmel kāma yetmez ma' nevī elbet o kes
Zār [u] giryān giceler tā şubķ bīdār olmayan

⁶⁷² rūḫa: -M

* İ, 61b.

⁶⁷³ yāriñ: yāri İ

⁶⁷⁴ iştiğāl [ü]: iştiğālī İ

* İ, 62a.

- 4 Bir bahāyım nev' dir şüretde âdem nāmile
Mürşide yed virneyüb âşnā-yı esrār olmayan
- 5 Dünya vü ' uqbāda hāsir nā-murād olsa gerek
Er huzūrında nihāyet bey' [u] bāzār olmayan
- 6 Gerçi olmaz dām-ı a' māl-i kabīhinden hālāş
Havf-ı Hakkdan eşk-rizān zerd-i ruhsār olmayan
- 7 Ey Tūrābī vahşdır merdüm degil lâşī odur⁶⁷⁵
"c Alleme'l-esmā" rumūzından haber-dār olmayan

327*

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Bir māl-ı münir āfet-i devrānıma bak sen
Nev-reste tıfıl dīdesi mestānıma bak sen
- (79b) 2 Rūyuñ göricek cānıma od düşdi tutuşdı
Āb itme feşān üstüme seyrānıma bak sen
- 3 Müjgānı oquñ sīneme endāze kılınca⁶⁷⁶
Şançıldı revān olmada al kanıma bak sen
- 4 Kaşd itdi çeküb katlime şol ğamzesi tiğıñ
Koymaz ki rakıbi hele düşmānıma bak sen
- 5 Būs eyleyeyim ruhlarını h'āh neḥ'āhī
Bir kimse beni görmeye her yanıma bak sen
- 6 Va' d itdi beni gözle deyu vaqt-i ' aşrda
Gelmezse eger āhiri nālānıma bak sen
- 7 Āyā nide ' aşkıñla cünün oldu Tūrābī
Raḥm eyle güzel hāl-i perişānıma bak sen

⁶⁷⁵ odur: olan M

* İ, 62a.

⁶⁷⁶ Müjgānı: Müjgān M

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göründi ref' idüb bir mäh-ı nev şimdi niķābından
Sanasñ ra' d izhārı nümā oldu seķābından
- 2 Ziyā'-ı pertev-i ruķsārına pervānedir diller
Kamu sūz itdiler bāl ü perin gerd-i şitābından
- 3 Neden kıymet bulubdur zulmet içre çeşme-i hayvān
Meger kim māye kātmiş kendine şol la' l-i nābından
- 4 Ne pāki tıyneti ter-ğoncasin ķadriñ Mesīhānıñ⁶⁷⁷
Hezārān mürdeler ihyā olur şirīn cevābından
- 5 Huṭuṭuñ keşf ider ol keslere evrāk-ı hikmetden
Okur ' arif ledün esrārını ḥusnūñ kitābından
- 6 Görünce mihr vechiñ hayreti ser-gerdān olmuşdur⁶⁷⁸
Anıñçündür şu' ā' ın yire şalmışdır ḥicābından
- 7 Tūrābī āsitānıñ dervīş-i kemter kemīniñdir
Niyāz-ı iltimās eyler anı dūr itme bābından

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Kāfir-i zūlfūñ beni ġārāt-ı imān eyleyen
Böyle bir dīn ḥā' ini zulm-i firāvān eyleyen⁶⁷⁹
- 2 Hırmen-i ' aql ü dili cem' eylemişdir bir yana
Bād-ı hicriñ şarşarı bā' iş perişān eyleyen
- (80a) 3 Eyledi nāvekleriñ sūrāḥ cismim her taraf
Āteşi cezbiñ degil mi şoñra sūzān eyleyen
- 4 Bir ġarībim yok enīsim şöyle tenhā kalmışım
Ġamdan özge var mıdır başımda cevīlān eyleyen

* İ, 62b.

⁶⁷⁷ Ne pāki ?⁶⁷⁸ ser-gerdān: ser-gerdānı İ

* İ, 62b.

⁶⁷⁹ zulm-i firāvān: zulmi firāvān

- 5 Āh feryād eyledim kūyında ḥālīm bilmedi⁶⁸⁰
Luṭfını ketm eyleyüb cevvin nümâyân eyleyen
- 6 Āl reng olmuş sirişkim şāhidimdir ey perī
Tīg-ı pinhān-ı nigāhıñ bağrımı ḳan eyleyen
- 7 Ey Tūrābī ser-nigūn-ı dūn iden iḳbālīmī
Bī-vefā raḳḳāş felek ‘ aksine devrān eyleyen

330*

Mefā‘ īlūn mefā‘ īlūn mefā‘ īlūn mefā‘ īlūn

- 1 Ḥaber virdi baña bād-ı şabā ruḥsār-ı enverden
Lebi mül serv ḳaddi nāzeninim ḡonca-i terden
- 2 Meşām itdim dimāğım ḥōş mu‘ aṭṭar oldı mest oldum⁶⁸¹
Getirmiş kākül-i müşḡīn-i ċini būy-ı ‘ anberden⁶⁸²
- 3 Peyāmıyla meserret kesb idüb mihri ziyāsından
Dil-i tārīkime bir şu‘ le düşdi şems-i ḥāverden⁶⁸³
- 4 Beni men‘ itmege dīdār-ı yārdan pend ider vā‘ iz
Ne mümkin fāriğ olmak ruḥları gül-nār-ı aḥmerden
- 5 Bu dil pīrāmeninde ḡamze-i ḡaddārı gerd eyler⁶⁸⁴
Ne ḡāfil vehm ḳılmaz tiz olan ḥūn-riz-i ḥançerden⁶⁸⁵
- 6 Nigārıñ reh-güzārında ḥayāl-i zıkr şevḳiyle
Feşān itdim sirişkim la‘ l-i dürr nā-yāb gevherden
- 7 Tārīḳ-i ‘ aşḳa girdim şehr-i vuşlat ‘ azmim olmuşdur
Ṭaleb-kārım Tūrābī himmet-i ‘ ulyāyı bir erden⁶⁸⁶

331*

⁶⁸⁰ Āh: Gāh M

* İ, 63a.

⁶⁸¹ ḥōş: -M

⁶⁸² būy-ı ‘ anberden: bir būy-ı ‘ anberden M

⁶⁸³ şems: -M

⁶⁸⁴ ḡaddārı: ḡaddār: M

⁶⁸⁵ ne ḡāfil: teḡāfūl M

⁶⁸⁶ ‘ ulyāyı: ‘ ulyā M

* İ, 63a.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ma' nevî maṭlûba irmez ṭālib-i dünyā olan
Kaṭ' -ı dest itdi sivādan ḥāhişi uḥrā olan
- 2 Künc-i ' uzletde ferāgat bābına baṣdı ḳadem
Eyledi hem-rāh ṣekibi bende-i Mevlā olan
- 3 Şu' le-i feyz-i Ḥudādan dil ṣerāğın sūz ider
Bil ḥaḳīḳat "men ' aref" esrārına āṣnā olan
- (80b) 4 Varını dōst uğrına ḳılmış fedā hem cismini
Cān u ser ḳaydın ṣeker mi ' āṣıḳ-ı ṣeydā olan
- 5 Fāriğ u āzādedir fi'l-cümleden ez-dü-serā
Vuṣlata irsāl olubdur ḳaṭresi deryā olan
- 6 Dām-ı dehre bend-i üftād olmadı idrākle
Terk-i tecridile geṣdi ' āḳıl ü dānā olan
- 7 İbtihālîmdir meded tevḳiḳiñi eyle refiḳ
Bu Tūrābîdir İlāhî ḥāsir-i ednā olan

332*

- 1 Rūyuñ niḳābın raḥm ḳıl ref' itme ey cüvān
Görse seni Mecnūn olur elbette ' āṣıḳān
- 2 Dil-i bülbul gülşen-i ḥüsnünde nişindir
' Aṣḳıñla ṣeb tā ṣubḥ itmekde efgān
- 3 Bād-ı ṣabā zülfin dağıtma ol nigārıñ
Üftādeler bendin bozub ḳılma perişān
- 4 Ebrū kemānıñ çekmeden ḳaddim dütādır
Mümkin midir ṣeksün anı dünyāda her cān
- 5 Vech-i şu' ā' ınla ḳamer baḥş eylemişdir
Bā' iş bu ' işyānı her ay encāmı noḳṣān⁶⁸⁷

* İ, 63a. Bu gazelin vezni problemlidir. Beyitlerin çoğu 8+5 hece ölçüsüne uymaktadır.

- 6 Dür-dâne dendânîñ beyânın gûş idince
Çıkamaz hicâbından şadef deryâda pinhân
- 7 Sâ'îl olub raḥm derîñ bekler Tûrâbî⁶⁸⁸
Sensiñ efendim ben gedâ ḥâḥımdır iḥsân

333*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Cāyımız terk eyleyüb tıttuḡ bu gün ğurbet yolın
Destime dād itdi devrân âhla firḡat yolın
- 2 Kḡandedir mülk-i melâmet bir kese itdim su'âl
Cüst-cû kılmak ile buldum hele zillet yolın
- 3 Hem-demim endühdı derd-i belâ olduḡ refîḡ
İbtihâl itdim felek göstermedi 'izzet yolın
- 4 Şöyle bir hāmûn-ı ḡayret içre üftâd olmuşum
Gerḡi kim bîḡûde güm-geşt eyledim himmet yolın⁶⁸⁹
- (81a) 5 Râh-ı vuşlatdan ba'îd âyâ nola aḡvâlimiz
Baḡt-ı dūn eyler nümâ hicrânile ḡasret yolın
- 6 Zaḡm-ı pür-sūzum yegin dārû şifâ nâ-yâbdır⁶⁹⁰
Bilmezem ḡayrı hemân âmūzıyım 'illet yolın⁶⁹¹
- 7 Kec-rev-i gerdūn Tûrâbî sa'y kılmaz ben nidem
Tâ ezelden bî-vefâdır tıttmadı ḡayret yolın⁶⁹²

334*

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

⁶⁸⁷ encâmı: encâm ü M

⁶⁸⁸ raḥm: raḡmı M

* İ, 63b.

⁶⁸⁹ güm-geşt: geşt M

⁶⁹⁰ dārû şifâ: dārû's-şifâ İ

⁶⁹¹ hemân: -M

⁶⁹² ḡayret: -M

* İ, 63b.

- 1 Tutar âhım gice peyvest ile devvâr etegin
Çarḡ gerd itmede kırtarmadı her bâr etegin
- 2 Ey gülüm ḡavf u ḡaṭar eylesesün bâḡ içre
Dest urub renc ide şâyed ola kim ḡâr etegin
- 3 Nîşine şabr ideḡör dil ‘aseli ḡâḡıñ ise
Hele gel bûs idelim yâr için aḡyâr etegin⁶⁹³
- 4 ḡâbı terk eylemişiz kûh-ı ḡaḡıḡatda bu gün
Bekleriz şâm u seḡer ma‘den-i esrâr etegin⁶⁹⁴
- 5 Reh-ı ‘aşḡında kamu var-ı cihândan geḡdik⁶⁹⁵
Ele aldık görelim şıḡıle bir yâr etegin
- 6 Mümkün olmaz ki Tûrâbîye rehâ eylesesi
Şâh-ı merdân ‘Alî ḡaydar-ı kerrâr etegin

335*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 ḡırâmân eyleyüb bir nâzenîn çıḡdı oṭaḡından
Zuhûr itdi güneş şan şöyle kim maşrıḡ bucaḡından
- 2 Düşüb ruḡsâr-ı envârı dili târîk ü tâb itdi
Ziyâ virdi uyandı şem‘-i ‘aşḡım nûr ocaḡından
- 3 Meger ‘üryân idübdür ḡamzesi tîḡıñ o meh-pâre
Berîd itmekde baḡrım ḡûn çekîd eyler bucaḡından
- 4 Dehân-ı ḡoḡḡa-i tengindedir dürr-i ‘Aden yâḡûd
Nümûn itmiş Bedaḡşân la‘lini sükker dudaḡından⁶⁹⁶

⁶⁹³ idelim: ideyim M

⁶⁹⁴ u: -M

⁶⁹⁵ Reh-i: Râh-ı M

* İ, 64a.

⁶⁹⁶ sükker:şekker İ

- 5 Nedir gīsūlarıñ tılsım mıdır bu genc-i hüsñünde
Didi ser-heft ejder devr ider çıkmış yanağından
- (81b) 6 Budur kim gonca-i ter bergi gāyet āl fām olmuş⁶⁹⁷
Oña ‘aks eylemiş mir’āt-veş aḥmer yanağından⁶⁹⁸
- 7 Dimeñ hūb-rūlara kande getirdiñ güft-i evzām⁶⁹⁹
Türābī ma‘den-i eş‘ār bulmuş ṭab‘ ṭağından

336*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ey vefā resmiñ ferāmūş eyleyüb bī-dād iden
Seng-i cevriye dil-i vīrānımı ābād iden
- 2 Bağrımı kılma telef tīğīñla bağrım kanıdır
Ġam günü giryān olanda eşkime imdād iden
- 3 Hiç kes nā-būd idi hüsni gülün ārzūsına⁷⁰⁰
Bülbül-āsā ben idim tā şubḥa dek feryād iden⁷⁰¹
- 4 Āteş-i āhım şerārı teg dağılmış gönlümi
Mihr-i ‘aşkıñdır anı cem‘ī kılub bünyād iden
- 5 Şöyle bī-kes kalmışımıdır ger vefāt itsem daḥi
Ġamdan özge ismimi ‘ālemde yokdur yād iden
- 6 Tīşe-i āhımla kūh-ı iştıyākıñda bu gün⁷⁰²
La‘l-i şīrīniñ degil midir beni Ferhād iden
- 7 Heft ḥaṭṭıñ Fātiḥa sırrın nümā eyler baña
Bu Türābī derd-mendi yā nedir irşād iden

⁶⁹⁷ bergi: berg M

⁶⁹⁸ mir’āt: -M

⁶⁹⁹ dimeñ: dimez İ / güft: heft M

* İ, 64a.

⁷⁰⁰ hüsni: hüsñ M

⁷⁰¹ şubḥa dek: şubḥdek İ

⁷⁰² āhımla: ḥāhımla İ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ham oldu kâmetim miḥnet yükünden cev̄r-i devrāndan
Peri-veşler cefâsı bir yana el ʿa' nı bir yandan
- 2 Şaḫın sūz olma dil bîrūn olub başıñ rehā eyle
Tuṭuşdı ʿa' f-ı çeşmim âteş-i nîrân-ı hicrāndan
- 3 Ne cāhiller serimde âşiyān murğān-ı derd itmiş
Ḥaber-dār olmamışlar mı bu yangından bu seyrāndan
- 4 Gelince yādıma ruḥsār-ı cānān eylerim feryād
Fiğānımla kaçırđım ʿandelib-i zārı gülşāndan
- 5 Ferāğat dest-keş ol bend-i miḳrāzile ey zāhid
Ta' alluḫ riştesin ʿa' eyleme zūlf-i perişāndan
- 6 Der-i dergāh-ı dil-dārı maḳāmım olsa ʿālemde
Baña efḍaldır ol minnet velî taht-ı Süleymāndan
- (82a) 7 Tūrābî katl ider yaḫşı yamān seyf-i nigāhıyla
Niçün farḳ eylemez kim kāfiri ol meh müselmāndan

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Göz görüb ruḥsārıñı efkār göñlümdür çeken
Ol periniñ cev̄rini nāçār göñlümdür çeken
- 2 Bir ʿarafdan ʿaşḳ [u] sevdāsına maḫfî sūz olub
Bir ʿarafdan ʿa' ne-i aḡyār göñlümdür çeken
- 3 Ḥasb-i ʿālemdir felekden çekdigim şekvā degil
Pür-cefā-yı miḥneti her bār göñlümdür çeken
- 4 Raḫma gel ʿaşḳıñ ile rüsvā-yı ʿām oldum yeter
Ben de bî-pervā isem de ʿār göñlümdür çeken

* İ, 64b.

* İ ve K nüshalarında yoktur.

- 5 ‘Aşka meyl itmezden aķdem olmuşidim [ben] ħalās
Neyleyem düşdüm yine tekrār gönlümdür çeken
- 6 İhtiyārımla degildir yoħsa kim ben çekmezem
Ey Tūrābī zillet-i idbār gönlümdür çeken

339*

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Görmek dilerim ruħları envār şabāħdan
Keşf eyleyeyim gizlice esrār şabāħdan
- 2 Bir bñsesini almağa tenhāda murādım
Ta‘cīli bıraķ fıkır idelim bār şabāħdan
- 3 Şerm itmeyeyim rāz-ı dili yāra diyem ben
Bezminde bulunmaz ise aġyār şabāħdan
- 4 Hicrinde firāķ āteşine olmuşum iħrāķ
‘Arz itmeliyim ħālimi nāçār şabāħdan
- 5 Nālān-ı sezā gülşen-i ħüsninde Tūrābī
Feryād ideyim bñlbñl[ī]-veş zār şabāħdan

340*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Tñtmadık ‘āleme geldik ise dünyā etegin
Ķat‘ idñb cān-ı ħulūşıyla bu dünyā etegin
- 2 Çār nāçār rehā itmege ħiç řāķat yoķ
Nice terk eyleyelim sākī-i şāħbā etegin
- (82b) 3 Gevher-i kenz-i me‘ānī içñn ancak tñtdñķ
Bir bölñk kesleriz iskānile deryā etegin
- 4 Nice āħıma girdi felegiñ dāmānı
Sa‘ yile ķurtaramaz kñnbed-i mīnā etegin

* İ ve K nüshalarında yoktur.

* İ ve K nüshalarında yoktur.

- 5 Girelim meygedeye şöyle ki gelsün zâhid
Cennet içre tutagörsün hele tûbâ etegin
- 6 Şems-i mağrible zühûr itdi Hudânîñ fazlı
İşte geldi tûtalım hâzret-i ‘İsâ etegin
- 7 Reh-i ‘aşk içre Tûrâbî maqşad [u] maṭlûb odur
Cân dâd it ele al âdem-i ma‘ nâ etegin

341*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 ‘Arzuḥâl itmek içün sultâna teşrîf eyleyen
Şıdk-ı pür-iḥlâşile ihsâna teşrîf eyleyen
- 2 Kâlb-ı ‘âlem nûr-ı aḳdem evliyâ ser-çeşmesi
Baḫr-ı bî-pâyân olan ‘ummâna teşrîf eyleyen
- 3 Ey efendim rûy-mâl it gel der-i vâlâsına
Kâma vâşıl ol ‘ulüvv-i şâna teşrîf eyleyen
- 4 Hânesin genc-i me‘ânî maḫzen-i nûr-ı Hudâ
Vâkıf-ı ‘ilm-i ledün ‘irfâna teşrîf eyleyen
- 5 Himmet-i vâlâları ‘âcizlere iksîrdir
Derde dermân eyleyen Loḫmâna teşrîf eyleyen
- 6 Terk-i tecrîde meyân-beste olan abdâllarıñ
Cân ü dilden ‘aşkla seyrâna teşrîf eyleyen
- 7 Merḫamet şânıñdadır şâd eyle bu miskînleri
Luṭf idüb ‘azm eylediñ devrâna teşrîf eyleyen
- 8 Mesken-i me‘vâmızıñ vîrânesin ma‘zûr tut
Bir iki şeb ḫâne-i miḫmâna teşrîf eyleyen
- 9 Biz ne nisbet mûrlar ‘Anḫâyı da‘vet kılmağa
Nesl-i pâk ol şeh-i merdâne teşrîf eyleyen
- 10 Hiç fenâ bulmaz iki ‘âlemde dürr-i gevheri
Ma‘den-i pür-nûrla bir kâna teşrîf eyleyen

* İ nüshasında yoktur.

- (83a) 11 Siz efendimden ümîd eyler Tûrâbî hâk-sâr
Bir gül-i zîbâ için gülşâna teşrîf eyleyen

342*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Murâd üzre kim almış kâm bilmem çarh-ı devrândan
Ferâhiyyetle çıkmış var mıdır âyâ bu meydândan
- 2 Firîb olma serîr-i rif' ata çün ki degil bâkî
Kime nakl eyledi şol salţanat-ı şâh Süleymândan
- 3 Nice kesler bu mülkiñ şâhibin fehm itmeyüb gitdi
Benim mülküm diyüb kırtulmadı hâl-i perîşândan
- 4 Kamu eşyâ rücû' ı aşlına ol hâkim-i kudret
Bu dölâbı çevirdikçe gelüb gitmekde bir yandan
- 5 Eger bu 'arşaya geldigini bildiñse 'ârifsîñ
Rehâ olmuş olursuñ devr-i dil bu habs-i zindândan
- 6 Cihân ârâyişinde rişte-i tedbiri kaç' eyle
Kamu varlık Hâkıñdır ey dîvâne kalma seyrândan
- 7 Tûrâbî rû-siyâhdır intizâr üzre ümîd eyler
Meded imdâd-res pîrim efendim şâh-ı merdândan

343*

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

- 1 Sen seni fehm eyle ey dil ma' nâda insân isen
Dâm-ı gâfletde hâlâş ol cîn degil de cân isen
- 2 Ma' rifet kesb eyleyüb cehliñ rehâ kı l 'ârif ol
Ehl-i Beyt-i Muştâfâya bende-i merdân isen
- 3 Pâk idüb Mısr-ı derûnuñ mülkini vesvâsdan
Emrine râm eyle nefsi Yûsuf-ı Ken'ân isen

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 4 Kaṭ' -ı rişte eyle gel emvāl-i dünyādan kamu
Fāriğ ol her ārzūdan ṭālib-i cānān isen
- 5 Güfte-i Ḥaḫḫ gūṣuṇa te'ṣīr kılmaz Neyleyem
Vāh saṇa küllī giyāh elzem eger ḥayvān isen
- 6 Gel qarışma ḳīl u ḳāl eṣḡāline kār-ḥānenin
Bir iki gün bunda 'āriyet ile mihmān isen
- 7 Tevbe istiğfār idüb cürmüñ Tūrābī yād ḳıl
Raḥmeti erzān ider Ḥaḫḫ lāyık-ı Yezdān isen

(83b)

344*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ḥalāş olmak ne mümkin ey perī zülf-i kemendinden
Geçilmez ṣīve-i nāzik-edā-yı dil-pesendinden
- 2 Dil-i bīmāra raḥm it ey ṭabībim bir 'ilāc eyle
Devā-yı rūḥ-efzā la' l-i nāb nūş ḥandinden
- 3 Bulunmaz bāğ-bān bāğında servi böyle ra' nā kim
O meh-rū cılve-kārın ḳadd-i bālā ser-bülendinden
- 4 Seniñ 'aşḳıñ rehinden inḥirāf itmekligim yokdur
Vücūdum zerre zerre ḳaṭ' olunsa bend bendinden
- 5 Seniñdir tāc-ı devlet dü cihānda ḥāḥiṣiñ üzre
Rehā olduñ ise 'āşık bu çarḥıñ ḥīle fendinden
- 6 Eger bir nev-nihāle virmeseñ şu berg [u] bār olmaz
Kişi maḳşūdına reh-yāb olur mı kendi kendinden
- 7 Tūrābī zār idüb bīhūde hicrān odına yanma
Ḥulūş-ı ḳalble vuşlat meded iste efendinden

345*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 1 Ey perî çok görmüşüm senden vefâdan ğayrısın
Görmedim hâfırda yok cevır ü cefâdan ğayrısın
- 2 İstemem şimdengerü dilden ferâmûş it beni
Var firîb eyle begim ben mübtelâdan ğayrısın
- 3 ‘Âleme geldik ise bir ğamdan âzâd olmadık
Virmedi devrân bize derd ü belâdan ğayrısın
- 4 Zaḥmımı efzûn ider bilmez ṭabîb-i dehr-i dūn
Zehrle âlûde olmuş bir devâdan ğayrısın
- 5 Bu cihânıñ miḥneti ṭûl-i dırâz-endîşesin
Ey gönül terk idelim zevk u şafâdan ğayrısın
- 6 Her ne dâd itse felek küstâha itmem ser-fürû
Ḥîâhişim yok istemem terk-i fenâdan ğayrısın
- 7 Devr-i ‘âlemde bulunmaz yâr-i şâdık ey Tûrâb
Ġâfil olma yâr idinme sen Ḥudâdan ğayrısın

FÎ ḤARFÎ'L-VÂV*

(84a)

346*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Âteş-i mihriñ şerârından düşübdür bir ‘alev
Yek nazarda sūz-dil itdiñ beni ey mâh-ı nev
- 2 Sîne-i sengimde itme âmûz ‘aşk çaḳmağın⁷⁰³
Ṭutuşur cismim efendim şanki olmuş mişl-i ḳav
- 3 Baḫt-ı dūnum vuşlatıñ beynindedir ḫâ’il olan
Burc-i naḫsa ṭâli‘ im bünyâd ḳılmışdır bir ev⁷⁰⁴

* Ḳâfiye-i Ḥurûf-ı Vâv İ

* İ, 64b.

⁷⁰³ itme âmûz: âmûz itme İ

⁷⁰⁴ bir ev: bu ev M

- 4 Hırmınen-i ‘ömrüm felek sürmüş şu virmiş kesb için
Girmemiş destine maşşûlden âhır dâne cev
- 5 Reh-güzâr-ı yâri bekle durma yanımda göñül
‘Arz kıl hâl-i yamânım eyle ta‘ cîl tîz-rev
- 6 İt ne lâyıķ nezd-i şâhîde nişîn olsun begim
Bed-liķâ hâ’in raķîb-i türş-rûyı tütma şav
- 7 Her ne emr itseñ cinânım bende-i fermânıñım
Bu Tûrâbî ‘âşıkıñ katlin buyur isterse sev

347*

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- 1 Bir kıadd-i sehî serv-i revân âfet-i dil-cû
Zây itdi hıred varımı ‘âlemde o meh-rû
- 2 Şayd itmededir ‘âşık-ı üftâdeyi bir bir
Efsûn kavî bende çeker ğamzesi cādū⁷⁰⁵
- 3 Depretme meded bād-ı şabâ zülf-i nigârı
Teşvîşime bak rişte-i cânım oña bağlu
- 4 Bağrım kese kıanım döke şol tîğ-ı nigâhıñ
Ta‘ lîm kıla ol dîde-i mestânıña ebrû⁷⁰⁶
- 5 Sa‘ yile tavâf eylemede Ka‘be-i hüsñüñ
Huccâc-ı siyâh gör nice çok leşker-i hindû
- 6 Vâ‘ ız baña şerh eyledi evşâf-ı dūzaħdan
Mânend degil âteş-i hicrânıña tamu
- 7 Her derde devâ sehl olur gerçi Tûrâbî
Nâ-yâb ola ‘âlemde bu ‘aşķ derdine dârû

348*

* İ, 65a.

⁷⁰⁵ bende: bend İ

⁷⁰⁶ kıla: kılar İ

* İ, 65a.

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Sâkiyâ şun bâde kıtme hemân pür kıl sebû
Sa‘ y idüb dâd it pey-â-pey eylemezden ğam ğulû
- (84b) 2 Hıyır u şer sūd u ziyāndan bizleri sen fâriğ it⁷⁰⁷
Girmesün dil mülkine şol kıl u kâl ü ğüft ğû⁷⁰⁸
- 3 Mest-i bî-pervây kim geşt eyledik ma‘ zûr tut
Zâhidâ göster kerem kıl kandedir mescid yolu
- 4 Biz harâbât ehliyüz meyhânedir kâşânemiz
Olmuşuz pîr-i muğânîñ emr-ber-i fermân kulu⁷⁰⁹
- 5 Râh-ı Hakkda ‘ aşk [u] sevdâ reh-nümün olmuş bize
Ya niçün dersîñ efendi bunda yollar kırkulu⁷¹⁰
- 6 Bekleriz Kâf-ı rızâyı bir bölük ‘ Ankâlarız
İtmedik bu cîfe-i dünyâya aşlâ ser-fürû
- 7 Muntazır olduk Tûrâbî lutf-ı Hakkı gözleriz
Feth ola şâyed hidâyet cânibinden bir kapu

349*

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Bekâsı bî-vefâ emşâl-i zıll-i naķş cihândır bu
Durur bünyâd ile bir lehv-veş vîrâne hândır bu
- 2 Heves-kâr olma dil dâmında bend eyler seni âhîr
Tefekkür eyle gel ‘ ibret-nümâ-yı âşiyândır bu
- 3 Zebûn itmiş nice Rüstemleri fenn-i ferâsetle
Ne mümkün dest-ham olmak ne ğüçlü pehlivândır bu
- 4 Menendi yok anıñ nîrûda dūr ol nezdine varma⁷¹¹

⁷⁰⁷ sūd u ziyân: sūd ziyân M

⁷⁰⁸ ü: -M

⁷⁰⁹ emr-ber: emr ü ber M

⁷¹⁰ efendi: efendim İ

* İ, 65b.

Görürsün şüretâ kim pîr-i zâl-i nâ-tüvândır bu

- 5 Ta‘alluḡ riştesin engiḡt iden andan olur âzâd
Füsûn-ı pür-sihir-bâz-ı muḡallid pek yamândır bu
- 6 Bahâ-yı naḡd-i cânındır saña in‘âm-ı devrânın
Şaḡın biḡûde dâd itmez hemân günden ‘ayândır bu
- 7 Tûrâbî câvid-i bâḡî dilerseñ ‘aşḡ râhın tut
Ne ḡâşıl dehr-i dünüñ ziynetinden hep yalandır bu

350*

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Saña şâyeste gerek serv-i nihâlim ḡoş-ḡû
Ne revâ cevri idesiñ ‘âşıkına sen yâ hû⁷¹²
- 2 Târîk-i zulmetile kılma perîşân gönlüm
Rište-i cânım odur gel meded açma ḡisû
- (85a) 3 Şubḡa dek nâle vü feryâd iderim kūyında⁷¹³
Vaḡtile raḡma gelüb ḡiḡ dimesün kimdir bu⁷¹⁴
- 4 Dil-i deştimde seniñ fikr-i mişâliñdir kim⁷¹⁵
Şöyle her cânibe geşt itmededir bir âhû
- 5 Cânile ten nicedir bende ḡayâliñ böyle⁷¹⁶
Mâhîdir şanki deñizden olabilmez ayru⁷¹⁷
- 6 Nâfe-i müşk şaḡıñ ‘anber-i efşânıyla
Bâḡda baḡş itmededir ‘âḡil-i nâḡış şeb-bû
- 7 Rûz [u] şeb cevfi şadeflerde Tûrâbî nâlân⁷¹⁸

⁷¹¹ Menendi: Mânendi M

* İ, 65b.

⁷¹² ‘âşıkına: ‘âşık M

⁷¹³ şubḡa dek: şubḡdek İ

⁷¹⁴ raḡma: raḡm M

⁷¹⁵ mişâliñdir: mişâldir M

⁷¹⁶ Cânile: Cânda kim M

⁷¹⁷ Mâhîdir: Mâhdır M

O mehiñ çekmede dendânına hasret incü

351*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 ‘ Aşkla Mecnûn olan Leylâsın eyler ârzü
Çadd-i serv kâmeti bâlâsın eyler ârzü
- 2 Böyledir kânûn ezel mihr ü maḥabbet-keş ider
Her kişi ḥâlince öz âşnâsın eyler ârzü
- 3 Güşe-i miḥrâb-nişîndir zâhidiñ maḥşûdı bu
Âb-ı kevşer cennet ü ṭübâsın eyler ârzü⁷¹⁹
- 4 Ebr-i tevfiḳ-i Hudâdan zât-ı ber-bârân-veş⁷²⁰
Çatre-i kâbil ki var deryâsın eyler ârzü
- 5 Ba‘ zı kes teşvişe üftâd oldı sa‘ y-ı ğayreti
Pür-şafâ-yı devlet-i dünyâyı eyler ârzü⁷²¹
- 6 Teşne diller ‘ âşık-ı sūzânlardır rûz [u] şeb
Dilberiñ la‘ l-i lebi şaḥbâsın eyler ârzü
- 7 Dü cihânda ey Tûrâbî ḥ‘ âhişi yokdur anıñ
‘ Ârif-i bi‘llâh hemân Mevlâsın eyler ârzü

352*

Mef‘ ūlū mefâ‘ ilū mefâ‘ ilū fe‘ ūlūn

- 1 Hicrân âteşi düşdi benim cânıma yâ hū
Sūz olma gönül gelme şaḥın yanıma yâ hū
- 2 Var rāh-güzârında bu gün bekle nigârı
Şerḥ eyle meded ḥâlimi sulṭânıma yâ hū
- 3 Rîz itmedeyim âhla ḥūn-âb-ı sirişkim

⁷¹⁸ nālân: el ‘ân ĩ

* ĩ, 66a.

⁷¹⁹ ü: -M

⁷²⁰ bārân-veş: bārâni-veş ĩ

⁷²¹ dünyâyı: dünyâsın ĩ

* ĩ, 66a.

Rahm eyleye bu dide-i giryânıma yâ hû

- (85b) 4 Ta' cîz kılar 'âlemi dünyâyı fiğânım
Res olmadı hiç âfet-i devrânıma yâ hû⁷²²
- 5 Gördükde anıñ ravza-i küyündaki zârım
Taḥsîni hezâr eyledi nālânıma yâ hû
- 6 Miḥnet günü elbette baña her dem[i] gamdır
İmdād idicek derdime dermânıma yâ hû⁷²³
- 7 Zûlm itdi Tûrâbiye felek dâğ-ı firâkı
Başdı bu ğarîb sîne-i süzânıma yâ hû

353*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Düşdi 'aşkıñ nârı peydâ oldı cânımdan 'alev
Reglerimden çıkdı mağz-ı üstühânımdan 'alev
- 2 Bir taraftan âteş-i hicr-i firâk itdi zuhûr
Vâh dirîğâ aldı şimdi çâr yanımdan 'alev⁷²⁴
- 3 Pür şerârım dağılub te'sîr kılmış ğâlibâ
Tâ ezel 'aşk ehline süz-ı nihânımdan 'alev
- 4 Kıl hâzer şanma teḥî ḥavf eyle dūdumdan felek⁷²⁵
Çarḥına peyvestedir âh u fiğânımdan 'alev
- 5 Bunca 'âşıklar tecessüs itdiler imtâ'ımı
Anlara rû gösteren cism ü kânımdan 'alev⁷²⁶
- 6 Güfte-i eş'ârıma kılma ḥaḳâretle nâzar
Yakmasun dūr ol seni tîr-i zebânımdan 'alev

⁷²² Res: Resen M

⁷²³ idicek: idecek M

* İ, 66b.

⁷²⁴ çâr: çevre İ

⁷²⁵ dūdumdan: derdimden İ

⁷²⁶ cism ü kânımdan: cismi vü kânımdan İ, M

- 7 Eylesün diqqat Tûrâbî hân olan ebyâtımı
Seyr kılsun kim çıkar şerh-i beyânımdan ‘alev

354*

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- 1 ‘Aşk ehli cihân içre bu ‘illetlere düşdü
Nâçâr olarak derdile zilletlere düşdü
- 2 ‘Âlemde kanı kalmadı bir yâr-i vefâ-dâr
Âgyâr ile bul yârini halvetlere düşdü
- 3 Giryân u hâzîn olmağa ‘uşşâk tecellî
Şol bâr-ı girân çekmede gayretlere düşdü
- 4 Dil virme dil-ârâya şağın âhîr-i düşvâr
Sen şanma denî tâli‘ ‘izzetlere düşdü
- (86a) 5 Mâzîde benim terkîm idüb gitdi nigârım
A‘dâ ile pür oldı maḥabbetlere düşdü
- 6geldigimde kabûl itdi niyâzım
İhsân-ı kerem semtine himmetlere düşdü
- 7 Vuşlatla bekâm olmadı devrânda Tûrâbî
Encâma varub gûşe-i ‘uzletlere düşdü

FÎ ḤARFÎ’L-HÂ*

355*

Mef‘ûlü mefâ‘îlü mefâ‘îlü fe‘ûlün

- 1 Cânım şıkkılur miḥnet-i ğam-ı yâr görünce
Yârile bile münkir-i âgyâr görünce
- 2 Meyâl idemem bâde-i engûr ‘arâḳa⁷²⁷
Ḥûb şîreyi keskincene esrâr görünce

* İ, 66b.

* Kâfiye-i Hurûf-ı Hâ İ

* İ, 67a.

⁷²⁷ Meyâl: Meyl İ

- 3 Bîzâr olurum dünyâda gör cānile tenden
Fevķimde dönen ‘ aksine devvâr görünce
- 4 Bir lerze alır neyleyeyim başdan ayağa
Maħmûr baķışı dîdesi sehħâr görünce
- 5 Ġmāna gelir şıdķile ger kâfir olursa
Zülfüñ reseni ‘ uķde-i zünnâr görünce
- 6 Ta‘ n itmeye ‘ uşşâķa deyu ħandeler eyler
Ta‘ zîm iderim zâhidi nâçâr görünce⁷²⁸
- 7 Hâķķ rāhını ibtāl kılar gerķi Tûrâbî
Şol ehl-i ħama‘ ħırşla dînâr görünce

356*

Mefâ‘ Ġlün mefâ‘ Ġlün fe‘ ũlün

- 1 Göñũl ‘ ibret-nümâdır baķ cihāna
‘ Ŗmür sermāyesin virme ziyāna
- 2 Niķün geldiñ bu şahrāya nihāyet
Hemān bir ekl-i ‘ ayş itmek mi yā ne
- 3 Firîb itdi seni bu naķş-ı elvān
Saña bâķî degildir ey dîvāne
- 4 Nice kesler gelüb gitdi selâtîñ
Eger şerĥ eylesem gelmez beyāna
- (86b) 5 Benim mũlküm diyenler ķande ķaldı
Ķadem başdı ķamu sırr-ı nihāna
- 6 Ne kim kesb eylediyse bunda āĥir
Hemān cem‘ eyleyüb oldu revāne
- 7 Hezâr Ġskender-i Dārâ Süleymān
Ki anlar da ķanı var mı nişāne

⁷²⁸ zâhidi: zâhide Ġ

* Ġ, 67a.

8 Kime kıldı vefā encāmı göster⁷²⁹
Bu rakḳāş-ı felek devr-i zamāne

9 Teğāfūl eyleme Ḥaḳḳdan Tūrābī
Tutub Ḥaḳḳ rāhını ir cāvidāna⁷³⁰

357*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1 Katlıme āmāde bir meh destin urmuş ḥaṇçere
Ya niçün iḥmāl ider kim söyleyiñ ol dilbere

2 Tīrine āmāde kıldım sīne-i sūzānımı⁷³¹
Zāyi' itme oḳlarıñ ey sevdigim āḥar yere

3 Nāvek-i müjgānını endāz kılsun cismime⁷³²
İsterim kaş kemānın ḥōş gümānın göstere

4 İştıyāk eyler dilim Manşūr-veş ber-dār ola
Ḥalka-i çini siyeh gīsū-yı müşk-i ' anbere

5 Çeşm-i mestiñdir beni āşüfte ser-gerdān iden⁷³³
Nīm-nigāh itme dimez miydim saña ben biñ kere

6 Miḥnet-i cevır ü cefā endūh kamu mūnis baña⁷³⁴
Bir belā mülkinde şimdi mālİK oldum leşkere⁷³⁵

7 Ey Tūrāb iḳbālını idbāra tebdīl eylemiş
İnḳılāb virsem yeri āhımla çarḥ-ı çenbere⁷³⁶

358*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

⁷²⁹ encāmı: encām M

⁷³⁰ rāhını: rāhına M

* İ, 67b.

⁷³¹ Tīrine: Tīr M

⁷³² cismime: çeşmime M

⁷³³ iden: idüb M

⁷³⁴ endūh kamu: endūh-ı ğam M

⁷³⁵ Bir: Bu İ

⁷³⁶ virsem: ursam İ

* İ, 67b.

- 1 Ne h̄oş şevk-i cemālîñ dilde naķş itdim nihānımda
Hayāl-i lebleriñ mesken idübdür şimdî cānımda
- 2 Sevād-ı noktalar olmuş kaṭre minā-yı gerdāna
Bu resme meh-liķā h̄iç görmedim āḥir zamānımda
- 3 Ne mümkün kaşları yayın çeke bir ‘āşık-ı şeydā
Hemān ben çekmişim ḥam ḳaddile şāhid cüvānımda
- 4 Siyeh gīsū-yı çini pīç pīç ol rüyına dökmüş
Defīne üzre şan ejder yatır lākin ziyānımda⁷³⁷
- (87a) 5 Iraķ olmuşsa ḥüb-rū şüretā gerçek degil māni⁷³⁸
Anıñ bir vechile her sevgisi elbette yanımda
- 6 Göñül levḥinde taḥrīr eyledim şol ḥaṭlarıñ cānā
Dehānıñ şerḥini nazm eyledim defter dīvānımda
- 7 Tūrābī bir şerāre od düşübdür dil-rübādan kim
Yanar bir şu‘ ledir cismimde tā mağz üstüḥ‘ānımda

359*

Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

- 1 Şaḥrā etegin tūtmağa tedbirimiz olsa
Bir kaç şīşe keskindene iksirimiz olsa⁷³⁹
- 2 Her vechile aḥbāb-ı vefā yār-i muvāfık
Dād itse felek dilde ki taḳrīrimiz olsa
- 3 Bir sākī-i gül-çehre ola şīveli ammā⁷⁴⁰
Cezb eyler idik cüz ‘ice teşḥīrimiz olsa
- 4 Bir āb-ı revān sebze çemen sāye-i servi
Bir māh-liķā çār-deh ü sāl pīrimiz olsa⁷⁴¹

⁷³⁷ şan: zann M

⁷³⁸ Iraķ: Irağ İ

* İ, 67b.

⁷³⁹ keskindene: keskince İ

⁷⁴⁰ ola: dili M

- 5 Şunsa bize peymāneyi biñ nāzla hūb-rū
Şol beng-şıfat neş'ede her birimiz olsa
- 6 Āvāz-ı bülend ile ğazel bābını açsa⁷⁴²
Hūb nāyla sentūr kemān gīrimiz olsa
- 7 Pend itmege mey-ḥōr gerek gerçi Tūrābī
Gīsū-yı dil-ārā gene zincīrimiz olsa

360*

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 1 Tālī' -i ruḥṣat-füzūn oldukça encām olmasa
Rūz-ı devlet hūrşīdi lem' ān aḥşam olmasa
- 2 Bu felek pūr kāse-i şīrīni dā'im eylemez
Telḥ semm şerbetleri āmāde in'ām olmasa
- 3 Zevk-i şūret rū-nümā 'arz eylese bākī degil
Luṭf ider gerdūn baña şol zevk-i ikrām olmasa
- 4 Çāre-i tedbīr-i ğam def' i budur 'āşıqlara
Neylesūn bī-çāreler peymāne vū cām olmasa
- 5 Reng-i mey gül-fām-ı dilberden ḥaber virdi bize
Yohsa kim nūş eyler idi böyle ilhām olmasa
- (87b) 6 Var isem bāb-ı sa'ādetdir der-i meyḥāneler
Neyleyem şūfī eger bu re'ye ilzām olmasa
- 7 Şād u mesrūruñ Tūrābī 'an qarībīnde eger⁷⁴³
'Aks-i izḥār eyleyüb tārīñile dām olmasa

Velehu

361*

⁷⁴¹ ü: -İ

⁷⁴² bülend: pesend İ

* İ, 68a.

⁷⁴³ u: -M

* İ, 68a.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göründi leşker-i ğam dil gelür bir bir şitāb üzre
Ki anlar mūnisiñ ta' zīm kıl sen bī-hesāb üzre
- 2 Ser-ā-ser hāne-i mefrūşı miḥnetle müzeyyen kıl⁷⁴⁴
Olur mihmāna ḥürmet ber-kıyām itmek şevāb üzre
- 3 Müheyyā eylesün didim mey-i hūn-ı cigerden kim⁷⁴⁵
Vücūdum āteş-i hicrān kebāb itsün şarāb üzre
- 4 Firākım nağme-gīr olsun maḳāmı şol ḥicāziden
Uşūle başlasun nālem ḥüseyniden rebāb üzre
- 5 O nevm feryād ile çarḥı leyālī bī-ḥuzūr eyler
Çü bīdār olmuyor baht-ı zebūnum şimdi ḥ'āb üzre
- 6 Bu devrān ser-nigūn-ı dūn idübdür baht-ı iḳbālim
Hemān gerd itmede bī-ḥūd ile bir inḳılāb üzre
- 7 Görünmez şem' -i ' aşkım zerre-veş jeng-i küdüretten
Türābī şanki gelmişdir şehāb bir āfitāb üzre⁷⁴⁶

362*

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Bir meh dili gīsūlarına eyledi beste
Mümkin midir ol silsileden olması reste
- 2 Reşk itdi anı şāne görüb yüz dehen ile
Şol bend-i girih mūları hep itdi şikeste⁷⁴⁷
- 3 ' Aţşāne-i bītāb-ı saḳīm ḥāl-i perişān
' Uşşāḳıña dād eyle leb-i la' liñi ḥaste
- 4 Ḳadd serv-i sehī çeşm-i ğazāl āfete dōstlar
Gör göñlümi rām oldu bu aşnām-pereste⁷⁴⁸

⁷⁴⁴ mefrūşı: mefrūş M

⁷⁴⁵ mey-i: -M

⁷⁴⁶ bir: ol İ

* İ, 68b.

⁷⁴⁷ girih: girān M

⁷⁴⁸ aşnām: şanām M

- (88a) 5 Takdîr-i Hudâ naķş olunan serde Tûrâbî
Hikmetle nazar eylemeli rûz-ı eleste

363*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Teşne-i ' atşanıyım ben mâ ' ilim ruhsârına ⁷⁴⁹
İntizârım âh çeküb her rûz [u] şeb didârına
- 2 Şanma şebnemdir güle vaķt-i şabûh itmiş çekîd
Yaş döküb hasret çekerler ruĥlarıñ envârına
- 3 Kilk-i kudretle keşîd olmuş cemâl-i ĥatlarıñ
Muṭṭali' oldum nazar-ı ' ibret kılub esrârına ⁷⁵⁰
- 4 ' Aşık-ı âvâreler ' aşkıñ cününü ey perî
Raĥm kıl sen anları bend eyle zülfüñ târına
- 5 Şâd kıl vuşlat peyâmıyla mürüvvet vaķtidir
Bu dil-i vîrânemi yandırma hicriñ nârına ⁷⁵¹
- 6 Gerçi kan dökmeķ murâdıñsa müheyyâdır saña
Sîneler şâf şâf düzüldi ġamze-i ĥûn-ĥûârına
- 7 Mihrini taĥrîr idelden levĥ-i dil evrâķına
Baķmadı aşlâ Tûrâbî bu cihânıñ varına

364*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ravza-i ĥüsnüñ güli geldikde ey yâr yâdıma
' Andelîb şeydâ ne mümkindir yete feryâdıma
- 2 Ders-i ĥaddiñden sebaķ virdi baña üstâd-ı ' aşķ
Bir elif şan kim olubdur bâ' iş-i irşâdıma
- 3 Hicr-i yâriñ çekmede raĥm eyleyüb res olmadı

* İ, 68b.

⁷⁴⁹ ben: -M

⁷⁵⁰ nazar-ı ' ibret tamlaması vezni bozmuştur.

⁷⁵¹ vîrânemi: vîrânımı İ

* İ, 69a.

Bu dil-i kâhil benim hîç gelmedi imdâdına

- 4 Tîşe-i cev̄ [ü] cefâ cismim h̄arâb itmiş idi
Seng-i endühile devrân başladı bünyâdına
- 5 Nûr-ı çeşmim nâvek-i müjgânıñı itme şikest
Gül güzâr itmez efendim sîne-i fülâdına
- 6 Bir perîniñ h̄aṭṭ-ı h̄âli zikr-i virdim rûz [u] şeb
Zâhidâ ebsem otur daḥl eyleme evrâdına
- 7 ‘Aḳl ü dil cân ü seri dil-dâra bahş itdim kamu
Ey Tûrâbî âferîñ olsun mı isti‘ dâdına

(88b)

365*

- 1 Baḥṭ-ı naḥl-i şükûfum henüz çi nâ-şükûfte
Felekde necm-i dūnum h̄âb-ı h̄ariş-i hufte⁷⁵²
- 2 Şerḥ-i derd-i derūnum aṣlâ beyâna gelmez⁷⁵³
Marîz-i ‘aşḳ olmuşum bu cânımda nühüfte
- 3 Âlile bir serv ḳad şayd şikâr eyledi
Bu dil-i bî-çâremi dām-ı zülfe girifte⁷⁵⁴
- 4 Başdı hicr-i fırâḳıñ dâḡını yâr eliyle
Sîne-i sūzânıma şaf-be-şaf üzre suḥte
- 5 Mihrine ‘aḳd eyledim ey perî dil riştesin
Ben seni terk idemem tâ ki girince laḥte
- 6 Sūz u cūdum meded ḥançer-i müjgânilen⁷⁵⁵
Ḥūnumı ḳılma feşân baḡrımı itme sufte
- 7 Baḳması müşkil olur ben gibi ḥâkisteri⁷⁵⁶
Kûre-i ‘aşḳ içinde oldu Tûrâbî puḥte

* İ, 69a. Bu gazelin vezni problemlidir. Beyitlerin çoḡu 7+7 hece ölçüsüne uymaktadır.

⁷⁵² h̄ariş-i: h̄arişe M

⁷⁵³ aṣlâ beyâna gelmez: beyâna gelmez benim İ

⁷⁵⁴ bî-çâremi: bî-çâreyi İ

⁷⁵⁵ müjgânilen: müjgândan M

⁷⁵⁶ gibi: tegi İ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hevā-yı ' aşk-ı yār āsārı vardır zāhidā serde
Karārım kalmadı mesken idem ' ālemde bir yerde
- 2 Vücūm maḥzen-i endūh kılmış lāciverdī çarḥ
Beni kā 'im-maḥām itmiş felek dünyāda her derde
- 3 Cülūs itdim serīr-i miḥnete çok iḥtişāmım var
Nihāyet olmamışdır leşker-i hicrān-ı ser-gerde
- 4 Yanub ḥasret odında 'ūd-veş encām dūd oldum
Dolandım ' ālem-i bezmi bu cevḫ-i dehr-i micmerde⁷⁵⁷
- 5 Sırışkimden dūr-efşandır anı siz şanmayıñ şebnem
Degildir bām-gāh gül-berg-i nāzik gonca-i terde
- 6 Tutubdur revzen-i çeşmim ḥayıf kim bağırımıñ kanı
Keşīdi ḥā 'il oldı rü 'yet-i cānānıma perde
- 7 Tūrābī eylemiş āvīz dil kendiñ peyāmım yok⁷⁵⁸
Nigārıñ tār-ı mū gīsū-yı çīn-i ' müşk-i anberde⁷⁵⁹

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 ' Aşık oldum bir nigārıñ kāmēt-i bālāsına
Ḥūb cemālinde keşīdī ḥaṭlarıñ imlāsına
- (89a) 2 Ḥāme-i kudret-nüvīsī māh-ı nev-veş ḥarf-i rā
Gör ne şan' at ḥarc idübdür kaşlarıñ tuğrāsına⁷⁶⁰
- 3 Ḥasretiñle goncalar çāk-i girībān eylemiş

* İ, 69b.

⁷⁵⁷ cevḫ-i dehr-i: ḥavf-ı dehre M⁷⁵⁸ yok: -M⁷⁵⁹ müşk-i: -M

* İ, 69b.

⁷⁶⁰ idübdür: -M

Ârzû-yı iştîyâk-ı ruhların hamrâsına

- 4 Ben miyim kûyî nişîni şad hezâr ‘uşşâk var
Niceler üftâdedirler ol mehiñ sevdâsına
- 5 Bâr-ı fülful kâr-bânî hindîler itmiş nüzûl⁷⁶¹
Şîve-kârîñ nâzenîniñ sine-i şahrâsına
- 6 Şâf şâf ebrûlarîñ olmuş cemâ‘ at ber-kıyâm
Şöyle mihrâb-ı cebîniñ Ka‘be-i ‘ulyâsına
- 7 Sâ‘ire yâr iltifâtın görmüşüm erzân ider
Cevr-i efzûnî Tûrâb âyâ nedir âşnâsına⁷⁶²

368*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Bu dil cevelân ider pervâne-veş şem‘-i cemâlinde
Leţâfet kalmadı sûz oldu şâhım perr ü bâlinde⁷⁶³
- 2 Cünûn-ı ‘aşkıñ olmuşdur ser-i kûyuñda ‘uşşâkân
Meded zincîre bend it anları zûlf-i leyâlinde⁷⁶⁴
- 3 Nice cânlar ferâmûş eylemiş cümle cihân varın
Gezerler pâ-bûrehne rûz [u] şeb fîkr-i hayâlinde
- 4 Ne lezzet buldı bilmem mâyesidir âb-ı hayvânîñ
Çalubdur iştîyâk-ı kevşeri âb-ı zülâlinde
- 5 Ne mümkün gönca-i terde bu resme ziynet-i elvân⁷⁶⁵
Çamusı şerm olurlar ruhların envâr-ı âlinde
- 6 Seniñ kaddiñ görüb servi hicâbından kıyâm itmiş
Hemândem sâye şaldı reh-güzâr-ı pâ-y-mâlinde
- 7 Tûrâbî derd-mend-i hâk-sârîñ zâr [u] giryândır

⁷⁶¹ kâr-bânî: kârvânî İ

⁷⁶² efzûnî: efzûn M

* İ, 70a.

⁷⁶³ ü: -M

⁷⁶⁴ Meded: Didi M

⁷⁶⁵ resme: resm M

Periřān-hāl ey rūḥ-ı revān hicr-i melālinde

369*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göñül bir meh-liḳā ḥūb nāzenīne oldı üftāde
Ne lezzet buldı bilmem bu serir-i 'aşḳ [u] sevdāda
- 2 Görünce ravza-i ḥüsni gülün şol 'andelīb-āsā⁷⁶⁶
Hemāndem başladı giryān olub efḡān [u] feryāda
- (89b) 3 Kemend-i dām-ı gīsū-yı dil-ārāya esir oldum
Hezārān āferin olsun cihānda böyle şayyāda
- 4 Felek düşküni hicrān āteşinde baḡrı sūz olmuş
Benim teg derd-keş ḡam ḥānesi hiç var mı dünyāda
- 5 Melāli def' -i endūh itmege ey sākī-i gül-ruḥ
Pey-ā-pey pür piyāle devr idüb 'uşşāḳa vir bāde⁷⁶⁷
- 6 Leb-i şirīn-i yāriñ 'aşḳına biñ kūh fetḥ itdim
Eger 'āḳil iseñ var nisbetim beñzetme Ferhāda
- 7 Tūrābī 'aşıḳı men' itme zāhid rūy-ı dilberden
Seniñdir ḡuşe-i miḥrāba var tesbiḥ ü seccāde⁷⁶⁸

370*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şem' adır ḡayret viren gerd itmege pervāneye
Sūz olub cān virmesi şanmañ tehī efsāneye
- 2 'Āşıḳa 'ibret-nümādır nār-ı 'aşḳa yanma
Ḳaṭresi nā-būd olur yetmez anıñ 'ummāneye
- 3 Terk-i ser terk-i vücūd it kim murādıñ yār ise⁷⁶⁹
Tut tevekkül dāmeniñ çek kendiñi kāşāneye

* İ, 70a.

⁷⁶⁶ ḥüsni: ḥüsñ M

⁷⁶⁷ piyāle: piyāli İ

⁷⁶⁸ ü: -İ

* İ, 70b.

⁷⁶⁹ it kim: itdi kim M

- 4 Māsivānīñ riştesin kaç' it gönülden řāhir ol
Ya niçün geldiñ seni gönderdiler kār-ḡāneye
- 5 Tā ezel "naḡnu ḡasemnā" 'ā'id olmuş ḡismetin
Şüm nefse rām olub ḡul olma gel bir dāneye
- 6 Bī-beḡā naḡş-ı ḡayāl efsūn-veş mānenddir
ḡūb naẓar ḡıl dār-ı dünyā deyr olan vīrāneye
- 7 ḡürmet-i ḡaḡḡ-ı Muḡammed eyle tevḡīḡin refīḡ
Yā İlāḡi bu Tūrābī 'āşık-ı dīvāneye

371*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Beni efsāne pendiñ dād idüb gel zāhidā yorma
Yürü mescid seniñdir bezm-i 'uşşāḡ içre sen durma
- 2 Kūdūret şalma şaḡn-ı dillere ebsem otur vā' iz
Meded 'aşḡ ehline var git cehennem dāmını ḡurma
- 3 Zebān-ı aḡkeriñden pūr-şerārīñ yaḡdı dünyāyı
Meger ṡamu ki sensiñ sūz idüb ruḡsārı şoldurma⁷⁷⁰
- (90a) 4 Firāḡım ḡılma efzūn āteşin ḡüft [ü] ḡūlarla
Yetişmez mi zebāniler ḡomaḡın başıma urma
- 5 Cihān ḡayḡusı mevtin ḡavfı var nāsın yeter derdi⁷⁷¹
Tazallüm nār-ı şiddetle ḡulaḡın herkesin burma
- 6 Ne dirsiñ raḡmeti vāsi' olan ḡallāḡ kevnine
Ferāḡat ḡıl bu ḡaḡḡ-ı 'ālemi ḡayyāya doldurma⁷⁷²
- 7 Marīz-i 'aşḡ olub bīḡūde ser-geştelik kārım
Tūrābī 'āşıkın aḡvāl-i derdin ḡayrı ḡiç şorma

* İ, 70b.

⁷⁷⁰ ruḡsārı: ruḡsār M

⁷⁷¹ derdi: virdi M

⁷⁷² 'ālemi: -M

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Güzār itdi bu 'ömrüm hāşılı şol bî-vefālarla⁷⁷³
Ezel mi' mār[1] ta' mîr eylemiş hākim cefālarla
- 2 Serîr-i mülk-i endūhı felek manşûbe kılmışdır
Baña hayl u haşem miñnet elem virdi bükālarla⁷⁷⁴
- 3 Esîr-i dām-ı gîsû-yı dil-ārā olmuşum şimdi
Nola hālîm benim āyā bu bir çok ejdehālarla
- 4 Şifā-yı la' l-i dōst tiryākdir bu zaħmıma merhem
Tabîbā renc kıлма sen beni sâ'ir devālarla
- 5 Hîred varım kamu tālāna virmiş bir nigār āhîr
Hîrām-ı hûb-pesend şîve-i nāzik-edālarla
- 6 Bu necm-i baht-ı dūnum naḥs-ı burc içre qarār itmiş
Anıñçündür müyesser olmadı vaşlın du'ālarla
- 7 Tūrābî hālîme bî-dād iden cānāna 'arz itdim⁷⁷⁵
Nihāyet 'arzuḥālîm geçmedi yüz biñ ricālarla

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Neyleyem in'ām-ı dehri sensiz ey çeşmi siyāh
İltifātıñdır baña rif'at serîr-i mülk ü cāh⁷⁷⁶
- 2 Bāb-ı luṭfuñ beklerim iḥsān içün bir sâ'ilim
Dād kııl ḥüsnüñ rîḳābın ben gedā sen pâdişāh
- 3 Raḥma gelmezsiñ ser-i kūyuñda dā'im eylerim
Nāle-i giryān ile şavt u şadā her bām-gāh

* İ, 70b.

⁷⁷³ 'ömrüm: 'ömrüñ İ⁷⁷⁴ virdi: derdi İ⁷⁷⁵ hālîme: hālîmi İ

* İ, 71a.

⁷⁷⁶ mülk ü cāh: mülk-i cāh M

- 4 Nice yıllardır hevā-yı mihrine düş olmuşum
‘Aşk-ı yārin çekmeden kıddim düṭā ‘ömrüm kütāh
- (90b) 5 Görmesem vechiñ eger dünyāda ḥasretidir işim
Ya nice ben itmeyem hicrān içinde āh vāh
- 6 İrmedi maḥşūda dil sa‘y itmedi kec-rev felek
Böyle fehmi itdim bize mesdūd olubdur kām-rāh
- 7 Miḥnet-i derd ü belā cevri cefāy ey Tūrāb
Farḳ-ı serde tāc-ı zerrīn ile gel ḥūāh ne-ḥūāh

374*

Mef‘ūlū mefā‘īlū mefā‘īlū fe‘ūlūn

- 1 Ūftāde dilim kıdd-i sehī serv-i bülende
Piçīde-i pāy oldı gene zūlf-i kemende
- 2 Şayd itdi beni al ile ser-geşte gezerken
Bir māhir-i şayyād zekī gerçi bu fennde
- 3 Tārāc kılub varımı şol nīm-nigāhla
Egnimde hemān koydı faḳaṭ ḥırḳa-i jende⁷⁷⁷
- 4 Bīdād ile çekdirdi baña cevri-füzūnı
Ya ben nideyim tāb u tūvān ḳalmadı tende
- 5 ‘Aşk-ı resenin lu‘bile gerdānıma ṭaḳdı
Nāḳār der-i dergehine eyledi bende
- 6 Güller kızarur ruḥlarınıñ dā’iresinde
Deprense eger la‘l-i lebi eylese ḥande
- 7 Yār sīne-i bāğında benim murḡ-ı fu’ādım
Būlbūl mi Tūrābī nola bu şaḥn-ı ḳemende

375*

* İ, 71a.

⁷⁷⁷ hemān koydı faḳaṭ: faḳaṭ koydı hemān İ

Mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn mefā‘īlūn

- 1 Tesellī itmeden şol hâtırım gitdi nigārım vāh
Beni maḥzūn idüb oldı revān ol rāha yārim vāh
- 2 Lebi mül ğonca ruḥlarla perişān eyledi ‘aqlım
Yaḳar şimdengerü dünyāyı bildim ‘aşḳ-ı nārım vāh
- 3 Meded dūr oldı nezdimden yanımda gör ki ğam ḳaldı
Füzūn olmaḳdadır hîç şormayın endūh bārım vāh
- 4 Güzeller ‘aşḳına düş olmuşum nāmūsı terk itdim
Daḫi ğüm-geşte ḳıldım bulmadım nāmūs [u] ‘ārım vāh
- 5 Tūrābī şubḫdek bülbul tegi nālāna düşmüşdür
Nihāyet göklere peyvest olubdur āh zārım vāh

(91a)

376*

- 1 Āh nidem o yāre düşdi gönlüm ne çāre
Zülfi gibi perişān olmuş meded āvāre
- 2 Dām-ı ğam içre düşüb şöyle ki bî-kesligim
Ḥālīmı şerḫ it şabā gel kerem eyle yāre
- 3 Giceler seyr ḳıl şanma ki encüm anı
Āteş-i āhım odı dağılan ol şerāre
- 4 Deldi cigerden geçüb sīne-i mecrūhımı
Ḥançer-i müjgānile eyledi pāre pāre
- 5 İtdi beni zīr-pā ol perī paşmaḳ gibi
Āh feryād idüb düşmeyeyim mi zāra
- 6 Mest ü ḫarāb olduğım sâḳī-i devrān bilüb
Bezm-i cihāndan beni çekdi hemān kenāra
- 7 Menzil-i maḳşūda ir vaḳtini zāy eyleme
Olma Tūrābī geçen leyl ü nehāre

* İ, 71b.

* İ ve K nüshalarında yoktur. Bu gazelin vezni problemlidir.

Mef'ülü mefā'îlū mefā'îlū fe'ülün

- 1 Şüfîile koy gezme bu şekle
Şâf it özüni şâh-ı rızâ bâbını bekle
- 2 Tesbîhi bırak zevk-i riyâ rāhını terk it
Nüş it mey-i şâfi hele bir zât-ı melekke
- 3 Efsûn okuyub fennile depretme dudağıñ
Gel halkı firib eyleme 'âlemde bu dekle
- 4 Esbiñ de eger leng ola menzil alamazsñ
Rehvāra süvār olmaz iseñ gitme eşekle
- 5 Cehd eylemeyüb kâhil iseñ nân ele girmez
Elbette yemek neyle olur cevri emekle
- 6 Zâhid bizi ta' n oklarına eyledi âmâc
Tekrâr meded urmasa şişhâne tüfenkle
- 7 'Âcizdir elinden nice biñ Sām Nerimān
Baş itme Tûrâbî yûri sen çarh-ı felekke

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Bilir bilmez heves kılmış idim eş'âr olduğça
Anıñla gönlümi eglendirem âvâre olduğça
- (91b) 2 Ne mümkün âb-ı çeşmimle sönsün bu ciger sūzum
Kişi rāhat bulur mı bir onulmaz yara olduğça
- 3 Eger nâ-yâb olursa mey 'arâk bezminde mey-hûra
Virir bir cüz'î neş'e afyön humāra olduğça
- 4 Ne kırdıñ ey perî-rû gönlümi elden bıraktıñ da
Gelür mi şişe-i dil bir yere biñ pâre olduğça

* İ nüshasında yoktur.

* İ ve K nüshalarında yoktur.

- 5 Düşen çāh-ı zenehdānıñ esīri oldıǵı demde
Halāş olmaqlıǵa elbet arar bir çāre olduqça
- 6 Hayāl-i la‘l-i nābıñ teşnesiyim haste-ḥāl oldum
Şu iḥsān eylemez mi yatan bīmāra olduqça
- 7 Temennā-yı vişāl-i yāra bildim dest-res olmam
Türābī Neyleyem bende bu baḥtı kara olduqça

379*

- 1 Bir sīm-ten nāzik-beden ra‘nā degil de ne
Şīrīn-edā qadd-i servden a‘lā degil de ne
- 2 Kūyuñda mesken eyleyen ‘uşşāka āferīn
Ol cāy-gāh Cennetü'l-Me’vā degil de ne
- 3 Menşūrdur nev ḥaṭlarıñ kim mülk-i ḥüsnüñe
Ebrūlarıñ fevķinde bir tuǵrā degil de ne
- 4 La‘l-i lebiñ güftārı şol kenz-i ma‘nādır
Nuṭq-ı mesīḥiñ "'alleme'l-esmā" degil de ne
- 5 Miḥrāb-ı ṭāq-ı ebruvānıñ secde-gāhımız
Māh cebīniñ Ka‘be-i ‘ulyā degil de ne
- 6 ‘Aşķıñ rehinden şūfī men‘ itmek diler beni
İtdigimiz zāhidle bu da‘vā degil de ne
- 7 Ğam dāmına üftāde olma sen Türābī
Endūh tār-mār iden şaḥbā degil de ne

380*

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

- 1 Sevdim seni ben bende qabāḥat budur işte
Her kim seni terk itdi selāmet budur işte
- 2 Cevrile cefā ‘avzına ḥiç bir keremiñ yok
‘Uşşāķıña bir buse ‘ināyet budur işte

* İ nüshasında yoktur. Bu gazelin vezni problemlidir.

* İ ve M nüshalarında yoktur.

- 3 Bīmār dilim la‘l-i lebiñden meded ister
‘Atşānelere sa‘y ile ğayret budur işte
- 4 Rû-türşle ‘âşıklara kaç çatma nedendir
İsterse darıl doğrıca şöhet budur işte⁷⁷⁸
- 5 Cān nakdini dād eyler isem ol perī almaz
Göñlümde olan âteş-i hasret budur işte
- 6 Şöhetde eger cismini her demde bulursañ
Bahşāyış-i Hakk devlet-i ni‘ met budur işte
- 7 Dīdāriyle kāni‘ olalım biz de Tūrābī
Gel zāhid[i] gör t̄alib-i cennet budur işte

381*

- 1 Hüsni bahār nev haṭṭıñ sebze çemen mi ne
Al ‘izārıñ üzre siyeh nokta ben mi ne
- 2 Görsem seni görmem beni maḥv-ı vüçüd olub
Mābeynimizde hā‘il olmaz sende ben mi ne
- (92a) 3 Reftār-ı hōş sīmīn-ten bir nev-nihāl imiş
Bāğ-ı behişt içre serv-i semen mi ne
- 4 Cān fedā kıldım dü çeşm-i ebruvānına
Gīsū-yı būy-ı ‘anberi müşk-i hoten mi ne
- 5 Pertev-i nūr-ı cismiñ ey perī mānendi kande var
Penbe-i bezm-i taze ter yoḥsa beden mi ne
- 6 Destiñ dırāz itme meded gonca nihāline
Gördüm raķīb zīr-i gülde bir tiken mi ne
- 7 Bād-ı seḥer virdi haber-i müjde Tūrābī
‘Āşıklarıñ cümlesi sağ esen mi ne

Fİ HARFİ'L-YĀ*

⁷⁷⁸ darıl ?

* İ nüshasında yoktur. Bu gazelin vezni problemlidir.

* Kāfiye-i Hurūf-ı Yā İ

382*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Tutdı âfâķ-ı cihânı şem' -i zâtın enveri
Enveri şol dillerin sensin haķıķat cevheri
- 2 Cevher-i deryâ-yı 'ilmin kaçresinden 'arîfân
Kâm-yâb-ı vuşlata vâsıl olubdur ekşeri
- 3 Ekşeri 'aşık olan 'aşkın nümünü zerresin⁷⁷⁹
Bir tecellî buldılar nûş itdiler bu kevşeri
- 4 Kevşer-i la' l-i lebin ihyâ ider bin mürdeyi
Bahş-ı luţfuñdan Mesîhâ buldı evc-i sipheri
- 5 Sipher-i devrânda şems-i kurş-ı hâversin mişâl⁷⁸⁰
Çâr süyuñda nebîler bi-hesâb-ı aķteri
- 6 Aķter-i iķbâline yetmek ne mümkün sâ'iri
Ey şefâ' at menba' ı kevineyn 'âlem defteri
- 7 Defter-i a' mâl-i işyânım habîbin hürmeti⁷⁸¹
Raķmetinle maķv kıl yâ Rabbi ferdâ maķşeri⁷⁸²
- 8 Maķşer-i dünyâda dâmânında destim yâ Resûl
Cûd-ı raķmıñdır rehâ nârdan kılan ben kemteri
- 9 Kemter-i üftâde 'âcizdir Tûrâbî cürmile
Rû-siyâhım ber-ümîdim şefķat-i cûduñ deri

383*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Devr-i eyyâmın ğamı bir özge hâl eyler beni
Kande bir derd ü sitem vardır su'âl eyler beni

* İ, 71b.

⁷⁷⁹ nümünü zerresin: nümüne zerresi M

⁷⁸⁰ Bu beyit M nüshasında yoktur.

⁷⁸¹ a' mâl-i 'işyân: 'işyân-ı a' mâl İ

⁷⁸² Rabbi: Rabb M

* İ, 72a.

- 2 Geşt ider gönlüm karar itmez şu mişnet-hānede⁷⁸³
Bilmezem bu hālden de ne hayāl eyler beni
- 3 Bār-ı mişnet çekmeden min ba‘ d tākāt kalmadı⁷⁸⁴
Gün-be-gün bu kahr-ı devrān bī-mecāl eyler beni
- 4 Bu cihānıñ kāse-i zehrin hemān içmekdeyiz⁷⁸⁵
Havfım oldur semm-i kātıl bir hilāl eyler beni
- (92b) 5 Dil ferāğat eyleyüb ebsem oturmaz Neyleyem
Bu felek eliyle bir gün pāy-māl eyler beni
- 6 Şöyle za‘fım gözgüde ‘aksim görünmez zerre-veş
Gönlüme şor sen henüz ādem miřāl eyler beni
- 7 Bařr-ı hayretde Tūrābī nā’il-i kām olmadı
Cevr-i dilber ta‘n-ı a‘dā pūr-melāl eyler beni

384*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Bir tükenmez derde şaldı şimdi yār ‘aşkıñ beni
Eyledi devr-i cihānda bī-karār ‘aşkıñ beni
- 2 Terk-i nāmūs eyleyüb oldum bu gün rüsvā-yı ‘ām
Serseri itmiş nihāyet āşikār ‘aşkıñ beni
- 3 İntizārım rüyuña şasret yaşın dökmekdeyim
Hālī kılmaz giryeden leyl ü nehār ‘aşkıñ beni
- 4 Pās-bānım bāb-ı kūyuñ beklerim řām u seřer
Gerçi hūb mesnedde itdi pāy-dār ‘aşkıñ beni
- 5 Cāyım oldu tağ u řařrā sen şaşı Leylā içün⁷⁸⁶

⁷⁸³ Bu beyit M nüshasında yoktur.

⁷⁸⁴ Bu beyit M nüshasında yoktur.

⁷⁸⁵ Bu beyit M nüshasında yoktur.

* İ, 72a.

⁷⁸⁶ u: -M

Şöyle Mecnûn eylemişdir gör nigâr ‘aşkıñ beni

6 Şâne-veş zülfüñ mişâli dağıdub yâ itmemiş⁷⁸⁷
Şanma ey şâh-ı levendim târ-mâr ‘aşkıñ beni

7 Bu Tûrâbî ‘aşık-ı pejmürdeyi ihyâ iden
Tâze ter kıldı sirişkim nev-bahâr ‘aşkıñ beni

385*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Perî-veşler cefâsın çekmeden ‘ömrüm kütâh oldu
Sebeb bu cevır ‘âlemde baña bir nîm-nigâh oldu

2 Benim ğam vâkı hem-râhım huşûşâ bir mükâlimdir
Cihânda kesb-i emlâkim hemân bir kıvı vâh oldu

3 Şerî-i fitne-i cellâd-ı ğamzeñ neyledi âhır
Karardı âhile bağrım kararım dâm-ğâh oldu

4 Zebân-ı ta‘n-ı ‘âlem bir yana ğam bârı bir yandan
Bu seng-i miñnetilen hep şeb [u] rûzum siyâh oldu

5 Hayâl-i yâri dil mülkinde ben mesned-nişîñ itdim⁷⁸⁸
Bir âfet geldi şan kim bir diyâra pâdişâh oldu

(93a) 6 Benim ‘aşıklığım temkînine şahid diler dilber
Hużûr-ı dil-rübâda âhile vâhım güvâh oldu

7 Tûrâbî nâzenînler vaşlına cây-ı selâmet yok
Bu gönlüm hıfzına ancak ğam-ı hicrân penâh oldu

386*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

1 Kaşîñ ham dâle beñzer nokta-i hâliñle zâl oldu
Didi lâ lâm elif zamm eyledi lebler zülâl oldu

2 Hayıf iklîm-i rûyuñ leşker-i hindûlar almışdır

⁷⁸⁷ dağıdub: -M

* İ, 72b.

⁷⁸⁸ dil: -M

* İ, 72b.

Bu ehl-i küfri gör İslâmıñ üstünde ne hâl oldu

- 3 Hilâl ebrûlarıñ dirsem zevâlim istemekdendir⁷⁸⁹
Ki bir bîmâr za‘ f olsa aña dirler hilâl oldu
- 4 Baķınca vechiñe şabrım yakub derdim füzûn eyler
Ne efsûn eyledi çeşmiñ baña özge hayâl oldu
- 5 Karardı gözlerim gîsûlarıñ gördükce ey cânâ⁷⁹⁰
Uzun endîşe fikriylen nehârım hep leyâl oldu
- 6 Dîşîñ dür-dâne evşâfın işidüb şerm-sârından⁷⁹¹
Şadef deryâ-yı ka‘ ra girdi çokdan mâh sâl oldu
- 7 Ser-i küyuñda ‘ aşıklar henüz sağ u selâmetdir
Düşüb dâmân öpem dirken Tûrâbî pây-mâl oldu

387*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Güşâdır ‘ aşkıñ âbından gönül dağı yeşillendi
Dilim pür-sebz-i nûr oldu gelüb çağı yeşillendi
- 2 Görünce rûy-ı dil-dârı derûnum hûş şafâ buldı
Ki şan cismim şecer-veş hep şolı sağı yeşillendi
- 3 ‘ Aceb hil‘ at giyübdür bâğ-ı şahrâyı güzâr itdim
Çemen vakti müzeyyen hâk toprağı yeşillendi
- 4 Komuş bir kûzeye gül-deste reyhânı olur tâze
Temâşâ seyrin itdim hûşca bardağı yeşillendi
- 5 Raķîb-i zîşt oturmuş yâr ile şöhet ider gördüm
Hayıf maħbûb dilberle it alçağı yeşillendi⁷⁹²

⁷⁸⁹ ebrûlarıñ: ebrûlara İ / zevâlim: zevâliñ M

⁷⁹⁰ M nüshasında derkenara yazılmıştır.

⁷⁹¹ M nüshasında derkenara yazılmıştır.

* İ, 73a.

- 6 Didiler ol ‘adūyī ḥaṇṇerile kimse öldürmüş
Kerem kılmış şevāb itmiş ki parmağı yeşillendi
- 7 Tūrābī bir şerāre od düşüb reşkile cānımdan⁷⁹³
Yürekde kalmadı gitdi yanub yağı yeşillendi

(93b)

388*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Bahār eyyāmı geldi bağ u şahrā sebze-zār oldı
Şitānıñ leşkeri şındı kamu hep tār u mār oldı⁷⁹⁴
- 2 Çıkub çidem kamunuñ müjdesin dehre getirmiştir
Şükūfān içre ol ‘āşık anıñcün ber-ḥudār oldı
- 3 Şabā reftārını duymuş çemen seyrāna çıkmıştır
Haber ol şebneme irdi gelüb şaf şaf kaṭār oldı
- 4 O dem servi şalındı sāyesi urmuş zemīn üzre
Kızardı rüy-ı lāle şol şabādan şerm-sār oldı
- 5 Zemīniñ dāyesi rengīn oṭağın kurmağa durmuş
Ḥazān esbābını cem‘ eyleyüb terk-i diyār oldı
- 6 Açubdur kār-gāhın yāsemīn būyın feşān itmiş
Duyub sūsen müheyyā ḥaṇṇerile āşikār oldı
- 7 Benefşe sūnbül [ü] reyḥān ‘arz eyler bu taḳriri
Olub āgāh nergis ‘aşқа geldi bī-ḳarār oldı
- 8 Gül ol dem serde tācın çāk idüb meydāna çıkdıḳda
Giderdi şabr-ı bülbul dīdeden nem cūy-bār oldı
- 9 Kamu eşyā Tūrābī bir zamānında zuhūr eyler⁷⁹⁵
Niçün kim kāf nūn emrindedir fi'l-cümle var oldı

⁷⁹² maḥbūb: mecnūn M

⁷⁹³ düşüb: düşdi M

* İ, 73a.

⁷⁹⁴ u: -İ

⁷⁹⁵ zamānında: zamānda M

Velehu

389*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bülbul ağlar bām-gāhda görse āh u zārımı
Gonca çāk itdi girībān işidüb efkārımı
- 2 Baħr-ı eşkim mevcini taħrīk ider şol bād-ı 'aşk
Giryeden hiç hālī qalmaz dīde-i ħūn-bārımı⁷⁹⁶
- 3 Derd-i efzūnum koy fehm eylemezsiñ ey ṭabīb
Dest urub nabzıma āħir bilmediñ bīmārımı
- 4 Cānib-i dil-dāra vardıkda meded söyle şabā
Kıl nazar perşān olan hāl-i dil-i nāçārımı
- 5 Nāleden özge yanımda ğam-güsārım qalmadı
Ya kime şerħ eyleyem ben muħtefī esrārımı
- (94a) 6 Tīre kıldı rüy-ı mir'atı zāmīrim gerd-i ğam
Bā' iş oldur görmedim baqđım ħayāl-i yārımı
- 7 Ey Tūrābī cān ü serden geçmişim 'üryān olub⁷⁹⁷
Bir nigārīñ 'aşkına yağmaya virdim varımı

390*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bir perī-rū meh-liķānīñ olmuşum āvāresi
Sīnemi sūrāḡ kıldı ğamze-i ħūn-ḡāresi
- 2 Ref'-i pend it vā' izā ben 'aşıķa kār eylemez
Yāra dil üftādedir terk itmege yok çāresi
- 3 Cānıma odlar düşürdi bir nigāh-ı āfeti
Vāh ne efsūn-bāz olurmuş dīde-i seḡhāresi

* İ, 73b.

⁷⁹⁶ qalmaz: kılmaz İ

⁷⁹⁷ ü: -M

* İ, 73b.

- 4 La‘l-i eczâ-yı dil-ârâdır baña dermân tabîb
Çek yediñ merhem qabûl itmez bu ‘aşkıñ yarası
- 5 Görünen şeb tâ seher eflâkde necmân degil
Pür-şerâr olmuş dağılmış gönlümün her pâresi
- 6 Burc-ı gâmda eskeni idbâra düşmüş tâlî‘ im
Ol sebebdan gülmedi ‘âlemde bahtım qarası
- 7 Derdimi Mecnûna nisbet eylemişler ey Tûrâb
Qande Mecnûn qande ben gâyetde çokdur arası

391*

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Yetişür âteş-i bî-dâdıña gel yakma beni
Emr kıl katlime taq boynuma zülf-i reseni
- 2 Hasret-i hicrile giryânile Ya‘qûb-mişâl⁷⁹⁸
Yoğsa varub tutayım mı gene Beytül-hâzeni
- 3 Bûlbül-i tâ‘ir-i dil bâğ-ı cemâliñ ister
‘Arz ider nâle kılar rûz [u] şeb ey gonca seni
- 4 Gerçi cevriñle hayâl oldığımı ben bildim
Nazar itdim göremem gözgüde bu za‘f teni
- 5 Vaşl-ı dil-dârdan ib‘âd ider gör ki felek
Virdi ilbâs-ı harîr egnime hasret kefeni
- 6 Sînede dâğ-ı firâqdan açılubdur güller
Bâğ-bân neyleyeyim seyr-i gülistân çemeni
- (94b) 7 ‘Âşıka zîver-i pîrâye Tûrâbî besdir
Tâc-ı zer mihr-i dil-ârâ ola ‘aşq pîreheni

392*

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

* İ, 74a.

⁷⁹⁸ giryânile: -M

* İ, 74a.

- 1 Nemiz var destimizde bir tolu peymāneden ğayrı
Selāmet gūşesi ‘ālemde yok meyḥāneden ğayrı
- 2 Cefādan özge āşār-ı vefāsın görmedim ašlā
Uşandım cāna yetdim kec-rev-i devrāneden ğayrı⁷⁹⁹
- 3 Ḥayıf kim yaralandı seng-i endūhdan o bī-çāre
Ümīdi kaṭ‘ kıldım ben dil-i perşāneden ğayrı
- 4 Nihāyetsiz belā girdābıdır andan kadem çekdim
Bu dünyā deyr-i pīr-i nā-tüvān vīrāneden ğayrı⁸⁰⁰
- 5 Eger kim cüst-cū eyler iseñ lezzāt-ı rūḥānī⁸⁰¹
Bulunmaz kesret içre mesned-i kāşāneden ğayrı
- 6 Yūri şu ṭālib-i dünyāyı sen mīzān-ı ‘aql ile⁸⁰²
Ne var anlarda ‘āşık mağlaṭa efsāneden ğayrı
- 7 Tūrābī rīş-ḥand itdigine nāsīñ firīb olma
Saña yār-i vefā-dār olmaya bir dāneden ğayrı
- 393***

Mütefā‘ ilün mütefā‘ ilün mütefā‘ ilün mütefā‘ ilün

- 1 Ğam-ı hicr-i yārla dökmede iki dīde eşk-i revānımı⁸⁰³
İşidür mi ol meh-i nev ‘aceb gicelerde āh u fiğānımı⁸⁰⁴
- 2 Ser-i kūy-ı yāre şabā varub kerem kıl selāmımı ver aña
Sīne sūz bağı delik ḥazīn deyu söyle ḥāl-i yamānımı
- 3 Ḥāb-ı nāzda bul çīn-i būy-ı müşk saçın getir baña bām-gāh⁸⁰⁵
O nesīm-i nāfe-i ‘anberile meserret it dil ü cānımı⁸⁰⁶
- 4 Beni bend-i mihr ṭuzağına düşürüb de eyledi ber-cünün

⁷⁹⁹ cāna: -M

⁸⁰⁰ deyr: -İ

⁸⁰¹ iseñ: -M

⁸⁰² şu: şol İ / dünyāyı sen: dünyā iseñ M

* İ, 74b.

⁸⁰³ dīde: -M

⁸⁰⁴ u: -İ

⁸⁰⁵ getir: -M

⁸⁰⁶ ü: -İ

‘ Aşk zinciri bu gulūda koymadı zerre t̄ab u t̄iv̄anımı⁸⁰⁷

- 5 Serimi nihāyeti pāyime yetirüb dūtā kıla k̄āmetim
Hele k̄ahr-ı miḥnet-i yār devr-i fesāne kesdi amānımı
- 6 Müje ḥāme çeşm devāt nemeh midādile heme derdin
Yazayım velī kime şerḥ idem bu derūn-ı sırr-ı nihānımı
- (95a) 7 Yakayım vücūdumı nār-ı ḥasrete kül olub olayım Tūrāb
Arayan daḥi beni bulmaya eşeriyle nām u nişānımı⁸⁰⁸

394*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Şöyle kim ebr-i cefādan katre-i ḡam damladı
Gönlüme te’şir kıldı şöyle muḥkem damladı
- 2 Gün-be-gün derdim füzūn itdi ḥarāret şiddeti
Dest-i devrāndan derūnum içre bir semm damladı
- 3 Eşk-i derdimdir seḥer vakti feşān itdim odur
Güllerin evrākına sen şanma şebnem damladı
- 4 Ġamze-i tiḡ-ı nigāhın baḡrımı itmiş berīd
Cūy-veş ḥayfā revān yer üzre çok dem damladı
- 5 Āh nidem sūz olmuşumdır gör bu za‘ f-ı cismimi⁸⁰⁹
Nār-ı hicrān ṭālī‘ indendir muḥaddem damladı
- 6 Ḥasret-i la‘ l-i leb-i meh-rūla giryān olmuşum
Giceler tā şubḥa dek bu dīdeden nem damladı⁸¹⁰
- 7 Yār baña vuşlat peyāmın dād idince ey Tūrāb
Güfte-i şirini ya‘ ni zaḥmıma em damladı

395*

⁸⁰⁷ Bu mısra vezne uymamaktadır.

⁸⁰⁸ u: -İ

* İ, 74b.

⁸⁰⁹ olmuşumdur: olmamıştır M

⁸¹⁰ şubḥa dek: şubḥdek İ

* İ, 75a.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Faḫrile itdim ğinā ḥūāhım erenler himmeti
Ḳaṭṭ kıldım izz-i cāhı māsivādan ülfeti
- 2 Terk-i tecrīde ḳadem baṣdıḳ bi tevḫī Ḥudā
Neyleriz bāḳī degildir çün cihānıñ devleti
- 3 Her umūruñ rü'yeti ṭāliblere baḫş eyledik
Ṭābımız yoḳ çekmege bār-ı girān-ı miḥneti
- 4 'Āşıkız bizler cemāl-i yāra müştāḳ olmuşuz
Zāhidā 'aşḳ ehline ṭa' n itme oldur ziyneti
- 5 Egnime ilbās idindim ḥırḳa-i peşmīnemi
Ṭālib-i 'aşḳım nidem 'ālemde şān u şöhreti⁸¹¹
- 6 "Kenzu lā yefnā"⁸¹² ḳanā' at bābınıñ der-bānıyız
Anda kesb itdik rızā imtā' -ı aḫsen ḥaşleti
- 7 Bī-nihāyetdir Tūrābī derde şalma kendiñi
Dehr-i dūnuñ inḳılābı rüzgārıñ şiddeti
- (95b) 396*

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cemālīñ seyr iden neyler velī seyr-i gülistānı
Münevver eyledi ḥūb ṭal' atıñ şem' -i şebistānı
- 2 Ruḥuñ gül-ğoncasına 'andelīb-āsādır 'āşıḳlar
Ser-i kūyuñda ey cānım iderler āh u efgānı⁸¹³
- 3 Vişālīñ yād-ı fikriyle perişān oldı aḫvālim
Kime 'arz eyleyem 'ālemde bilmem ben bu seyrānı
- 4 Maḳām-ı gūşe-i miḥnetde giryān u ḥazīn oldum
Raḥīm-vār eyle yā Rabb ol perī-rū çeşm-i mestānı⁸¹⁴

⁸¹¹ şān u: şānı İ

⁸¹² (Kanaat) tükenmez bir hazinedir.

* İ, 75a.

⁸¹³ iderler: ider M / u: -M

⁸¹⁴ Raḥīm-vār: Raḥīm dād M

- 5 Berīd itmekde bağrım pāre pāre ğamzesi tīġi⁸¹⁵
Muḳavves ḳaşları seyfi ider gönlümde cevḫanı
- 6 Su ’āl itdim dehān-ı tengini virdi cevāb āḫir
Didi fehmi itmediñ mi ḥātem-i mühr-i Süleymānı
- 7 Tūrābī derd-mendiñ āsitānında keminiñdir
Deriñde sā’il olmuş pādīşāhım eyle iḥsānı

397*

- 1 Encāma yetmez söylesem derdim ḥikāyeti
Endūḥ baḫrım şorma gel yoḳdur nihāyeti
- 2 Dil keştisin girdāb-ı miḥnetde bıraḳdım
Andan yedim ḳat’ eyleyüb itdim ferāġatı
- 3 Ser-geştım düş olmuşum bī-iḥtiyārile
Rüsvā-yı ’ām itdi beni ’aşḳıñ melāmeti
- 4 ’Aks eylemiş mir’āt-veş bir āb çeşmime
Şan māḥidir cevalān ider yāriñ ḥayāleti
- 5 Hicrān odında cismimi yakmaḳ murādım
Var ey göñül bir gūşe tut sen bul selāmeti
- 6 Ḥālīm gören ṭa’ n itse de bilmez ’aceb degil
’Aḳl irdiği miḳdārıdır ḥalkıñ ferāseti
- 7 Ḥaṭṭ-ı dil-ārāya nazar eyle ey Tūrābī⁸¹⁶
"Seb’ a'l-meşān" esrārıdır Ḥaḳḳıñ bir āyeti

398*

Fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

- 1 Men’ ḳılma zāhidā derdim devāsından beni
Dūr idersiñ rü’yet-i yāriñ liḳāsından beni
- (96a) 2 ’Āşıkım cevri-i şanemler lezzeti ḥoşdur baña

⁸¹⁵ ğamzesi: ğamze M

* İ, 75a. Bu gazelin vezni problemlidir.

⁸¹⁶ dil-ārāya: dil-ārāyı M

* İ, 75b.

Fâriğ itme anlarıñ şîrîn-edâsından beni

- 3 Gerçi hûş pendîñ seniñ zühd ü şalâha da‘ vetiñ
Yâ nidem kim kırtarur Hâkķıñ belâsından beni
- 4 Miḥnet-i bâriñ kamu zahrıma itmişdir ḥamûl
Ya‘ ni kıl bulmuş felek şanki babasından beni
- 5 Raḥm şefkat itmedi evrâķ-ı âzâdım virüb
Eylemez aślâ rehâ ķahr-ı cefâsından beni
- 6 Kıl meded-res ğark-ı hûn-âb ile ey seylâb-ı eşķ
Şakla dehrîñ şiddet-i renc-i ‘anâsından beni
- 7 Maḥzen-i endûh kılmış cismimi gerdûn-ı dūn
İntihâb itmiş Tûrâbî ibtidâsından beni

399*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Kûh-ı Kâfdır bâr-ı ‘aşķ ey dil anı şanma kolay
Kadd dütä taḥtında kıldı ‘âşıkânlar bir alay
- 2 Dehr fânî oldığın fehm eylemiş bir vechile
Gör anıñçün bağrını delmiş ider nâlânı nây
- 3 Lâne tutmuşdur başımda murgiyân-ı mihr-i yâr
Şöyle bir Leylâ içün aḥvâlimi Mecnûna şay
- 4 Bâd-ı sūd içre gönlüm mevcini taḥrîk ider
İki çeşmimden budur eşķ-i revânım kaşı yay
- 5 Zaḥm-ı sūzum sînede günden güne efzûn olur
Ben bu derdile helâk olsam gerekdir baña vây
- 6 Ya nice âḥ itmeyim giryân olub ‘âlemde kim
Naķd-i ‘ömrüm ḥırmeni maḥşûli cümle oldı zây⁸¹⁷
- 7 Gel şekîb eyle nühüft it bu cihânıñ ḥalkına
Muḥtefî râzıñ Tûrâbî eyleme ifşâ-yı şây

* İ, 75b.

⁸¹⁷ maḥşûli: maḥşûl İ

MERŞİYYE-İ HAZRET-İ İMÂM HÜSEYN*

400*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ey şeh-i dürr-i velâyet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
"Kurretü'l-‘ ayn"⁸¹⁸-ı risâlet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- (96b) 2 Cedd-i pâkiñ hazret-i sultân-ı kevneyn Resûl
Mâderiñ Zehrâ ne hâcet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- 3 Sensiñ ol gevher dü deryâdan nümâ lem‘ân iden
Maṭla‘-ı şems-i sa‘âdet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- 4 Maḥzen-i sırr-ı ‘ulûm-ı bâṭın-ı ‘ilm-i ledün
Sende derc oldı nihâyet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî⁸¹⁹
- 5 Bilmediler mi saña bahş oldıgın Süfyâniler
Hâtem-i mühr-i imâmet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî⁸²⁰
- 6 Kûfiyân-ı bî-vefâlar evvelâ ikrâr idüb
Çıkdılar âḥir hıyânet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- 7 Zümre-i Mervân-ı Hâric ḳadriñi fehm itmeyüb⁸²¹
Kıldılar ba‘zı ‘adâvet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- 8 La‘net-i Hâḳḳ Şimr ü Mervân u Yezîde şad hezâr
Virdim olsun tâ kıyâmet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- 9 Ḳaṭ‘-ı ser itmeklige iḳdâm-ı tertîb itdiler
Bu ne bîhûde cehâlet yâ Hüseyn ibn ‘ Alî
- 10 Bilmezem âyâ ki ferdâ kimden ol zâlimlere
Rûz-ı maḥşerde şefâ‘at yâ Hüseyn ibn ‘ Alî

* Merşıyye-i Hazret-i İmâm Hüseyn:-M

* İ, 76a.

⁸¹⁸ Göz bebeği.

⁸¹⁹ oldı: -M

⁸²⁰ mühr-i: mühr ü İ

⁸²¹ Bu beyit İ nüshasında yoktur.

- 11 Āh nidem hikmet yedinden ‘ākibet nūş eylediñ
Şerbet-i cām-ı şehâdet yâ Hüseyn ibn ‘Alî
- 12 Devr-i Âdemden menend-i Kerbelâ hengâmesi
Ya kime oldu o hâlet yâ Hüseyn ibn ‘Alî
- 13 Kûy-ı ğurbetde murâdım hûb cemâliñ isterim
İştîyâkımdır be-ġâyet yâ Hüseyn ibn ‘Alî
- 14 Bâb-ı rahmında nişînim dîde-giryânım meded⁸²²
Dâmeniñ itmem ferâġat yâ Hüseyn ibn ‘Alî
- 15 Ser-güzeştiñ vaşfına ‘âciz Tûrâbî nâ-tüvân
Eyledim hatm-i hikâyet yâ Hüseyn ibn ‘Alî

(97a)

401*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Beni bir mâh-rû vuşlat peyâmıyla inandırdı
Meserret âteşin endâz idüb cismimi yandırdı
- 2 Degildir vaqt ma‘lûmum ne sâ‘at gelür ol yâ Rabb⁸²³
Fırâķ-ı hasret-i giryânile çeşmim şulandırdı
- 3 Cünûn göñlümi bend eylemişdim zülf-i zincîre
Şabâ taḥrîk idüb bir fendile âḫîr boşandırdı
- 4 Ümîdim ber-murâd olmaķ idi illâ zamîrimde
Ser-i kûyında bir eyyâm bîhûde dolandırdı
- 5 Baña dâd itmedi şol meyveyi yâr ḥüsn bâġından
Raķîbe tâze şeftâlû virüb in‘âma ķandırdı
- 6 Vefâ vü luṭf istignâsını erzânî ķılmışdır
Bu iḥsân-ı mürüvvetle bizi ḥâlâ utandırdı
- 7 Rehâ eyle Tûrâbî bî-vefâlar ‘aşķ [u] sevdâsın
Yetişmez mi behey ‘âşîķ seni cândan uşandırdı

⁸²² dîde-giryânım: dîde-negrânım İ

* İ, 76b.

⁸²³ sâ‘at: sâ‘atde İ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bāğa girdi serv-i nāzım 'azm-i seyrān eyledi
Gonca gördi ruḥlarıñ çāk-i girībān eyledi⁸²⁴
- 2 Reh-güzārı üzre āgāh oldı şebnem bām-gāh
Zīr-i pāyinde meserretle dūr-efşān eyledi
- 3 İştıyākile nazar kıldı lebiñ ḥamrāsına
Lāle reşk itdi o demde baḡrını ḡan eyledi
- 4 Dīde-i mest-i nigāhıñ düş olunca ey perī
Nergisi ḡayretde ḡoydı şöyle bī-cān eyledi
- 5 Her şükūfāna nümünüñ daḡıdub bād-ı şabā
Būy-ı zūlfūñ sünbülün ḡālin perīşān eyledi⁸²⁵
- 6 Sīne-i bāḡın temāşāsın idince 'andelīb
Yüz çevirdi nefret-i terk-i gülistān eyledi
- 7 Ol nigārıñ mihr-i 'aşḡı sevgisi tıtdı vaṭan
Ḥāne-i dilde Tūrābī gerçi meskān eyledi

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ey perī raḡmıñ nümā olsun didim olmaz didi
Bāri bir kez merḡabā olsun didim olmaz didi
- 2 Ḥasteyim gel dād kıl la' l-i lebiñ tiryākini
Derdime şāhım devā olsun didim olmaz didi
- 3 Pīr-i zālīm pūr-piyāle şun yedinden sevdigim
Ḳuvvet-i mişl-i 'aşā olsun didim olmaz didi
- (97b) 4 Ruḡlarından būs idem tenhāda yalvardım hezār
Nefsime cüz'ī ḡıdā olsun didim olmaz didi

* İ, 76b.

⁸²⁴ ruḡlarıñ: ruḡları M⁸²⁵ ḡālin: ḡāli M

* İ, 77a.

- 5 İstedim rûz-ı meyânın çoçmağa râm olmadı
El-amân vaqt-i ‘ ıṣā olsun didim olmaz didi
- 6 Yâ nidem ‘ aşkıñla varım cümle tâlân eyledim
Râhıña cânım fedâ olsun didim olmaz didi
- 7 Ğamze-i cellâdıña hüküm it Tûrâbî ‘ aşkıñ
Ğatline emriñ revâ olsun didim olmaz didi

404*

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Münevver tal‘ atından kesb kıldım ‘ aşk [u] sevdâyı
Bu sevdâ ile terk itdim kamu eşğâl-i dünyâyı
- 2 Tavâf-ı sa‘ y-ı küyüñ Ğa‘ besin itdikde dil keşik
Murâdım zebh idüb ihyâ idem şol ‘ ıyd-ı azhâyı
- 3 Nihâl-i kâmet-i dil-dâr nezdinde behey vâ‘ iz
Ferâgat kıl gerekmez neylerim ben vaşf-ı tûbâyı
- 4 Vişâl-i döst imiş maḡşûd anı remz eylemiş ‘ âkil
Saña baḡş eyledim var cennet-i Firdevs-i a‘ lâyı
- 5 Bu bezm-i ‘ aşka gir şâf eyle gel mir’ât-ı idrâki
Nedir yâ şeş-cihetden ġarḡ kılmış cümle eşyâyı⁸²⁶
- 6 Hudâ her câda ḡâzırdır gerek sen ġafleti terk it
Ma‘ ârif dâ’iriñ gözle biraḡ bîhûde ġavġâyı
- 7 Tûrâbî cüz’î fehm itmiş bi ‘ avni ḡazret-i Mevlâ
Nedir kim nokḡa-i bâ ‘ alleme'l-esmâda ma‘ nâyı

405*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Ref‘ olur şabr u şebâtım görmesem cânân seni
Dil qarâr itmez eger yâd itmesem bir ân seni

* İ, 77a.

⁸²⁶ kılmış: eylemiş İ

* İ, 77b.

- 2 Hiç beşerde yok menendiñ hūrī [vü] ğılmān mısıñ
Yā behiştiden mi kaçırđı bilmezem Rıdvān seni
- 3 Öyle kim fikr-i hayālīm dirliğim sensiñ hemān
Za‘ f-ı cismimde bi ‘ aynı bilmişim ben cān seni
- 4 Ey melek-ṭal‘ at serīr-i göñlümün iklīmine
Hük-m-i re ‘yiñdir muḳaddem eyledim sulṭān seni
- (98a) 5 Şan Züleyhā hüs-nine cānım bahā virdim alub
Naşb kıldım ehl-i Mışra Yūsuf-ı Ken‘ ān seni
- 6 Devr idelden çarḥ hūrşīd görmemiş bir sen gibi
Gel oña ‘ arz it cemālīñ eylesün seyrān seni
- 7 Bāb-ı rahmīñ gözle ümmīdile şāyed ol nigār
‘ Iyd-ı vaşlında Tūrābī zebḥ ide ḳurbān seni

406*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Levḥ-i evrāk-ı dil-i ‘ uşşāka çekmiş evveli
Ḥarf-i ‘ aşkı kil-k-i ḥikmetle o dem ḳudret eli
- 2 Egnine ilbās idinmişler cünün pīrāheniñ
Anlarıñ aḥvālīni seyr eyleyen dirler deli
- 3 Ṭa‘ ne-i sengi yediñden kıl ferāgat zāhidā
Nezd-i Ḥaḳḳda kim bilür yā belki oldur efḳali
- 4 ‘ Aḳl irişmez olsa Eflātün bu şun‘ -i Bārīdir
Vā‘ izā depretme ebsem özge sāz ‘ aşkıñ teli
- 5 Dīde-i ‘ ibret küşā it cehlile şanma teḥī
Ḳahrına vü miḥnet-i cevre demişlerdir belī

* İ, 77b.

- 6 Herkesi bir hālile kılmış tecellî tā ezel
Ol kerîm-i pâdişâh-ı lem yezel Rabbü'l-celî⁸²⁷
- 7 Cur' a-i mihr-i İlâhîden Tûrâbî nûş idüb
Mümkün olmaz rûz [u] şeb rîz olmada çeşmi seli

407*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 ' Âşıkîñ ' âlemde bir dîdâr-ı yâr eglencesi
Çeşm-i âhû meh-cebîn-i gül-' izâr eglencesi
- 2 Tâlib-i dünyâ tegi meşgûl yokdur neylesün
Anlarıñ var mı mu' ayyen âşikâr eglencesi
- 3 Nûş-ı mey hubb-ı dil-ârâ ' aşk u sevdâdır faķaķ
Bundan özge sevdigim söyle ne var eglencesi
- 4 Şâm olur şubha degin hûn-âb-ı eşkin rîz ider
Fehm kıl rûy-ı dîgerde âh u zâr eglencesi
- 5 Ger su 'âl itseñ mekâmı ķandedir ol kesleriñ
Künc-i vahdet cây-ı tenhâdır onuñ eglencesi
- (98b) 6 Bend-i tecrîd ile eşgâl-i cihânı terk idüb
Zîkr fikri nâm-ı Hâķķ leyl ü nehâr eglencesi
- 7 Ehl-i dil ' ârif bilür ' uşşâķ hâlin ey Tûrâb
Ya nice taķrîr idem ben başķa ķâr eglencesi

408*

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Benim dil virdigim âşnâyı sen gördüñ begendiñ mi
O ķadd ü ķâmet-i bālâsını gördüñ begendiñ mi
- 2 Anıñ Mecnûnıyım ser-geşte hāmûn içre evţânım
Peyâmın vir şaķı Leylâyı sen gördüñ begendiñ mi

⁸²⁷ Rabbü'l-celî: Rabb-i celî M

* İ, 78a.

* İ, 78a.

- 3 Rehide cân ü baş virmek murādım ey dil-i şeydā
Pesend-ḥüb-ı melek-sīmāyı sen gördüñ begendiñ mi
- 4 Perīşānım nihāyet ‘aşkına düş olmuşum şimdi
Başımda bend olan sevdāyı sen gördüñ begendiñ mi
- 5 Ne sihrile kamu şabr u qarārım aldı destimden
O nāzik cilve istiğnāyı sen gördüñ begendiñ mi
- 6 Revān olmuş sirişkim seyle virdi ‘ākıbet ḥalkı
Cihānı ğarḳ iden deryāyı sen gördüñ begendiñ mi
- 7 Kimin vaşlıyla şād itmiş kimi hicrān ile giryān
Türābī ḥikmet-i Mevlāyı sen gördüñ begendiñ mi

409*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

- 1 Beni zülfün tegi ey meh perīşān itdigiñ kaldı
Kamu varım virüb tālāna ‘üryān itdigiñ kaldı
- 2 Ne āfetsiñ nigāh-ı nīmle aldıñ ihtiyārım hep
Ḥayālīñ taḥt-ı dilde bir Süleymān itdigiñ kaldı
- 3 Vişālīñ ‘arz idüb bir bī-nevāyı sen inandırdıñ
Ḥilāf üzre nihāyet ‘ahd [ü] peymān itdigiñ kaldı
- 4 Yakub hicrān odında za‘f-cismim āh nālānım
Hemān güş eyleyüb bīhūd seyrān itdigiñ kaldı
- 5 Nice yıllar ser-i kūyunda yaşlandıñ sen ol yārīñ
Göñül şem‘-i ruḥunda gerd ü devrān itdigiñ kaldı
- 6 Döküb eşk-i revānıñ bekleyüb rāh-ı güzārında
Gözüm fikr itmediñ encām giryān itdigiñ kaldı
- (99a) 7 Türābī cevır çekdiñ bir vefāsın görmediñ aşlā
Nigārīñ ‘aşkına çāk-i girībān itdigiñ kaldı

410*

* İ, 78b.

* İ, 78b.

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Efendim rûy-ı şem‘ içinde beni pervânelerden şay
Ser-i kûyunda ‘uşşâkım deyu divânelerden şay
- 2 Cemâl-i hüsniye mümtâzesiñ devr-i cihân içre⁸²⁸
Seni sen Mısr-ı dilde Yûsuf-ı Ken‘ ânîlerden şay
- 3 Vişâl-i va‘d-i yâdıñla iki çeşmimden ey cânâ
Reh-i ‘aşkıñda dürr-i eşkimi efşânelerden şay
- 4 Ne sihr itmiş nigâhıñ cânıma odlar düşürmüşdür
Güzeller içre tarzıñ âfet-i devrânelerden şay
- 5 Bu günden soñra hicriñle mişâl-i devr-i ruhuñda
Dağılmış zülf-i târîñ teg bizi perşânelerden şay
- 6 Kemân ebrûda pinhân eylemişdir tîr-i müjgânıñ
Tehî şanma nigârı gamzesi fettânelerden şay
- 7 Meded rûh-ı revân maşşûd-ı hû‘âhım âsitânıñdır
Türâbî derd-mendi hâk-pâ yek-sânelerden şay

411*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Bûy-ı ‘anber kâküli bād-ı şabâdan şormalı
Hû‘âb-ı nâzîñ bālîni baht-ı hümâdan şormalı
- 2 Gerden-i minâda sâkin nokta-i hâlin anıñ
Telh-i esved habbe-i fülful qaradan şormalı
- 3 Bir elifdir kadd-i dil-dârı haqîkat sırrı var
Ol Kelîmiñ mu‘ciz-i varıñ ‘aşâdan şormalı
- 4 Heft harfîñ ma‘nî-yi remzin ne bilsün zâhidâ⁸²⁹
Muşhaf-ı nâţîk sözün ben mübtelâdan şormalı

⁸²⁸ Cemâl-i hüsniye: Cemâlîñ hüsniye M

* İ, 78b.

⁸²⁹ harfîñ: haţtîñ İ

- 5 Baħr hālin ehl-i sâhilden su 'âl itmek çi sūd
Cevf-i aşdāf içre ol dürr-i ziyādan şormalı
- 6 Şorma benden pîç pîç endişini kâr-hāneniñ
Tâlib-i dünyâ olan bir âşinādan şormalı
- (99b) 7 Başım üzre âsiyāb-ı çarħ geçdi ey Tūrāb
Bî-nihāyet itdigi cevır ü cefādan şormalı

412*

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

- 1 Hezār endūha yoldaşım dil-i nâ-şādīyim şimdi
Harāb-ender-harāb oldum felek berbādīyim şimdi
- 2 Beni bir hāle koymuş mest idüb şol sâķī-i devrān
Mey-i hūn-ı ciger nüş itmege mu' tādīyim şimdi
- 3 Ferāğat tîşesiyle gūşış itdim kūh-ı varlıkda
Bu 'aşrın şübhesiz ben şānī-i Ferhādīyim şimdi
- 4 Uşul-i kayd-ı tedbirim gönülden oldu güm-geşte
Taħayyür menzili nām u nişini vādīyim şimdi⁸³⁰
- 5 Tūrābī tîre kıldı rūzgārım dün-ı iķbālim
Nihāyet h'āhiş-i dil kāmına ib'ādīyim şimdi

413*

Mef'ūlü mefā'îlü mefā'îlü fe'ūlün

- 1 Tenhāca gönül bezm idelim gel beri şimdi
Şoħbet kılıcaķ miħnet-i ğam elveri şimdi⁸³¹
- 2 Sāķī-i 'araķ bāde-i gül-güne yetişdir
Ma'cūn ile esrār hele koy geri şimdi
- 3 Bir nāy kemān sāzla bir def hele olsun
H'ānende getür gezme meded serseri şimdi

* İ, 79a.

⁸³⁰ nişini: nişanı İ / vādīyim: varıyım İ

* İ ve K nüshalarında yoktur.

⁸³¹ Elveri ?

- 4 Fıkr ile hayāl eyler iken geçdi gönülden
Pîr-i muğānîñ oğlu ile duğteri şimdi
- 5 Dem keskin imiş kılma tama‘ içme sebūdan
Ta‘ cîli bırak şabr eyle neş’e deri şimdi
- 6 İspirto mıdır damlası taş üstine düşmüş
Bir rahne açub neyledi bak mermeri şimdi
- 7 Elbette gelür bir meh şaķın koyma rakı̄bî⁸³²
Ur eñsesine silleyi gāyet yeri şimdi
- 8 Söksün dişini mest olıcaķ kelb-i la‘îniñ
Bul kande ise kerpedeni berberi şimdi
- 9 Şol nükte-i efsāneyi terk eyle Tūrābî
Ma‘ nā-yı luğat ‘arz-ı ekşerî şimdi

(100a)

414*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

- 1 Yeter tül-i emel dersini terk it döndür evrāķı
Erenler bezmine şāyeste kıl a‘ māl-i ahlākı
- 2 Kelāmıñ dürr-i nā-yāb eyle ‘āşık ma‘ den-i dilde
Zuhūr itdikde seyrāb eylesün ‘aşķ ehl-i ‘uşşāķı
- 3 ‘Acūz-ı dehrden sehhāre mekriñden emîn ol var
Ferāmūş eyleme her şubh u şāmı zıkr-i Hallākı
- 4 Ne hāşıl ihtişām-ı devletinden dūn-ı dünyānıñ
Belirir [bir] hayālāt oldıgıñ fānî degil bākî
- 5 Firîb itmiş cihān halkını bir sehhāre zendir bu
Çıķar mihrini dilden sa‘ y idüb gel eyle ıtlākı
- 6 Güzer itdi ‘ömür ta‘ cîlile sen mest-i lā-ya‘ kıl

⁸³² Bu mısra vezne uymamaktadır.

* İ ve K nüshalarında yoktur.

Ecel cāmın pür itmiş nevbetiñ gözler şunar sākī

- 7 Nedir tedbīr bilmem qalmışım ben baħr-ı hayretde
Tūrābī egnine şalmış bu çeşm-i köhne zevrākı

415*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Nāle yokdur bülbül-i şeydāda efġānım gibi
Eşk-rīz itmek ne mümkün dīde giryānım gibi
- 2 Nisbetim bir nisbet-i ‘uşfūra beñzetmeñ beni
İtmege var mı taħammül āh u nālānım gibi
- 3 Rāh-ı ‘aşqa iktidādan şūfī men‘ eyler çi sūd
Münħarif kılmak diler gönlümü şeytānım gibi
- 4 Hazer imiş bilmez idim cānā seniñ zülfiñ ġamı
Şaklarım dil cāy-gāhında hemān cānım gibi
- 5 Bilmedi ‘aşkında büryān oldıġım ol māh-rū
Cevr-i efzūn eylemekde ‘aks-i devrānım gibi
- 6 Hāsret-i la‘l-i lebiñ hālīm dīger-gün eyledi
Dīdeden cūy-ı sirişkim aqdı al qanım gibi
- 7 Bir hayāle sāye-veş ‘ömrüm güzār itdi velī
Ey Tūrābī Neyleyem rü’yāda seyrānım gibi

416*

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Gir meygedeye gör hele ‘ālemde şafāyı
Ben görmemişim anda olan āb u hevāyı
- (100b) 2 Endühla ol cāya revān oldı güzārım
Bir muġbeçe ġam derdine dād itdi devāyı
- 3 Bir kevşer idi zīr[ā] leb-i la‘l-i zülālī

* İ ve K nüshalarında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Gül ruhları nâzik göresin şîrîn-edâyı

- 4 Mest itdi beni cümle hıred varımı elden
Terk itdi diğer yâr bulub ben fuqarâyı
- 5 Râm olmadadır bendelige bir nice kesler
Efsûn ile teşhîr kılub bây [ü] gedâyı
- 6 ‘Ayn-ı cemine var yûri gir pîr-i muğânîñ
Sâķîleri âfet gibi fehm eyle bu râyı
- 7 Bir dîn ulusıdır der-i vâlâsı küşâde
Seyr eyle Tûrâbî ne güzel tāk-ı sarâyı

417*

Fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilâtûn fâ‘ ilûn

- 1 Pîr-i zâl itdi felek cismimde tākāt kalmadı
Âh nidem reftâr-ı ta‘ cîle liyākāt kalmadı
- 2 Ża‘ fa yüz tıtdı beden dem mâ’ bârid olmadı
Cümle a‘ zâ-yı ‘urûqumda harâret kalmadı
- 3 Çehre-i zerdimde ma‘ lûm oldı ahvâlim benim
Mülk-i ecsâdımda bir cây-ı selâmet kalmadı
- 4 ‘Âciz-i nâçârile vâķit güzâr itmedeyiz
Dil yeter bu hâneıi terk eyle râķat kalmadı
- 5 Bu vücûd-ı nâ-tüvândan el çekin ey cân [u] dil
Bir naşîķatdır size bende ķabâķat kalmadı
- 6 Kırtarur cām-ı ecel dām-ı şüyûķundan bizi
Bundan özge ilticâ bir merde ķâcet kalmadı
- 7 Hî‘âh nâ-ķî‘âh ey gönül encâm olmaķdır Tûrâb
Bu ne mesrûr-ı cehâlet vâķt sâ‘ at kalmadı

418*

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gönlüme geldi hayālîñ geçdi gitdi yel gibi
Yıkdi vîrân eyledi bünyādımı bir sel gibi
- 2 Kendine cezb itmege 'uşşâkı bir âlâtı var
Halka-i pîçide kılmış zülfini çengel gibi
- (101a) 3 İşte zâhid bezme dâhil olmak ister çâre ne
Cüz'ice eglence gitse yerleşür tenbel gibi
- 4 Hâlime âgâh-vâr ol meh nidem igmâz ider
Nûr-ı çeşmim bendeñe kılma nazar sen el gibi
- 5 Pûte-i devrân içinde kâl idüb söz eyledi
Haddeden çekdi felek zer-ger gibi sîm tel gibi
- 6 Gül gül olmuş tîğ-ı hicriñde açılmış ey perî
Sîne-i za' fında zaḥmım her biri manḳal gibi
- 7 Menzil-i maḳşûda yetmişler kamu aḳrânımız
Sen Tûrâbî hayret içre ḳalmışın echel gibi

419*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ey perî la' l-i lebiñ derde devâdır toğrısı
İtdigin cevri-i cefâlar pür-şafâdır toğrısı
- 2 'Âşık-ı üftâdeye bir merḥabâ kılmış eger
Baḡş-ı cân eyler idiñ rûḥa gıdâdır toğrısı
- 3 Zülmi efzûn eyleme rûḥ-ı revânım kıl kerem
Eylemek 'uşşâkına câ'iz vefâdır toğrısı
- 4 Dest-res mümkün degildir vuşlatıñ imtâ' ına
Şıdḳ-ı pür-iḥlâş ile bizden du' âdır toğrısı
- 5 Dil düşüb çâh-ı zeneḥdânında ḥabs olmuş iken
Bir daḥi düşmeklige çok mübtelâdır toğrısı

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Fikr-i zülfün rişte-i tül-i emel endîşesi
Şerhe gelmez bir tükenmez mâcerâdır ٲoğrısı
- 7 Ey Tûrâbî şerm-sâr olsun felek görsün de bir
Jende şûf egnimde bir köhne   abâdır ٲoğrısı

Velehu

420*

Mefâ  l n mefâ  l n mefâ  l n mefâ  l n

- 1 Şarâb-ı ğafleti nûş ile bîdâr olmadım gitdi
Dirîğâ Neyleyem kim ben baña yâr olmadım gitdi
- 2 Bu güne naķş olunmuşdur tecell  z t-ı Mevl dan
Bu dil mażm nına  ġ h-ı esr r olmadım gitdi
- (101b) 3 Teh  şanma bu  arlı döndüren var başına dönmez
Diyen bilmez bilen maĥf  haber-d r olmadım gitdi
- 4 Düşüb d m-ı bel -yı nefse l -ya  k l olub  ald ķ
Bu teşv  -i ned metden seb k-b r olmadım gitdi
- 5 Rum z-ı kenz-i ma  n  n ktesinden bir pey m m yok
M kemm l er yedinden bey  -i b z r olmadım gitdi
- 6 Beh yim teg ge irdi  bu ömür serm yesin eyv h
Düşüb   a ķ odına i r   olub n r olmadım gitdi
- 7 T r b  yetmedi  bu menzile   n  siy b- s 
  midim vaşla d  il   r n   r olmadım gitdi

421*

Mef  l  mef    l  mef    l  fe  l n

- 1 Aġy r ile  lfet idüb ben ba ay m m 
Reş   teşine ey per  c n m ya ay m m 

*   nüshasında yoktur.

*   nüshasında yoktur.

- 2 Ğam ceyşi ğulüvv eylemeden mülk-i fu'âda
Sâķī ķadehi bir iki artık aķayım mı
- 3 Ey ' işve-furūş işte seni dāma düşürdüm
Āġūşa alub müy-meyānıñ şıķayım mı
- 4 Tenhāda raķīb ile alış viriş itme⁸³³
Ey ğonca dehen ben arañızdan ıķayım mı
- 5 Ol serv-i hırām ' aşķına sen söyle Tūrābī
Dervīş olub egnime bir pōst aķayım mı

422*

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Bir meh baña baķma gözini yum didi gitdi
Vaşlıma hayāl eyle de çok um didi gitdi
- 2 Benden hele kām alması müşkil a dīvāne
Göñlūñ ne ' aceb bir nice ma' şūm didi gitdi
- 3 Aħşam gelirim bekle deyu cılveler itdi
Bildim ki yalan söyledi ħam ħum didi gitdi
- 4 Bīhūde ferāġatda olub yatmışıdım ben
Bātında bir er geldi baña ķūm didi gitdi
- (102a) 5 Gögsün gererek şevketile bir nice kesler
ablı alınub neyledi am um didi gitdi
- 6 Raħm eyle Tūrābīye didim güldi o dilber
Şorma sen o raħmı hele merħūm didi gitdi

423*

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 1 Āh nidem ki koymadı öz ħālīme devrān beni
Raħm idüb devrinde dil-şād itmedi bir ān beni

⁸³³ Bu mısra vezne uymamaktadır.

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 2 Râḥat u âsûdelik kaydın ferâmûş eyledim
Miḥnet-i ḳahrı derinde eyledi büryân beni
- 3 Rişte-i tûl-i emelden başımı ḳurtarmadım
Vâdî-i ḥayretde eflâk itdi ser-gerdân beni
- 4 Sille-i gerdûndan bu za‘f cismim şaḳlasa
Eşkle pinhân ḳılsa dîde-i giryân beni
- 5 Bilmezem ser-mest idim geldigimi bu ‘âleme
Ya niçün geldim getürdi dünyâya ‘üryân beni
- 6 Bilmedim ma‘nâ-yı âdemden ḥaber-dâr olmadım
Kim ki görse ḳann ider cismimle bir insân beni
- 7 Ey Tûrâbî ‘ârif-i billâh revîşim gördiler
Defter-i cehle muḳayyed itdiler nâdân beni

424*

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Var mıdır ‘âlemde âyâ bu dil-i maḥzûn gibi
Bir şaḳı Leylâ için geşt itmede Mecnûn gibi
- 2 Vâdî-i hicrânda ḳaldım ḫâlî‘im yâver degil
Neyleyem vuşlatda ib‘âd olmuşum maḡbûn gibi
- 3 Dîdeme bildim ciger ḳanım meger imdâd ider
Ḳatre ḳatre eşk-i seylâbım gider bir ḥûn gibi
- 4 Nokḫa-i ḥâl-i siyâhıñ merdüm-i çeşmim şanub
Gözde pinhân eylemişdim bir dür-i meknûn gibi
- 5 Vâşıl-ı kâam olmadık ḳıldık hebâ evḳât güzâr
Nâzenin ‘ömri geçirdik âhla bir gün gibi

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Çok teccüss eyledim bulmam hayâl-i yâr ben
Gönlümüz vîrâne kalmışdır tehî hāmûn gibi
- (102b) 7 Nāya nisbet kılma nālem ey Tūrāb efzûn olur
İñledir mızrāb-ı hicrān sînemi kânûn gibi

425*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Vāh doḡundı sîneme ḡaṇçer-i müjgānıñ ucu
İrdi cān [ü] cigere ḡamze-i peykānıñ ucu
- 2 Şon ucu dil reh-i ' aşḡında nigārıñ bî-kām⁸³⁴
Çarḡa peyvestelenür āh ile eḡḡānıñ ucu
- 3 Āb-ı çeşmiyle tulumbā-yı Fırātı pür kıl
Yetdi dil mülkine bu āteş-i hicrānıñ ucu
- 4 Devr-ı ruḡuñda daḡıldıḡca bu göñlüm daḡılır
Dilde perçin olalı zülf-i perişānıñ ucu
- 5 Deşt-i ḡayretde Tūrābî ideḡör āh-ı enin
Dest-res olmaz ise vuşlat-ı dāmānıñ ucu

426*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Cān[u] dil dād eyledim ol yāra borcum ḡalmadı
Küllî varım virmişim dil-dāra borcum ḡalmadı
- 2 Şükr kim çāk-i giribānım tutan kes yok benim
Fıkr kıldım kimseye bir pāre borcum ḡalmadı
- 3 Ża' f cismim tişe-i ḡahr-ı felek kıldı ḡarāb
İtmeḡe ta' mîrine mi' māra borcum ḡalmadı
- 4 Rîsmān-ı ḡaflete ḡar şūfî bend olmuş meḡer
Ḥōş feraḡ-yāb olmuşum efsāra borcum ḡalmadı

* M 129b-130a'da bulunan bu gazel harf sırasına alınmıştır.

⁸³⁴ Şon ?

* İ nüshasında yoktur.

- 5 Ol perî bir bûse virdi ücretin virmiş idim
İtmesün lec defteri bir ara borcum kalmadı
- 6 Gör ten-i ‘üryânile ‘âlemde bî-pervâ gelüb
Minnet itmem şol felek mekkâra borcum kalmadı
- 7 Hırka-i peşminemi aldı Tûrâbî rehn mi
Mey-furûşa söyleyiñ küffâra borcum kalmadı

427*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Gördüğünde ʔa‘ ne kılma mest-i bî-pervâ beni
Zâhidâ bir hâle döndürdi ğam-ı dünyâ beni
- 2 Bir vakit bezmimde mey maḥbûb zevk u şevk idi
Şimdi miḥnet bârı tahtında kodı sevdâ beni
- 3 Şâd u mesrûr ile hem-dem olmuş idim rûz [u] şeb
Görseler anlar bu dem fehmi eylemez ḥâlâ beni
- 4 Târ-ı zülf-i dilberi bir bir ḥesâb it vir baña
Bir dırâz endîşe[ye] şaldı dil-i şeydâ beni
- 5 Ben beni bilmez isem ser-geşt ü medhûş olub
Gönlümün âgâhıdır elbet bilür Mevlâ beni
- 6 Bülbül-âsâ nâle kılmaḥ kârım olmuş şubḥ şâm
Mest ü ḥayrân eylemişdir bir gül-i ra‘ nâ beni
- (103a) 7 Kande varsam anda ḥâzır bu zebânım söyledür
Ey Tûrâbî şeş-cihetden ğarḳ iden deryâ beni

428*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Kârvân göçmüş ḥaber-dâr olmadıḳ kaldıḳ geri
Böyle bir vâdide ser-gerdân mest ü serseri

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 2 Geçmiyor imtā‘ımız bāzār geldikse çi sūd
Beklemek bīhūdedir kālāmıza yok müşteri
- 3 Gör felek şayyād-ı pür-mekkâre şayd itmek için
Dām kurmuş dāne saçmış üstüne sīm ü zeri
- 4 ‘Andelīb gel bŷy-ı gülden geç seniñçün gizlemiş
Goncanıñ hāzır meyānında tikenden hançeri
- 5 Her kimi kıldım tecessŷs rāh-ı hikmet gösterür
Ādemīden yok bilen esrār-ı çarh-ı çenberi
- 6 Si vŷ dü bahrında bulduk "kenz-i lâ yefnā"yı biz
Bizleri müflis şanurlar halk-ı ‘ālem keşreti
- 7 Ey Tŷrābī söylesünler bu ğazel başdır deyu
Maḥfī-i lâ āşikār oldum muḥibb-i Ḥaydarī

429*

Fe‘ilātŷn fe‘ilātŷn fe‘ilātŷn fe‘ilŷn

- 1 Ey perī ḥāhiş ider vaşlını dil murğ-ı şabī
Ne bilür kim beççeler ‘ādet-i resm-i edebi
- 2 Nīm-nigāhıñ beni bir hāle düşürdi āḥir
Çāre-sāzım gene sensiñ bu necātıñ sebebi
- 3 Mŷrde iḥyā ider i‘cāz-ı Mesīḥā la‘liñ
Rŷḥ-ı ‘İsāya bedel nuṭḡ-ı kelāmıñ zehebi⁸³⁵
- 4 Sāḳiyā eyle rehā bizleri ceşş-i ğamdan
Şun bize bāde-i gül-gŷn-ı şafā mŷnteḥabı
- 5 Zāhidā dīde küşād eyle de āyīneye bak
Naḡş-ı mir’āta düşer seyr idesiñ Bŷ Lehebi

* İ nüshasında yoktur.

⁸³⁵ bedeli: -M

- 6 Bādeniñ küfrini ifşā idiyor nās içre
Şūfī tenhāda çeker şevkle bintü'l-‘inebi
- 7 Rūşen-i yāra Tūrābī o edāya söz yok
Cigerim hūn kılan çeşm anıñ la‘l-i lebi

(103b)

430*

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ülün

- 1 O meh-rū geldi biz kıldık kıyāmı
Bize hiç bakmayub virmez selāmı
- 2 Gönülde sākin olsaydı hayāli
Velākin anda da yokdur devāmı
- 3 Kanı ‘uşşāķına cevri füzündür
Bu rütbe eylemek lāyık revā mı
- 4 Tutub gīsū-yı dāmında o şayyād
Beni itdi derinde bir gulāmı
- 5 Raķībe hānde istignā nezāket
Benimle eylemez bir tek kelāmı
- 6 Kerem kıl ey perī gönülüm ele al
Ziyāret eyle bu beytü'l-harāmı
- 7 Binince esb-i nāza hem o tāze
Bizi çignetmede çekmez licāmı
- 8 Virince bāğ-ı hüsnüñ meyvesinden
Kemāle irmişi vir virme hāmı
- 9 Tūrābī yār virür ağıyāra mey-nāb
Baña yād eylemez bir cur‘a cāmı

431*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 1 Seherden bâğa girmiş ‘andelîb gülşâna gelmiş mi
Mecâzî nağme-i aşvâtle efgâna gelmiş mi
- 2 Hayât-ı nev virübdür şun‘ -ı kudret cümle eşyâya
Çemenler sebze-püş olmuş kamu seyrâna gelmiş mi
- 3 ‘Umûm ezhâr[1] şebnem kendine mihmân-serâ kılmış
Cebinde jâleniñ bağş itmege dür-dâne gelmiş mi
- 4 Açılmış lâle dâğın gösterüb halka ider izhâr
Çemen bezmine sünbül reşkle merdâne gelmiş mi
- 5 Şabâ ferrâş gülşende zümürrüd ferş şalmışdır
Kurulmuş gül otağı goncalar handâna gelmiş mi
- 6 Düzülmüş serviler kad çekdi mi heft semâvâta⁸³⁶
Meded ey bağ-bân cûlar aqub cevîlâna gelmiş mi
- (104a) 7 Su ‘âl eyle felek ğaddâreden devrân seyrinde
Türâbî ‘âciz-i nâ-kâm teg bir dâne gelmiş mi

432*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ûlün

- 1 Kani evvelki devrân geldi geçdi
Şanasıñ şöyle bir ân geldi geçdi
- 2 Bu miñnet-hâneye konmuş da göçmüş
Su ‘âl itme ne mihmân geldi geçdi
- 3 Benim destimi ham kılmadı bir kes
Diyüb Sâam u Nerimân geldi geçdi
- 4 Hüküm kılmış bir insî mür mârâ
Hezârân biñ Süleymân geldi geçdi
- 5 Nice Nemrüd Fir‘avn vü bağîler
Olub da hâke yeksân geldi geçdi

⁸³⁶ kad: -M

* İ nüshasında yoktur.

- 6 Cihân mülkinde varın terk itdiler
Şoyunub sâde ‘üryân geldi geçdi
- 7 Kimi deryâ-yı ğaflet içre dalmış
Anlar şîrb ile hayvân geldi geçdi
- 8 Enâniyyet libâsında olanlar
La‘în iblîs şeytân geldi geçdi
- 9 Arayub bulmadı derdine dermân
Türâbî zâr giryân geldi geçdi

433*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

- 1 Dest-i devrân yire şalmış tâli‘im maḫhûr gibi
Nev-icâd elbîse kesdirmiş baña ḫaştûr gibi
- 2 Bâr-ı ğamdan ḫaddimi ḫam ḫılmazam bihûde ben
Ḳadd düta ḫılmaḫ gerek mi bu felek ḫanbûr gibi
- 3 Ḥaste-dil olduḡsa dil âh eyleyûb dâ‘im benim
Başımı aġrıtma var git dızlama zenbûr gibi
- 4 Târ-ı zûlf-i dilberi ḫoşdum bu sînem sâzına
Perdesi yok şavt çıkmaz bir şınıḫ ḫanbûr gibi
- 5 Fehmine varmamışın diḫḫatle sen ol dilberin
Sînesin billûra beñzetme beyâz kâfûr gibi
- 6 Ses çıkarma ḫâliñ ifşâ itme ‘âlem duymasun
Var ḫazef mânendi ol sen çekilen faġfûr gibi
- (104b) 7 Ey Türâbî mekrile aldar seni dünyâ şaḫın
Dâma düşme dâne ârzûsıyla bir ‘aşfûr gibi

434*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

* İ nüshasında yoktur.

* İ nüshasında yoktur.

- 1 Būy-ı zūlfūñ şerm-sār itmiş ‘abîr ü ‘anberi
Tîğ-ı ğamzeñ vehmi kıymuşdur hilāfa ħançeri
- 2 La‘l-i nābiñ vaşfını şerh eylemiş bād-ı şabā
Tünd-rū kılmış behişt içre zülāl-i kevşeri
- 3 Şām olunca şaklasun gün şem‘ini şimdengerü
Şu‘le şalmışdır cihāna nūr-ı vechiñ ey perî
- 4 Şan‘at ile bend-i pā kılmış nice ‘aşıkları
Vādî-i ħayretde kıymuşdur faķat ben kemteri
- 5 Tālî‘-i naḥsa meded bilmem tecellî böyledir
Ya nidem ħaṭṭ-ı siyāh a‘māl-i ziştım defteri
- 6 Tār-mār olmuş sürūruñ ceyşi bilmem kıandedir
Ḥān-ķāh-ı dilde mesken eylemiş ğam leşkeri
- 7 Cāy-gāh eyle Tūrābî sāl heştād oldı bes⁸³⁷
Kāddini dāl eyledi encām çarḫıñ çenberi

Velehu

435*

- 1 Esmā-yı ḥüsnābu baḫrıñ gevheri
Buyurdı bā‘ bismi’llāh Kıur‘ānıñ seri
- 2 Te‘ālā tā ezel eyitdi anıñ Cibrîl ile
Şenā-yı ḥamd eylemek vācib kıul üzre ekşeri
- 3 Cihān faḫrı Muḥammed Muştafāya baḫş idüb
Ḥalāyık üzre şāyeste oldı Ḥaķķ peygamberi
- 4 Ḥudā rāhıñ nümā kıldı bu ‘aşı ümmete
Delîl-i hādî-i dîndir şefî‘-i maḫşeri
- 5 Zelîl olmaz kıutan dāmān-ı şer‘iñ dü serā
Reḥādır ol kesin ḫayra mübeddeldir şerri

⁸³⁷ Cāy-gāh: Ḥāb-gāh M

* İ, 79b. Bu gazelin vezni problemlidir.

- 6 Zülâl-i la' l-i nâbîndır hayât-ı câvidân
Saña vâşıl olan neyler behişt-i kevseri
- (105a) 7 Şefâ' at menba' ı ser-tâc-ı ' âlemin bu gün
Şalâtile selâm peygamber anıñ mihteri
- 8 Dâlâletden necâtı buldılar İslâmiyân
Tariķinde giden her guşşa-i ğamdan berî
- 9 Zuhûr-ı mu' cizinden ehl-i küfrün re'y[i] hep
' Ayyârlıķları bâtil olub qaldı geri
- 10 ' Alî genc-i rahmet bâbının miftâhısın
Felekler gerd ider ' aşkıñla dâ ' imâ serserî
- 11 Kıyâmetde livâ-yı hâmd tahtından bizi
Gerek dūr itme rahm it câyımız cûduñ deri
- 12 Liyâķat bizde yok pür-cürmle şermendeyiz
Meded senden kamu eşyâ-yı varıñ mefharı
- 13 Nihâyet yok ' ulûmuñ baħr-ı bî-pâyân seniñ
Vasî' cirb kılmış şeş-cihetden sipihri
- 14 Hümâ-yı himmetiñ Murğ-ı küşâ-per ' âlemde
Lâdır ona fer qalb-i seng-i mermeri
- 15 Yeter devlet Tûrâbî ol Resûlu'llâh bizi
Qurb-ı dergâhında kılsun mûr-veş bu kemteri

TÂRİĦ-İ DİVÂN*

436*

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Bu tab' -ı şî' rime bâ' iş benim bir nev-cüvân oldı
Lebi mül qadd-i servi gül-ruķ qası kemân oldı⁸³⁸
- 2 Cefâ-cû mâh-ı tal' at cezb-i muħkem bir gül-i ' İsâ

* -M

* İ, 79a.

⁸³⁸ Bu mısra vezne uymamaktadır.

- Dilimde mihr-i tābı pertevi hōş rāygān oldu
- 3 Nihāyet āteş-i ‘aşkında cismim sūz olub gitdi
Göñülde muhtefī sırrım kamu halka ‘ayān oldu
- 4 Varub bī-ihtiyār zincīr-i zülfinde bend oldum
Rehinde miḥnet-i endūhile eşkim revān oldu⁸³⁹
- 5 Derūnum baḥr mevcinden zuhūr-ı nükte-i nazmım
Dağıldı bezm-i ‘ālem içre nāmımdan nişān oldu
- 6 Eger ‘ilm-i qarīn olmaḵ dilerseñ bunda tāriḥim
Hurūfi noḡtalı encām-ı mışra‘ dan beyān oldu⁸⁴⁰
- (105b) 7 Hudā tevfiḳidir evvel erenler himmeti şānī
Türābiniñ mücevherle dīvānı hūb resān oldu

437*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Ey Kerīm ü pādişāh-ı Hālīḳ-ı arz u semā⁸⁴¹
Gerd ider emriñle devrān-ı felekler dā’imā
- 2 Lā-şerīkī lā-naẓirī vaḥdet-i zātın seniñ
Hayy Bāḳisiñ müdām ü intihā vü ibtidā
- 3 Hikmet-i şun‘ uñda ‘āḳiller perişāndır seniñ
Kāf u nūndan zāhir oldu şeş-cihet ‘unşur havā
- 4 Kūn didiñ bir ān hemān nā-būd iken kıldı qarār
Fevḳ-i ‘ulyā māverā her nesne tā taḥte’s-şerā
- 5 ‘Arş u kürsi levḫ kalem encüm bu eşyā māh mihr⁸⁴²

⁸³⁹ endūhile: endūh M

⁸⁴⁰ noḡtalı: -M

* İ, 80a.

⁸⁴¹ ü: -İ, M

⁸⁴² u: -İ

Yok iken var eylediñ varıñdan izhârı nümâ

- 6 Şol kemâl-i kudretiñden biñ Felâṭûn-ı ḥıred⁸⁴³
‘Âciz ü ḥayretde elbet senden özge mâ‘adâ
- 7 Nûr-ı şevķinden iḥâṭ itmiş dü kevnî ser-be-ser
Ġarķ kılınış on sekiz biñ ‘âleme virmiş ziyâ
- 8 Sensiñ ol varlık kamu mevcûda olmuşsuñ ḥalîṭ
Ḥükmüne bel bağlamış leyl ü nehâr kıldur saña
- 9 Hep nevâl-i ni‘metiñden behre-yâb-ı ḥâş u ‘âm
Bahır ü berde cümleten zî rûḥ olan şâh [u] gedâ
- 10 Bâbınıñ muḥtâcıdır ins ü melek nev‘-i beşer⁸⁴⁴
Ḥâdim-i dergâhıñ olmuş enbiyâ vü evliyâ
- 11 Luṭf-ı bârânıñla ziynet buldı şol bâğ-ı cihân⁸⁴⁵
Şan güli maḥbûbiyân dil bülbuli ‘âşık aña
- 12 Kim ki ‘aşkıñ lâlesin gerdânına bend eyledi
Feyzine maẖzar düşüb her derdine buldı devâ
- 13 Raḥmeti erzân buyurduñ ben kemîn ü kemtere
Ḥatm-i dîvân itmege ruḥşat virüb kıldıñ ‘atâ
- (106a) 14 Ḥâk-sâr-ı bî-nevâ üftâde iken sen benim
Nuṭkumı gûyâ idüb kuvvet dile senden baña
- 15 Mümkün olmaz olmasa izniñ zebânım deprene
Gerçi fermânıñıñdır her câda bu şavt u şadâ
- 16 Pür-günâhım rû-siyâhım raḥmetiñle ‘afv kııl
Yâ İlâhî ḥürmet-i ḥaķķ-ı Muḥammed Muştafâ
- 17 İbtihâlim çâr-yâr-ı bâ-şafânıñ ‘aşķına
Şerm-sâr itme Tûrâbî mücrimi rûz-ı cezâ

⁸⁴³ Felâṭûn-ı: Felâṭûnî Ġ

⁸⁴⁴ ü: -Ġ

⁸⁴⁵ buldı: tutdı Ġ

TERCİ' -İ BEND

SÂKİ-NÂME*

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Getir sâkî kadeh devr it meserret vahtidir şimdi
 Bahâr eyyâmı geldi hûş maḥabbet vahtidir şimdi
 Getirdi müjdesin bād-ı şabâ nevrûz-ı sultânî
 Peyâm itdi şafâ vü zevk ü mühlet vahtidir şimdi
 Zemîn içre duyunca baş çıkardı sebze-i nev-ḥîz
 Kamu eşyâya cân bahşıyla himmet vahtidir şimdi
 Cihân bâğın temâşâ itmeli ' âlemde bî-pervâ
 İçüb câmı olub ser-mest ü hayret vahtidir şimdi
 Mülevven elbisi eşyâ giyüb ferş oldı her câda
 Bu günde seyr-i şahrânî ne behişt vahtidir şimdi⁸⁴⁶
 Yetişdir bâde-i gül-gûnı ' işret vahtidir şimdi
 Müheyyâ bezm kıl maḥbûba ülfet vahtidir şimdi

(106b)

Getir sâkî kadeh bâkî degil bildiñse devrânı
 Şakın fevt itme fırsat ehl-i ' aşkadır peşimânî
 Giyinmiş lâleler kaftân-ı ḥamrâ hûş nezâketle⁸⁴⁷
 Açub gîsü-yı sünbül müşk bûyın itmiş erzânî
 Düzülmüş şâf u şaf şebnem seherde murğ-ı ter üzre⁸⁴⁸
 Kuruldu bâr-gâh-ı şâh-ı gül tertîb-i devrânı
 Şanasın ravza-i cennet nümünından nişân virmiş⁸⁴⁹
 Çemen vaḳti bahârî mevsimi gel gör bu seyrânı
 Neşât-ı ' ayşâ meyyâl eylemek ' uşşâka elzemdir
 Küdûretten rehâ itmek münâsibdir perişânı
 Yetişdir bâde-i gül-gûnı ' işret vahtidir şimdi
 Müheyyâ bezm kıl maḥbûba ülfet vahtidir şimdi

Getir sâkî kadeh Allâh kerîmdir aınma ferdâyı
 Sürûr-ı neş'e vaḳtinde bırak bîhûde ğavġâyı
 Şükûfeler şükûfte bülbülün feryadı bir yandan
 Füzûn itmekdedir ḥâlâ cünûn-ı ' aşk [u] sevdâyı
 Sürûr-ı murġiyân elḥân-ı envâ' ı beyân oldı

* İ, 80b.

⁸⁴⁶ günde: günden M⁸⁴⁷ İ nüshasında 9. beyit.⁸⁴⁸ İ nüshasında 8. beyit.⁸⁴⁹ Şanasın: Şayasın M

Gelüb meşşâta-i rûz-ı Hızır naķş itdi imlâyı
Bunı taħrîr kılmış ħaţı-ı kudret berg-i eşcâra
Dimiş ħûb-rûlarile nûş idiñ şol nâb şaĥbâyı
Serîr-i sâye-i servi kenâr-ı cûy-bâr üzre
Ķuruñ meclis-i iclâli tutuñ ħanbûrilen nâyı
Yetişdir bâde-i gül-gûnı ‘ işret vaķtidir şimdi
Müheyyâ bezm kıl maĥbûba ülfet vaķtidir

Getir sâķî ĳadeĥ doldur sebûdan eyle in‘ âmı
Meded endûh-ı miĥnetle güzâr itme şu eyyâmı
Leĳâfet birle zeyn olmuş gülistân şaĥnı ey ‘ âşık
Ferâĳat kıлма destinden şarâb-ı la‘ l-i gül-fâmı
Şaķâyık tâciri emtâ‘ ını bâĳ içre ferş itmiř⁸⁵⁰
Benefşe yâsemîn bûyuñla eyler ĥalka ikrâmı
Ķaranfil bir ĳarafdan gör semen reyĥânı seyr eyle
Meşâm it ĥûb nesîmi ‘ ıtrını şeb-bûyuñ aĥşamı
Güzellerle nişin-i vuřlatıñ hengâma gelmişdir
Eviĳden muĳribâ gir isterim ben soñra hüzzâmı
Yetişdir bâde-i gül-gûnı ‘ işret vaķtidir şimdi
Müheyyâ bezm kıl maĥbûba ülfet vaķtidir şimdi

(107a)

Getir sâķî ĳadeĥ dil mülkini ta‘ mîr âbâd it
Ķarâb-ı cismimi bir kaç tolu câmile bünyâd it
Türâbî ‘ âşıkı birün kıлма levĥ-i ĥâĳırdan
Nigâh-ı iltifâtıñla mürüvvet eyleyüb şâd it
Serâpâ dâĳ-ı şaĥrâ ĥulle-i ĥaĳrâya ĳarķ oldı
Şitâ gitdi bu mâĥ mâĥ-ı nisân ĳam bârın ib‘ âd it
Denî dünyânıñ endîşin ferâĳat eyle bir laĳza
Ruĥ-ı gülnâr-ı yâri sâĳar-ı mey zevķini yâd it
Murâdım ĳaşre dek mest-i müdâm olmaķ benim ĳâlâ
Nihâyet sen bizi ĳam ĳuşşadan fi'l-cümle âzâd it
Yetişdir bâde-i gül-gûnı ‘ işret vaķtidir şimdi
Müheyyâ bezm kıl maĥbûba ülfet vaķtidir şimdi

⁸⁵⁰ bâĳ: -M

MU‘AŞŞER*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Gelelden dehre dil kām almadı encām-ı devrāndan
 Kül oldu za‘ f-cismim âteş-i nîrân-ı hierāndan
 Degildir giryeden hālî dü çeşmim eşk-i tuğyāndan
 Tehî bir lahza olmam rûz [u] şeb âhile efgāndan
 Çıkub gitmek göründi dehr-i zālî deyr-i vîrāndan
 Rehā olmak baña mümkün degil hāl-i perişāndan
 Benim teg ğam esîri var mıdır bu halk-ı insāndan
 Cünūnum şöyle bîrūn olmamışdır ‘ akl-ı mîzāndan⁸⁵¹
 Felek kahrı nigārîñ cevri ‘ âlem ta‘ nı bir yandan
 Bu baht-ı dün-ı ikbālîm uşandırdı beni cāndan

(107b)

‘ Aceb ahvāl-i hālîm kimlere ben eyleyem taķrîr
 Ser-i sevdā-yı zülf-i yâr oldu boynuma zincîr
 Ne mümkün kâtibân cem‘ olsa derdim eyleye taķrîr
 Bu rû ‘yâ-yı dîrâzım gör mu‘ abbir idemez ta‘ bîr
 Nice biñ miñnetim var baķ bu şahn-ı göñlüme gel gir
 Mu‘ ammā-yı ğam u evrāklarım derc it olur tefsîr⁸⁵²
 Dirilsün cümle şā‘ ir ser-güzeştîm eylesün tanzîr
 Taḥayyür baķrına üftādeyim bilmem nedir tedbîr
 Felek kahrı nigārîñ cevri ‘ âlem ta‘ nı bir yandan
 Bu baht-ı dün-ı ikbālîm uşandırdı beni cāndan

Vefā resmîñ unutmuş mihrini terk eylemiş yārim
 Varub aġyāra yâr oldu baña aġyār hünkārım
 Devā-yı la‘ lîni dād itmedi bilmez mi bîmārım
 Rehinde cān ü baş şarf eyledim gûş eylemez zārım
 Beni rûsvā-yı ‘ām itdi nihāyet dîde hûn-bārım
 Sîrişkim rîz olub fāş eyledi ‘ âlemde esrārım
 Nice âh itmeyem şimdi füzûn olmakda efkārım
 Yed-i endûha düşdüm ‘ ayb kıılmañ çār u nâçārım⁸⁵³
 Felek kahrı nigārîñ cevri ‘ âlem ta‘ nı bir yandan
 Bu baht-ı dün-ı ikbālîm uşandırdı beni cāndan

Bırakmaz hālîme bir dem cihānda māsivā kaydı

* İ, 81b.

⁸⁵¹ olmamışdır: olmuş mıdır İ

⁸⁵² ğam u: ğamı İ

⁸⁵³ ‘ ayb: ‘ aceb M

Döner levh-i zamîrimde maḥabbetle şafâ kaydî
 Silinmez defter-i dilden o yârîñ dâ'îmâ kaydî
 Derûnumda ḥayâl-i fikr-i mużmer meh-liḳâ kaydî
 Çıkar mı ḥâtırimdan zerrece ḥavf u recâ kaydî
 Uşûl-i şer' de elzem velî şerm [ü] ḥayâ kaydî
 Bunuñ ben ḳanğısın tutsam ḳamusı hep cefâ kaydî⁸⁵⁴
 Hezârân zaḥm-ı sūzum var aña lâzım devâ kaydî
 Felek ḳahrı nigârîñ cevri 'âlem ṭa' nı bir yandan
 Bu baḥt-ı dūn-ı iḳbâlim uşandırdı beni cāndan

(108a)

Yüri 'aşḳ ehline zâhid şaḳın feryâdını şorma⁸⁵⁵
 Nedir vird itdiği esmâ deyu evrâdını şorma
 Melâmet içre me'lûfuñ bu gün bir bâbını şorma⁸⁵⁶
 Mey [ü] maḥbûbla âlûdeniñ mu' tādını şorma
 Ḥarâb olmuş ḥarâbâtın bıraḳ bünyâdını şorma
 Ezel "naḥnu ḳasemnâ"dan anıñ üstâdını şorma
 Yıkılmış her ṭarafdan göñlünüñ nâ-şâdını şorma
 Tûrâbî nâ-tüvânîñ çekdiği bî-dâdını şorma
 Felek ḳahrı nigârîñ cevri 'âlem ṭa' nı bir yandan
 Bu baḥt-ı dūn-ı iḳbâlim uşandırdı beni cāndan

3

MÜTESSA'

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

Ey göñül bâr-ı ğamı çekmege sen itme ḥazer
 Her ne öñine sere cümlesi taḳdîr-i ḳader⁸⁵⁷
 'Aḳl-ı nâḳış ile fehmi itmeye bir cān ki meger
 Redd mümkün mi onuñ tîr-i ḳazâ gelse eger⁸⁵⁸
 Aña cem' olsa ḳamu ḥalk idemez belki zafer
 Kime in'âm-ı ḳadîm eyledi çarḥ-ı çenber
 Baña herkes didi 'aşık hele aldıñ mı ḥaber
 Şu cihân ḥâline 'ibretle gözüm eyle naẓar
 Gâh şafâ gâh keder böyle gelür böyle gider

Bezm-i 'irfâna özüñ sa'y ḳılub it dâḥil

⁸⁵⁴ bunuñ: bunı M

⁸⁵⁵ ehline: ehliniñ İ

⁸⁵⁶ bâbını: bādını İ

* İ, 82b.

⁸⁵⁷ cümlesi: cümle M

⁸⁵⁸ onuñ: anıñ İ

Cehlile vakt gūzār eyleme Hakkdan gāfil
Dehr-i zālīn heme her naqşı nihāyet zā'il
Nesine olmalı bir zıll-i hayālīn mā'il
Çār u nāçār olagör derd ü belāya kâ'il⁸⁵⁹
Felegin hānde-i rīş itdiği cümle bātıl
Kimseye bākī değil sevdicegim el-hāşıl⁸⁶⁰
Şu cihān hāline 'ibretle gözüm eyle nāzar
Gāh şafā gāh keder böyle gelür böyle gider

(108b)

Ezeli naḥnu ḳasemnā ne çalındıysa ḳalem
Gelecek başına elbette seniñ ey ādem
Saña şāyeste gerek şıdḳ-ı hūlūş-ı muḥkem
'Ömr-i Nūḥ sürseñ eger hālet-i nez' i bir dem
Nef' i yok olsa da Ḳārūna bedel ḥayl u ḥaşem⁸⁶¹
Şāh Cemşīde vefā itmedi şol cāmle cem
Bir ḳarār üzre değil 'āşık-ı şeydā 'ālem
Şu cihān hāline 'ibretle gözüm eyle nāzar
Gāh şafā gāh keder böyle gelür böyle gider

Yıkılursa daḥi dūnyānıñ eger bir yanı
Āh u feryāda gelüb itme şaḳın efgānı⁸⁶²
Nāra sūz eyleme şāhım cigeri pūryānı
Cevr virür derde şalar miḥnet-i ḡam insānı
Dest-i gül-çehreden iç ṭurma hemān peymānı
Dile teşvīşle virme yetişür nālānı
Dāmen-i fikre yapış seyr idesiñ seyrānı
Şu cihān hāline 'ibretle gözüm eyle nāzar
Gāh şafā gāh keder böyle gelür böyle gider

Kimini ḥazret-i Hakk şānile sultān itmiş⁸⁶³
Kimini pest gedā cāyını külhān itmiş
Kimini 'aşḳına düş eylemiş 'üryān itmiş
Kimini şöyle Tūrābī gibi perşān itmiş⁸⁶⁴
Kimini vuşlat-ı dīl-dārle ḥandān itmiş
Kimini girye ile çeşmini pūr ḳan itmiş
Kiminiñ başına kār-ḥāneyi zindān itmiş
Şu cihān hāline 'ibretle gözüm eyle nāzar
Gāh şafā gāh keder böyle gelür böyle gider

⁸⁵⁹ u: -î

⁸⁶⁰ el-hāşıl: ve'l-hāşıl î

⁸⁶¹ Nef' i: Nef' î

⁸⁶² u: -î

⁸⁶³ şānile: şānına M

⁸⁶⁴ Tūrābī: Zūleyhā î

MÜŞEMMEN*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(109a)

Büy-ı servi semen meh-rüy-ı nâfî gül-ı izârımsıñ
 Nigâh-ı âfeti gîsû-yı çîni misk-bârımsıñ⁸⁶⁵
 Nihâl-i yâsemînim lâle sünbül nev-bahârımsıñ
 Cihânda bâğ u bostân riyâzı berg [u] bârımsıñ
 Saña cân nağdini teslîm kıldım hazne-dârımsıñ⁸⁶⁶
 Enîsim mûnisim şâhım levendim gerçi yârımsıñ
 Efendim nâzenînim dil-pesendim hûb nigârımsıñ
 Hayâl [ü] zıkr ü fikrim rûz [u] şeb ı âlemde varımsıñ⁸⁶⁷

Dağılmış kâkülün veş zây-ı ı akl oldum perişânım⁸⁶⁸
 Esîr-i ı aşkı dîdârına müştâk-ı hayrânım
 Niçün gûş itmesün küyünde şâhım âh efgânım
 Baña rahm eyle bir üftâdenim hey dînim îmanım
 Meded dūr itme bâbından ı inâyet-kâr cânânım
 Ne mümkün ayırlam senden ölünce şâh sultânım
 Efendim nâzenînim dil-pesendim hûb-nigârımsıñ
 Hayâl-i zıkr ü fikrim rûz [u] şeb ı âlemde vârımsıñ

Şafâ kesb eyledim dil-dârımıñ cevır ü cefâsından⁸⁶⁹
 Ferâğat kılmazam hûş cilve şîrîn-edâsından
 Umar mı gönlüm bu zağm-ı sūzuma la'ı devâsından
 Geçer mi ı aşık-ı şeydâ olanlar mübtelâsından
 Katı düşvâr olur kes dūr olunca âşinâsından
 Seniñçün çekmişim dehrîñ cemî' mäsivâsından
 Efendim nâzenînim dil-pesendim hûb nigârımsıñ
 Hayâl-i zıkr ü fikrim rûz [u] şeb ı âlemde varımsıñ

Ruğ-ı âlîñ görmüş şerm eylemişdir ol gül-i ra' nâ
 Hicâbından ı arağ-rîz eylemekde gonca-i ter hâlâ
 Anı tekdîr ider her bâm-gâhda bûlbûl-i şeydâ
 Niçün vech-i dil-ârâyla bağş itmiş budur da' vâ

* İ, 83a.

⁸⁶⁵ âfeti: âfet M⁸⁶⁶ cân: cihân M / hazne-dâr: hazine-dâr M⁸⁶⁷ rûz [u] şeb: -M⁸⁶⁸ Bu bend M nüshasında yoktur.⁸⁶⁹ ü: -İ

Bulunmaz dehrde m  nend-i em  ali  n tegi   s  n  
Beni terk eyleme sen ben seni terk eylemem       
Efendim n  zen  nim dil-pesendim      nig  r  ms  n
    l-i zıkr    fikrim r  z [u]           lemde var  ms  n

T  r  b   derd-mendi  n bir kez n  m  n   y  d it
Vef  -d  r ol yeti  di b  -vef  l  k resmi  n ib     d it
Nig  h-   iltif  t  n  la dil-i n  -    d  m       d it
  r  b cismimi seng-i m  r  vv  tlerle b  ny  d it
Reh   kılmam gir  b  n  n hez  r  n cev      b  d  d it
Gerek   ld  r gerek ister ise  n ra  m eyle   z  d it
Efendim n  zen  nim dil-pesendim      nig  r  ms  n
    l-i zıkr    fikrim r  z [u]           lemde var  ms  n

5

M  SEBBA  *

F    l  t  n f    l  t  n f    l  t  n f    l  n

(109b)

Dil görüb ısının g  lin b  lb  l tegi n  l  n ider
  sret-i hicri  n nih  yet     mimi g  ry  n ider
  te  -i       n ya  ar c  n  m ciger p  ry  n ider
N  m-nig  h-       m-i mesti  n varımı t  l  n ider
      -     l  n     meti  n       lar     ayr  n ider
T    -i   amze  n günde ey meh nice yüz bi  n   an ider
   A  d-i z  lf  n a  ma    açılım dağıdub per    n ider

  n  -     dretle çekilmiş     lar  n     r  s  n  
Kim bilir      lemde ma   n  de anın iml  s  n  
Z  hid   bilmez cem  li  n Ka   be-      uly  s  n  
  add-   nezdinde n  dem ben cenneti  n     b  s  n  
T  c-   zer kıldım serimde bir per   sevd  s  n  
Her     an seyr itse y  ri  n n  z-   isti  n  s  n  
Bu   tulmu   g    l  mi g  r açılur   and  n ider⁸⁷⁰

  astay  m la   l-   lebi  n tiry  kini ba     it dev  
         -     ft  deyim ra  m  n başına l  y  k rev  
  ntiz  r  m b  b-   l  tf  n gözlerim ben d     im  
K  y-   g  rbetden ba     d olmam eger k  lsa  n cef  
B  m-ve     ir  n içinde sevdigim   ir  n-ed  

*   , 84a.

⁸⁷⁰ Bu: Bir M

Âşiyân itmek diler fehmin budur kim ġālibā
Murġ-ı mihriñ şaḥn-ı cismimde bu ġün cevlan ider

Ey felek iḳbālîmi bālā bülend itseñ ne var
İtmesün sāyeñde kimse bağlayub bel iftiḥār
Baḥt-ı dūnumdan mı bilmem kār-ı kesbim āh u zār⁸⁷¹
Bir degil on beş degil derd-i füzūnum şad hezār
Yār deyu derdin çekerken oldı yār aġyāra yār
Ḥāme-i cevvin batırmış ḥūnuma āfet nigār
Bî-vefā evrāḳı üzre ḳatlime fermān ider

(110a)

Burc-i es‘ addan ṭulū‘ eyler ise necm-i bekām
Āsumān-ı dilde şevḳi zevḳi olsun ber-devām
Müşterî zühre nevā-yı ḍarb iderken şubḥ şām
Ma‘ nevî bād-ı şabādan ġuşuma irdi peyām
Yār içün miḥnet çeküb gel ġam yeme ḥāşıl kelām
Ey Tūrābî bekle yāriñ tekye-i vaşlın müdām
Çille-keş ol şabrile Ḥaḳḳ her işi āsān ider

6

MÜSEDDES*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Ey dilā ma‘ nā yüzinden defter-i esrārı bil
Ḳıl tefekkür ‘ālem içre yāri bil aġyārı bil
‘Ārif ol ‘ibret naḳarlar çarḥı bil devvārı bil
Serserî gezme cihānda ol Ġanî Settārı bil
Gel Muḥammed Muştafāyı Ḥaydar-ı kerrārı bil
Yek naḳar ḳıl Ḥacı Bektāş-ı Velî ḥünkārı bil

Sevdiğim pend [ü] naşîḥat söyleyen ġüftāra baḳ
Mūtū ḳable ente mūtū ḥayy olan esrāra baḳ
Varıñı terk eyle cāndan şıḍḳile bāzāra baḳ
Dām-ı berzaḥdan ba‘īd ol derdiñe bir çāre baḳ
Gel Muḥammed Muştafāyı Ḥaydar-ı kerrārı bil
Yek naḳar ḳıl Ḥacı Bektāş-ı Velî ḥünkārı bil

Kenz-i Ḥaḳḳıñ gevheridir bu sözüm bürhān saña

⁸⁷¹ u: -î

* İ, 84b.

Güşuna mengüş idiñ pendim budur el-ân saña
Bu kafes tebdîl olursa hâkûlar yârân saña
Kaddiñi dâl eyleyüb işler ider devrân saña
Gel Muḥammed Muştafâyı Ḥaydar-ı kerrârı bil
Yek nazâr kıl Ḥâcî Bektâş-ı Velî ḥünkârı bil

(110b)

Cümle eşyâ' emr-i künden ne ki var bünyâd olan
Heft ḥarf üzre binâsı üstüvâr âbâd olan
Tağî deldi 'aşk ucundan Şîrîne Ferhâd olan
Ḥaḳḳa vâsıl olmaḳ isterseñ budur irşâd olan
Gel Muḥammed Muştafâyı Ḥaydar-ı kerrârı bil
Yek nazâr kıl Ḥâcî Bektâş-ı Velî ḥünkârı bil

Na'ra-i yâ hû ile her demde "illâ"mız budur
Kûha mesken eyleyen Mecnûna Leylâmız budur⁸⁷²
İsteriz dîdâr-ı vechiñ 'arş-ı a' lāmız budur
Zâhidâ inkârı terk it noḳta-i bāmız budur
Gel Muḥammed Muştafâyı Ḥaydar-ı kerrârı bil
Yek nazâr kıl Ḥâcî Bektâş-ı Velî ḥünkârı bil

Evvelâ bâb-ı şerî' at içre Aḥmed âşikâr
Ol tîrîḳatda 'Alîdir bil anı Düldül süvâr
Hem vaşîsi Ḥâcî Bektâş oldı pîrim nâm-dâr
Ey Tûrâbî bunları bilmek imiş 'âlemde kâr
Gel Muḥammed Muştafâyı Ḥaydar-ı kerrârı bil
Yek nazâr kıl Ḥâcî Bektâş-ı Velî ḥünkârı bil

7

MÜSEDDES*

MERŞİYYE-İ ḤAZRET-İ ŞÂH-I ŞEHÎD-İ DEŞT-İ KERBELÂ*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Mâh-ı mâtem irdi 'âşıklar dil-i sūzânına
Güş kıl seyr eyle sen bu vâkı' a seyrânına
Ser-güzeşt-i mâcerâ-yı Kerbelâ meydânına
Ya nice raḥm itmediñ kim Ehl-i Beyt efgânına
Ey Yezîd-i dün-ı ḥar girdiñ Ḥüseyniñ ḳanına

⁸⁷² mesken: meskân İ

* İ, 85b.

* Merşîyye-i Ḥazret-i İmâm Ḥüseyn İ

Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

(111a)

Bilmediñ ibn-i ' Alī ceddi Muḥammed Muşţafā⁸⁷³
Māderi bint-i Resūl ü Fāţıma ḥayrū'n-nisā
Ya nola ḥālīñ seniñ ma' lūm olur rüz-ı cezā
Neylediñ nā-yāb olan gevherleri sen bī-ḥayā
Ey Yezīd-i dūn-ı ḥar girdiñ Ḥüseyniñ kanına
Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

Āl-i evlāda ḥaḳāretlerle kıldıñ pūr-cefā
Ḳatlı idüb nāşüfte gül ma' şūmları āh bī-vefā
Dü cihānda rü-siyāhsıñ derdiñe yoḳdur devā
Tiz ḥançer o mehiñ gerdānına gördüñ revā
Ey Yezīd-i dūn-ı ḥar girdiñ Ḥüseyniñ kanına
Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

Bir içim şu virmeyüb Şaṭṭ u Fırātı kesdiñiz⁸⁷⁴
Çār-sū pīrāmeninden her nebātı kesdiñiz
Teşne dillerin koyub cāndan ḥayātı kesdiñiz
La' net-i Ḥaḳḳ sizlere siz şöyle zātı kesdiñiz
Ey Yezīd-i dūn-ı ḥar girdiñ Ḥüseyniñ kanına
Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

Böyle şiddet bir muşībet görmemişdir bu cihān
Ol vakit ta' cībe kaldı nüh felek devr ü zamān
Şimr-i mel' ūn ḳaṭ' -ı ser itdikde ol şāhı ' ayān
Deşt-i hāmūn içre eyvāh ḥūnını itdi revān
Ey Yezīd-i dūn-ı ḥar girdiñ Ḥüseyniñ kanına
Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

(111b)

Nice ḳaşd eyler görüb āyā onuñ dīdārını⁸⁷⁵
Hiç tefekkür itmediler āḫiret bāzārını
Ḳāḏī-i Cebbār öñinde gör yarın miḳdārını
La' l-gūn itdiñ İmāmın çehre-i ruḥsārını
Ey Yezīd-i dūn-ı ḥar girdiñ Ḥüseyniñ kanına
Şad hezārān la' net olsun şad hezārān cānına

Ey Tūrābī mü 'min-i şādıḳ olan giysün siyāh
Dā 'imā rüz-ı Muḥarrem eylesün āh ile vāh
Aḡlasun ins ü melek gökde sitāre şems ü māh

⁸⁷³ ibn-i: bāb-ı M

⁸⁷⁴ Şaṭṭ: Nıl İ

⁸⁷⁵ onuñ: anıñ İ

Zulm-i efzûn itdiler âl-i Resûle bî-günâh
Ey Yezîd-i dñn-ı hâr girdiñ Hüseyniñ kanına
Şad hezârân la‘ net olsun şad hezârân cânına

8

MÜSEDDES*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Tâ muḳaddem vuşlat-ı yâr ile ḳande cemlerim
Yavı kıldım süflîye indikde şol maḥremlerim⁸⁷⁶
Nâ-bedîd oldı görünmez şâd ile ḥurremlerim
Yarama tedbîr ḳılsam yaramaz merhemlerim
Ağlarım bu dîdelerden kimse silmez nemlerim
Böyle mi geḳsün İlähi mâh u sâl ü demlerim⁸⁷⁷

Şîr-i ḥün ‘ arz eylemekde dâ’imâ devrân baña
Girsem ol bâğ-ı behişte âteş-i sūzân baña⁸⁷⁸
Derdime merhem iden yok mı ‘ aceb yârân baña
Ḳalbi seng-i ḥâr olsa raḥm ider insân baña⁸⁷⁹
Ağlarım bu dîdelerden kimse silmez nemlerim
Böyle mi geḳsün İlähi mâh u sâl ü demlerim

(112a)

Bulmadım heyhât heyhât dil nigârım ḳandedir
Bir bilen de söylemez kim gül-‘ izârım ḳandedir
‘ Ahd u peymân itdigim ol yâr-ı ğârım ḳandedir
Heḳ hevâ-yı nefisle zâyî‘ oldı varım ḳandedir⁸⁸⁰
Ağlarım bu dîdelerden kimse silmez nemlerim
Böyle mi geḳsün İlähi mâh u sâl ü demlerim

Ol ‘ arūs-ı dehr-i zâliñ naḳşına oldum firîb
Hiç oñulmaz dâğ-ı hicrânım bulunmaz bir ṭabîb
Olsa Eflâtûn-ı ‘ aşrîñ ol daḥi benden ğarîb
Yâ Resûla'llâh meded ḳıl eyle şefḳat yâ ḥabîb
Ağlarım bu dîdelerden kimse silmez nemlerim
Böyle mi geḳsün İlähi mâh u sâl ü demlerim
Ağlamaḳdan ḳeşm-i nâzik-terlerim oldı ‘ alîl

* İ, 86a.

⁸⁷⁶ Yavı: Bâdi M

⁸⁷⁷ u: -î

⁸⁷⁸ Girsem: Gir İ

⁸⁷⁹ ḥâr: ḥâre İ

⁸⁸⁰ zâyî‘: zây İ

Zulmet-i şebden çıkarmağa bulunmaz bir delîl
Geçdi rûz elvermedi maşûdımız ‘ömrüm kalîl
Ey Hudâ Perverdigârım senden imdâd ey Celîl
Ağlarım bu dîdelerden kimse silmez nemlerim
Böyle mi geçsün İlâhi mâh u sâl ü demlerim

Bir Tûrâbiyim fakîrim dem-be-dem hayretdeyim⁸⁸¹
Dâm-ı tezvîri fûtâde dâ’imâ miḥnetdeyim
Bir kararım yok zamânım eşkle rıkkatdeyim
Ya kime râz eyleyem ben çâresiz ‘illetdeyim
Ağlarım bu dîdelerden kimse silmez nemlerim
Böyle mi geçsün İlâhi mâh u sâl ü demlerim

9

MÜSEDDDES*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

(112b)

Gülistân-ı ser-i kûyuñda nâlân olduğım kaldı
Döküb bîhûde eşkim zâr giryân olduğım kaldı
Şerâr-ı âteş-i hicrâna sûzân olduğım kaldı
Vişâl-i ḥ’âhiş-i şevķiñle pûyân olduğım kaldı
Beni ğam buldı ben ğamdan girîzân olduğım kaldı
Düşüb hāmûn-ı hayretde perişân olduğım kaldı

Belâ-keşlikde ‘uşşākân içinde olmuşum mâhir
Metâ‘-ı miḥneti kesb eyledim ‘âlemde ben vâfir
Sirişkim sırrımı pinhân iderdim eyledi zâhir
Hezârân fıkır tedbîr itmişim kurtulmadım âḥir
Beni ğam buldı ben ğamdan girîzân olduğım kaldı
Düşüb hāmûn-ı hayretde perişân olduğım kaldı

Enîsim mûnisimdir rûz [u] şeb hem-râhım olmuşdur
Rehâ kılmaz girîbânım belî âgâhım olmuşdur
Anıñ ben çâkeriyim ol benim bir şâhım olmuşdur
Baña imdâd-res dilden zuhûr-ı âhım olmuşdur
Beni ğam buldı ben ğamdan girîzân olduğım kaldı
Düşüb hāmûn-ı hayretde perişân olduğım kaldı

Serâ-yı dilde mihr-i ma‘nevîde bir ḥalâvet yok

⁸⁸¹ Bir: -î

* İ, 87a.

Duçâr olduk bu târ-ı hicie şoḥbetden işâret yok
Göñül rāz-ı nihānıñ fehm ider ‘ârif rekâbet yok
Baña derdile hem-dem olmadım ğayrı selâmet yok
Beni ğam buldı ben ğamdan girizân oldığım kaldı
Düşüb hāmūn-ı ḥayretde perişân oldığım kaldı

Türabî nâ-pesend-i ḥalimiz ḥoş cümleye şâmil
Cefâ-cû bî-vefâ dil-dâr ile üftâde dil mâ’ıl
Tebessüm nîm-nigâh-ı luṭfına bir olmadım nâ’ıl
Giriftâr-ı esîr-i pençe-i endühıyım ḥâşıl⁸⁸²
Beni ğam buldı ben ğamdan girizân oldığım kaldı
Düşüb hāmūn-ı ḥayretde perişân oldığım kaldı

10

MÜSEDDDES*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

Bu fenâ mülkine ‘ibretle nazar kııl ey cân
Ġafleti eyle rehâ ḥālî degildir meydân
Kanı Sultân Süleymân kanı İskender Ḥân
Şad hezâr ‘ömri sürür ile geçirsen bir an
Ne güle bülbüle bâķî a begim bâĝ-ı cihân
Kime yâr oldı murâdınca felek devr [ü] zamân

Naķş-ı dünyâya firîb olmadılar ehl-i kemâl
Dâmen-i ‘aşkı tutub buldı kamu kurb-i vişâl
Bildiler ḥâşılı hep lu‘b-ı hevâ zıll-i ḥayâl⁸⁸³
Neş’e-i zevķ-i cihānıñ hele rü’yâya mişâl
Ne güle bülbüle bâķî a begim bâĝ-ı cihân
Kime yâr oldı murâdınca felek devr [ü] zamân

Ṭama‘ [u] hırşa uyub nefisle maķhûr olma
Şoḥbet-i ‘ârif-i billâha iriş dūr olma
Râḥatıñ zâyî‘ olur nâmla meşhûr olma
Saltanat mesned-i dînâr ile maĝrûr olma
Ne güle bülbüle bâķî a begim bâĝ-ı cihân
Kime yâr oldı murâdınca felek devr [ü] zamân
Cem‘ -i māl itsen eger sa‘ yile Kârûna bedel

⁸⁸² endühıyım: endühım İ

* İ, 87b.

⁸⁸³ lu‘b: laĝv M

(113b)

Anı kim neylemeli gelse eger mevt-i ecel
Râzı ol kısmetiñe her ne ise rûz-ı ezel
Elemi cevr-keşîd oldıǵıña ğam yeme gel
Ne güle bülbüle bâķī a begim bâġ-ı cihân
Kime yâr oldı murâdınca felek devr [ü] zamân

Göresiñ sen de Tûrâbī bu ‘ayân olsa eger
Murġ-ı dil cânib-i uġrâya revân olsa eger
Şecer-i cism-i ferîñ köhne-i fân olsa eger
Sebze-i berg-i terîñ ħuşk ħazân olsa eger
Ne güle bülbüle bâķī a begim bâġ-ı cihân
Kime yâr oldı murâdınca felek devr [ü] zamân

11

MÜSEDDES*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

Benim ‘işyânile ‘âlûde olan şermende
Zâr [u] giryân ile her şubĥ mesâ bī-ĥande
Kılmadı râĥat-ı âsûde bu cism-i tende
Şorma a‘ mâl-i ĥayır rûz-ı cezâ yok bende
Emr [ü] fermânıña kâhil yüzi kıara bende
Luţf u iĥsân u kerem şâĥım efendim sende

Nefs-i zâlim rehime dâm u belâyı kırmuş
Dil-i nâlâna virüb varımı cümle urmuş
Bī-kesim neyleyeyim ĥâlimi yokdur şormuş
Der-i ümmîd-i penâĥ eylemiş anda durmuş
Emr [ü] fermânıña kâhil yüzi kıara bende
Luţf u iĥsân u kerem şâĥım efendim sende

(114a)

Ben ne şerĥ eyleyeyim çünkü bilürsün ĥâlim
Zâĥir ü bâţın olan dilde kıamu aĥvâlim
Ma‘ şiyet içre güzâr eyledi ‘ömr ü sâlim
Her ne itdim ise itdim bu benim aĥvâlim
Emr [ü] fermânıña kâhil yüzi kıara bende
Luţf u iĥsân u kerem şâĥım efendim sende

İsm-i zâtıñ şerefi ĥürmetine ey Ĥâlîķ

* İ nüshasında yoktur.

Neylesün hüznile yâ Rabb Tûrâbî ‘ aşık
Saña lâyıķ ‘ amelim yok ise şıdķım şādık
Baña ‘ adlile münāsib ne kıłarsañ lâyıķ
Emr [ü] fermānıña kâhil yüzi kıara bende
Luţf u ihsân u kerem şâhım efendim sende

12

MÜSEDEDES*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

Haķıķat şem‘ -i nûrından bu dilde bir meserret yok
Hulûş-ı kalbile Haķķ rāhına cehd ü maḥabbet yok
Ne ḥāletdir bu ḥālet yoḥsa kim bizlerde ğayret yok
Tecellî böyle mi bilmem qadīmî serde devlet yok
Benim bu ḥırmen-i sa‘ yimde bir cev ḥāşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim qābiliyyet yok

İlāhî baḥr-ı ‘ işyân içreyim feryād-res sensiñ
Mürüvvet dāmeniñ destimdedir imdād-res sensiñ
Taḥayyürde kalan her bî-çāreye dād-res sensiñ
Bilürsün ḥālimi dünyāda vü āḥirde res sensiñ
Benim bu ḥırmen-i sa‘ yimde bir cev ḥāşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim qābiliyyet yok

Ża‘îf-i pîr-i sāl oldum mecālīm qalmadı tende
Siyeh-rû ‘ abd-i nāçārım bu gün nezinde şermende
Raḥīm ismiyle istizḥār idüb geldim ben efkende
Bağışla cürmümi yâ Rabb kerem kânı kuşūr bende
Benim bu ḥırmen-i sa‘ yimde bir cev ḥāşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim qābiliyyet yok

(114b)

Düşüb bu ḥāb-ı ğaflet içre bîdār olmadım eyvāh
Ḥayıf bir derde düş oldum sebük-bār olmadım eyvāh
Baña şāyeste lâyıķdır tehî ḥār olmadım eyvāh
Meded yâ Rabb emriñ ḥükmüne yār olmadım eyvāh
Benim bu ḥırmen-i sa‘ yimde bir cev ḥāşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim qābiliyyet yok

Bu naķd-i ‘ ömri virdim ğam u miḥneti kazandım çok

* İ nüshasında yoktur.

Felek cev̄ ü cefâsından çevirdim yüz uşandım çok
Şikâyet baht-ı dūnumdan şabır kıldım dayandım çok
Ne tedbîr eyledimse ‘ aksine vardıkda yandım çok
Benim bu hırmen-i sa‘ yimde bir cev hâşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim kâbiliyyet yok

Reviş-i nâ-pesendile nola kim hâlimiz yâ Rabb
Güzâr itdi hemân bîhūdile mâh sâlimiz yâ Rabb
Taḥavvül kıl bu zişt-i rûydan ef‘ âlimiz yâ Rabb
Ayaklarda süründi kaldı dūn iqbâlimiz yâ Rabb
Benim bu hırmen-i sa‘ yimde bir cev hâşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim kâbiliyyet yok

Türâbî pâye-i pest ile sen bir kemterî kaldıñ
Niçün kim mest-i bî-pervâ olub da serserî kaldıñ
Bu ‘ aşkıñ râhı içre leng olub gâyet geri kaldıñ
Gönül sa‘ y itmediñ şimdi murâdıñdan berî kaldıñ
Benim bu hırmen-i sa‘ yimde bir cev hâşiliyyet yok
Bu çâr ‘ unşur-ı nâ-kāmımda bildim kâbiliyyet yok

13

(115a)

MUḤAMMES*

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

Umûr-ı dehr[i] ancaḡ tâlib-i dünyâ olandan şor
Bu tûl-i endîşi var sen yürü âşnâ olandan şor
Şarâb-ı la‘l zevḡin teşne-i şahbâ olandan şor
Uşûl-i tarz-ı ‘ aşkı ‘ âşık-ı şeydâ olandan şor
‘ Aref sırrın vücûdı ‘ alleme'l-esmâ olandan şor

‘ Ulûm-ı şer‘ aḡvâlin şaḡın dîvânedən şorma
Ne bilsün hâl-i bîdârı seri mestânedən şorma
Reh-i mescid su‘âl it zâhîde meyhânedən şorma
Gene ‘ ârif bilür kim ‘ ârifî nâdânedən şorma
Ledün esrârını bir vâkıf-ı eşyâ olandan şor⁸⁸⁴

Nümûnı seb‘ âyâtıñ huṭûṭ-ı vech-i âdemdir
Hurûf-ı Fâtîḡa "ümmü'l-kitâb"da derc-i mübhemdir
Ḥaḡîḡat pest ü heştîñ menba‘ ı âdemde muḡkemdir

* İ, 88a.

⁸⁸⁴ bir: bu M

Velî âdem nedir fehm eylemek ‘irfâna elzemdir
Rumûz-ı nokta ‘ilmiñ kaçresi deryâ olandan şor

Ṭarîḳ-i ‘aşka gir tut cân ile dāmân-ı mürşîdi
Saña keşf eylesün âdemde şol ma‘nâ-yı tevḥîdi⁸⁸⁵
Göñül mir’âtını şâf it yetir taḥḳîḳe taḳlîdi
Peyâm almaḳ dilersen ger serîr-i mülk-i tecrîdi
Nişîn-i künc-i ‘uzlet bekleyen tenhâ olandan şor

Rehâ kılma Tûrâbî dünyede dâmen-i ‘irfânı
Ḥudâ her câda ḥâzırdır teḥî şanma bu meydânı
Ne bilsün câhil ü nâdân olanlar kâmil insânı
Tecessüs eyler iseñ lezzet-i envâr-ı rûḥânî
Ḳanâ‘ at ḥırkasın pûş eyleyen yektâ olandan şor

14

MUḤAMMES*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

(115b)

Yâr didi ḳaddim gibi ḥiç var mıdır serv-i semen
Ben didim ṭübâya beñzetdim seni ey gül-beden
Yâr didi dâm itmişim gîsûlarım ‘uşşâḳa ben
Ben didim ruḥsâr devrinde nedir pîç ü resen
Zîr-i fesden taşra çıḳmış heft-ser ejder didi

Yâr didi ‘aşḳ ehliniñ cânı yedimden pek yamân⁸⁸⁶
Ben didim cevri eyleme raḥm it kerem ḳıl el-amân
Yâr didi çâh-ı zeneḥdânımda yat sen bir zamân
Ben didim nuṭḳ eyleyen dürc-i dehen mi yâ zebân
Vâh anı fehm itmediñ dil maḥzen-i gevher didi⁸⁸⁷

Yâr didi evrâḳ-ı vaşlım ḥaṭṭını her dem oḳu
Ben didim ezberlemiş ‘âşıḳlarıñdan bir çoḳu
Yâr didi aldıñ mı zülf-i ‘anberimden ḥoş ḳoḳu⁸⁸⁸
Ben didim çeşm-i siyâhıñdan nedir müjgân oḳu
Baḡrını sūrâḥ iden ḥûn-rîz ola ḥançer didi

⁸⁸⁵ âdemde: ‘âlemde İ

* İ, 88b; K nüshasında yoktur.

⁸⁸⁶ cânı: ḥâli İ

⁸⁸⁷ dil: ol İ

⁸⁸⁸ ḳoḳu: ḳoḳu M

Yār didi ġāyet seversiñ dilberiñ cünbüşleriñ
Ben dedim terk eylemek mümkün degildir peşleriñ
Yār didi kim pîr-i fānîsiñ yeter bu işleriñ
Ben didim söyle nedir māh-ı cebîni kaçlarıñ
Şöyle kim ehl-i niyāz ‘ aşıklara minber didi

Yār didi bakmam Tūrābî derd-mendiñ zārına
Ben didim biñ cānile müştākıñım dîdārına
Yār didi āgāh degilsin hüsnumüñ esrārına⁸⁸⁹
Ben didim sūz olmuşum ‘ âlemde hicriñ nārına
Şanma esheldir vişālîm rāhına cān ver didi

15

TAḤMÎS*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

(116a)

Bir mehiñ bendesiyim zülf-i kemendi resenim
Zîver-i çeşm-i terim cevher-i dürr-i ‘ Adenim
Hicr-i ġam egnime hûb cāme güzîde ḡasenim
Penbe-i dāġ-ı cünûn içre nihāndır bedenim
Diri oldukça libāsım budur ölsem kefenim⁸⁹⁰

Ser[i] dād eyle yûri itme kelāmı taṭvîl⁸⁹¹
Der-i teslîme varub eyle rızâyı taḡşîl⁸⁹²
Kişver-i tende olan varlığı ‘ âriyet bil
Cānı cānān dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne nizā‘ eyleyelim bu ne seniñdir ne benim

Ola ta‘ mîr vücūd ‘ aşk-ı ferîñ sevķinden
Ruḡ-ı envār-ı şîrîniñde olan şevķinden
‘ Asel-i raḡm şükûfîleriñ fevķinden
Taş deler āhım oķu şehd-i lebiñ zevķinden
Nola zenbûr evine beñzese beytül-ḡazenim

Ḥ‘āh-ı dil-dār ile mesnedimiz ‘ uzletdir
Heves-i vaşlı anıñ fāḡire-i ḡil‘ atdır
Lāle-i mihr bu gerdānıma bir rif‘ atdır

⁸⁸⁹ hüsnumüñ: cismimiñ M

* Taḡmîs: Muḡammes M / İ, 89a; K nüshasında yoktur.

⁸⁹⁰ ölsem: olsun M

⁸⁹¹ taṭvîl: taḡvîl M

⁸⁹² rızâyı: rızāsın İ

Ṭavḳ-ı zincîr-i cünûn dâ'ire-i devletdir
Ne revâ kim beni andan çıkara za'f-ı tenim

Vuşlatıñ ârzû kılub rûz [u] şebi nem dökerim
Ḳaṭre ḳaṭre dökülen ebrde bârân eşerim
Yedi deryâ ki cihân içre ḳamu çeşm-i terim
‘Aşḳ ser-geştesiyim seyl-i sirişk içre yerim
Bir ḥabâbım ki havâdan doludur pîrehenim

Devlet-i câh ‘alâ-mesned-i varım sensiñ
Sünbül-i kâküli müşgîn nigârım sensiñ
Naḥl-i pür-murğ-ı terim lâle-‘izârım sensiñ
Bülbül-i ğam-zedeyim bâğ-ı bahârım sensiñ
Dehen [ü] ḳadd [ü] ruḥuñ ğonca [vü] serv [ü] semenim

(116b)

Nola bâbında fedâ itse Tûrâbî varım
Ṭalebi şâm şehir rû'yetine ruḥsârın⁸⁹³
Keremidir bize bîdâdı hemân dil-dârın
İdemem terk Fuzûlî ser-i kūyun yârin
Ne ḳadar cevır irişürse baña ḥôşdur vaṭanım

16

TAḤMÎS*

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

İçüb câm-ı ezel ḥâlâ bu gün mestânlığım vardır
Reh-i ‘aşḳında ol yârıñ dil-i sūzânlığım vardır
Ruḥ-ı gül-ğoncaya bülbül tegi nâlânlığım vardır
Benim kim bir leb-i ḥandân içün giryânlığım vardır
Perişân ṭurralar devrinde ser-gerdânlığım vardır

Ḳurulmuş leşker-i hicrânla dîvân-ı dergâhım
Vezîrim şabr olub endûh-ı miḥnet saltanat câhım
Ḳanâ'at kenzim olmuştur tecerrüd mülkine şâhım
Başım taḥt-ı revândır tâc-ı zerrîn şu'le-i âhım
Görün kim devlet-i ‘aşḳile ne sultânlığım vardır
Vişâliñ neş'esin yâd eyledikce âh ile zârım
Cemâliñ rû'yetidir dilde müştâḳile efkârım
Ne râḥat ḳaydıdır ‘âlemde sensiz gerçi ḥünkârım

⁸⁹³ Ṭalebi: ṭaleb M

* Taḥmîs: Velehu Muḥammes M / İ, 89b.

(117a)

Yumulmaz eşk-i tuğyânında ansız çeşm-i hûn-bârim
Hayâl-i şûreti cânâna hõş hayrânlığım vardır

Özüñ gel ben faķire sen şebîhî bir mişâl itme
Döküb bârânıñı ferş-i zemîne pây-mâl itme
Aķıtdım dîdeden hûn-âb deryâlar cidâl itme
Sirişkim gör beni ey ebr özüñden kim hayâl itme
Hevâ-yı ‘aşķile biñ sence eşk-efşânlığım vardır

Türâbî göñlüñi şâf it silüb zühd ile taķvâdan
Belâ zımnındadır ol kes bilüb zühdile taķvâdan
Hilâl-i kâmet oldum incelüb zühdile taķvâdan
Fuzûlî câm-ı mey terkin kılub zühdile taķvâdan
Kamu dâñaya rüşendir bu kim nâdânlığım vardır

17

MUḤAMMES*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Ey göñül âşâr-ı ‘aşķı ‘âşık-ı şeydâda bul
Bir de Ferhâdı Şîrîn Mecnûnile Leylâda bul
Kesb-i hâl it her ne maķşûduñ ise dünyâda bul⁸⁹⁴
"Küntü kenzen" sırrını sen "‘ alleme’l-esmâ"da bul
Ḥaṭṭ-ı kudretle yazılmış vâķıf ol eşyâda bul

Ḥâhişinse var-ı Ḥaķķ kevn-i mekânda gizlidir
Baḥr-ı a‘ zamdır ihâṭ itmiş bu anda gizlidir
Şöyle dirler kim anıñ şerḥin zebânda gizlidir
Şeş-cihet bir âşiyândır âşiyânda gizlidir
Çâr ‘ unşur hey’etinde naķş olan imlâda bul

Güft gû kılma dehânıñ bend idüb eyle sükût
Mâzî vü müstaķbeli şerḥ eyleme zıkr it unut⁸⁹⁵
Ġarķ-ı nûr olmuş kamu zî rûḥ olanlar mişl-i hûṭ
Kande baksañ şu‘ le-i vâḥid hemân hû lâ-yemût
Kaṭre-i kâbil iseñ var kendiñi deryâda bul

Mazḥarıdır görünen âfâķ enfüs mäsivâ

* İ, 90a.

⁸⁹⁴ hâl it: hâlin M

⁸⁹⁵ şerḥ eyleme zıkr it: zıkr eyleme şerḥin İ

Bir nefes taḥrīkdir bu cism ü cān şavt u şadā⁸⁹⁶
Zāhir [ü] bāṭında var mı ondan özge mā' adā
Ḥāzır [ü] nāzır Ḥudādır ibtidā vü intihā
Fehm [ü] idrāk it bu remzi Ādem ü Ḥavvāda bul

(117b) Gel Tūrābī 'āşıka sākī getir peymāneyi⁸⁹⁷
Dem bu dem ğamdan rehā kıl şol dil-i dīvāneyi
Beklesün bihūde zāhid gūşe-i kâşāneyi
İstemem ey vā' izā ben kıl u kāl efsāneyi⁸⁹⁸
Nokta-i 'ilm-i ledüni "lā"yı koy "illā"da bul

MURABBA' ÂT*

18

MURABBA'

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Felek mir 'ât-ı jeng oldı firāk-ı derd-i āhımdan
Beni dūr eyledi şol necm-i dūnum rüy-ı mähımdan
Bütün ḥalk-ı cihān ta' ciz olubdur āh [u] vāhımdan
Su 'āl itme güzār it bu benim baht-ı siyāhımdan

Nihāyet bī-vefālar uğrına bezl eyledim varım
Ne bir vaşlıyla şādım gün-be-gün artmağda efkārım
Nigāh-ı mihrini dūr eylemiş yār şimdi ağyārım
Su 'āl itme güzār it bu benim baht-ı siyāhımdan

Ne ḥikmet intihāsız tutduğım bu rāh-ı ḥayret⁸⁹⁹
Baña dād itdiği devrān şarāb-ı cām-ı zillet⁹⁰⁰
Güzeller armağanı ben faķire cevri-i miḥnetdir
Su 'āl itme güzār it bu benim baht-ı siyāhımdan

Döküb eşk-i revānım ağlamağdan özge kārım yok
Temekkün itmege dünyā içinde bir qarārım yok⁹⁰¹

⁸⁹⁶ ü: -İ

⁸⁹⁷ Gel: Ey M

⁸⁹⁸ u: -İ

* -M / İ, 90b.

⁸⁹⁹ bu: bir İ

⁹⁰⁰ zilletdir: lezzetdir İ

⁹⁰¹ Temekkün: Ne mümkün M

Boyu serv-i semen hûb nâzenîn-i gül-‘ izârım yok
Su ’âl itme güzâr it bu benim baht-ı siyâhımdan

Beni bilmem tecessüs eyleme benden ne hâl oldum
Uşandım bâr-ı miñnet çekmeden ben bî-mecâl oldum
Türâbî kâm-ı vuşlat gözlemekden pîr-i zâl oldum
Su ’âl itme güzâr it bu benim baht-ı siyâhımdan

19

MURABBA‘*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Râhıña bel bağladım fahrıñla itdim iftihâr
Mihr-i şevkiñ mesken itmişdir dilimde pây-dâr
Didi arslanım deyu yâd eyledi Perverdigâr
"Lâ fetâ illâ ‘ Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fiķâr"⁹⁰²

Revnaķ-ı dîndir cihân içre verübdür zîb ü fer
Hem şeref-yâb oldu İslâm sâye açdı bâl ü per
Medhîni vaşf itdigiñ kimdir deyu şorsañ eger
"Lâ fetâ illâ ‘ Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fiķâr"

(118a)

Yâ nice zât-ı mükerrermdir anı fikr eyle sen
Ķahramânlar hep aña kûl zırh u cevşen çeken
Hiç kes var mı anıñ teg kâfiriñ ķaddin büken
"Lâ fetâ illâ ‘ Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fiķâr"

Dest urub çekdi ķopardı ol erenler serveri
Ķal‘ a-i muħkemde bâbı sedd olan şol Ķayberi⁹⁰³
Şad hezârân Rüstem olmuşdur derinde kemteri
"Lâ fetâ illâ ‘ Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fiķâr"

Enbiyâ dâmâdı aşhâb-ı güzîni ser-imâm
"Hel etâ" şânında nâzil sâķi-i kevşer benâm
Bu kelâmıñ sırrına ir virdiñ olsun şubh u şâm⁹⁰⁴
"Lâ fetâ illâ ‘ Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fiķâr"

‘ Āşık-ı şadık iseñ şâbit ķadem râhda ol

* İ, 91a.

⁹⁰² Aliden başka yiğit, Zülfikardan keskin kılıç yoktur.

⁹⁰³ bâbı: bâb-ı M

⁹⁰⁴ u: -î

Himmet-i ‘ulyāsına ir derdiñe dermānı bul
Sa‘ yile bāṭın yüzinden keşf ola bu nuṭka yol
"Lā fetā illā ‘ Alī lā seyfe illā Zü'l-fiḳār"

Nūr-ı ebyāzile aḥzār ḳandīl içre bir dehek
Zāhir [ü] bāṭın Tūrābī gör onuñçün müşterek⁹⁰⁵
‘ Ārifñ tesbīḥidir virdi zebānında gerek
"Lā fetā illā ‘ Alī lā seyfe illā Zü'l-fiḳār"

20

MURABBA‘*

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Bulanlar buldılar hep rütbesin biz kemterī ḳaldıḳ
Bu deşt-i ḥayret-i dünyāda düşdük serserī ḳaldıḳ
Ġam-ı hicrān-keşlikden kemikle bir deri ḳaldıḳ
Neler gördük bu ‘ālemde ne günlerden geri ḳaldıḳ

Düşüb miḥnet tızağında hezārān āh u vāh itdim
Gehi ğam bārile ḳaddim büküb ‘ömrüm kütāh itdim
Güzār-ı geştile her cāya bir ḥōşca nigāh itdim
Neler gördük bu ‘ālemde ne günlerden geri ḳaldıḳ

Rehā ḳıldım baş olmaz zühd rāhın meyl-i cām oldum
Şanemler zülf-i ṭārında varub bend-i ğulām oldum
Melāmet hırḳasında bir vaḳit rüsvā-yı ‘ām oldum
Neler gördük bu ‘ālemde ne günlerden geri ḳaldıḳ

(118b)

Eger taḳrīr ḳılsam şerḥ-i ḥālim bir ḥikāyetdir
Felek dūn itdigi baḥt-ı siyāhımdan şikāyetdir
Su‘āl itme ne ḥācet ser-güzeştim bī-nihāyetdir
Neler gördük bu ‘ālemde ne günlerden geri ḳaldıḳ

Tūrābī dünyede çok neş‘e lezzet geçirdik biz
Nice demler maḥabbetler nice miḥnet geçirdik biz

Nice hicrān içinde sūz olub ḥasret geçirdik biz⁹⁰⁶
Neler gördük bu ‘ālemde ne günlerden geri ḳaldıḳ

⁹⁰⁵ onuñçün: anıñçün İ

* İ, 91b.

⁹⁰⁶ içinde: odında İ

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Dilberā hūrşīd-i enver māh cemālīndir seniñ
 ‘ Āşık-ı şeydā olan şol hıttı hālīndir seniñ
 Şem‘ -i ‘ aşkıñda perin sūzān iden pervāneler
 Yanması gayrı degil ancağ vişālīndir seniñ

İki çeşmiñ ‘ ayn-ı lām bī sırrını ihfā oğur
 Hem kelāmu'llāh bu vechiñ nüşha-i kübrā oğur⁹⁰⁷
 Kaşlarıñ mihrābı ey meh Ka‘ be-i ‘ ulyā oğur
 Rūz [u] şeb mir‘āt-ı dilde hōş hayālīndir seniñ

Mu‘ tekifdir āsitānıñda gedālar dā‘ imā
 H‘āhiş-i vaşlıñ münācātında eylerler du‘ ā
 Merhamet bābıñdadır destin kamu itmiş güşā
 Bunca ‘ aşıklar efendim pāy-mālīndir seniñ

Ruğlarıñ rengin Tūrābī kim ‘ aceb hamrā iden
 Bu su‘ālī itdigimde didiler Mevlā iden
 Hāzret-i ‘ İsā mişālī mürdeyi ihyā iden
 Lebleriñ kevşerleri āb u zülālīndir seniñ

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Ey felek giryān idüb bu dīdemi hūn eylediñ
 Cevr-i derdiñ dem-be-dem mu‘ tād kânūn eylediñ
 Kām-ı dil mümkün degil in‘ām-ı luţfuñdan seniñ
 Āhiri hasret koyub ‘ ālemde maḥzūn eylediñ

Dām-ı miḥnetden beni bir laḥza āzād itmediñ
 Vādī-i firqatde koyduñ ismimi yād itmediñ

* İ, 91b.

⁹⁰⁷ bu: -M

* İ, 92a.

(119a)

Rahm idüb şefkat kılub bir vaqtile şād itmediñ
Dād elinden bī-mürüvvet himmetiñ dūn eylediñ

Eylediñ rişim sefid endühla bir pīr idüb
Her belā vū miḥneti boynumuza zincīr idüb
Nāzenīn ‘ömrüm güzār itdi nidem tedbīr idüb
Ḥāşılı her vechile me’yūs mağbūn eylediñ

Ey denī dūnyā beni sen naqşına itdiñ firīb
Dāğ-ı derdim gün-be-gün efzūn idersiñ ey ṭabīb
Rāh-ı tedbīrimde ser-gerdān idüb kıldiñ ġarīb
Bu Tūrābī ‘āşıkı ḥayretde Mecnūn eylediñ

23

MURABBA‘*

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

‘Āşıkı āşüfte kıldı hūb şadāsı bülbülūñ
Geldi eyyām-ı bahār düşdi şadāsı bülbülūñ
Şol reḥāvī nağmeden eyler āğāzı dem-be-dem
Sāz-ı ‘aşķile ḥicāzīdir nevāsı bülbülūñ

Her şükūfe şaf tutub şaḥn-ı çemende gūş ider⁹⁰⁸
Bir kadeh nergis elinde cümlesin ser-ḥōş ider
Meclisiñ şāhı gül olmuş cām-ı şebnem nūş ider
‘Aşķa gelmiş mest olub vardır şafāsı bülbülūñ

Lāle olmuşdur vezīri aḥmer-i kemḥāyile
Sūseniñ destinde ḥançer uğraşur ġavġāyile
Boynını bükmiş benefşe zıkr ider Mevlāyile
Nāle feryād eylemek dā’im ġıdāsı bülbülūñ

Erguvān bālāda kurmuş taḥtını ḥükmin kılar
Sūnbül ü reyḥān teveccüh üzre durmuşdur bular
Sebze-pūş olmuş çemenler ‘arz idüb geldi şular
Ey Tūrābī göklere çıķdı nidāsı bülbülūñ

24

* İ, 92a.

⁹⁰⁸ şaḥn-ı: şaḥn u M

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Söyleyiñ ol meh-likāya eşkıyālîk itmesün
Ülfetin kessün ‘ adūdan āşinālîk itmesün⁹⁰⁹
Ben onun üftādesi oldum muḳaddem tā ezel
Raḥmını erzānî kılsun bî-vefālîk itmesün

(119b) Hicrile bīmāriym derdime dermān eylesün
Bezî-i in‘ām eyleyüb ‘ālemde bir şān eylesün⁹¹⁰
‘Āşık-ı şādıqlara ḥāl üzre iḥsān eylesün
Ḥüsnine maḡrūr olub ol kec-edālîk itmesün⁹¹¹

Nāmımız söyleñ getürsün bâri bir kez yādına
İtmesün ta‘līm şol müjgān-ı tîr üstādına
Baḡrımız ḥūn itmek içün ḡamze-i cellādına
Çok füsün öğretmesün hem reh-nümālîk itmesün⁹¹²

Bu Tūrābî derd-mendi böyle bî-kes koymasun
Pür-cefālar kılmason eller nihānım duymasun
Ol raḡīb-i türş-rüyuñ sözlerine uymasun
Nuṭṭ u pendim ḡuş kılsun ber-hevālîk itmesün

25

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Cāy-ı dünyā ‘ārife rindāneye ḡam-ḥānedir
Bir tefekkür ehline böyle degil de yā nedir
Ḥāb-ı ḡaflet dāmına bir dāne koymuşdur felek
Herkesiñ sa‘y itdigi bî-ḥūdile ol dānedir

Olsa Ḳārūna bedel ḡayl ü ḡaşem ser-devletiñ
Ol ḡadar efzūn olur dilde mükedder zaḡmetiñ

* İ, 92b.

⁹⁰⁹ Ülfetin: Ülfeti İ

⁹¹⁰ M nüshasında 4. mısra.

⁹¹¹ M nüshasında 2. mısra.

⁹¹² füsün: füzün M

* İ, 92b.

H̱āhişim yok p̱ir-i dehriñ istemem ben himmetiñ
Ya niçün derseñ nihāyet āhiri v̱irānedir

Hufteyiz mest olmuşuz ‘ālemde ḇidār olmadık
Şol şarāb-ı ḇi-vefādan gerçi ẖüşyār olmadık
Hep gelen gitdi bu seyrden ẖiç haber-dār olmadık
Yā İlāhī ẖikmetiñde ‘aqlımız perşānedir

Bu mu‘ ammāyı cihānda kim ki var keşf eylesün
Baħr-ı hayret içre ƣalmışdır Tūrābī neylesün
Bilmeyiz āyā gidenlerden gelen yok söylesün
Devr-i Ādemden beri merdüm gider pinhānedir

26

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Ülfetin ƣat‘ itdi yārim āh vāh şimdengerü
Ref‘ -i mihr eyler nigārim āh vāh şimdengerü
Āteş-i hicrānı şaldı nā-tüvānī cismime
Gün-be-gün artmaƣda zārim āh vāh şimdengerü

(120a)

Ṯire ƣıldı gönlümi tende nigāhıñ ey perī
Raħmıñı dūr eyleyüb itdiñ beni sen serserī
Bed raƣıbiñ güftesiyle cev̱r idersiñ ekşeri
Yok yanında i‘tibārim āh vāh şimdengerü

Hāƣƣ buña rāzı degildir itdigiñ bulsañ gerek
Merħamet itmez misiñ fıkr eyle ey zātı melek
Baħtımı dūn eylemiş bildim meger ƣarħ-ı felek
Ağlamaƣdır ģayrı kārım āh vāh şimdengerü

Bilmezem kimler Tūrābī fetħ ide bu müşkili
Zār u giryān içre ƣaldı āħiri cān ḇülḇüli
Çār nāçāra yedimden şöyle bir ‘İsā güli⁹¹³
Aldı yā şabrım ƣarārım āh vāh şimdengerü⁹¹⁴

27

* İ, 93a.

⁹¹³ nāçāra: nāçārı İ

⁹¹⁴ şabrım: şabrı İ

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Ya nedir ma‘ şūḵ ‘ āşık bülbul ağlar gül güler
Şüretâ baksañ ne lâyıḵ bülbul ağlar gül güler
Hârlar olmuş nişîn ol ğonca bülbul neylesün⁹¹⁵
Bundadır sırr-ı ḥaḳāyık bülbul ağlar gül güler

Bāğa teşrîf eylemiş bād-ı şabā vaḳt-i seher
Lü’lû’-i şebnem nişâr itmiş rehinde murğ-ı ter
Her şükûfânîñ çerāğı şöyle virmiş zîb fer
Seyr ider sünbül şaḳāyık bülbul ağlar gül güler

Vaḳt-i âzer irdiginde ḳudret-i Mevlâya baḳ
Gün-â-gün ilbâsla serv ü şecer ḥadrâya baḳ
Hep meserret şadrına geçmiş kamu eşyâya baḳ
Durmayub sâ‘ at daḳāyık bülbul ağlar gül güler

Ey Tûrâbî ‘ ârif ol sen ḥâl-i ‘ aşḳa ḳıl nazar
Bir tecellî tâ ezel maḥbûb olanlar nâz ider
Giryeden ḥâlî degil ‘ aşḳ ehl-i Ḥaḳḳdandır ḳader
Böyledir ḳânûn-ı sâbık bülbul ağlar gül güler

28

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

(120b)

Ey perî ‘ uşşâḳıña bilmem ki luṭfuñdur cefâ
Şol cefâ-yı cevre âyâ yok mıdır hîç intihâ
Ġam helâkim ḳaşdile âmâdedir bilmez misin⁹¹⁶
Merḥamet şefḳat rehiñ güm-geşte ḳıldın ğâlibâ

Nice yıllardır ser-i kūyuñda gezdim serseri
Kâm-ı vaşlıñla meserret itmediñ ben kemteri
Âhiri fehm eyledim mesdûd imiş cûduñ deri
İstemem şimdengerü sen bir yana ben bir yana

* İ, 93a.

⁹¹⁵ Hârlar: Hâreler M

* İ, 93b.

⁹¹⁶ helâkim: belâ kim M

Yaş döküb hasret çeküb bî-hüde efgân eyleme
Nâr-ı ʿaşkından nigârîñ cism-i sūzân eyleme⁹¹⁷
Bülbülî teg gülşen-i hüsninde nālân eyleme
Bî-vefâ yârdan gönül yok derdiñe ašlâ devâ

Dil-rübâlar gânzesi cellâd-veş hûn-ẖâr olur
Cezb ider ʿaşk ehlini bir fitne-i sehhâr olur
Nâz-ı istiğnâsı çokdur çekmesi düşvâr olur
Ey Tûrâbî tâ muḳaddemden dimez miydim saña

29

MURABBAʿ*

Fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilâtün fâʿ ilün

Naḥs-ı iḳbâlim ayırdı nazlı yârimden beni
Ḳadd-i servi mû-meyânı gül-ʿizârımdan beni
Ey felek kec-rev meded sen ʿâkıbet dūr eylediñ
Tâb-ı zülf-i bûy-ı ʿanber müşk-bârımdan beni

Cüst-cû kıldım cihânda bulmadım dil hem-demi
Rîz olur durmaz aḳar bârân-veş dîdem nemi
Şöyle taʿcîz eyledim vahş u tûyûr u âdemi⁹¹⁸
Bilmezem kim ḳurtarur bu âh u zârımdan beni

Bî-kesim ʿâlemde yâ Rabb ḳalmışım tenhâ ğarîb
Bulmağa şihḥat bu zaḥm-ı sūzıma yoḳdur ṭabîb
Yâri nezdımden baʿîd itdi bu gün melʿûn raḳîb
Aldı yâ ğam leşkeri çevre ḥişârımdan beni

Kendi reʿyimle ne mümkün âşinâ geçmez idim
Başıma gelse Tûrâbî biñ belâ geçmez idim
Ey nigârım eyleseñ cevır ü cefâ geçmez idim
ʿAşḳ [u] sevdâdır geçürdi cümle varımdan beni

30

⁹¹⁷ ʿaşkından nigârîñ: ʿaşkında nigârım İ

* İ, 94a.

⁹¹⁸ vahş u: vahşî İ

(121a)

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Hayrete düşmez tabībim derd-i bīmārım görüb⁹¹⁹
Bildi zaḥm-ı ‘ aşk imiş bu ḥāl-i nāçārım görüb
Nabzımı kıldı teccüs didi yok şıḥḥat saña
Nefret itdi za‘ f-ı cismi zerd ruḥsārım görüb

Yār baña şāyestedir ‘ uşşākıñım raḥm eylemek
Gel beni dūr itme cānım bāb-ı vaşlıñdan gerek
Gülşen-i kūyuñda efgān eylerim tā şubḥa dek⁹²⁰
Bülbül-i şeydā ta‘ accüb eyledi zārım görüb

Nār-ı hicrān içre düşdüm dil virüb sen dilbere
Tığ-ı ğam açdı sīnemden şad hezārān pencere
Ebr bārānın ferāgat eyleyüb dökdi yere
Dürr-efşān-ı sirişkim çeşm-i ḥün-bārım görüb

Ġālībā levḥ-i felekde necm-i dūnum ser-nigūn⁹²¹
Giryedir kārım cihānda gün-be-gün derdim füzūn
Bār-ı miḥnet çekmeden kıddim düta oldı füzūn
Ey Tūrābī raḥm kılmaz çarḥ-ı devvārım görüb

31

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Kākülünnden şerm olub boynu bükülmüş sünbülün
Āl ‘ aksi ruḥlarıñ aḥmerlemiş rüyuñ gülün
Ṭūṭī-i sükker-lisānıñ fāşihīñ gūş eylemiş
Ḥüb sürür-ı nağmesi dem-beste olmuş bülbülün

Dām-ı zülfünnden giriftārıñ şehā bulmaz necāt⁹²²

* İ, 94a.

⁹¹⁹ düşmez: düşmüş İ

⁹²⁰ şubḥa dek: şubḥdek İ

⁹²¹ necm-i: baḥt-ı M

* İ, 94b.

⁹²² zülfünnden: zülfünde İ

Lebleriñ ‘İsā deminden gösterübdür mu‘cizât
Havf idüb dūr oldığı bā‘ iş budur āb-ı hayāt
Hem anıñ iclālını pes eylemiş la‘l-i mülûñ

Ġamze-i tîġiñ nice ‘aşıkları itmiş telef
Tîr-i müjgāniñ kemîn içre dizilmiş şāf şaf
Kaşd-ı cān itmek diler hāl-i siyāhiñ bir taraf
‘Asker-i hindüy-veş almış özünü fülfulûñ

(121b) Şol marîz-i ‘aşka yokdur dünyede bir çāre-sāz
Girye-i āhım bilüb raḥm eylemez ol çāre-sāz⁹²³
Ey Tūrābî bî-vefā dil-dāra itme keşf-i rāz
Haqqdan özge kimse fehmi itmez seniñ bu müşkilin⁹²⁴

32

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

İhtiyārımla degil bend eyledi nāçār-ı ‘aşk
Āşiyān itmiş gönülde cezbe bir āşār-ı ‘aşk
Zāhidā ebsem otur ta‘n eyleme aḥvālime
Ehl-i ‘aşkıñ sūk-ı dilde dā’imā bāzār-ı ‘aşk

‘Aşk imiş sultān-ı ‘ālem cümlesi hep kıl u kāl
Bil bu yüzden enbiyā vü evliyā buldı kemāl
Şol niķābın ref‘ idüb gösterdigiçündür cemāl
Sen tehî şanma çekübdür Manşûrî ber-dār-ı ‘aşk

Yār içün ‘aşık nedir bilmem özün ḥāk itdigi
Bağrı yanık sîne sūzān dīde nem-nāk itdigi
Gör Züleyhā Yūsufuñ dāmānını çāk itdigi
Kendi re’yiyle degildir eyleyen ḥünkār-ı ‘aşk

Bār-ı endühdur metā‘ım zahrıma itdim ḥamûl
Çāresiz derde Tūrābî dünyāda itmiş duḥûl
Ey ṭabībim çek elin sen eylemez merhem ķabûl
Yok baña şıḥḥat cihānda olmuşum bīmār-ı ‘aşk

⁹²³ çāre-sāz: servi nāz İ

⁹²⁴ fehmi: fetḥ İ

* İ, 94b.

MURABBA'*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Gönlümüz bir hūb cüvān isterse varsun istesün
 Şabr kılsun bir zamān isterse varsun istesün
 El yetişmez Neyleyem ben ol perīniñ vaşlına
 Koçmağa ince meyān isterse varsun istesün

Nāz-ı istignāsi hōş āfet gibi şāhib-cemāl
 Şem'a-veş ruhsār-ı envār olsa da la' l-i zülāl
 Çeşm-i āhū nev-resīde şöylece turfe nihāl⁹²⁵
 Böyle senden işte cān isterse varsun istesün

Kim bilür kim dād ider devr-i felek olmaz dime
 Hāhişin kaṭ' itme Hāḫḫdan şıdkile dil gam yeme
 Şol hayāl-i fikrim üzre girse o meh destime
 Yalvarub biñ kez amān isterse varsun istesün

(122a)

Ey Tūrābī eylemek mümkün midir ol dem rehā⁹²⁶
 Neylesün bī-çāre 'āşık gālīb olmuş iştiḥā
 Nefs-i şūm endişidir maṭlūb ider şirīn-edā
 Gūş kılmam ol çoban isterse varsun istesün⁹²⁷

MURABBA'*

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Māh-ı nev mi yā nedir bilmem o yārīñ kaşları
 İhtiyārım aldı elden ol nigārīñ kaşları
 Pür-şerār-ı aḫkeri nārın şalıbdır cānıma
 Kıldı ser-geşte beni gör gül-izārīñ kaşları

Dilde şu' le gösterür envār-ı mihri pertevi⁹²⁸

* İ, 95a.

⁹²⁵ resīde: resīdi İ

⁹²⁶ mümkün midir: ḫilminde dir M

⁹²⁷ çoban: şu' bān İ

* İ, 95a.

⁹²⁸ mihri: mihriñ İ

Meyl-i zevkî neş'e-yâb olmağdadır cismim evi
Bâ' iş-i tahrik-i 'aşkım mevcine bir peyrevi
Oldı encâmı nihâyet fitne-kârîñ kaşları

Hâşılı rûyun görünce derdim olmağda mezîd
Dâğ-ı hicriñ rahm[ı] yok başdı derûnumda şedîd
Seyf-i 'üryân-ı 'acemdir bağrımı eyler berîd
'Anber-i gîsû-yı müşgîn müşk-bârîñ kaşları

Sâye-vâr oldum onuñ ben reh-güzârında Tûrâb⁹²⁹
İtmedi vaşl-ı harîmiyle meserret kâm-yâb
Vâh ne zâlim eylemişdir hûne-i gönüm harâb
Hiç esâsın koymadı serv-i çenârîñ kaşları

35

MURABBA'*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Takdı çengel gönlüme ey meh-likâ kaşîñ gözün
Hamle kıldı üstüme bir ejdehâ kaşîñ gözün
Hiç amân virmez idi mühlet nedir âhîr baña
Katl iderdi koymadı hâliñ şehâ kaşîñ gözün

Hokka-i tengiñde gûyâ la' l-i nâbîñ bir yana
Cânıma cân bahş ider şîrîñ cevâbîñ bir yana
Şu' le-i hüsnüñ cemâli âfitâbı bir yana⁹³⁰
Her ne miqdârı disem medhe sezâ kaşîñ gözün

(122b)

Âsumân-ı vechiñ üzre ser-nigün olmuş hilâl
Tâb-ı fer virmiş hemân on beşde bulmuşdur kemâl
Nîm-nigâh-ı âfetiñ 'aşk ehliñ itmiş pâ-y-mâl
Ya niçün eyler bize cevr ü cefâ kaşîñ gözün

Haste-dil olmuş Tûrâbî şîve-kârım gel yetiş
Merhem-i vaşlîñ irişdir gül-'izârım gel yetiş
Âb-ı rahmîñla sevindir ey nigârım gel yetiş
Cismime âteş bıraktı ibtidâ kaşîñ gözün⁹³¹

⁹²⁹ onuñ: anîñ İ

* İ, 95b.

⁹³⁰ hüsnüñ: hüsnî İ

⁹³¹ Cismime: Çeşmime İ

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Seyr-i şahrâ itmege bir âşinâ ister gönül
 Murğ-ı zârı cüy-bâr üzre şafâ ister gönül⁹³²
 Sâķi-i gül-çehre mey tanbûr ney sâz u kemân
 Şöyle kim aġyârı yok bezm-i hafâ ister gönül⁹³³

Şavt-ı bülbül vaķt-i gül gülşân u eyyâm u bahâr⁹³⁴
 Berg-i gül eşcâr sebzi bûy-ı sünbül müşk-bâr⁹³⁵
 Câm-ı pür-şâfî şarâbı şunsa ol demde nigâr
 Böyle bir zevķi felekden muṭlaķâ ister gönül

Neş‘e-yâbı vâşıl olsa vaşlına efkender⁹³⁶
 ‘Âşıkâ ma‘ şûķı kılsa ‘ işve nâz u ḥandeler
 Beste-i şevķi ġazelden başlasa ḥânendeler
 Naġme-i evc-i ‘ arakdan ḥûb şadâ ister gönül

Gün-â-gün elvân şükûfeler açılsa her taraf
 Goncalar ruḥsârını ‘ arz itseler bir şâf şaf
 ‘ Andelîb feryâda gelse delse baġrın nây u def⁹³⁷
 Ġam ṭuzaġından Tûrâbî gör rehâ ister gönül

MURABBA‘*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Bir perî ra‘ nâya oldum mübtelâ bayrâm günü
 Elbisi elvân giyinmiş âşinâ bayrâm günü
 Böyle meh-rû görmedim dolâba gelmiş seyr ider
 Gökden inmiş bir melekdir ġalibâ bayrâm günü

* İ, 95b.

⁹³² cüy-bâr: ḥûb yâr M⁹³³ aġyârı: aġyâr M⁹³⁴ u: -İ⁹³⁵ gül: ter İ⁹³⁶ vaşlına: vuşlata İ⁹³⁷ u: -İ

* İ, 96a.

Rahm kıldı ‘āşık-ı üftâdesin yâd eyledi
Hüb tebessüm nîm-nigâh ile dilim şâd eyledi
Rûzeden çıkmış zekâtı kıatresin dâd eyledi
Bûsesin aldım o şûhuñ ibtidâ bayrâm günü

(123a)

El ele virmiş gezerler nev-resî gül-goncalar
Gamze-i tîğîñla ‘uşşâkıñ hemân bağrın deler
Nâz-ı istiğnâ ile reftâr-ı şîrîn hândeler
Gördüğümde oldı ‘aqlım ber-havâ bayrâm günü

Gurbet ellerde Tûrâbî bir nigârım yok benim
Qahr-ı miñnet gamdan özge yâr-ı gârım yok benim
Vâdî-i hayretde kaldım bir qarârım yok benim
Bulmadım bu derde el-hâşıl devâ bayrâm günü⁹³⁸

38

MURABBA‘*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Ol perî meh-rûy sen bir nev-cüvân olsun da gör
Nev-nihâl-i kâmeti serv-i revân olsun da gör
Fitne-i engîz olur şimdi dañı nev-res fidân
Şabr kıl müjgân[ı] ok qaşı kemân olsun da gör

Eylesün gîsûlarıñ perşân nisbet sünbüle
Âfitab-ı vech üzre ruhları dönsün güle
Şîve-i etvâr-ı istiğnâyı ögrensün hele
Sükker-i güftârı şîrîn-zebân olsun da gör

Mâyesinde var olur elbette hüb şîrîn edâ
İtmege başlar ise âmûz olub cevr ü cefâ
Dağıdınca zülfünü her bir yana bād-ı şabâ
Gerdânında hâlleri bir bir nişân olsun da gör

Vâh Tûrâbî ‘āşıkı cevvin cedîd eyler ise
Manşıb-ı ‘ulyâyı kûyında ba‘îd eyler ise
Rahm kılmaz vuşlatından nâ-ümîd eyler ise

⁹³⁸ el-hâşıl: ve'l-hâşıl İ

* İ, 96a.

Eşk-i çeşmim hûn-veş ol dem revân olsun da gör

HĀZĀ ŞARKĪYĀT-I VEZN-İ ĀḤAR*

1

ŞARKĪ*

6+5

Gel gönül gidelim ‘aşk ellerine
Murādın yār ise bir dāne yeter
Fikir kıl itdigiñ ‘amelleriñe
Hevā-yı cehlile efsāne yeter

Bihūde işleri terk eyle muṭlaḳ
Cihān bāḳī degil ḥikmetine baḳ
Küllü men ‘aleyhā fān didi Ḥaḳḳ
‘Āḳile bu bir söz bahāne yeter

(123b)

Meyl-i dünyā idüb gel olma bed-nām
Kim aldı felekden murādınca kām⁹³⁹
Ölüm var mı yok mı āḥiri encām
Vaḳti geçirmege vīrāne yeter

Türābī sen özün pāyimāl eyle
Rāh-ı erenlerde kesb-i ḥāl eyle
Bu fānī dünyāyı bir ḥayāl eyle
Gelen geçüb gider nişāne yeter

2

ŞARKĪ*

6+5

Biz ḳalenderligi ihtiyār itdik
Ḳanā‘at mülkinde ‘uzlet bizimdir
Sırr-ı ḥaḳīḳīyi dile yār itdik
Bu ‘ālemde ancaḳ devlet bizimdir

* -M

* İ, 96b.

⁹³⁹ felekden: felekde M

* İ, 96b.

Zıkr-i tevḥīd ile gönlümüz virdik
Bir cānımız vardı cānāna virdik
‘Avn-i Ḥudā ile mürşide irdik
‘Arşa-i ‘aşk içre rif‘ at bizimdir

Bu nefsiñ varını odlara yakdık
Gönlümüz ḥāk idüb alçağa akdık
Umūr-ı dünyāyı elden bıraḳdık
Bāb-ı tevekkülde vaḥdet bizimdir

Türābī ḥāline şükr eyle her dem
Rızā-yı Ḥaḳḳ gözet olagör ebsem
Şüretā zilletde görürse ‘ālem
Ma‘nide Ḥudādan ni‘met bizimdir

3

ŞARKI*

6+5

‘Aşḳıñ bināsını gönlümde ezel
Seng-i ḳudret ile temellediler
Revişim ṭutdılar Mecnūna bedel
‘Ālem beni dīvāne bellediler

(124a)

Yetişdir bādeyi ḡam vaḳti sāḳī
Derūnumda hicrān āteşi bākī
Sīnemde düzdiler sāz-ı firāḳı
Başdan başa güzel ḥōş tellediler

Sa‘y itdi niceler bu dehre gelen
Tīşe-i ḡayretle çok oldu bilen
Varlıḡıñ daḡını ben idim delen
Sā’ir ‘āşıkḳarı hep ellediler

Türābī fıkr eyle Ḥaḳḳ dīvānını
Nā-sezādan şaḳın sen zebānını
Dünyādan āḫrete cān kervānını
Düzdiler ḳoşdular maḡmillediler

* İ, 97a.

ŞARKI*

6+5

Ma' nî-yi ḥaḳîḳat sırrıñ zâhidâ
 Bilme[z]siñ bilmesi ġâyetde güçdür
 Güft gû-yı bîhûde nedir bu da' vâ⁹⁴⁰
 Nezd-i 'âriflerde süḥanîñ şuçdur

Ara bul derdiñe 'aşķile merhem
 Tarîḳ-i Ḥaḳķa gel olagör ebsem
 Vaķit sâ' at budur hemân dem bu dem
 On biri dilde tût bil sırrı üçdür

Bir sözüñ var saña cân ile işit
 Erenler râhına şıdķıñı berkit
 Ne ḥ'âhıñ var ise bunda bulub git
 Murġ-ı dili yûri per urub uçdur

Fehm eyleyüb bildim ben bu cihânı
 Muḥtefî eyledim dilde beyânı
 Erenlere ezel virdim bu cânı
 Tûrâbî sevdiğim ḳurbânı ḳoçdur

ŞARKI*

6+5

Ḳaṭ' -ı rişte itdim ta' alluķından
 Mu' tâd idinmişdir cefâyı gön'lüm
 Ferâġat eyledim gelmem ḥaḳķından
 Cefâ bilir ancak şafâyı gön'lüm

(124b)

'İnânı destinde cünûna uymuş
 Maḥḫice bir kelâm gûşına ḳoymuş
 Bezm-i ḥaḳîḳatden bir nûkte duymuş

* İ, 97a.

⁹⁴⁰ Güft gû-yı bîhûde: Güfte-i bîhûde İ

* İ, 97b.

Fehm eylemez d̄iger ma‘ nāyı gōñlüm

Rūz [u] ŧeb nāle vü āh [u] zār ister
Gūŧe-i ‘ uzletden bir kenār ister
Neyleyeyim benden özge yār ister
İstemez maḥbūb-ı dünyāyı gōñlüm

Terk-i diyār olmuş düŧmüş bu rāha
Libās-ı mātemle girmiş siyāha
Ser-fürū eylemez devlet [ü] cāha
Böyle bir āŧüfte sevdāyı gōñlüm

Men‘ [i] mümkün degil böyle ḥaḳāyık
Dil ārām itmiyor sā‘ at daḳāyık
Neylesün bī-ḳāre Tūrābī ‘ āŧık
Hemān ārzū ider Mevlāyı gōñlüm

6

TECNİS*

6+5/4+4+3

Gōñül sevmek olur gerḳi dilberi
Ḳurbān eylemeli serine serin
Serin ḥıfḳ ider sen ḳekil dilberi
‘ Āŧık iseñ añma seriñ eserin

Ne güzel gōsterür ḥālī güzeli
Aḥlāḳı güzeli ḥālī güzeli
Bulmak ister iseñ ḥālī güzeli⁹⁴¹
Perdeyi gel ḳāk it serine serin

Gōñül bu dem ḳaçma sen de yüze gel
‘ Āŧḳ deryāsın ferāsetle yüze gel
Rūyı rūya getir iki yüze gel
Böyle muḳābıḳdır serine serin

Nokḳa-i vāḥiddir ŧol bāda ḳarŧu
Yār doldursa virse ŧol bāde ḳarŧu
Aḳ seriñi gel vir ŧol bāda ḳarŧu

* -M / İ, 98a.

⁹⁴¹ ister: diler İ

Qo ursun Tūrābī serine serin

7

(125a)

ŞARKI*

8+8

Çekeyim bir vaqit hasret diyār-ı ğurbet ellerde
Yazılmış alnıma firqat diyār-ı ğurbet ellerde

Elimden varımı şaldım başıma taşile çaldım⁹⁴²
Meded yā Rabb[ī] ben qaldım diyār-ı ğurbet ellerde

Ayrılıq yaqdı bu cānı idem āh ile efgānı
Dökem yaş yerine qanı diyār-ı ğurbet ellerde

Felek zālīm baña nitdi vaṭanımdan ıraḡ itdi
Ayrılıq cānıma yetdi diyār-ı ğurbet ellerde

Şaçıñ yolub sineñ dāğla başına qaralar bağla
Ağla hey gözlerim ağla diyār-ı ğurbet ellerde

Tükenmez qıl ile qālīm perişān oldı aḥvālīm
Şoran yoqdur benim ḥālīm diyār-ı ğurbet ellerde

Cānım da ben de bızārım ğarībim şöyle nāçārım
Başım yaşdıqda bīmārım diyār-ı ğurbet ellerde

Acıdır sinemi dāğlar yürekde dertlerim çağlar
Öürsem kimlerim ağlar diyār-ı ğurbet ellerde

Tūrābī ağlarım gülmem aqan çeşmim yaşın silmem
Mezārım kim qazar bilmem diyār-ı ğurbet ellerde

* İ, 98a.

⁹⁴² Elimden: Ölümünden M

ŞARKI*

6+5/4+4+3

Derd-i ğamıñ gevherini bulmağa
 Kaşâvet baırına daldık baçalım
 Ümîdimiz vardır halâş olmağa
 Girdâb-ı miñnetde kaldık baçalım

Tağdıre bağlanub dimişiz belî
 Ârâdan cüz 'iden çekdik biz eli
 Dümeni şikeste keşti-i dili
 Nihâyet engîne şaldık baçalım

(125b)

Bir gürüha bende hem sırdaş olduk
 Gâh[î] pest[-i] gedâ gâh[î] baş olduk
 Harâbât ehline ayakdaş olduk
 Melâmet tablını çaldık baçalım

Türâbî hâk itdim 'âlemde özüm
 Hatm eyledim bunda encâmı sözüm⁹⁴³
 Bezm-i erenlerden hey iki gözüm
 Mağfice tesellî aldık baçalım

ŞARKI*

6+5

Nîm-nigâhla benim murğ-ı dilimi
 Zîr-i dest eyledi şeh-vâre gözler
 Hayıf kemân gibi bükdi belimi
 Kıyâmet bakışlı bir kara gözler

Kim bendesi olmaz böyle nigârıñ
 Çekeriz rûz [u] şeb âhile zârıñ
 Keşti-i 'aşkına bendiñ o yârıñ

* İ, 98b.

⁹⁴³ eyledim: eyledi M

* İ, 98b.

Deryāda gözümüz hep k̄ara gözler

Düşürdük bende-i hicrān nārıyla
Düş olmuşum ğam-ı fir̄kat bārına
Manşūr-veş bu gün zülfün tārına
Çekdi āh̄ir beni ber-dāra gözler

Şayd idüb kemendin boynuma t̄ağdı
Hañcer-i müjgānın s̄ineme çağdı
Türābī ‘āşıkı odlara yağdı
Fitne-i mestāne sehh̄āre gözler

10

ŞARŖI*

8+8

Olur maḵbūl-i Ḥazret ol du‘ā vaḵt-i seherlerde
Tazarru‘ eyle ey dil dā‘imā vaḵt-i seherlerde

Yediñde var iken vüs‘at meded bīdāra it ğayret
Bulursuñ derdiñe elbet devā vaḵt-i seherlerde

Müzeyyen açılır güller tutar revnaḵı sünbüller
İder bāğlarda bülbüller nidā vaḵt-i seherlerde

Ḳula dā‘im budur lāyık lisānı zıkr ide Ḥālīḵ
Murādın dād ider ‘āşık Ḥudā vaḵt-i seherlerde

(126a)

Eger olmak dilerseñ er gönül mir‘ātına ekşer
Hemān tevḥīd ile gel ver cilā vaḵt-i seherlerde

Uyan gitdi ‘ömür zāya nedir destīñde sermāye⁹⁴⁴
Geçer şıdḵile Mevlāya recā vaḵt-i seherlerde

Bulagör şems ü mehtābı rehā kıl ğaflet-i ḥ‘ābı
Türābī ma‘nā ebvābı güşā vaḵt-i seherlerde

* İ, 99a.

⁹⁴⁴ zāya: zāyī‘ M

ŞARŖI*

8+8

Ĥırām eyler iken řāhım amān āheste āheste
Yazık incinmesũñ cismiñ cüvān āheste āheste

Ne āfetsiñ ki ey dilber nigāhıñ sīneme ĥançer
Şalın ‘ uşşāķıña göster meyān āheste āheste

Saña mānend yok [bir] meh-rũ nedir bu sũnbülĩ ġisũ
Bükũbdür şaddimi ebrũ kemān āheste āheste

Görũñ ‘ uşşāķına neyler nezāket ĥandeler eyler
Açub ĥoķķa dehen söyler zebān āheste āheste

Bu hicrān zaĥmına tedbĩr aña la‘ liñ řifā iksĩr
Ser-i kũyuñda gezdır bir zamān āheste āheste

Alub ‘ aķlım cũnũn itdi ġamıñ çeşmimi ĥũn itdi
Beni cevriñ zebũn itdi yamān āheste āheste

Türābĩ derdilen ķā’im vişāliñdir benim ĥıāhım
Sirişkim aķmada dā’im revān āheste āheste

ŞARŖI*

6+5

Didim dilber seniñ aşlıñ nereli
Ĥonya şarafında Bor didi baña
Didim ‘ aşķıñ ile sīnem bereli
Dermānı bulunmaz çor didi baña

Didim zũlfũñ eyle boynuma zincĩr
Didi var yıkıl git iĥtiyār pĩr
Didim ta‘ lĩm idũb oldum mu‘ abbir

* İ, 99a.

* İ, 99b.

(126b) Bir rü 'yâ görmüşüm yor didi baña

Didim ruḥuñ aḥmer yoḥsa al mıdır
Didi serv-i ḳaddim ḥūb nihāl midir
Didim şīrīn lebiñ söyle bal mıdır
Şīrīn degil biraz şor didi baña

Didim bir busecik in'ām idüb vir
Didi ḥıṣma gelüb bu ḥerīf ne dir
Didim hem yanımda pürdür sīm ü zer
Dervīş sefīl faḳīr ḥör didi baña

Didim kemendiñdir gīsū-yı teliñ
Didi Tūrābī çek sen benden eliñ
Didim seyr eyleyem gerdānda ḥālīñ
İşte gözüñ kör mi gör didi baña

13

ŞARḲI*

6+5/4+4+3

Bu 'aşḳıñ dāmına giriftār oldum
Derdime sevdigim çāre ne dirsiñ
Ḳahr-ı miḥnetlere şimdi yār oldum
Açıldı sīnemde yara ne dirsiñ

Bilen bilmezlenür ey dil nideyim
Taḳrīr-i ḥālimi kime ideyim
Ḳoymadılar semt-i yāre gideyim
Rūz [u] şeb düşmüşüm zāra ne dirsiñ

Gün-be-gün artmada fiḡān [u] zārım
Yā Rabb[ī] sen raḥm it 'ināyet-kārım
Füzūn oldı gitdi āteş-i nārım
Derūnumda şol efkāra ne dirsiñ

İḥtiyārī degil yedimde ne var
Düşen bilür düşmüş ḥālını ey yār
Tīḡ-ı ḥasret ile yüregim her bār
Şerḥa şerḥa yüz biñ pāre ne dirsiñ

* İ, 99b.

Türâbî çeksün mi böyle bu yası
Fikr eyle derdiniñ nedir devâsı
Tîşe-i hicr ile qalbim binâsı
Harâb olmuş bu esrâra ne dirsîñ

14

(127a)

ŞARŖI*

6+5/4+4+3

Hevâ-yı ‘ aşkile deryâ-yı göñlüm
Mevce gelmiş bulanmışdır durulmaz
Meclis-i mey şîrîn-edâ-yı göñlüm
Ferâgat eyleyüb bunda yorulmaz

Tükenmez ‘ aşıkıñ derd ü belâsı⁹⁴⁵
Cihânda oldılar ğam mübtelâsı
Tabîbâ çek eliñ Hakkdan devâsı
‘ Aşıkıñ yarasına merhem urulmaz

Ko yaxsın cismimi âteş-i nârım
Ref olsun göklere hâk-i ğubârım
Ta‘ n itme zâhid[â] tarz-ı eţvârım
Ahvâl-i hâlimiz senden şorulmaz

Türâbî olmuşuz encâmı maḥzûn
Kâma vâsıl itmez bu gerdün-ı dñn
Nice Rüstemleri eylemiş zebñn
Felek qahramândır qolu burulmaz

15

ŞARŖI*

6+5

Pervâneym şem‘ -i ruḥsâr-ı yâre
‘ Aşq ehli cân virir cânânesine
Zâhidâ sen beni kılma âvâre

* İ, 100a.

⁹⁴⁵ derd ü: derdi İ

* İ, 100b.

İlişme şem‘ anıñ pervānesine

Karışma ‘ aşıkıñ kıl ü kâline
Şerîk olma şaķın gel vebâline
Güft [ü] gū eyleme bıraķ hâline
‘ Ākil öğretme el dīvānesine

Kesb idelim ğayrı derd-i miḥneti
Kemâliñ kalmamış zerre ḥürmeti
Câhil-i bî-ḥıred buldı raġbeti
‘ Ārifler çekildi kâşānesine

Türābî ḥaste-dil ğamdan mükedder
Neler kılmış baña bu çarḥ-ı çenber
Çār [u] nāçār ile düşdüñ birāder
Felegin ‘ aks olan devrānesine

(127b)

16

ŞARĖI*

6+5

Kām-yāb ol[a]madım ben bu cihānda
Beni şād itmedi āvāre baḥtım
Bār-ı miḥnet-keşim deyr-i vîrānda
Dest-resi eylemez bî-çāre baḥtım

Rehāsı müşkildir Ḥaķķdan ‘ ināyet
Perîşān ḥālimi şorma ne ḥācet
Encāmı çāresiz düşdük nihāyet
Zulmi çok raḥm yok bir yāra baḥtım

Felekdir ṭālî‘ im tārîke atmış
İķbālim aḥterim yerlere batmış⁹⁴⁶
Rûz-ı kıyāmeti gözleyüb yatmış
Uyanmaz uyķudan bu kara baḥtım

Türābî ḥālimiz böylece gitsün
Ecel gelüb kamu işimiz bitsün
Taķdırimiz böyle yā nice itsün

* İ, 100b.

⁹⁴⁶ İķbālim: İķbāl İ

Çeksin mi kendini ber-dāra bahtım

17

ŞARŖI*

6+5

Dağıtdı gönlümü itdi perîşān
Bād-ı şarşar mıdır sevdā-yı zülfüñ
Mecnûn eylemişdir beni nev-cüvān
Sevād-ı kāküli Leylā-yı zülfüñ

Yaşlanmışım şāhım luţfuñ derine
Raḥmıñ nümā olsun ben kemterine
Düşürmüş ‘ aşıkı biri birine
Bırakmış ortaya ğavġâyı zülfüñ

Kām-yāb olmadım hûb vişālîñile
Rûz [u] şebim geçer hōş hayālîñile
Naḥl-i serv kıddi mû-meyānîñile
Dā ‘imā itmekde da‘ vāyı zülfüñ

(128a)

Türābî bendesin odlara yakmış
Dermānı bulunmaz derde bırakmış
Siḥr-i efsûnile zincîre taşmış
Nice biñ ‘ aşık-ı şeydāyı zülfüñ

18

ŞARŖI*

6+5

Dü çeşm-î âfetiñ hōş nezâketiñ⁹⁴⁷
Nihāl-i kımetiñ serv-i revāndır
Dil diler vuşlatıñ raḥm-ı şefkıñ
Yok mı ‘ ināyetiñ ḥālîm yamāndır

* İ, 101a.

* İ, 101a.

⁹⁴⁷ çeşm-i: çeşmim M

Severim dilberi rûy-ı enveri
Kaşları minberi şâh-ı kişveri
‘Aqlımı serserî itdi ol perî
Gamzesi hançeri cāna ziyandır

Böyle bir meh-liķā lebleri şahbā
‘Āşıkā istiğnā ider dā’imā
Yolında cānını eylemek revā⁹⁴⁸
Kıl derdime devā vaķt [ü] zamandır

Türābî derdile kan doldı dile
Ol saçı sünbüle bend oldı hele
Bir dili bülbüle ruĥları güle
Nigāhı velvele hûb nev-cüvandır

19

ŞARKI*

6+5

Kanā‘at kenzine çekdik özümüz
Vaĥdetine dāĥil olanlardanız
Bāb-ı tevekküle sürdük yüzümüz
Biz ĥaķķına ķā’il olanlardanız

Ĥaķīķat şem‘ine pervāneyiz biz
Āteş-i ‘aşķile sūzāneyiz biz
Perişān ĥālile dīvāneyiz biz
Biz cemāle mā’il olanlardanız

Oldı meskenimiz erenler bābı⁹⁴⁹
Esrār-ı ledünden duyduķ cevābı
Ādemden oķuduķ "ümmü'l-kitāb"⁹⁵⁰
Bu ma‘nāya şāmil olanlardanız

(128b)

Türābî gelmişiz bāb-ı rızāya
Taĥammül eyledik cevır ü cefāya
İrişdi devlet-i faķır u fenāya
Şu ni‘mete nā’il olanlardanız

⁹⁴⁸ cānını: cān fedā Ĭ

* Ĭ, 101b.

⁹⁴⁹ meskenimiz: meskānımız Ĭ

⁹⁵⁰ ümmü'l-kitāb: ümm-i kitāb M

ŞARŖI*

6+5

Şalma dil keştîsin engine ‘ aşık
 Baħr-ı ‘ aşka ĥadd ü pâyân bulunmaz
 Her yerde keşf itme sırr-ı ĥaķâyık
 Anı fehmi eyleyen bir cân bulunmaz

‘ Āriflere ta‘ rîf itmek ne ĥâcet
 Efsâne sözleri eyle ferâĥat
 Ėande göster baňa şâĥib-kerâmet
 ‘ Alî çokdur şâĥ-ı merdân bulunmaz

Muĥtefî oldılar ‘ âlemde erler
 Bî-kıymet olmuşdur ‘ ilm [ü] hünerler
 Her kime şorarsañ ‘ ârifiz dirler
 Nidem özge baķdım nâdân bulunmaz

Türâbî cihânda olduķ serserî
 Fehm iden ķalmamış dürr-i gevheri
 Kimseniñ kimseden yokdur ĥaberi
 Böyle bir ‘ acâ’ib seyrân bulunmaz

ŞARŖI*

6+5

Ṭa‘n itme ‘ uşşâķa zâhid kerem it
 Fâş olunmaz dilde esrârımız var
 Zühdi [ü] taķvâ üzre öz ĥâline git
 Biz bizimle özge bâzârımız var

Ne bilsün ĥâlimiz câhil [ü] nâdân
 Ėûn-âb-ı eşkimiz eyleriz rîzân
 Bulunmaz derdine ‘ âlemde dermân

* İ, 101b.

* İ, 102a.

(129a) Derd-i ‘aşka düşmüş bīmārımız var
Mağşūda irişmez serin virmeyen
Ma‘ rifet bāğının gūlin dermeyen
Şām olur şubha dek h̄‘āb[1] görmeyen
Āh u feryād iden bīdārımız var⁹⁵¹

Türābī āhımız ‘aşk [u] maḥabbet
Bizde küşād olur dīde-i ‘ibret
Şıdķile gūş iden sūz olur elbet
Āteşe mānendī güftārımız var

22

ŞARKI*

6+5

Güzeller āl ile gönlüm aldılar
Anlarıñ fitnessi rengine düşdüm
Zāy idüb ‘aqlımı derde şaldılar
Ta‘ n-ı ‘ālemleriñ sengine düşdüm

Bir maḥbūb-ı yāriñ kıldım yasında
Şīveler görmüşüm hūb edāsında
Ġarķ olmuşum şimdi ‘aşk deryāsında
Kenārı bulunmaz engine düşdüm

Mānendī bulunmaz böyle bir güzel
Şem‘ ine olmuşum pervāne ezel
Ağyārı çok imiş bilmedim evvel
Ḥayıf ‘adūlarıñ cengine düşdüm

Türābī sevmişim ‘aşķile birin
Taķmışım boynuma sevdā zincīrin
Vaşf iderken anıñ la‘ l-i iksīrin
Dehen-i ḥoķķa-i tengine düşdüm

23

⁹⁵¹ u: -İ

* İ, 102a.

ŞARFI*

6+5

Güzel maḥbūblan sevdiğim ‘āşık
Koklaşmaklaşmaklık ne güzel olur
Gerdeni altına girince lāyık
Koklaşmaklaşmaklık ne güzel olur

Şöyle bir maḥbūb-ı zamān olunca
Boyı servi nāzik cūvān olunca
Ḥāb-ı nāzda böyle ‘üryān olunca
Taqlaşmaklaşmaklık ne güzel olur

(129b)

Yakīn olsam o dem ben ol meh-cebe
Dehānımı virsem hemān ğab-ğaba
Meyānıñ āġūşa alub leb lebe
Yaklaşmaklaşmaklık ne güzel olur

Türābī ol yāri virmezem yāda
Didiklerim cümle olsa āmāde
Sevdiğim dilberle vaqt-i şitāda
Şaklaşmaklaşmaklık ne güzel olur

24

ŞARFI*

6+5

Rū-gerdān olanlar fānī cihānda
Menzil-i ‘uqbāya eyleşdi kaldı
Huşk-i riyā ile zāhid gümānda
Geçmedi esmāya eyleşdi kaldı

Nazar kıl dīde-i ‘ibretle cānā
Ġarḫ iden ‘ālemi nedir bu deryā
Çeşmi bīn olmayan ḥuffāş-ı a‘ mā⁹⁵²
Behişt ü tūbāya eyleşdi kaldı⁹⁵³

* İ, 102b.

* İ, 102b.

⁹⁵² Çeşmi bīn: Şems-bīn M

⁹⁵³ ü: -i

Kûh-ı Tûr-ı   aşka  o rulursa r h
Ma  ad-ı ma l bu  virir  ehin  h
 ecerden  i  b-ı "inni ena'll h"⁹⁵⁴
  zret-i M s ya eyleşdi  aldı

  A  a es r oldu Fer  d u Mecn n⁹⁵⁵
  A  la devr iderdi bu  ar -ı gerd n
Tecell  eyledi emr-i k f [u] n n
Bu cümle e   ya eyleşdi  aldı

T r b  z r ider leyl   neh r
Sa t-ı d  v r imiş bu   a  n  k r
Kimse bilmez nedir ledün esr r
Bir gizli ma  n ya eyleşdi  aldı

⁹⁵⁴ "Muhakkak ben (evet) ben Allah'ım." Kasas 28/30.

⁹⁵⁵   A  a es r:   A   es ri M

MÜFREDÂT-I KÂFİYE-İ ELİF*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

(130a) 1
Hamd-i bî-ḥad o ‘ ināyet-i keremi çok Mevlā
Kıldı mevzūnla āreste zebānım gūyā

2
Bezr-i eş‘ār bitüb mezra‘a-i ṭab‘ımda
Luṭf-ı bārān-ı İlāhî irişüb buldı nümā

3
Bî-‘aded virdiği şol ni‘met-i ‘uzmālarınıñ
Şükrine kâdir olam dir isem elbette ḥaṭā

4
Şöyle üftāde idim ḥāk-i mezellet içre
Rif‘atim yüce kılub itdi baña luṭf u ‘aṭā⁹⁵⁶

5
Şām-ı zulmetde kılub vālih ü ḥayretde iken
Dil-i bīmārıma dād eyledi dārū-yı şifā

MÜFRED-İ BÂ*

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

6
Ey şehinşāh-ı cihān ‘ālî-neseb
Emriñe münkād ‘ālem cümle hep

7
Gelmeseñ olmaz idi kevn ü mekân⁹⁵⁷
Bu cihān varlığına sensiñ sebeb

8

* -M /İ, 103b.

⁹⁵⁶ u: -İ

* İ, 103b.

⁹⁵⁷ ü: -M

Cām-ı ‘aşkından perîşandır felek
Mest olub raqş itmede her rûz [u] şeb

9

Gün cemâliñ ‘âşık-ı müştâkıdır
Rûy-ı ‘aşkıñla olub düzd-i zeheb

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

10

Ey gönül sen inqılâb-ı dehrden kıl ictinâb
Nice şâhlar tāk-ı eyvânıñ felek kılmış harâb

11

Silmedikce şaykal-ı tevḥīdle jeng-i dili
Ebr olunca mümkün olmaz kim görünsün âfitâb

12

(130b) Seyr kıldım bülbül-i şeydâya hîç yer qalmamış⁹⁵⁸
Sürmüş ol bâğdan çıkarmış gülşeni tutmuş ğurâb

MÜFRED-İ TÂ*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

13

La‘ line dil heves eylese şehâ lâyıkdır
Ağniyâ kes fuḡarâya vire elbette zekât

14

Fikrile eyle şürû‘ her işe ta‘ cîl itme
Gerçi ta‘ cîlile maqbûl degildir harekât

15

Virme biḥûdeye evḡâtı kemâle şarf it⁹⁵⁹
İster iseñ şeref-i rif‘ at-i ḡat‘ -ı derecât

16

⁹⁵⁸ kıldım: kıl M

* İ, 104a.

⁹⁵⁹ evḡâtı: evḡât M

Ağniyā hırşına düşdi nice itsün fuḳarā⁹⁶⁰
Ref^c olub rūy-ı zemīnden heme ḥayr [u] ḥasenāt

Velehu

Mef^c ūlū mefāilū mefāilū fe^c ūlūn

17

Şāyeste saña merdüm ey ehl-i ḥired bu⁹⁶¹
Öz^c aybın̄ı gör kimseyi gel itme mezemmet

Velehu

18

A^c māl-i ḥüsn kaydına düş dār-ı fenāda
Ferdāda eger ḥ^cāhıñ ise dāḥil-i cennet

Velehu

19

Zāhidlere tesbīḥle seccāde münāsib
Aşḳ ehline mey-nābla dīdār-ı maḥabbet

MÜFRED-İ ŞĀ*

Fe^c ilātūn fe^c ilātūn fe^c ilātūn fe^c ilūn

20

Yār içün ḥande-i riş it müdārādır çāre
Gerçi düşvār olur olmaz hele ağyārile baḥş

21

Ṭa^cn^c uşşāḳa kılarıñ ne revādır zāhid
Cesedi zinde olanlar ide bīmārile baḥş

22

Bāğ-bān söyle aña nisbet-i mānend degil⁹⁶²
Gonca-ter eylesün ḥüb-ruḥ-ı dil-dārla baḥş

Mef^c ūlū mefāilū mefāilū fe^c ūlūn

⁹⁶⁰ hırşına ?

⁹⁶¹ Bu mısra vezne uymamaktadır.

* İ, 104a.

⁹⁶² nisbet-i: -M

23

Cāhille nişīn olma olursañ da sūkūt ol
Hilmiyyet ile söyle aña itme mübāḥiṣ

24

Dünyā hevesin eyle rehā ḥāne-i dilden
Zirā ki budur düzaḥa girmeklige bā' iṣ

(131a)

MÜFRED-İ CİM*

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

25

Yāri ağıyārla hem-dem göricek ol ' aşık
Nice reşk eylesün kim kabūl eyler mi mizāc

26

Didim ey meh leb-i la' liñ ile dermān söyle⁹⁶³
Didi fehmi eylemediñ mi anı her derde ' ilāc

27

Geçmez oldı hele bāzār-ı cihānda şimdi
' Āşıkıñ nükte-i kālāsına yok var mı revāc

28

Böyle ednā-yı sefīl oldığımı bilmez idim
Kimseler bakmadı şol baḥtımı itdimse ḥarāc

29

Terk-i tecridle çık dāma giriftār olma
Seyr kıl ṭālib-i dünyāyı gönül sen gözün aç

MÜFRED-İ ḤĀ*

* İ, 104b.

⁹⁶³ ile: yine M

* İ, 104b.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

30

Ol mehiñ sükker güftarı virür cāna feraḥ
Şīve-i ʔarz edāsı hele insāna feraḥ⁹⁶⁴

31

Mūy-ı gīsūlarını kıldığı demde perīṣān
Reşk ider dil anı gördükde ider ṣāne feraḥ

32

Bilürüm böyle bunı nezdime ol ğam geleli
Çekilüb raḥtını cem‘ eyledi bir yana feraḥ

33

Baḥr-ı endūha ḥired ṣāḥibi düşmüş cümle⁹⁶⁵
Ḥōṣ güzel dünyāda bī-ġam ser-i dīvāne feraḥ

MÜFRED-İ ḤĀ*

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

34

Yüri meyḥāneye ḥōṣ cāy-ı selāmet ey şeyḥ
Eyle seccādeyi tesbīḥ[i] ferāġat ey şeyḥ

35

Ṭutagör cānile gel pīr-i muġānıñ sözini
Nükte-i pendimi ġuş eyle nihāyet ey şeyḥ

36

Ḥuşk zühdle riyā kızbile maḳbūl degil
Rūy-ı bāṭında ḳanı var mı ḥarāret ey şeyḥ

MÜFRED-İ DĀL*

⁹⁶⁴ edāsı: ārāsı M

⁹⁶⁵ Baḥr-ı: Baḥt-ı M

* İ, 104b.

* İ, 104b.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

37

Rûz-ı hicrânda görüb hâlîme taḥsîn eyler
Bâr-ı ğam-keşliğime çarḥ-ı felek itdi pesend

38

Mey [ü] maḥbûb rehâ eyle didiñ ey vâ‘ iz
Bu ‘aḳıl yaḥşî degildir baña senden bu mı pend

39

(131b) Gelicek ğâ‘ibe gel kılma nazar sen ey dil
Bu demi ḥōş görelim geçdi geçen eyleme yād

40

Āferid itdigi demde ezeli tıynetimi
Mā‘-i miḥnetle celâliyle yoğurmuş üstād

41

İster iseñ bu cihân içre ğazā-yı ekber
Kâfir-i nefsiyle ḥiç durma hemân eyle cihād

MÜFRED-İ ZĀL*

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

42

O mehiñ la‘l-i lebi şîr şeker-bâr lezîz
‘İşve-i ḥandesî ḥōşdur hele her bâr lezîz⁹⁶⁶

43

Cân şafâ kesb ider rûyuña baqdıķca hemân
Bâğ-ı ḥüsnünde olan gül-ruḥ-ı gül-nâr lezîz

44

Çi siyâh çeşm beyâz gerdeni var bûs-ı şîrîn
Ravza-i sînesiniñ meyvesi ḥûb nâr lezîz

MÜFRED-İ RĀ*

* İ, 105a.

⁹⁶⁶ her bâr: güftâr İ

* İ, 105a.

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

45

Dāne-i kendum-veş ādemi itmekde daķıķ
Āsiyāb-ı felegi şanma ki bîhûde döner

46

Nazar it her biri bir hāle giriftār olmuş
Kimisi girye-i ğamda kimi şādīde güler

47

Nice āh eylemeyim bār-ı girān derdime baķ
Ser-i fevķimde döner çarķ-ı felek leyl ü nehār

48

Gelme git nezdime ey merdüm-i ğam kıl hāzeri⁹⁶⁷
Seni sūz eylemeye bende olan nār-ı şerār

49

Tācir-i mülk-i ğamım derd ü belā imtā‘ ım
Kesdi devrān-ı felek üstümüze kār [u] zarar

50

Bu cihān içre seniñ cāy-ı necātıñ yokdur
Der-i teslīme varub eyle gönül anda qarār

MÜFRED-İ ZĀ*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

51

Ne ķadar nağme-şināsile maķām-dār olsa
Böyle kim zāğ-ı siyāh bülbul-i şeydā olamaz

52

Ehl-i hālīñ ne bilür hālını zāhid kec-bīn
Sa‘ yile kılsa tecessüs gene āşnā olamaz

53

(132a)

‘İlm-i zāhirde Felātün-ı zamān olsa eger

⁹⁶⁷ hāzeri: hāzer M

* İ, 105a.

Ders-i ‘aşk içre o kes vâkıf-ı ma‘nâ olamaz

54

Fikrile söyle sözi rif‘atîni pes kılma
Nâ-ḥalef keslere biḥudile keşfeyleme rāz

55

Ruḥsat-ı meygedeyi isteme gel vâ‘izden
Bu revîşe vire mi vermeye elbette cevāz

56

Ka‘be-i ḥüsnüne ḥacc itmege gelmiş gūyā
Leşker-i hindle dolmuş heme iklīm-i Ḥicāz

MÜFRED-İ ŞİN*

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

57

Ḥā’ il oldı vuşlat-ı dil-dārıma reşk eyleyüb
Nâ-murād olsun raķīb-i bed-liķā ḥā’ in ḥasīs

58

Şevķ-i ḥayret içreyim ser-geştelik kārım benim
Zümre-i biḥūdeye encām oldum bir re’īs

59

Ṭa‘ n idüb ‘aşk ehline zāhid kaçub nefret ider
Böyledir kim vaḥşlar insāna olmazlar enīs

60

Tā muḳaddem söylenür her nesneniñ aşlı gerek
Şad hezār terbiyyetiñ virseñ de zer olmaz nuḥās

61

Her ne endāz eyleseñ ḥāk içre ol rüyān olur
Bu meşeldir rāyegānı eyle gel bundan kıyās⁹⁶⁸

MÜFRED-İ ŞİN*

* İ, 105b.

⁹⁶⁸ rāyegānī: rāyegān M

* İ, 105b. Bu müfredlerin vezni problemlidir.

62

Nār-ı cehennemle beni k r kutma ey v   iz
Hicr n odı n r-ı cehennemden efz n imiř⁹⁶⁹

63

Terk it meyi sevme řaķın ma b b dir başa
N şı  s zin t tmam ni  n benden c n n imiş

64

ş yeste bir pend eylemez   aş a muv fı 
N ķıř   a l fehmi anı    yetde d n imiş

Velehu

Fe  il t n fe  il t n fe  il t n fe  ilün

65

R y-ı dilberde olan lezzeti g r ma  n dır
  Aşığı s z kılar şanma degildir göz   kař⁹⁷⁰

66

  Aşı [u] sevd yı başa     id ta r r itmiř⁹⁷¹
Ezel  h me mi ta dire  ekende na  aş

(132b)

MÜFRED-  ş D*

F   il t n f   il t n f   il t n f   ilün

67

Deşt-i hayret içre gezme ey g   l Mecn n-şıfat
K y-ı Leyl dır mur d   var aya ı  anda baş

68

Ey per   an eyledimse   adlile ra m eyle sen
 amze-i t   la k şt eyle beni sen it k ş ş

69

şimdi buldum     ıbet dilberleri cezb itmege

⁹⁶⁹ efz n: f z n  

⁹⁷⁰  : - 

⁹⁷¹ sevd yı: sevd sı M

*  , 106a.

Sîm ü zerdîr sevdigim esmâ'-i hüsnâdan havâş

70

Bî-edeblik eylemiş nezdiñde gönüm cürm[i] var⁹⁷²
Çek anı zülfün telin eyle resen küstâhı aş

71

Bî-nihâyetdir derimde murğ-ı ğam merdüm⁹⁷³
Bendedir şimdi müheyyâ leşker-i rindân u hâş⁹⁷⁴

MÜFRED-İ DÂD*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

72

Ṭâlib-i dünyâya cem'-i mâl-ı dünyâdır ğaraż
Anlara bihûde kıl u kâl-i dünyâdır ğaraż

73

İstemez uhrâda [olsun]'ı izz ü câh-ı devleti
Anların hâhişleri eşğâl-i dünyâdır ğaraż

74

Mağşad-ı âlem budur kim sîm ü zer efzûn ola
Çâr-sûdan bend olub çengâl-i dünyâdır ğaraż

MÜFRED-İ ṬÂ*

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

75

Düşeli hier eline miñnet-i ğam yoldaşım
İnfî'âl eyledi ayrıldı sürûrile neşât

76

Elbis-i derdile bu cismime ziynet virmiş
Devr-i dün içre bu gün sa' yile üstâd-ı meşât

⁹⁷² cürm[i]: cezm M

⁹⁷³ murğ: merd İ

⁹⁷⁴ rindân u: rindân-ı İ

* Bu harfle yazılmış müfredler İ ve K nüshalarında yoktur.

* İ, 106a.

77

Bu cihân bâğına girdikse peşimân olduk
Gam-ı teşvîşile âlûde bu şahrâ-yı bişât

MÜFRED-İ ZÂ*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

78

Oturub kürsiye gel açma cehennem bâbın
Halkı sūz itme yeter nâra mūdām ey vâ‘ iz⁹⁷⁵

79

Dil-i gam-nâke feraḥ ṭab‘ a muvâfık söyle
Gire şol gūşumuza ḥōşca kelām ey vâ‘ iz

80

(133a) Gerçi āgāh olabildikse mey ü maḥbūbdan
Zāhid-i ḥuşke şaḥn virme peyām ey vâ‘ iz

81

Yâri tenhāca bulub būs-ı kenār itmesini⁹⁷⁶
Meded ol rûz-ı şıyām itme ḥarām ey vâ‘ iz

82

Varaḥ-ı ‘aşḳ küşā eyleme mechûlūndür
Vaşf-ı düzaḥla hemân eyle tamām ey vâ‘ iz

MÜFRED-İ ‘AYIN*

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ulün

83

Güzār itdi gönül bîhûde evḳāt
‘Ömür sermāyesi olmaḥda zâyî‘

84

Niçün gönderdi fıkı it bu cihāna
Seni ḥalk eyleyen Ḥallāḳ-ı Şāni‘

* İ, 106a.

⁹⁷⁵ Halkı: Halka M

⁹⁷⁶ būs-ı kenār: buse-kenār İ, M

* İ, 106a.

85

Nazîf eyle dili mir'ât jengin
Tecellî eylesün hürşîd-i lâmi'

MÜFRED-İ ĞAYIN*

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

86

Böyle bir devrân-i dūn olmuş kemâl ehline kim
Bülbülün cāyın tütubdur şimdi gülşen içre zâğ

87

'Ādetiñdir bî-vefâlık ey felek urduñ yine
Āteş-i hicrile yanmış sîne-i sūzâna dâğ

88

Hâne-i dilde gezer yâriñ hayâli gâh gâh
Böyledir kânûn kim teftîş ider bîmâr[1] şağ

MÜFRED-İ FÂ*

Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

89

Yâr hicriyle benim berg-i terim kıldı hazân
Mîve-i bâğ-ı vücûdum bu felek itdi telef

90

Benim 'âşık bu zamân vâdî-i hayret içre
Dime Mecnûn ile Ferhâdı güzâr itdi selef⁹⁷⁷

91

Devr-i cevrenden imiş nevha figân eylediği⁹⁷⁸
Anı sen şanma tehî girye ider nây ile def

92

Hâne-i dilde mekân tıtdı hayâliñ ey dōst
Şöyle kim perver için hıfz kılar dürr-i şadef

* İ, 106b.

* İ, 106b.

⁹⁷⁷ Ferhâdı: Ferhâd M

⁹⁷⁸ cevrenden: cevrinde M

93

Yetmedim ḥāh-ı dile sa' yile nā-kām oldum
Ġālibā zilletile ṭālī' imiz buldı şeref

(133b)

MÜFRED-İ KÂF*

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

94

Qader mi ṭālī' imden yā kuşūrum
Tecellī sa' yime gelmez muvāfıq

95

Bu cismim mā'-i miḥnetle yoğurmuş
Beni ḥüb āferīd itdikde Ḥālīq

96

Muqaddemden felek görmüş münāsib
Cefā kaftānını egnime lāyık

97

Geçen 'aşk ehline vāriş ben oldum
Bu demdir dem degil maqbūl sābık

98

Serīr-i mülk-i tecrīde nişinim
Cihāndan eyledim kaṭ'-ı 'alāyık

MÜFRED-İ KÂF*

Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

99

Dünyāya heves itme şaḳın derd ü belādır⁹⁷⁹
Ḥōş ol ki cihān kaydı degil merdüm-i bī-pāk⁹⁸⁰

100

Gāh cevır ü cefā gāh şafā gāh mezzellet⁹⁸¹
Dil virme murād üzre döner şanma bu eflāk

* İ, 106b.

* İ, 107a.

⁹⁷⁹ ü: -i

⁹⁸⁰ ol ki: dāne ki M

⁹⁸¹ ü: -i

101

Bir bencileyin miḥnet[ī]-keş baḥtı kıara yok
Mānend baña var mı kıanı dīdesi nem-nāk

102

Men^ç eylemek ister kı beni yārdan aḡyār⁹⁸²
Deryā yolını hīç tuta mı ḡarla ḡāşāk

103

^ç Āşık aña terk itdi kıamu varını cümle⁹⁸³
Endiş-i cihān kıaydı nedir itmeye idrāk

MÜFRED-İ LĀM*

Fe^ç ilātün fe^ç ilātün fe^ç ilātün fe^ç ilün

104

Dime bī-kes baña ^ç ālemde enīsim çokdur
Ḥātırım şormadadır merdüm-i endūh u melāl⁹⁸⁴

105

Yāri tenhāda bulub rūz-ı şıyām olsa da dil
Göricek bayrām ayın rūze küşād eyle hilāl⁹⁸⁵

106

Ey göñül ṭa^ç n-ı ^ç adū gelse de rencūr olma
Seng-endāz ideler böyle kı bir virse nihāl

107

^ç Ārifñ kıymeti yok cāhile düşmüş meydān⁹⁸⁶
Ḡuşe-i vaḡdete çekmiş özini ehl-i kemāl

108

(134a)

Fānīdir devlet-i dūnyā ile mesrūr olma
Bir kemālīñ ola elbette verāsında zevāl

⁹⁸² kı: -ī

⁹⁸³ aña: oña Ī

* Ī, 107a.

⁹⁸⁴ u: -ī

⁹⁸⁵ küşād eyle hilāl: küşā eyle ḡelāl Ī

⁹⁸⁶ yok: -M

MÜFRED-İ MİM*

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

109

Âh vâh ile güzâr itdi günüm ‘ âlemde
Görmedim t̃âlî‘ -i dūnum ide bir luṭf u kerem⁹⁸⁷

110

Reşk ider kesb-i feraḥ bir dem idersem bu felek
Tîr âmāde kılar nezdime ḡam derd ü elem

111

Cām-ı mey sākî-i gül-ruḥ daḥi yār olmazsa
Çeşmime zindân olur olsa eger bâḡ-ı İrem⁹⁸⁸

112

Kân-ı cismimde bulunmuş ki şükür eksilmez⁹⁸⁹
Dilde hicrân âteşi sîne de dāḡ dîdede nem

113

Böyle bir bâr-ı girân ‘ âciz ü bî-tâb oldum⁹⁹⁰
Ḳadd dütä eylememişdir çekeli cevri ü sitem⁹⁹¹

MÜFRED-İ NÜN*

Fâ‘ ilātün fâ‘ ilātün fâ‘ ilātün fâ‘ ilün

114

Çâre kılmaz neyleyem baḥt-ı zebûn-ı dūnumuz
Nâle itmek kârim oldı devri elinden her zamân

115

Yâri aḡyâr ile görmek ‘ âşıḡa düşvâr olur
Görmeden yegdir anı bir ḡuşede olmak nihân

* İ, 107a.

⁹⁸⁷ u: -î

⁹⁸⁸ olur olsa: olursa M

⁹⁸⁹ Kân: Kâm M

⁹⁹⁰ ü: -î

⁹⁹¹ ü: -î

* İ, 107b.

116

Yār vaşlından ba'īd oldum deyu gel ğam yeme⁹⁹²
Şabr-ı Eyyüb ile ey dil nefsiñi kıl imtiḥān

117

Gördigi sā'at nigārı çāresiz dil zār ider
Vaḳt-i gül geldikde elbet 'andelīb eyler fiḡān

118

Göñlümi cezb eyleyüb aldı ḥired varım ḳamu
Ḳadd seḥī nāzik edā bir şīveli ḳaşlar kemān

MÜFRED-İ VÂV*

Mef'ülü mefā'īlū mefā'īlū fe'ülün

119

Vā'ız didi nār ile düzaḥ vaşf-ı dil-ārā
Vāşıl olıcaḳ cennet olur hicrde ṭamu

120

Nabzımdan eliñ çek beni terk eyle ṭabībā
'Aşḳıñ elemi zaḥmına yok dünyāda dārū

121

Dil keştisi ğarḳ oldu bu gün baḥr-ı ğam içre
Bir ḥāl ile ḳurtardı beni leşker-i ḳayḡu

122

(134b)

Sāyende beni bir iki gün eyle müsāfir
Ey çarḥ cefā eyleme raḥm it baña yā hū

123

Bīdād ḳılar yā kime şekvā ideyim ben
Efsūnı ḳavī siḥrile bir ğamzesi cādū⁹⁹³

MÜFRED-İ HÂ*

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

⁹⁹² ba'īd: berī ī

* ī, 107b.

⁹⁹³ Efsūnı: Efsūn M

* ī, 107a.

124

‘Âşıka yâriñ cemâli zâhide cennet gerek
Tûṭîniñ sükker murâdı gâv [u] ḥar ister giyâh

125

Yâra nezdiñ olsa dil ‘aşk âteşi efzûn olur
Kesb-i nûr eyler hemân şemse qarîb olduḡca mâh⁹⁹⁴

126

Bâver itmeme mesken itmîşdir dili kılsun ḥarâb
Hiç diler mi mülkini vîrân ider mi pâdişâh

127

Dâm-ı zülfinden giriftâr eyledi bî-iḥtiyâr
Gör ne âfet ġamzesi cellâd bir çeşmi siyâh

128

Cevre ṭâḡat cevri miḡdârınca vir yâ Rabbî sen
Bî-liyâḡat cevri çok dil-dâra düşdüm âh vâh

MÜFRED-İ YÂ*

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

129

Ne gezer dilde ḥatır içre ḥayâliñ ey dōst
Şerer-i âteş-i ‘aşkıyla dolu gönlüm evi

130

Nâ-pesendâne revîşim hele idrâk itdim
Aḡter-i ṭâli‘ imiz gerçi nuḡûsetde ḡavî

131

Rûz [u] şeb ey perî her ḥâlile şiddetli olur
Sende cevri ile cefâ bende maḡabbetle sevi

132

Ṭa‘ n iderse nola zâhid ki budur mu‘ tâdim
Severim ḡande şîrîn ḡaşı kemân mâh-ı nevi

⁹⁹⁴ eyler: eyle M

* İ, 108a.

Çār-yārīñ ben kulyım bir de zamīrim fehm it
Rāh-ı ʿaşk içre murādım ola bilmem ʿalevī

TĀRĪḤ*

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Şerbet-i mevte içirdi ʿākıbet devrān baña
Vaqt sâʿ at irdi mühlet virmedi bir ān baña

Var ümīdim kaṭʿ -ı dest itmeme tütüb dāmānını
Merḥamet şefkat kılar elbet şeh-i merdān baña

(135a) Maḥlaşım dirler Tūrābī nāmım el-Ḥāc ʿAlī
Post-nişīnlik ḥidmetin Ḥaqq eyledi iḥsān baña

Vüsʿ atīñ elde iken şöyle didi tārīḥini
Ḥāme destimde işāret eyledi bir cān baña

Şerm-sārım rû-siyāh cürmümle şāhım el-amān
Pīr ḥünkārım meded kıl eyle bir dermān baña

1

DESTĀN*

6+5

Bu devr-i cihānıñ ḥālını gūş it
Kimse virmez saña bir nān parasız
Hemān çalış kazan vaḳtiñi ḥōş it
Sevdiceğim dönmez devrān parasız

Naşīḥat eylerim işit sen beni
Zulām iseñ dolaş Hindi Yemeni
Her nereye varırsañ kıvarlar seni
Ġāyet saḳīl olur insān parasız

Kuru lāf eyleseñ hīç biri taḳmaz
Māl-i ḥülyā itseñ şoḳaḡı çıkmaz

* -İ

* İ ve M nüshalarında yoktur.

Dōstuñ olsa daḥi yüzüñe bakmaz
Evde kıoyamaz seni babañ parasız

Borc alsañ ḥerīf kapıdan gitmez
Söz vireyim diseñ ol kabül itmez
Gurüşuñ olmasa ḥiç işiñ bitmez
Virürler mi bir tek şoğan parasız

İmtihān eyleyüb bir kerre görseñ
Biraz ağız şatub laḳlaḳı virseñ
Mevtālarım içün gel oḳu dirseñ
Bir faḳih oḳumaz Qur'an parasız

İmām efendiye gör sen de ḥālā
Olur mı bu ḥalḳa geçüb pişvā
Mināreye çıkmaz mü 'ezzīn aṣlā
Ḳırā'at eylemez ezān parasız

Aṣlā kulak aşmaz dōstuñ sözüñe
Yārān-ı şādıḳıñ bakmaz yüzüñe
Ḥastalıkda kehle düşse gözüñe
Yanıña uğramaz bir cān parasız

Göñül 'arzū çeker bir ḥüb-liḳāya
Vāfir altun gerek böyle şafāya
Gömlek al bāzīrgān virmez du'āya
Dükkānıñ öñinde dolan parasız

Müftiden alınmaz bu şeyne fetvā
Ḥākimler aḳçesiz görür mi da'vā
Kürsiye çıksa da vā'iz 'ulemā
Naṣīhat eylemez bir ān parasız

Eflāṭūn olsañ da ḥikmete dalsañ
Dört köşe dünyānıñ künhini bulsañ
Ṭaḡları yürüdüb evliyā olsañ
Ḥalḳ neylesün kıru burhān parasız

Yokluḡı kimseye Ḥudā virmesün
Güç olur bir para ele girmesün
Yoḡurdı sen hele düşde görmesün
Kim virür bir kaşık ayran parasız

Olmadıgı vakıt kalmalı nâçâr
Aķçe lâzım gözüm cümleye her bâr
‘Uluvv ü şânıñ rif’ atı kalker
Elbet gedâ olur sultân parasız

Toğrı degil ise bende kabâhat
Tüvângerler ile görüş ne hâcet
Müflise yaklaşma iler seyr it
Gelse semtiñize koymañ parasız

Tekebbürden başıñ iyebilmezsiñ
Bir kimseye hâliñ diyebilmezsiñ
Kızarılmış kebâb yiyebilmezsiñ
Eller yesün sen de kıvrın parasız

Elde para yoksa hülyâ düzmeli
Miñnet-i felekle bağrın ezmeli
Alacağlılardan kaçub gezmeli
Söylemeli bir çok yalan parasız

Bedāvâ karnıñı doyursañ olmaz
Kalkub gider iken yaķañı şalmaz
Fâtiha okusañ aķçeye almaz
Yeme dayak yersiñ amân parasız

Kaşşâba söyleseñ işidüb duymaz
Yağcı olan hele semtine koymaz
Derbeder olursuñ hâşılı uymaz
Kuru etmege baķa yavan parasız

Para ile biter maħabbet ülfet
Anıñçün çekilür derd ü meşakķat
Zerre olmaz idi ğavġâ-yı keşret
hâlî ola idi meydân parasız

Levhe naķş eylemiş taķdîr-i Sübhân
Baķş itdiġi cümle kerem ü ihsân
Türâbî gelmişiz cihâna ‘üryân
Gideriz dünyâdan ‘üryân parasız

2

DESTÂN-I DİĞER*

* M nüshasında yoktur.

8/4+4

Eski sebağdan geçübən
Gel çevir evrāk didiler
Rıhlet bāngi itdi şadā
Diñle hey ahmağ didiler

Gitdi ‘ömür zāyi‘ hebā
Derdiñe yok şoñra devā
Yā nola hāl rûz-ı cezā
Hāline bir bağ didiler

Sende nedir bu semelik
Şatma baña gel dedelik
Şirtına bir elli çelik
Urmalı muṭlağ didiler

Toğrı yüri Hağğ yolına
Rağm ide Allāh kұлına
Kul rāh-ı Hağğda buluna
İşte bu ahlāk didiler

Cāy-ı cihān miğnet imiş
Āhiri hem ḥasret imiş
Yok yere ġayret imiş
Çekdigin alçağ didiler

Hağğ diyeyim diñle beni
Bilmediñ āh sen de seni
Āteş-i hicrile teni
Bilmez iseñ yağ didiler

Kılsa vefā va‘de güzel
İşte qarīb oldı ecel
Yā ne bu bîhûde ‘amel
Vay gidi ṭorlağ didiler

Gerçi behāyimce imiş
Lağlağ söz çoğca dimiş
"Men ‘aref"i bellememiş
Māyesi bî-pāk didiler

Menzilini buldı bulan
Var yûri sen böyle dolan
Gördi beni ‘ârîf olan
Kupkuru kulak didiler

Bâb-ı tevekkülde şafâ
Bul anı gel çekme cefâ
İşte bu teslîm-i rızâ
Boynuña gel tak didiler

Dünyâyı bir yana koyun
Hân-ı kanâ‘atla doyun
Varlığını cümle şoyun
Kalmalı çıplak didiler

Pîr yedine irmedi bu
‘Aklı sere dirmedi bu
‘Aşka boyun virmedi bu
Ölse de hortlak didiler

Münkariz oldu bu işiñ
Rif atini buldı eşiñ
Dünyâ için bu gidişiñ
Sür‘ati kıvrak didiler

Vay saña vay başına taş
Dünyâ için böyle savaş
Haqq yolına cân ile baş
Virmedi korkak didiler

Terk-i cihân itmez iseñ
Ölmeden öñ ölmez iseñ
Bunda seni bulmaz iseñ
Başına tokmak didiler

Şıdkile gûş eyle cevâb
İşte budur râh-ı şavâb
Mağlâşımız oldu Tûrâb
Âhiri toprak didiler

3

DESTÂN-I DİĞER*

* İ ve M nüshalarında yoktur.

6+5

Güş eyle birâder diñle aḥvâlim
Bu dest-i devrândan şikâyetim var
Tükenmez söylesem kı̄l ile kı̄lîm
Göñül şâdile ḥikâyetim var

Ḥayli zahmet çeküb şararub şoldum
Ararken bir kolay şan' atı buldum
Zulâmlık yolında baş kı̄lfa oldum
Şükür bir kimseden ne ḥâcetim var

Şorma su'âl itme sen ben bî-ḥaberdan
Miḥnetim eksilmez bilmem kı̄aderden
Başım ḥâlî degil derd ü kederden
Gelme ğam yanıma kı̄aşâvetim var

Fikirden yapırdım bir ḥaylî çörek
Laḳlaḳa ḥelvâsı ḥayâlden börek
Ḳuruntudan pilâv isterseñ yemek
Gice gündüz kı̄aynar 'imâretim var

Müflis defterine vardım yazıldım
Kimse raḥma gelüb itmedi yardım
Düşünmeden ğayrı uyuzâ kı̄ardım
Ḳaşındığım bu kim ḥarâretim var

Didiler kı̄ur' ada güzel fâliñdır
Zükûretlik eskiden seniñ ḥâlîñdir
Söz añlamadığım beynim kı̄alıñdır
'Aqlım kı̄ışa biraz zekâvetim var

Ḳulağım şağırdır budur kederim
Çağırsañ bağırsañ olmaz ḥaberim
İşâretle söyle idrâk iderim
Bîḥûde şanma sen ferâsetim var

Fıkr eyledim ğâyet güzel bu ḥâlîm
Tükenmez ḥalkla bu ceng cidâlim
Ḳonuşmak isterseñ gel gör kemâlim
Ṭuzsuz çorba gibi ḥalâvetim var

Cümleye şâmildir ḥâlimiz 'ayân

Bî-edeb kötü bende nümâyân
Dayakla ülfetim çokdur her zamân
Çârşûda bâzârda rezâletim var

‘İrfânlığıma olmaz bahâne
Benim teg gelmemiş devr-i cihâna
Şûretim beñziyor gerçi insâna
Zâhirde gösterür bir kıyâfetim var

Bahâdır olmaz mı kişi hâlince
Kolay olur elbet geri kalınca
Dögüşde gavğâda bir zor gelince
Sıvışıp kaçmada şecâ‘atim var

Şırası gelince namâz kılarım
Çıkarken mescidden pabuç çalarım
Çoğunuñ başını derde şalarım
Hırsızlıkda benim hilâfetim var

İncitme vâ‘izâ gel eyle kerem
Zühd ü taqvâ üzre dirseñ gidemem
Bayram namâzını[ñ] terkin idemem
Yılda iki kerre ‘ibâdetim var

Yokdur zerre kadar nâmûs u ‘ârım
Şedîd-i fitneye gavğâ ararım
Dögüşsem dögerler kırıkdır zârım
Bu işde ‘âkıbet nedâmetim var

Cin toplama remel her kâr bilürüm
Hâlî şanma seri esrâr bilürüm
Açık kapuda görsem ne var bilürüm
İşte dürlü dürlü kerâmetim var

Heves iden çokdur gör baña tâlib
Bu yüzden ri‘-at-i şevketim gâlib
Yalñız degilim bir çok muşâhib
Bî-namâzlıkda biñ cemâ‘atim var

Söyle ahvâlini sen her taraftan
Gurüşuñ yok ise ne olur lâftan
Tezkire vireyim var al şarrâftan
Düşürdüñ vaktimi şehâvetim var

Terk eyleyebilmem budur mecāzım
Anda keşf eylerim ihfā-yı rāzım
Yâ nice ideyim her vâkıta lâzım
Mey-fürûşa gâyet itâ‘atim var

Dellâl çağırırım herkes inansun
Mey ü maḥbûb ile meclis donansun
Herkes kîsesinden yesün kazansun
Sâyemde varsunlar ‘adâletim var

Türâbî ḥatm oldu bu dâstânım
Gâh tağ u bayırdan söyler zebânım
Parasız kalırsam şıkılır cânım
Benim de böylece bir ‘âdetim var

KAYNAKLAR

Ahmet Paşa Divanı, haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

Bağdatlı Ruhi Divanı, haz. Coşkun Ak, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001.

Çalışkan, Adem: Fuzuli'nin Su Kasidesi ve Şerhi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1992.

Ergun, Saadettin Nüzhet: Bektaşî-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri, C. I-II-III, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1956.

Eröz, Mehmet: Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

Fuzûlî Divanı, haz. Kenan Akyüz-Süheyla Beken-Sedit Yüksel-Müjgan Cunbur, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.

Gibb, E.J. Wilkinson: Osmanlı Şiir Tarihi, C. I-V, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

Gölpınarlı, Abdülbaki: Bektaşî Nefesleri, Remzi Kitabevi, İstanbul 1963.

Gölpınarlı, Abdülbaki: "Hurufilik mad.", İslam Ansiklopedisi, C. V, MEB Yayınları, İstanbul 1964.

Gölpınarlı, Abdülbaki: Hurûfîlik Metinleri Kataloğu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989.

Hayalî Divanı, haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

İpekten, Haluk: Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999.

İshak Efendi: Kâşîfû'l-Esrâr ve Dâfî'u'l-Eşrâr, İstanbul tsz.

Kanar, Mehmet: Büyük Farsça-Türkçe Sözlük, Birim Yayıncılık, İstanbul 1993.

Karal, Enver Ziya: Osmanlı Tarihi, C. V, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1994.

Köprülü, Fuad: Edebiyat Araştırmaları, C. I, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1989.

Köprülü, Fuad: Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.

Kütükoğlu, Mübühâ S.: Tarih Araştırmalarında Usûl, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2001.

Levend, Ağâh Sırrı: Divan Edebiyatı, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

Mehmed Süreyyâ: Sicill-i Osmanî, C. 2, haz. Mustafa Keskin-Ayhan Öztürk-Ramazan Tosun, Sebil Yayınevi, İstanbul 1996.

Necati Beg Divanı, haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

Nedîm Divanı, haz. Muhsin Macit, Akçağ Yayınları Ankara 1997.

Özmen, İsmail: Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi, C. V, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.

Redhouse, James W.: Turkish and English Lexicon, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

Şemseddin Sami: Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

Şeyh Gâlib Divanı, haz. Muhsin Kalkışım, Akçağ Yayınları, Ankara 1994.

Tanpınar, Ahmet Hamdi: 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 1997.

Tarlan, Ali Nihad: Fuzuli Divanı Şerhi, C. I-II-III, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985.

Tulum, Mertol: Tarihî Metin Çalışmalarında Usul, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.

Tuman, Mehmet Nâil: Tuhfe-i Nâilî, C. 1, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.

Yılmaz, Mehmet: Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük), Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

DİZİN

- Abdülaziz, 19, 57
Afyonlu Türebî Baba, 6
Ahmed Paşa, 20, 23, 24
Akif Paşa, 1, 2
Akşehirli Mustafa Türebî Efendi, 6
Alevi, 6
Aliyyü'l-a'lâ, 8
Allah, 7, 8, 36, 115, 381
Askerî, 132, 157, 237
- Bağdatlı Ruhî, 20, 24
Bayburdlu Zihnî, 2
Bektaşî, 1, 5, 6, 7, 8, 10, 18
Beytül-ḥazen, 245, 296
Bor, 372
- Ca'fer-i Şâdık, 157
Câvidân, 7
Cem Hocası Vaiz Türebî, 6
Cennetül-Me'vâ, 41, 288
Cibrîl, 43, 82, 245, 325
- Çorumlu Seyyid Hasan Hüsnü Dede Baba, 5
- Dertli, 2
Derviş Ömer Türebî, 6
Dört Halife, 10, 11
- Ehl-i Beyt, 10, 237, 265, 337
Encümen-i Şuarâ, 2
Enderunlu Vâsıf, 1
Ereğli, 6
Erzurumlu Emrah, 2
Esterâbâd, 7
- Fatih, 6
Fatiha, 9
Fâzıl Bey, 1
Fażl, 9, 127, 138, 215
Fazlî, 8
- Fazlullah-ı Hurufî, 7, 8, 9
Fehîm, 2
Felâṭûn, 53, 126, 246, 327, 389
Ferhâd, 56, 91, 148, 157, 196, 199, 211, 237, 240, 241, 247, 261, 282, 310, 337, 348, 381, 393
Firdevs, 77, 163, 210, 306
Firişteoğlu, 7
- Gibb, 2
Giritli Mustafa Türebî Baba, 6
- Hacı Bektaş-ı Velî, 5, 7, 8, 10, 11, 336, 337
Ḥâtem, 57
Hayalî Bey, 16
Ḥaydar, 11, 54, 57, 105, 106, 131, 161, 214, 227, 236, 249, 259, 320, 336, 338
Ḥicâz, 389
Horasan, 7
Hurufîlik, 7, 8, 9, 27, 29
Ḥüseyn, 10, 237, 302, 303, 338, 339
Hz. Adem, 7, 49, 55, 59, 90, 91, 104, 128, 130, 139, 178, 186, 215, 303, 349, 355
Hz. Ali, 10, 11, 57, 84, 85, 102, 125, 157, 236, 249, 259, 302, 303, 325, 337, 338, 350, 351, 378
Hz. İbrahim, 7
Hz. İsa, 9, 69, 127, 145, 159, 184, 215, 263, 321, 326, 352, 355, 359
Hz. Muhammed, 7, 11, 40, 44, 105, 106, 115, 132, 157, 204, 226, 236, 283, 325, 328, 336, 337, 338
Hz. Musa, 7
Hz. Süleyman, 114, 119, 182, 217, 261, 264, 274, 300, 309, 323, 341
- İbrâhîm Edhem, 104
İmâm Bâkır, 157
İshak Çelebi, 7
İzzet Molla, 1, 2

Ka'be, 41, 51, 60, 114, 164, 220, 221, 222, 268, 281, 288, 335, 352, 389
Kâf, 21, 73, 174, 210, 215, 235, 268, 301
Kastamonulu Vaiz Tûrabî Şuayb Efendi, 6
Kerbelâ, 131, 157, 237, 303, 337
Koniça, 6
Kulalı Mehmed Tûrabî Baba, 6
Kumlucalı Tûrabî Baba, 6
Kur'an, 7, 9, 400
Kûlbe-i aḫzân, 73, 222

Leskofçalı Gâlib Bey, 2
Leylâ, 78, 134, 148, 192, 211, 216, 220, 270, 292, 302, 308, 318, 337, 348, 376, 390
Loḳmân, 69, 95, 197, 264

Mahmud II, 2, 18
Manşûr, 159, 221, 231, 234, 237, 252, 274, 359, 371
Mecnûn, 78, 100, 121, 134, 148, 149, 155, 171, 187, 192, 196, 211, 216, 219, 220, 258, 270, 292, 296, 302, 308, 318, 337, 348, 353, 366, 376, 381, 390, 393
Mehmed Şefî, 29
Mesîhâ, 85, 107, 192, 255, 290, 321
Mevlânâ, 111
Mevlevî Tûrabî, 6
Mısr, 69, 265, 306, 309
Muallim Naci, 2
Murad II, 6

Nâbî, 1
Nâilî, 2, 6
Namık Kemal, 2
Necatî, 20, 22, 23
Nedîm, 1, 20, 25
Nefî, 1
Nerimân, 69, 217, 287, 323
Nesimî, 8, 9
Neşâtî, 2

Nîl, 164, 224

On İki İmam, 10

Rıdvân, 12, 46, 224, 230, 306
Rüstem, 11, 148, 269, 350, 374

Salih Fedaî, 29
Sâm, 69, 217, 287, 323
Seher Abdal, 8
Seyranî, 2
Su Kasidesi, 14, 20
Süleyman Tûrabî Baba, 6

Şâh-ı merdân, 11, 259
Şatt, 01, 164, 338
Şeyh Gâlib, 1, 20, 24, 25
Şimr, 303, 338
Şinasi, 2
Şîrin, 56, 211, 288, 337, 348, 373

Tercüme-i Manzume, 2
Tuhfe-i Nâilî, 6
Tûrabî, 1, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30

Ya'kûb, 222, 232, 245, 296
Yanbolu, 5
Yanya, 5, 6
Yanyalı Tûrabî Baba, 6
Yekçeşm Mehmed Tûrabî, 6
Yenişehirli Avni Bey, 2
Yezîd, 10, 303, 338, 339
Yûsuf, 14, 69, 195, 222, 228, 232, 236, 245, 265, 306, 309, 359

Ziya Paşa, 2
Züleyhâ, 14, 306, 359
Zül-fikâr, 11, 45, 57, 98, 155, 350, 351